

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204185

UNIVERSAL
LIBRARY

కథాసరిత్యాగరము

(సంపుటము : 5)

శ్రీ సోమదేవ భట్ట ప్రణీతము

(105 - 124 తరంగాలు)

కథాసరిత్యాగరము
సంస్కృతము

పబ్లిషర్లు : లక్ష్మణశర్మ
నరస్వతి చవర్ ప్రెస్
గాజుమహేంద్రవరము

1071 231

14.1.2618

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

369k

Call No.

Acc No.

Author:

Title:

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. **T891-231** Accession No. **20, 1-2618**

Author **S. S. S. S.**

Title **...**

This book should be returned on or before the date last marked below
...

కథా సరిత్సా గరము

(సంపుటము : 5)

శ్రీ సోమదేవ భట్ట ప్రణీతము

(74-104 తరంగములు)

తల్లావట్టుల శివ చంకర శాస్త్రి
తల్లావట్టుల కృత్తివాస తీర్థులు
సంస్కృతమునుండి తెలిగించినది

21/2
రూ

వల్లిపర్లు : అద్దేపల్లి అంకణా
సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

సర్వస్వామ్యములు ప్రకాశకులవి :
ప్రథమ ముద్రణము 1951

Saraswathi Power Press, Rajahmundry
Printed and Published by
A. Nageswara Rao
For Addepally & Co., Educational Publishers
Order No. 6290/1951

విషయానుక్రమణిక

<p>శశాంకవతీ లంబకము త రం గ ము 2౪</p> <p>వారణ కథ 2</p> <p>అక్షుపణకుని కథ 10</p> <p>శంఖదమ్మని వేపమింగుట 12</p> <p>త రం గ ము ౧౫</p> <p>త్రివిక్రమసేనుని కథ 22</p> <p>బేతాళ కథ: ౧ 24</p> <p>త రం గ ము 2౬</p> <p>బేతాళ కథ: ౨ 32</p> <p>త రం గ ము 2౭</p> <p>బేతాళ కథ: 3 35</p> <p>త రం గ ము 2౮</p> <p>బేతాళ కథ: ౪ 40</p> <p>త రం గ ము 2౯</p> <p>బేతాళ కథ: ౫ 46</p> <p>త రం గ ము ౩౦</p> <p>బేతాళ కథ: ౬ 49</p> <p>త రం గ ము ౩౧</p> <p>బేతాళ కథ: 7 51</p> <p>త రం గ ము ౩౨</p> <p>బేతాళ కథ: ౮ 57</p> <p>త రం గ ము ౩3</p> <p>బేతాళ కథ: ౯ 58</p> <p>త రం గ ము ౩౪</p> <p>బేతాళ కథ: ౧౦ 61</p> <p>త రం గ ము ౩౫</p> <p>బేతాళ కథ: ౧౧ 65</p> <p>త రం గ ము ౩౬</p> <p>బేతాళ కథ: ౧౨ 67</p> <p>త రం గ ము ౩౭</p> <p>బేతాళ కథ: ౧3 76</p> <p>త రం గ ము ౩౮</p> <p>బేతాళ కథ: ౧౪ 79</p>	<p>౮౯</p> <p>87</p> <p>97</p> <p>99</p> <p>104</p> <p>109</p> <p>114</p> <p>118</p> <p>120</p> <p>123</p> <p>127</p> <p>౧౦౦</p> <p>౧౦౧</p> <p>132</p> <p>133</p> <p>౧౦౨</p> <p>౧౦3</p> <p>151</p> <p>౧౦౪</p> <p>163</p> <p>166</p>	<p>త రం గ ము ౮౯</p> <p>బేతాళ కథ: ౧౫</p> <p>త రం గ ము ౯౦</p> <p>బేతాళ కథ: ౧౬</p> <p>త రం గ ము ౯౧</p> <p>బేతాళ కథ: ౧7</p> <p>త రం గ ము ౯౨</p> <p>బేతాళ కథ: ౧౮</p> <p>త రం గ ము ౯3</p> <p>బేతాళ కథ: ౧౯</p> <p>త రం గ ము ౯౪</p> <p>బేతాళ కథ: ౨౦</p> <p>త రం గ ము ౯౫</p> <p>బేతాళ కథ: ౨౧</p> <p>త రం గ ము ౯౬</p> <p>బేతాళ కథ: ౨౨</p> <p>త రం గ ము ౯౭</p> <p>బేతాళ కథ: ౨3</p> <p>త రం గ ము ౯౮</p> <p>బేతాళ కథ: ౨౪</p> <p>త రం గ ము ౯౯</p> <p>బేతాళ కథ: ౨౫</p> <p>త రం గ ము ౧౦౦</p> <p>త రం గ ము ౧౦౧</p> <p>వ్యాఘ్రసేనుని కథ 132</p> <p>సుందరసేనుని కథ 133</p> <p>త రం గ ము ౧౦౨</p> <p>త రం గ ము ౧౦3</p> <p>శశాంకవతీ హరణము 151</p> <p>త రం గ ము ౧౦౪</p> <p>విప్రకుమారుని వృత్తాంతము 163</p> <p>విప్రకుమారుని కథ 166</p>
--	--	--

శ శాంక వ తీ లం బ క ము

త రంగ ము : ౭౪

మృగాంకదత్తుడు మంత్రినమీతుడై ఉజ్జయినీనగరికి బయలుదేరి, వింధ్యా రణ్యములో ఫలవుప్ప భరితమై, ఛాయావృక్షములతో స్వాదుజలము గలచోట, నయనోత్సవము కలిగించే వనములో విడిసిగాడు. అతడూ అమాత్యులూ చల్లని తేటనీటిలో స్నానముచేసి, వచ్చు తిన్నారు. మృగాంకదత్తుడు ఒకవైపు తీగజొంపములో మాటలంబ్బడి విని కతూ హలముగా దస్సికి వెళ్ళినూడగా ఆగుబురులో పెద్దచనగజము ప్రయాణముచేరి అలిసిన అంధుడైన బాటసారికి తొండముతో నీళ్ళు వచ్చా తెచ్చి ఇస్తూ, తన చెవులతో గాలి పీస్తూ, దాహము తీరుస్తూ మనుష్య వాక్కుతో “అయ్యా! ఆయాసము తీరిందా? అని వదేవనే జౌదార్యముతో ఊగడిస్తున్నది. ఆ అదృశ్యము చూచిన మృగాంకదత్తుడు మిత్రులందరినీ పిలిచి “నూడండి! వనగజము ఎలా ఆతిథిపూజ చేస్తున్నదో, నిజానికి ఈ అడివివసుగు ఎవరో మహాపురుషుడు! ఏకారణము చేతనో ఈ స్థితిలో ఉన్నాడు. ఈ బాటసారి మనమిత్రుడయిన ప్రచండ శక్తివలె ఉన్నాడు. ఇతనికి ఆంధత్వము వచ్చిందేమీ! సంగతి ఏమిటో తెలుసుకోవలె” అని మాటున నక్కి పొంది చూస్తున్నాడు. దాహము తీరినతరువాత అంధుణ్ణి వనగజము “అయ్యా! నీవు ఎవరు? నీకీగుడ్డితనం ఎలావచ్చింది? అంధుడవై ఇక్కడికి ఎలా రాగలిగినావు?” అని కుతూహలముతో అడిగింది. అంధుడు గజేంద్రునికి నిజవృత్తాంతము తెలియ చేస్తున్నాడు. “అమరదత్తుడనే రాజు అయోధ్యను ఏలుతున్నాడు. ఆయనకుమారుడు మృగాంకదత్తుడు; మహాగుణవంతుడు. అతని మంత్రిని నేను. నన్ను ప్రచండశక్తి అంటారు. విధివశముచేత రాజు కుమారుణ్ణి అతని మంత్రుల్ని దేవమునుండి వెళ్ళగొట్టినాడు. మీ మందరము

శకాంశవతికై ఉజ్జయినికి ప్రయాణమై మధ్యమార్గములో పారావత నాగశాపమువల్ల అగణ్యములో తనోదాదిఅయినాము. నేను ఆశాపము వల్ల అంధుడినై తిరుగుతూ శలజలసమృద్ధిగా ఉన్న ఈవనము చేరి పొట్టపోసుకొంటూ క్రమేనా ఇక, డికి వచ్చాను. కర్ణుకనపడక తోవ తెలియక నోతుల్లోపడి తిండికోక నానాఅవధులు పడి మృత్యువును ఎంత వేడినా లాభములేకపోయాది. నా ఆకలినుంట నీవల్లనే తీరింది. నా అంధత్వముకూడా నీవల్లనే తొలగిపోవాలి. నీవెవరో దేవుడివలెఉన్నావు. ఈమాటలు పొంతుకు వచ్చి మృగాంశదస్త్రము వాన్ శోకగవముల పడివి వెల్లువలో పడి ఆమాత్యులతో “ఇతడు మన ప్రచండశక్తి. అయ్యో, ఎంతశక్తియు వచ్చింది! మనము వెంటనే ఇతన్ని పలకరించి ప్రయోజనము తీసు. ఈగజము ప్రచండశక్తికి నీకీచాసముకూడా చేయ వచ్చును. మనలకు కూడా నీవకు తోలిపోతుండే యో! అందువల్ల మాటున గాని పొగతి దీనుతో కలిపెకాణము” అని హెచ్చరించి నాడు. ప్రచండశక్తి అడిగిపొయిన “మహాశుభానా! నీవు ఎవరో నాకు తెలియదు. నీవు ఏమగు కావడము ఎందువల్ల? నీ కీ మనుష్యచాక్కు ఎలా వచ్చింది?” అని అడ్డగా గజేంద్రుడు స్వవిషయము చెప్ప నారంభించినాడు:

పా రణ క థ

ఏకలవ్యసగరములో శ్రుశకధరుడనేమహారాజుకు ఇద్దరుభార్యలు. ఇద్దరికీ ఇరువురుకుమాళ్ళు. శంకడి కాలము చేసినతరువాత సత్యధరుడు అన్న శీల ధర్మణి తరిమి రాజ్యము లాక్కొన్నాడు. నైరముతో శీలధరుడు శివుని గూర్చి తపస్సుచేసి శివసాక్షాత్కారము పొంది “దేవా, నేను గంధర్వుణ్ణి కావాలి. అప్పుడు గగనసంచారము చేసి నాసోదరుణ్ణి అవలీలగా జయిస్తాను నాకు ఆశీర్తిగా అనుగ్రహించు” అని వరము నేడినాడు.

శివుడు “అలాగే. అయితే నీశత్రువు మరణించినాడు. రాధానగరములో ఉగ్రభటు డనేరాజుకు సమరభటు డనేకుమారుడై జన్మిస్తాడు. నీవు అతనికి అన్నవై సవితతిల్లికడుపున పుడతావు. నీవు అతన్ని హత మాన్చి రాజ్యానికి వస్తావు. పగవల్ల నీవు తపస్సు చేశావు కనుక ముని శాపమువల్ల పదభ్రష్టుడవై పసగజ మవుతావు. పూర్వ జన్మజ్ఞానంవల్ల నీకు మనుష్యవాక్కు కలుగుతుంది. మార్గాయనమువల్ల వచ్చిన అతిథిని సత్కరించినప్పుడు నీ గజత్వము పోయి గంధర్వుడవు అవుతావు. అప్పుడే ఆ అతిథికి ఉపకారము కలుగుతుంది” అని అనుగ్రహించి అంతర్ధానము కాగా శీలధరుడు తపస్సువల్ల చిక్కినవశరీరాన్ని గంగలో వదిలినాడు.

రాధానగరములో ఉగ్రభటు డనేరాజు రాజు మనోరమతో సుఖంగా ఉండిగా లాస్యవతిని కలుసుకొని తన అమృతమధనము అనే రూపకము ఆడించినాడు. అనాటకములో అతనికుమార్తె లాస్యవతి దైత్యుల చేతిఅమృతాన్ని నాలించి కుప్పకొనినానీ గుండ్రం ధరించింది. మహారాజు వెళ్ళాహిసేవము చేసాడని వల్ల కుమారులులో చిక్కిన శ్రమంగా కామపితృడై నటునికి కావలసినంత ధన మిచ్చి లాస్యవతిని వివాహమాడి ఆమితోడిచే లోకముగా ఉంటున్నాడు. సలతానము ఎన్నాళ్లకూ కలగకపోగా రాజు యజ్ఞస్యాదు అనేపుకోహితుణ్ణి సేవించి పుత్రకామేష్టి చేసుకుందనాడు. పుత్రకామేష్టికి చాలామంది విద్వాంసులు విచ్చేసినారు. పంత్రివూత మైన పాఠ్యగరుం చెబుదట పట్టపురాణి స్వీకరించింది. మిగతా సాయనము లాస్యవతి పుచ్చుకొన్నది. వారి కడుపులు ఫలించగా శీలధర సత్యధరులు జన్మించినారు. పట్టపుదేవి కల్యాణలక్ష్మణుడైన కుమారుని కసగా అసయములో గగనవాణి “ఈశిశువుకు భీషణుడు అని పేరు. యశస్సు గడించి మహారాజు అవుతాడు” అని స్పష్టంగా పలికింది. మర్నాడు లాస్యవతి దేవి సమర

భటు డనే కుమారుని కన్నది. కుమారులు క్రమంగా దినదినప్రవర్ధమానులై విద్యాసంపన్నులైనారు. భీమభటుడు గుణాధికుడు. అందువల్ల అన్నదమ్ములకు ఎప్పుడూ వైరమే! ఒకనాడు సమరభటుడు యుద్ధకేళిలో మత్సరుడై బలత్కారంగా భీమభటుని కంఠముమీద కొట్టినాడు. భీమభటుడు కోపముకొద్దీ అతన్ని తన బాహువులతో నొక్కి పట్టి నేలమీద పడవేయగా సమరభటుడు గట్టిదెబ్బలు తిని నవరంధ్రాలనుండి గత్తము కక్కినాడు. వెంటనే అతని అనుచరులు అతన్ని తీసుకొనిపోయి తల్లికి అప్పగించారు. ఆమె కుమారుని చూచి భీమభటుడు ఇంకేమని చెళ్ళా డని గ్రహించి అతని ముఖముమీద ముఖముంది స్నేహశాత్రుయ్య గొల్లున ఏడవగా రాజు వచ్చి సంగతి అడిగినాడు. రాజ్యవతి శత్రురపడుతున్న రాజుతో “ఇది భీమభటుని పిల్ల వచ్చిన అవధి. నాకుమారుడు ఎప్పుడూ వాడిచేతుల్లో తన్నులు తీంటూ ఉంటాడు. వాడు ఇలాటివాడయితే మీకు మాత్రము క్షేమము కలుగకపోవచ్చు. అనగానే రాజు భీమభటుని దూరముగా ఉండమన్నాడు. అతనితల్లి మనోరమ అతన్ని పిలిచి “కుమారా! నర్తకిని ఎలాటి శిక్షణి నన్ను వగలిపెట్టిరాడు. నీవు తాతగారింటికి పాటలీ పుక్కిము వట్టు అయినకొ కుమాభ్యులేరు. తాత నీకు సగమురాజ్యము ఇస్తాడు. శత్రువు బలశాలి. సమరభటునివల్ల నీకు ప్రాణాపాయము కలుగవచ్చు. అందువల్ల నీవు వెళ్ళిపో” అని హితము ఉపదేశించింది. భీమభటుడు “శ్రీత్రియుక్తిగా పుట్టి పిరికిపందవలె పారిపోతానా? అమ్మా, దైత్యముతో ఉండు. ఈ గుడ్డిగవ్వ నన్నేమిచేస్తాడు?” అనగా తల్లి “అలా అయితే అబ్బాయి! నాదగ్గర ధనము తీసుకో. నీరక్షణకై సహాయులను ఏర్పాటు చేసుకో” అని బోధించింది. కుమారుడు తల్లితో “అబ్బాయి, అలా చేస్తే అనవసరంగా కయ్యానికి కాలు దువ్విసట్టవుతుంది. నీ ఆశీర్వచనబలమీనాకు క్షేమము” అని సమాధాన పరిచి

వెళ్ళినాడు. పౌరులు అందరూ “భీమభటుణ్ణి రాజు అన్యాయము చేసినాడు. సమరభటుడు ఇతని రాజ్యాన్ని వారించేటంత ప్రగల్భుడు కాడు. అందువల్ల మనము భీమభటుణ్ణి నేవిద్దాము” అని నిశ్చయించుకొని వచ్చినా, రహస్యముగా అతనికి అతనిరక్షణలకూ అనుచరులకూ సరిపోయే విధంగా, అతని సుఖానికి లోటులేకుండా ధనము అప్పించినారు. కనిష్ఠుడు ఇతన్ని వధించాలని ఉపాయము వెతుకుతూనే ఉన్నాడు. వాడు తండ్రికికూడా ఆ ఆశయాన్నే పుట్టించినాడు. ఇలా ఉండగా శంఖదత్తుడనే వీరవిభ్రుడు, యువకుడు ధనవంతుడు, ఆసోనరుల మిత్రుడు. ఒకనాడు సమరభటుని దగ్గరికి వచ్చి “మిత్రుడా, అన్నయ్యతో తగాదా ఎందుకు? ఇది ధర్మముకాదు. పెద్దవాణ్ణి బాధించడం తగదు. ఎంత అప్రతిష్ఠ!” అని హితోపదేశము చేసినాడు. సమరభటుడు అతన్ని తిట్టి పంపినాడు. మూఘానికి హితోపదేశమువల్ల కోపమువస్తుంది. శంఖదత్తుడు కోపమువల్ల అతనిమీద పగ సాధించవలె నని, అతన్ని జయించాలని భీమభటునితో స్నేహము చేసినాడు.

మణినమ్మ డనే వైస్యుడు విదేశమునుండి వచ్చేప్పుడు అశ్వరత్నము వికయాధము తెచ్చినాడు. ఆగురము చంద్రునివలె శ్వేతముగా ఉంటుంది. దాని కంఠస్వరము శుద్ధశంఖారవమనోహరము. అది గంధర్వకులములో జన్మించడం చేతకాబోలు చూడమణి అంగదాదులలో అలంకృతమైంది. శంఖదత్తునివల్ల అశ్వవిషయము ఎరిగి భీమభటుడు మూల్యమిచ్చి హయాన్ని కొనబోతూ ఉండగా సమరభటుడు ఆసంగతి ఎరిగి రెట్టించుఖరీ దిచ్చి గురము కొంటాసన్నాడు. వర్తకుడు అలా అధర్మానికి అంగీకరించ లేదు. సమరభటుడు బలాత్కారముగా గుర్రాన్ని ఎక్కబోగా అన్నదమ్ములకు పోరు జరిగింది. సమరభటుడు చావు దెబ్బలుతిని పారిపోతూ ఉంటే శంఖదత్తుడు పగవల్ల అతనిజుట్టు పట్టి చంపబోయినాడు. అప్పుడు భీమభటుడు “వీణ్ణి ఇంకా బతికే

ఉండని స్త్రీ నయం” అని విప్రునితో అన్నాడు. సమరభటుడు చావు తప్పి కన్ను లొట్టపోయి భయంతో శిండ్రి దగ్గరికి పారిపోయి గాయాల్లోంచి రక్తిము కారుతూ ఉండగా తండ్రికి కనబడ్డాడు. ఈలోగా క్షణములో గుర్రాన్ని కోన్న భీమభటుని దగ్గరికి ఒక విప్రుడు వచ్చి ఏకాంతములో “అయ్యా, పూతో మీ అమ్మ మనోరమాదేవీ, మీవురోతుమా, మంత్రీ ఇలా చెప్పనున్నాను— వత్సా! మొదటినుంచీ రాజనీమీద ఏలభిప్రాయముతో ఉంటున్నాడో తెలుసు కద! ప్రకృతము నీకు రాజ ప్రబలమేరి. నీవు యశస్సునూ ధర్మాన్ని కాపాడుకొన దలచితే, భవిష్యత్తు ఆలోచిస్తే, మమ్మల్ని నీహీనులనుగా తలిస్తే నూర్యావ్తనామయి కాగానే పట్టకుకుండా బెదియకుండా ఉండు విడిచి కార్యసిద్ధికి మీ తాతగారి ఉండు నిశ్చయో. ఇలామీకు వార్త పంపినారు. ఈమెల్ల రిశ్చి భాలడయూ మీకు ఇవ్వమన్నారు. దీన్ని స్వీకరించండి” అని అందినాడు. భీమభటుడు అందుకు అంగీకరించి రత్న భాండము వుచ్చుకోని మంత్రీపురోహితులకు కన బట్టికీ తగిన సమాధానము పుల్లలకవ్వారా చెప్పినపుడు నాదేవికట్టో భిష్ణహస్తాడై అశ్వనూరోహించి వెళ్ళి అశ్వమంజూద హేమరత్నాల సంచులు పదిలపరుచుకొని, కి. భవన్తుకు బోదురాగా ప్రయాణమైనాడు.

ఆరాత్రి రాజనీమారుడు చూలాచూసెను ప్రయోణముచేసి తోవలో రెల్లుపూపుల అడివిలో ప్రవేశించినాడు. దూకుతూ పోతున్న గుర్రాల గిట్టలవల్ల రెల్లుచప్పులుకాగా, అక్కడి సింహమిధునము శూబకములతో కూడా లేచి గర్జించి గుర్రాలకునుపులు గోల్పోతో చీల్చినది. అప్పుడు భీమభటుడు అకిని మిత్రుడూ సింహం లన్నింటిని కత్తివోట్లతో రూపుమాపి తమ అశ్వాలను యూచుకోగా అది రెండూ పేగులు తెగి నేలమీద వాలి చనిపోయినవి. భీమభటుడు విషణ్ణుడై శింఖదత్తులితో మిత్రమా, ద్వేషులయిన దాయోదులనుంచి తప్పించుకో గలము కాని, యత్న

శతమువల్ల విధివెలా తప్పించుకోగలము! మనవాహన యోగ్యతచూచి విధిదర్పలేక ఇంతపనిచేసింది! ఏలవ్వముకోసము దేశము పదిలిపెట్టవలసి వచ్చిందో ఆగుర్రమే చనిపోయింది. కాలినడకవల్ల ఈ అడివి ఎలా దాటగలము?" అని పలికినాడు. శంఖదత్తుడు అతని మాటలకు "మిత్రమా, పురుషకారము విధికి పశమై ఉంటుంది. ఆసంగతి కొత్త కాదు. అలాగేధీరణ్ణి విధి ఏమి చెయ్యగలకు? నాని కొండనుకదల్చలేదు. ధైర్య వాయూల నేనీ వెళ్ళిపోగాము" అని ప్రోత్సహము చేయగా భీమభటుడు అందుకు అంగీకరించి అతనితో బతులు దేరినాడు. అతడు అడివిలో ప్రయాణము చేస్తూంటే పాదాలు గాయాలయినవి. వాళ్లు అరణ్యము దాటేప్పుటికి పలపల తెల్లవారింది. జగజ్జ్యోతి అయిన సూర్యుడు ఉదయించగా "అను! ఇతడు పూర్వపుణ్యము వల్ల వన్యమృగాలున్నప్పుటికి అడివికాటినాడు" అని అతన్నిచూచి పరస్పరము శలువలకు పట్టిన ముక్కుదల ఝంకారాలతో పద్మినులు విరిసినవి. భీమభటుడు క్రమంగా వయస్కునితో నడిచి తపోధనుల పర్ణశాలలున్న జాన్నావీ పులిసనీరు చేరినాడు. చంద్రామృతమువలె స్వాదు శీతలజలములో రాకపుత్రుడు స్నానమాడి నిశ్రయించినాడు. శంఖదత్తుడు బోయవానిడగ్గరి వేడియాంసముకొని నేయించి దేహాధర్మము తీర్చుకొన్నాడు. గంగ అలల చేతులెత్తి ఎవనిదాలవద్దని నిండుగా ఉండగా భీమభటుడు తీరాన కొంతదూరమునడచి అక్కడ పర్ణశాలా ప్రాంగణములో ఏకాకిగా వేదాధ్యయనము చేస్తున్న విప్రకుమా రుణ్ణిచూచి "ఆర్యా, మీరెవరు? ఒంటరిగా ఈవిజనస్థలాన ఏమి చేస్తున్నారు?" అని ప్రశ్నించినాడు.

అతడు ఇలా చెప్పినాడు: "నానివాసము వారణాసి. శ్రీకంఠుడనే విప్రుని కుమారుణ్ణి. నన్ను నీలకంఠు డని పిలుస్తారు. తండ్రి నాకు చేయవలసిన సంస్కారములు యధావిధిగా చేసినాడు. నేను గురుకుల

వాసము చేసి, ఇంటికి వచ్చినాను. ఇంట్లో మా వా శృందరూ చనిపోయినారు. దిక్కులేనివాణ్ణి, తృణమూ కణమూ లేనివాణ్ణి. వివాహము చేసుకొనవలె నని తలచి కఠోరంగా తపస్సు చేసినాను. స్వప్నములో గంగాధవాని నాకు దర్శనమిచ్చి తినమని ఫలాలు ఇస్తూ, నాకోరిక ఈడేరుతుం దని అనుగ్రహించింది. మేలుకొని తెల్లవారు జామున నేను గంగాస్నానము చేస్తున్నప్పుడు ఫలాలు నీశృల్లో పోట్టుకొని వస్తున్నవి. ఆపథ్య తీసుకొని పర్ణశాలలో భుజించినాను. ఈవిధముగా దినదినమూ ఫలాలు లభిస్తున్నవి. ఫలహారము చేస్తూ ఇక్కడ ఉంటున్నాను. ఇదీ నాసంగతి.”

భీమభటుడు నీలకంఠుని వృత్తాంతము విని శంఖదత్తునితో మిత్రుడా! ఇతని పెళ్ళికి కావలసినంత ధనము ఇస్తాను” అని పలికినాడు. అతనూ అంగీకరించినాడు. భీమభటుని దగ్గర తల్లి పంపిన ధనము ఉన్నది. ఆ ధనము విప్రకుమారునికి ఇచ్చినాడు. ఆ బ్రాహ్మణకుమారుణ్ణి భీమభటుడు సంతృప్తునిచేసి, తీరాన ఎంతదూరము వెళ్ళినా దా తీ ఉపాయమే కనపడలేదు. భీమభటుడు కత్తిని తలకు కట్టుకొని మిత్రునితో ఏటిలోదిగి అడ్డముగా కూదసాగినాడు. ఏగు ఎక్కువ వడిగా ఉంది. అందువల్ల మిత్రులు ఒకరొకరికి దూరమైపోయినారు. భీమభటుడు చావుతప్పి కన్ను లొట్టపోయి గట్టుచేరి న్న హితునికోసము గట్టుపొడుగునా నెతుకు తున్నాడు. పొద్దుకూకింది. మిత్రుడా అంటూ గట్టిగా పిలుస్తూ భీమభటుడు నిరాశతో దుఃఖాతిశయంవల్ల గంగలో దూకవలెనని నిశ్చయించుకొన్నాడు. “గంగాదేవీ! మిత్రుడు శంఖదత్తుడు నా ప్రాణము. అతన్ని నీపొట్టన పెట్టుకొన్నావుకద. అతడు లేకపోయినప్పుడు శూన్యమైన నాశరీరాన్ని కూడా నీవేతీసుకో” అంటూ నీశృల్లో పడబోతున్నాడు. అంతలో గంగాధవాని సాక్షాత్కరించి సంతోషించి అతనితో “కుమారా! సాహసము కూడదు; నీమిత్రుడు బతికే ఉన్నాడు. త్వరలో

మీ ఇద్దరకీ సమావేశము కలిగేట్టు చేస్తాను. ప్రతిలోమము అనులోమము అనే రెండు విద్యలు నీకు ప్రసాదిస్తాను. మంత్రము అనులోమముగా చదివితే, తాను కోరినకూపము ఇతరులకు కనిపిస్తుంది. ఇది సప్తాక్షరీ మంత్రము. దీనిమహిమవల్ల నీవు భూలోకంలో రాజపుత్రావు" అని అనుగ్రహించి అదృశ్యురాలైంది.

మిత్రుడు లభిస్తాడనే ఆశతో భీమధతుడు చనిపోదలుచుకో లేదు. రాత్రల్లా గడిపి తెల్లవారిన తరువాత స్నేహితుని కోసము వెతుక్కుంటూ క్రమేణా లాటదేశము చేరినాడు. లలితకళలకు ఆటపట్టయిన రాజధానిలో భీమధతుడు దేవాలయా లన్నీ కలయచూచి, ప్రతిగుమ్మమూ ఎక్కడూ దిగుతూ మిత్రునికై భోగట్టా చేస్తున్నాడు. ఒకచోట కొందరు జూదమాడు తున్నారు. వారిమొలలకు మాత్రమే గోచీగోనాలున్నవి. నాలుగురాళ్ళు ఏదోవిధంగా ద్యూతకళవల్ల సంపాదించాలని ఈవేషము వేశారని తెలుస్తూనే వుంది. శరీరాలు వుష్టిగా ఉన్నవి. భీమధతుడు వాళ్ళతోపాటు జూద మాడసాగినాడు. కొత్తగా వచ్చినవాడు నగలూ నాణ్యాలూ ఉన్నవాడనీ, తరువాత జోగిని చేసి పంపవచ్చుననీ జూదగాళ్ళు ఆలోచించి ఆట ఆడుతున్నారు. భీమధతుడు పాచిక లాడి వాళ్ళందరినీ ఓడించి, వాళ్ళ ఇల్లూ వాకిళ్ళూ గుల్ల చేసినాడు. ఆట ఆడినవాళ్ళు ఇళ్ళకు వెడతా మని లేవగా వాళ్ళను పోనివ్వక ద్వారానికి అడ్డంగా భీమధతుడు నిలవబడి "మిత్రు లారా! ఎక్కడికి పోతున్నారు? తీసుకోండి డబ్బు. నాకెందుకు! నాధ నము నాయిష్టు లైనవాళ్ళకు ఇచ్చుకోవలె. మీరు నాయిష్టులు. వుచ్చుకోండి "అని బలవంతపెట్టినాడు. వాళ్ళంతా సిగ్గుతో సగం చచ్చిపోయినారు. అక్షుక్షపణకు డనేవాడు "గెలుచుకొన్న దాన్ని తిరిగి ఇవ్వకూడదని జూదములో మర్యాద. నిజమే అయినా, అతను ఇష్ట ముతో ఇస్తూఉంటే, స్నేహారీత్యా మనము ఎందుకు వుచ్చుకో

కూడదు?" అన్నాడు. అతనిమాటకు తక్కిన జూదగాళ్ళు, "ఇతను మనతో ఎప్పుడూ స్నేహము చేస్తే తప్పకుండా మనము వుచ్చుకోవలసిందే" అని నిర్ణయము చేసినారు. భీమభటుడు వాళ్ళతో స్నేహంగా ఉండదలచి సొమ్ము యావత్తూ ఇచ్చివేసినాడు.

ఆ ఆటగాళ్ళు బలిమాలతోగా వాళ్ళతో భీమభటుడు ఉద్యానవనానికి వెళ్ళినాడు. వాళ్ళందరూ కటుంబాలతో వచ్చినారు. వాళ్ళు తెచ్చిన భోజనాదికము వుచ్చుకొని భీమభటుడు వనవిహారానికి సిద్ధపడినాడు. వాళ్ళు అడిగితే తన కలగోత్రాలు ఊరూ పేరూ చెప్పినాడు. భీమభటుడు అడిగేసరికి అక్షక్షువణకుడు తనవిషయము ఇలా చెప్పినాడు:

అక్షక్షువణకుని కథ

హస్తినాపురములో శివదత్తుడనే పంపన్న విప్రుని కుమారుడను. నన్ను పసుదత్తుడని పెద్దలు పిలుస్తారు. చిన్నతనంలోనే శస్త్రాస్త్రములు వేదశాస్త్రములు అధ్యయనము చేసినాను. ఆర్షేయ పౌరుషేయాలు చూచి సమాసపాయలో వున్న గొప్పయింటి పిల్లను పెళ్ళి చేసుకొన్నాను. మాలమ్మకు తగని కోపం. మాఆవిడ మాఇంట్లో కాలుపెట్టగానే అత్తపోరు ఎక్కువైంది. కోడలిని రాచి రంపాన పెడుతూ వచ్చింది. మాలమ్మ ఇష్టప్రకారం నడుచుకోడం ఎవ్వరితరమూ కాదు. కోడలు ఇంటికి రాగానే మానాన్న మాలమ్మపోరు పడలేక వినలేక ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయినాడు. అప్పటినుంచి మాలమ్మ చెప్పినట్టు తూచా తప్పకుండా నడుచుకోవాలని నాభార్యకు మరీ మరీ చెప్పి, నేను అదే విధంగా ఉంటున్నాను. కోడలు ఎంత వినయంగా ప్రవర్తించినా అత్త తీరేవిధం కనపడలేదు. అత్త కోపగిస్తే మాఆవిడ మెదలకుండా ఊరుకొనేది. ఊరుకొంటే అంతటితో కలహం ఆగిపోయేదికాదు. మాఆవిడ జాలిగా మాట్లాడితే మాలమ్మకు వంచనగా తోచేది. అత్తపోరు పడ

తేక నాభార్య ఎక్కడికో లేచిపోయింది. నేను విచారంతో కుంగిపోయి దేశాంతరము వెడదామని సంకల్పించగా బంధువులు నాపాలిట యములై మళ్ళీ పెళ్ళి చేసినారు. మాలమ్మ కొత్తకోడలిని వేధించుకు తినేది. పోరుపడతేక నారెండో భార్య ఉరి పోనుకొని ప్రాణాలు తీసుకొన్నది. సంసారబాధ పడతేక దేశాంతరం పోదామని నిశ్చయించుకొన్నాను. మాబంధువులు నన్ను పోనివ్వలేదు. మాలమ్మ చేస్తున్న దుర్మార్గము ఎంత నేను చెప్పినా బంధువులు వినిపించుకోలేదు. మాతండ్రి ఇల్లువిడిచి పెట్టి వెళ్ళినందుకు ఏవేవో కారణాలు బంధువులు చెప్పారు. వాళ్ళను నమ్మించాలని ఉపాయం ఆలోచించినాను. కొయ్యబొమ్మ చేయించి నేను రహస్యంగా ఒకామెను పళ్ళాడినట్టు నటన చేసినాను. ఆకొయ్యబొమ్మను గదిలో పెట్టి అగదిలోకి ఎవ్వరినీ వెళ్ళనీయక గడియ వేయించినాను. గది గుమ్మము దగ్గర దాసీదాన్ని కాపలా ఉంచినాను. నేను నాతల్లితో “అమ్మా, నాకొత్తభార్యను వేరేగదిలో ఉంచాను. సుప్రసాదం నేనూ వేరే గదిలో ఉంచాము. అమ్మా, సుప్రసాదం దాని గుమ్మము తొక్కకు. నేను దాని మొహమే చూడను. దానికి అభయూ శుభమూ తెలియదు. సుప్రసాదం గీచిన గీటులో అది మెసలలేదు” అని చెప్పినాను. అమ్మ అందుకు అంగీకరించింది. గదిలో వున్న హుళక్కి కోడలిని లొంగ తీసుకోలేక మాలమ్మ నెత్తినోరూ కొట్టుకొన్నది. అమ్మ రాతికి తల మోదుకోగా జలజల రక్తం కురిసింది. ఇంటిముందు పడి ఆలగోలుగా వచ్చింది. ఆవీడువు విని అందరూ తెల్లపోయి మాలమ్మను అడిగినారు. ఆమె ఈసుగా “అయ్యా, కోడలి చేతుల్లో దెబ్బలుతినే రాత పట్టింది. నిర్ణేతుకంగా కోడలు నన్ను చావచితక కొట్టింది. బాబో నాకు చావు తప్పదు” అని మొరపెట్టింది.

బంధువులందరూ నన్నూ మాలమ్మనూ నెంటతీసుకొని గదిగుమ్మం దగ్గరికి వెళ్ళినారు. వారు గడియ తీసి లోపలికి వెళ్ళి కొయ్యబొమ్మను

చూచి ఆశ్చర్యపడినారు. బంధువులంతా మూలమ్మను వేళాకోళము చేసినామాట సమ్మి ఎవరి దారిని వారు వెళ్ళిపోయినారు. నేను స్వదేశం విడిచి మీ దేశము వచ్చి దైవవశాన ఈజూదము ఆడుతున్న తావుకు చేరుకొన్నాను. ఈచండభుజంగునితో ఈపాంనుపటునితో ఈశ్యశాన భేతాభునితో ఈకాలవరాటకునితో ఈశారిప్రస్తరునితో మొత్తము ఏడుగురితో జూదమాడినాను. ఓడినవాడు గెలిచినవానికి దాసుడు కావలసని పందెము వేసుకొన్నాము. వీర దయా నాచేతిలో ఓడిపోయినారు. వారిగుణాలవల్ల నేను వారికిలాంగిపోయినాను. నేను స్నేహము వల్ల విచారాన్ని మరిచిపో గలిగినాను. ప్రస్తుత స్థితికి తగినరీతిగా అక్షక్షపణు డనేపేర సంచరిస్తున్నాను. నేనీరీతిగా గొప్పవారికో స్నేహము చేసినాను. నీవుకూడా మాతోవచ్చి చేరరావు. నీవు కూకు దొరవు. నీబుద్ధివల్లనూ గుణానురాగముచేతనూ నీధనము పుచ్చుకొన్నాము.

శంఖదత్తుని చేప టుంగుట

ఇలా అక్షక్షపణుడు తన సంగతి చెప్పగా మిగతావారు తమతమ వృత్తాంతములు భీమధటునికి చెప్పినారు. ప్రయోజనము సాధించేనిమిత్తము వ్రసన్నులై ఉన్న ఆవీరమిత్రులను సమ్మి భీమధటుడు పగలు విహారములో కాలక్షేపం చేసినాడు. రాత్రివేళ అక్షక్ష అక్షక్షపణు కాదులతో ఉద్యానవనము విడిచి వారి నివాసమునకు వెళ్ళినాడు. భీమధటుడు మిత్రులతో నివసించగా మిత్రప్రాప్తిని తెలియచేస్తున్నవా అన్నట్లు వానకారుమబ్బులు ఉరిమినవి. భర్తమీద కోపగించినభార్యవలె విపాశాసది సముద్రమువైపు ప్రవహించక వెనుకకు ప్రవహిస్తున్నది. నీరు ఇసుక తిన్నెలను ముంచి పొంగిపోయింది. వంతు తీసిన తరువాత అలక తీరినట్లు సది సముద్రునివైపు ప్రవహించింది. ఆవరదలో సముద్రపునీటిపోటుతో పెద్దచేపవచ్చి నదీతీరాన తగులుకొన్నది.

దాన్ని చూచి చాలామంది ప్రజలు పరుగుపరుగున ఆయుధాలు తెచ్చి చేప కడుపు చీల్చి వేసినారు. మత్స్యగర్భమునుంచి సజీవుడైన విప్రకుమారుడు బైటికి వచ్చినాడు. అక్కడ ఉన్నవారందరూ తెల్లపోయినారు. ఊళ్ళో కోలాహలము బయలుదేరగా భీమభటుడు వెళ్ళి విప్రకుమారుణ్ణి గుర్తించి కాగలించుకొన్నాడు. అతడు శంఖదత్తుని ఆనంద బాష్పములతో ముంచెత్తినాడు. శంఖదత్తుడు తిమింగలము కడుపునుంచి వెలువడి స్నేహితుని చూచినతరువాత అతని సంతోషమునకు మేరలేదు. భీమభటుడు మిత్రుని వృత్తాంతము తెలుసు కొనడానికి కుతూహలపడినాడు.

శంఖదత్తుడు తన సంగతి చెప్పసాగినాడు: మిత్రమా “నేనప్పుడు నీకు కనపడకుండా కొట్టుకొనిపోయినాను. గంగాప్రవాహములో నన్ను తిమింగలము మింగి వేసింది. దాని కడుపులో నేను ప్రవేశించి ఆకలి బాధకు అటమటించి దానిమాంసమును కత్తితోకోసి తింటూ కాలం గడిపినాను. దైవవశాన తిమింగిలము సదీతిరానికి వచ్చింది. ఇక్కడివాళ్లు తిమింగిలాన్ని చంపి నన్ను బైటికి తీసినారు. నాలదృష్టవంశ్చల నూర్పుణ్ణి నిన్నూ చూడగలిగినాను.

అది వీని అందరూ ఆశ్చర్యపడి “గంగాప్రవాహములో తిమింగిలము మింగటమూ, వరదలో తిమింగిలము గట్టుచేరటమూ, దానిని చంపటమూ సజీవుడవై నీవు బైటికిరావడమూ ఆహా విధివిలాసముకడ” అని పలికినారు. అక్షక్షవణకాదులు శంఖదత్తుని నిజనివాసమునకు తీసుకొని వెళ్ళినారు. వారు అతన్ని స్నానముచేయించి వస్త్రాభరణాదు లిచ్చి గౌరవించి ఉత్సవము చేసినారు.

నాగేంద్రుని తీర్థము వచ్చింది. భీమభటుడు స్నేహితులతో తీర్థము చూడాలని నాగేంద్రుని దేవాలయానికి వెళ్ళినాడు. ఆ దేవాలయము విరులదండలతోను, పాములతోను నిండిపోయింది. సాతాళలోకమువలె

ఉన్న గుడిలో భీమభటుడు సాగరాజుకు మొక్కి అక్కడనుండి దక్షిణంగా వెళ్ళి నాగేంద్రుని మకుగుమాచినాడు. ఆకొలనులో నాగేంద్రుని ఫణామణికాంతులవలె ఎర్రతామరపూవులు, విషజ్వాలాకీలాసమూ హమువలె నల్లకలువలూ ఉన్నవి. గట్టుమీది చెట్లు గాలికి రాలే వుప్పొడితో నాగేంద్రుని పూజస్తున్నట్లున్నవి. కన్నుల పండువుగా కొలను చూచి భీమభటుడు ఆశ్చర్యపడుతూ ఉండగా హంసావళి అనే లాటరాజుగుఱూరి జలక్రీడకై వచ్చింది. ఆమె ఎంత అందగత్తై అయినా గెప్పపాటువల్ల మాంసనస్త్రి అని స్పష్టమవుతున్నది. పిడికిట ఒదిగే సదుముతో మస్కధుని విల్లువలె హంసావళి మకోహరముగా అతనికి కనపడ్డది. ఆమె నలపు చూపులతో భీమభటుని హృదయమును ముక్కలుచేసి నాంబూసుతో ముగిసి వేసింది. ఆమె రహస్యంగా ఆవురాలైన దెలిసి పలికి అశనిగర్గరకు పంపి నామమూ నివాసమూ తెలుసుకొని రమ్మన్నది. హంసావళి జ్యోతిషార్థము ముందుకు సాగిపోతూ వెనుకకు తురము తీపు చూస్తున్నది. భీమభటుడు ప్రేమబంధములో దిక్కుకోసం అడుగు వేయలేక అతికష్టమీద మిత్రులతో నిజనివాసానికి వెళ్ళినాడు. అతనిగర్గికి హంసావళిచెలికత్తైవచ్చి ఏకాంతములో “స్వామీ” రాజకుమారి హంసావళి మిమ్మల్ని వేడుతున్నది. వలపు వేడిమికి సోలిపోయి మీకోసం తపిస్తున్నా నని చెప్పమన్నది.” అని చెప్పింది.

భీమభటుడు ప్రేమనీ వచనామృతము గ్రోలి, దుడుకు వలపునిరాళిని తీర్చదలచినాడు. అతడు ‘నేను నేటిరాత్రి అంతఃపురానికి వచ్చి ప్రియురాలిని గౌరవిస్తాను. నావిద్యాప్రభావమువల్ల అంతఃపురములో అన్యతెవ్వరూ నన్ను చూడలేరు’ అని లేఖ వ్రాసి దూతికి ఇచ్చినాడు. చేటి ఆడత్తరము హంసావళికి ఇచ్చింది. హంసావళి ప్రియునికోసము తహతహ లాడతూ అతని రాకకు కఠిరమంతా కళ్ళుచేసుకొని ఎదురు

చూస్తున్నది. చీకటి ఒడగానే భీమభటుడు సువర్ణాభరణములు ధరించి గంగాదేవివల్ల లభించిన విద్యురు అనులోహక్రమములో జపించి రాజకన్యాంతఃపురము ప్రవేశించినాడు. ఆ ప్రదేశము నిర్జనమై నిశ్శబ్దముగా ఉంది. అయిదురంగుల పువ్వుల మొత్తములచేత శోభిల్లి కామోద్యానమువలె రతిప్రీతికరమైనచోట దివ్యసౌందర్యముతో కూడుకొన్నదై భీమభటునకు కనపడగా ప్రతిలోముముగా మంత్రోచ్ఛ్వారణ చేసినాడు. మంత్రమహిమాతి శయమువల్ల అతనికి హంసావళి దర్శనము లభించింది. ప్రియుని దర్శనమువల్ల ఆమె శరీరము ఆనందములో పొంగి పోయింది. హంసావళి శరీరము పులకరించింది ఆమె వణికిపోయింది. శరీరము కంపమొందగా ఆభరణములు కదిలిపోయినవి. మణినూపురములు మోగితే ఆమె నాట్యము చేస్తున్నదా అనిపించింది. కన్యకావడమువల్ల సిగ్గుతో తలవంచి కర్తవ్యము ఏమిటో హృదయాన్ని ఆమె అకుసుతున్నట్లున్నది. భీమభటుడు “ముగ్ధా! హృదయము తేటతెల్లమైంది. దాచుకొందామన్నా దాచుకోలేక పోయినావు. సిగ్గుతో హృదయాన్ని కప్పివేయ తరమా? నీశరీరము మీద గగుర్పాటు కప్పివుచ్చ గలవా!” అని ప్రియురాలితో పలికినాడు. ఇలా అశిడు ఆమెసిగ్గును ఒత్తిల్లచేసి గాంధర్వ విధిని హంసావళిని వివాహము చేసుకొన్నాడు. ఆమె ముఖపద్మము నంటిన తుమ్మెదగా భీమభటుడు ప్రియకాంతతో రాత్రి గడిపి మరుసటిరాత్రి తిరిగి వస్తానని చెప్పి నిజనివాసమునకు వెళ్ళినాడు.

తెల్లవారగానే రాజసేవకులు వచ్చి హంసావళి తీరు కనిపెట్టినారు. రేగిన ముంగురులు, వదులైన వాలుజడ, కెంపుమాయని గోటినొక్కులు అనుభవించిన సుఖానికి చిన్నెలై సవి. కంచుకలు రాజపన్నధకి వెళ్ళి జరిగిన సంగతి వివరించినారు. రాజ సేవకులతో మరునాటిరాత్రి తనకుమార్తై చర్య కనిపెట్ట వలసిందని అనుమతి ఇచ్చినాడు.

వగలల్లా శ్రమపడిన భీమభటుడు రాత్రివేళ ప్రియురాలి అంతఃపురములోకి వచ్చినాడు. రాజసేవకులు అతని గూపు చూడలేక ఎవరో

సిద్ధుడు అంతఃపురములో ప్రవేశించినాడని రాజుతో విన్నవించినారు. మహారాజు ఇలా ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు: “సిద్ధుడు కాబోలు అంతఃపురములో ప్రవేశించినాడు. అతన్ని నాదగ్గరికి తీసుకొని రండి. నామాటగా మృదువుగా అతనితో చెప్పండి. “మహానుభావా! సిద్ధా! బహిరంగంగా నాకుమార్తెను వివాహము చేసుకోవేమి? నన్ను అడిగితే నేను కాదు అంటానా? నీవంటి ఘనుడు నాకు ఎలా లభిస్తాడు? ఈరహస్య విధానం ఎందుకు?”

రాజనేపకులు అంతఃపురవార్దము దగ్గర నిలవబడి రాజుచెప్పినట్లే ఆమాటలు భీమభటునితో అన్నాడు. రాజు గ్రహించినా డని భీమభటుడు ఎరిగి అంతఃపురములో ఉండే “రాజనేపకులారా, కేవు ఉదయమే ఆస్థానములో సంగతి యావత్తూ విశదపరుస్తాను. ఈరాత్రి గుడ్డిని కదా” అని ఉత్తరము వ్రాసి వారికి ఇచ్చినాడు. ఆయన భీమభటునిరాకకై ఎదురుచూస్తున్నాడు.

మర్నాడు ఉదయాన్నే భీమభటుడు అతనిమిత్రులు తక్కిన ఏడుగురు వీరులూ అమూల్యవస్త్రాలంకారాలు ధరించి చంద్రాదిత్య మహారాజు ఆస్థానానికి వెళ్ళినారు. భీమభటుని తేజస్సు చూచి మహారాజు అతనిని తక్కినవారిని ఉచితాసనములమీద ఆసీనులను చేసినాడు. భీమభటుని మిత్రుడైన శంఖవత్తుడు రాజుతో “రాజన్, ఇతడు రాధాపతిఅయిన ఉగ్రభటుని పెద్దకుమారుడు. అతర్కణీయ విద్యాశక్తివల్ల అన్యులకు వశముకాని పరాక్రమశాలి. ఇతనిని భీమభటుడని వ్యవహరిస్తారు. మీకుమార్తెను వివాహము చేసుకోదలచి వచ్చినాడు” అని తెలియచెప్పినాడు. ఆమాట విని రాత్రి వృత్తాంతము స్మరణకు లెచ్చుకొని చంద్రాదిత్యుడు తాను ధన్యుడైనట్లు శిశ్వసించి వెంటనే హంసావధిని భీమభటునికిచ్చి వైభవంగా వివాహము జరిపించినాడు. భీమభటుడు లెక్కలేనన్ని గజతురగాగ్రహారములను అరణ్యముగా స్వీకరించి

ప్రియురాలితో అక్కడ సుఖంగా ఉన్నాడు. చంద్రాదిత్యుడు రాజ్యాన్ని అతనికిచ్చి తపస్సుకై వనానికి వెళ్ళినాడు.

భీమభటుడు శంఖదత్తాది మిత్రులతో లాటరాజ్యాన్ని పరిపాలిస్తున్నాడు. కొంతకాలం గడిచిన తరువాత అతనితండ్రి ఉగ్రభటుడుప్రయాగలో మరణించినాడనీ అవసానకాలములో సర్తకీసుతుడైన సమరభటుణ్ణి రాధారాజ్యానికి అభిషేకము చేసినాడనీ కర్ణాకర్ణిగా భీమభటుడు విన్నాడు. అతడు జనకుని మరణానికి విచారించి శ్రద్ధాభక్తి పూర్వకముగా ఔర్ధ్వదైహిక కర్మలు యధావిధిగా, ఆచరించి తమ్ముడైన సమరభటునికి ఇలా దూతముఖముగా కబురు పంపినాడు. “మూర్ఖుడా! సర్తకీ పుత్రుడా! మాతండ్రి సింహాసనముమీద కూర్చోడానికి నీ వెవరు? ఆసింహాసనము నాదేశాని నీదికాదు.” దూతవెళ్ళి సమరభటునికి కబురు చెప్పినాడు. సమరభటుడు కోపముతో మండిపడి ఇలా తిరిగి సమాధానము రాసినాడు. “నీవు అయోగ్యుడ వని గ్రహించి తండ్రి నిన్ను దేశాంతరము తరిమివేసినాడు. నీతినియమాలు లేని నీకు మిథ్యాభిమానము ఎందుకు? తనగుంటలో నక్కకూడా సింహమువలె పరాక్రమిస్తుంది. సింహాన్ని చూస్తే గాని నక్కకుయధార్థమైన బలహీనత బైటపడదు”

దూత వెళ్ళి సమరభటుని ఉత్తరము భీమభటుని కిచ్చినాడు. అతడాలేఖ చదివి ఉప్పెనగా నవ్వి దూతతో ఇలా పలికినాడు. “ఓరీ, వెళ్ళి మామాటగా సర్తకీసుతునికి చెప్పు. పూర్వము అశ్వము కోసము పోరుతున్నప్పుడు శంఖదత్తుడు నిన్ను చంపకుండా నేను రక్షించాను. పదేపదే నిన్ను అలాక్షమించను. నీమీద మక్కువతో ఉన్న తండ్రి దగ్గరికి పరలోకానికి నిన్ను పంపుతాను. నీరోజులు దగ్గరికి వచ్చినవి. కొద్దిరోజుల్లోనే నేను వస్తాను” భీమభటుడు దూతను పంపి వెంటనే దండయాత్ర ప్రకటన చేసినాడు. భీమభటుడు నేనాసమేతుడై పూర్వాది

ఎక్కడా దిక్కులు పిక్కటిల్లినవి. వణకుతున్న భూమి గజాశ్వభారము వల్ల బద్ద లవుతుండేమో అన్నట్టున్నది. సేనలు రేగగొట్టగా ధూళి సూర్యుని కప్పివేసింది. భీమభటుడు రాధానగరి చేరినాడు. సమర భటుడు దండయాత్ర తెలుసుకొని సహించలేక సేనను ముందుకుతోసి యుద్ధానికి సన్నాహము చేసినాడు. భీమభట సమరభటుల సేనలు యుద్ధము చేయగా ప్రళయమువలె తోచింది. సేనలు కత్తులతో పోరేటప్పుడు అగ్ని బయలుదేరి ఆకాశమువరకూ వ్యాపించింది. నార సములు వాదికొనలతో నిడుపులై రెప్పలవలె వీరులను చూచే తరుణి కటాక్షములవలె సాగుతున్నవి. నెత్తురు వీరులవలె ప్రవహించి కాళ రాత్రివలె ఉన్నది. భీమభటుడు శంఖదత్త అక్షుక్షపణక చండభుజం గాది మల్లుబాణో వీరులతో సమరభటుని సేనను ఓడించినాడు. శుత్రు పైన్యము వెంటనే చెల్లా చెదలైనది. రథముమీద కూర్చున్న సమర భటుడు కోపంతో యుద్ధముచేసి మున్నీటిలో మలయపర్వతమువలె తిరుగుతున్నాడు. భీమభటుడు సమరభటుని వింటిని విరుగకొట్టినాడు. రథాశ్వములు అతని అలుగులవల్ల హత మైనవి. సమరభటుడు రథము దిగి పరుగున వచ్చి తోమరాయధముతో భీమభటుని ఏనుగుకుంభ స్థలముపై ఒక్కపెట్టు పెట్టినాడు. ఆ దెబ్బతో ఏనుగు నేల కూలింది. అప్పుడు పదాతులు ఇద్దరూ కత్తితో ఘోరాఘోరిగా పోరినారు. భీమభటునికి గొప్పశక్తు లున్నప్పటికీ రూపము మరుగుచేయడము అధర్మ మని ఆలోచించి, కత్తితో యుద్ధముచేసి నర్తకిసుతుడైన సమర భటుణ్ణి కడతేర్చినాడు. ఆకాశసంచారము చేస్తున్న సిద్ధచారణులు వందిమాగధులు బభాబలీ అంటూ అతన్ని స్తోత్రము చేసినారు. మిత్ర సమేతంగా భీమభటుడు రాధానగరీప్రవేశము చేసినాడు. కుమారుని రాకకు ఎదురుచూస్తున్న తల్లికి భీమభటుడు అమందానందము కలిగించి నాడు. అతని నిజయోశ్శవముచూచి ప్రజలు సంతోషించినారు. పూర్వ

మున్నమంత్రులు అతనిని గౌరవించగా భీమభటుడు సింహాసనారూఢుడైనాడు. అతడు మంత్రులను గౌరవించి సమ్మానోత్సవము జరిపించినాడు.

శుభమువూర్తము ఏర్పాటుచేసి అతడు లాటరాజ్యాన్ని శంఖదత్తుని కిచ్చి అతన్ని లాటనేనతో పంపివేసినాడు. భీమభటుడు అక్షతపణకాదులకు అగ్రహారములు రాసి ఇచ్చినాడు. అతడు వా రందరినీ తనసన్నిధిలో ఉంచుకొని, హంసావళితో భోగములు అనుభవిస్తూ తండ్రి సంపాదించిన స్థానంలో హాయిగా ఉన్నాడు. క్రమేణా భీమభటుడు భూమండలము జయించి రాజకన్యలను స్వీకరించి, సుఖాల్లో మునిగి రాజ్యపాలన ఎటువంటిదో మరిచి అంతఃపురములోనే ఉంటున్నాడు.

ఇలా ఉండగా ఒకసారి యాదృచ్ఛికంగా ఉత్తంకు డనే మహర్షి వచ్చి రాజద్వారమున నిలవబడినాడు. అతనిరాక కంచుకులు వెళ్ళి తెలియ చేసినా భీమభటుడు సంపదలో కన్నూ మిన్నూ తెలియకుండా ఉండడంవల్ల మాట పెడచెవిని పెట్టినాడు. మహర్షికి కోపం వచ్చి 'మదాంధుడా! రాజ్యము పోగొట్టుకొని వనగజము అయిపోతావు' అంటూ శాపము ఇచ్చినాడు. అందుకు భయపడి రాజు మునీంద్రుని పాదాలదగ్గర మోకరిల్లుతూ శాపావసానము అనుగ్రహించ వలసిందిని వేడుకొన్నాడు. కోపము శమించగా మహర్షి "పెట్టిన శాపము తిప్పుకోను. నీవు వనగజము కావడం తప్పదు. మృగాంకదత్తునిమంత్రి ప్రచండశక్తి అనేవాడు నాగశాపంవల్ల గుడ్డివాడై, తిరుగుతాడు. అతన్ని నీవు ఎప్పుడు ఓదార్చి అతిథిసత్కారం చేసి అతనికి నీవిషయము చెబుతావో అప్పుడు నీశాపము పోతుంది. శివానుగ్రహంవల్ల నీకు గంధర్వత్వము ప్రాప్త మవుతుంది. ప్రచండశక్తి అనే సీలతిథికి అప్పుడే నేత్రాలు తిరిగి వస్తవి" అంటూ తనదారిని వెళ్ళిపోయినాడు. భీమభటుడు గొంతుగా మారినాడు. మిత్రుడా, నేనే ఆభీమభటుగజమును. నీవు ప్రచండశక్తివి. ఇప్పుడు నీకు నావిషయం చెప్పినందువల్ల నా

శాపంతీరింది. అంటూ ఆవనగజము గంధర్వుడై నాడు. ప్రచండశక్తికి తిరిగి నేత్రములు వచ్చినవి. అతను నయనానందకరంగా గంధర్వునిచూచినాడు.

తీగెలమాటున పొంచి వారిసంగతి యావత్తూ గ్రహించి మృగాంక దత్తుడు మంత్రులతో బైటపడి ప్రచండశక్తిని గాఢాలింగనము చేసుకొన్నాడు. అకాలవృష్టివల్ల కలిగే ఆనందముకన్న అధికానందముతో ప్రచండశక్తి మృగాంకునిపాదాలకడ మోకరిల్లినాడు. ఇద్దరూ స్నేహపాశ బద్ధులై చిరవిరహాన్ని స్మరిస్తూ విచారించి ఆలింగనసౌఖ్యము పొందినారు.

మృగాంకదత్తుడు గంధర్వునికి నమస్కరించి “మాకు మిత్రలాభము, ఇతనికి దృష్టిలాభము కలగడం కేవలము మీప్రసాదమువల్లనే” అన్నాడు. గంధర్వుడు “రాజపుత్రా! తక్కినమంత్రులు నీకు త్వరలోనే లభిస్తారు. శశాంకవతి దొరుకుతుంది. సామ్రాజ్యము నీకు చేకూరుతుంది. అపైదైవపడకు. వెళ్ళి వస్తాను. స్మరణమాత్రంవల్ల నేను నీదగ్గికి వస్తాను” అంటూ ఆకాశాని కెగిరినాడు. ప్రచండశక్తి దొరికినందువల్ల మృగాంకదత్తుడు సంతోషించి మంత్రులతో వగలు అక్కడే కాలక్షేపము చేసినాడు.

త ర ం గ ము : ౭

స్మృత్యకొలంబునల దేవ్యానికరము
 తాకులనూలూన తారకావితతి
 సూనవృష్టివిధాన చ్యుత మగుచుండు
 అంబరస్థలినుండి, ఆవిఘ్న రాజు
 జయ మొందుగావుత సర్వలోకముల!

తెల్లవారగానే మృగాంకదత్తుడు ప్రచండశక్త్యాదిమంత్రులతో శశాంక వతికై మళ్ళీ ఉజ్జయిని వైపు ప్రయాణము సాగించినాడు. మార్గమధ్యములో మంత్రు లెవ్వరైనా కనపడతా రేమో నని వెతుకుతూ

వెదుతున్నాడు. కొంతదూరము మృగాంకదత్తుడు ప్రయాణము చేయుగా ఆకాశములో వికారరూపుడైనవాడొకడు విక్రమకేసరి అనే మంత్రిని మోసి తెస్తున్నాడు. ఆవంత చూడ మని మృగాంకుడు మంత్రులతో హెచ్చరించేలోగా విక్రమకేసరి వికారరూపుని బుజము నుండి దిగి సంతోషముతో కన్నీరు కారుస్తూ రాజుకు సమస్కారము చేసినాడు. మృగాంకదత్తుడు సంతోషించి అతనిని కాగలించు కొన్నాడు. తక్కినమంత్రివర్గము అతన్ని గౌరవించింది. తాను తలచు కొన్న వెంటనే ఆవికారరూపుడు రావలసినదిగా విక్రమకేసరి చెప్పినాడు. వికారస్వరూపుడు అతని దగ్గర సెలవు పుచ్చుకొని వెళ్ళిపోయినాడు. మృగాంకదత్తుడు విక్రమకేసరి వృత్తాంతము తెలియచేయమని కోరినాడు. అందరూ చెవులు దోర పెట్టుకొని వినవలె నని కుతూహలంగా ఉండగా విక్రమకేసరి తనసంగతి ఆరంభించినాడు :

అప్పుడు నాగశాపమువల్ల మిమ్మల్ని విడిచి చాలాకాలం దిమ్మతిరిగి మిమ్మల్ని కనుక్కోలేకపోయినాను. మీరు ఉజ్జయినికే వెళ్ళి పుంటారని ఉజ్జయినీమూర్ధాన ప్రయాణముచేస్తూ దాని సమీపములో బ్రహ్మస్థలము అనే పల్లె దగ్గర నూతిగట్టిన చెట్టునీడలో కూర్చున్నాను. పాముకాటువల్ల బాధపడుతూ ఒక వృద్ధవిప్రుడు అక్కడికి వచ్చి నాతో చెప్పినాడు: “కుమారా! ఇక్కడ ఉండకు. నాగతి నీకూ పడుతుంది. ఇక్కడే ఒక మహాసర్పము నన్ను కాటువేసింది. దేహము చాలించేదామని ఇక్కడికి వచ్చాను. అతన్ని చూచేసరికి నాకు జాలి వేసింది. అతని మరణ ప్రయత్నము మాన్పి నామంత్రప్రభావమువల్ల విషము ఎక్కకుండా చేసి బాధ పోగొట్టినాను. ఆబ్రాహ్మణుడు కృతజ్ఞత చూపి నాసంగతి తెలుసుకొని “కుమారా! నీవు నాకు ప్రాణదానము చేశావు. మాతండ్రి నాకు ప్రసాదించిన బేతాళవిద్య నీకిస్తాను. నీవంటి వీరునికి ఆసాధనము బాగా పనిచేస్తుంది” అని చెప్పినాడు.

అప్పుడు నేను “గ్రాహ్యణోత్తమా! మృంగాకదత్తుడు లేని బేతాళ విద్య నా కెందుకు?” అన్నాను. విప్రుడు నవ్వుతూ “వత్సా! బేతాళునివల్ల నీకోరికలన్నీ ఈడేరుతవి. పూర్వము త్రివిక్రమనేన మహారాజు బేతాళుని అనుగ్రహమువల్ల విద్యాధరైశ్వర్యము కూడా అనుభవించినాడు. ఆకథ విను:

త్రివిక్రమనేనుని కథ

గోదావరీ తీరములో ప్రతిష్ఠాన మనే పట్టణాన్ని విక్రమనేనుని కుమారుడైన త్రివిక్రమనేనుడు పరిపాలిస్తున్నాడు. ప్రతిరోజూ రాజసభకు డ్రాంటిశీలుడనే శ్రమణుడు వచ్చి ఫలము కానుక ఇచ్చి వెళ్ళిపోతూ ఉన్నాడు. రాజు పండు పుచ్చుకొని కోశాగారాధ్యక్షునికి ఇస్తూవచ్చాడు. ఇలా పది సంవత్సరాలు గడిచినవి. ఒకనాడు కావలి వాళ్ళను తప్పించుకొని ఒకకోతి అశుతూ రాజసభలో ప్రవేశించింది. త్రివిక్రమనేనుడు శ్రమణుడు ఇచ్చిన ఫలము కోతికి ఇవ్వగా అది పండు కొరికింది. ఆఫలములోనుంచి అమూల్యమైన రత్నము కిందపడింది. అది చూచి రాజు కోశాధికారిని పిలిపించి “ఆ సన్యాసి మనకు ఇచ్చిన పళ్ళన్నీ ఏం చేశావు? ఎక్కడున్నవి?” అని అడిగినాడు. కోశాధిపతి “దేవా, ఆ పళ్ళన్నీ దొడ్డి వెనుకవున్న గుంటలో పడేశాను. తమ అజ్ఞ అయితే తలుపు తెరచి చూస్తాను” అని మనవి చేసినాడు. అశుడు వెళ్ళి వెంటనే వచ్చి ‘రాజన్, పళ్ళన్నీ కుళ్ళిపోయినవి; అక్కడ రత్నాలు ప్రకాశిస్తున్నవి!” అని చెప్పినాడు. రాజు సంకోషించి మణులు కోశరక్షకునికి ఇచ్చివేసినాడు. యథాప్రకారంగా మర్నాడు శ్రమణుడు రాజసభకు వచ్చి ఫలము కానుక ఇచ్చి ఏకాంతంగా “రాజన్, వీరుని సహాయమువల్ల కావలసిన మంత్రసాధన నాదగ్గర ఉన్నది. నీవు వీరుడవు నాకు సహాయము చేయాలి”

అని విన్నవించుకొన్నాడు. రాజు అంగీకరించిగాడు. “వచ్చే కృష్ణచతుర్దశి రాత్రి ఈనగరపు వల్లకాటిలో మర్రిచెట్టుకింద నేను ఉంటాను. అక్కడికి వచ్చి నీవెవరో నాకు ఎరుక పరుచుకోవలె” అని శ్రమణుడు చెప్పినాడు. రాజు అందుకు అంగీకరించినాడు. క్షాంతిశీలుడు సంతోషంతో వెళ్ళినాడు.

కృష్ణచతుర్దశి రాత్రి త్రివిక్రమసేనుడు నల్లబట్టలు కట్టుకొని కానుగ పువ్వులు సిగలో పెట్టుకొని రాజధాని విడిచి భయంకరమైన శ్మశానములో ప్రవేశించినాడు. శ్రమణభిక్షువు వటవృక్షముకింద మండలన్యాసము చేస్తూఉండగా రాజు అతన్ని చూచి “శ్రమణుడా, నేను వచ్చినాను. నీకేమి సాయము కావలె?” అని అడిగినాడు. శ్రమణుడు అందుకు సంతోషించి ‘రాజా, దయచేసి సాయముచేయాలి. సమీపములో శింశుపా వృక్షాన శవము వేలాడుతున్నది. వీరాగ్రేసరుడవు నీవు వెళ్ళి ఆశవమును ఇక్కడికి తీసుకొని రావలె. నాకు మహాోపకారము చేసినవాడవు అవుతావు” అని పలికినాడు.

త్రివిక్రమసేనుడు మండుతున్నకొరివి చేత్తోపుచ్చుకొని చీకట్లో దక్షిణ దిక్కుగా వెళ్ళి శింశుపావృక్షమును కనుకొన్నాడు. చెట్టుకొమ్మకు వేలాడుతున్నశవాన్ని అతిడుచూచి తరువెక్కి తాడు తెంపి వేసినాడు. వెంటనే శవము నేలమీద కూలింది. నేల కూలుతున్న శవము దెబ్బ తగిలిన దానివలె రోదించింది. రాజు చెట్టుదిగివచ్చి; దేహములో ప్రాణము తుదముట్ట లేదని తలచి జాలిపడి శవమును స్పృశించినాడు. శవము భయంకరముగా నవ్వింది. శవములో బేతాభుడు ప్రవేశించాడని రాజు గ్రహించి భయపడక ‘ఎందుకలా నవ్వుతావు? వెడదాము, నాతో రావాలి’ అని పిలిచినాడు. రాజు పిలుస్తూ ఉండగానే శవము నేలమీద నుంచి లేచి యథాప్రకారంగా చెట్టుకొమ్మకు వేలాడుతూ ఉంది. త్రివిక్రమసేనుడు మళ్ళీ చెట్టెక్కి తాడు తెంపగా శవము నేలకూలింది. వీరుల చిత్తములు వజ్రముకన్న నిమ్మరములు కదా.

రాజు శవాన్ని బుజాన పెట్టుకొని శ్మశానములో నడక సాగించినాడు. శవములో దాగిన జేతాళుడు 'రాజా! మార్గాయాసము తెలియకుండా నీకు కథ చెప్పుతాను విను' అని ఇలా ప్రారంభించినాడు:

జేతాళు కథ : ౧

కైలాసగిరివలె వారాణసి పుణ్యజననవ్యమానంగా ఉంది. ఆనగరికి గంగ ముత్యాలహారమువలె ప్రకాశిస్తు ఉంటుంది. ప్రతాపముకుటుడు అనే వీరరాజేంద్రుడు వారాణసిని ఏలుతూ ఉన్నాడు. అతనికుమారుడు వజ్రముకుటుడు మాన్యభాతిశయమైన అందాలరాశి. అతని మంత్రి కుమారుడు మహామతి బుద్ధిశరీరు డనేవాడు ప్రాణమిత్రుడుగా ఉన్నాడు. ఒకసారి రాజకుమారుడు, మంత్రినుతునితో వేషకగా వేటకు బయలుదేరి చాలాదూరము వెళ్ళినాడు. అతడు అలుగులతో సింహాశిరములు తెగనరుకుతూ కారడవిలోకి వెళ్ళగా కమలాలయమైన సరోవరము కనపడింది. సరిగా అప్పుడే జలక్రీడార్థము అందాలరాశిమైన ఒకకన్య పరివారసమేతంగా వచ్చింది. ఆ చిన్నది శరీరకాంతితో ఛరువును నిందిస్తూ, చూపులతో సరికొత్త తామరగుబురులు కల్పిస్తూ, శీతాంశుని ధిక్కరించే నమ్మోముతో రాజకుమారుని హృదయమును ఆకర్షించింది. అతడు ఆమెకుందోయిని హరించినాడు. ఆకన్య ఏవదిపిల్ల! ఏడోరు? పేరేమిటో అతనికి తెలియలేదు. ఆ అమ్మాయిని ఎలా పలకరించడమా అని ఆలోచిస్తున్నాడు. తన ఊరూ పేరూ మొదలయిన విషయాలు ఆకన్య రాజకుమారునికి తెలియచేయవలెననే నెపముతో వాయ్యారము అభినయించింది. ఆమె సిగలోనుంచి కలువను తీసి ఛవిలో చేర్చింది. విలంబము చేస్తూ దంతధావనము చేసింది. తామరపువ్వు కోసి తలలో తురుముకొన్నది. రాజకుమారుడు సాభిప్రాయములైన కన్యచేష్టలు తెలుసుకోలేకపోయినాడు. మంత్రికుమారుడు బుద్ధిశరీరుడు ఆమె చేష్ట

లను గ్రహించినాడు. పరిజనులు ఆకస్యను అక్కడనుండి తీసుకొనివెళ్ళినారు. ఇట్లు చేరించేకాని శరీరము తల్పముమీదా మనస్సు రాజకుమారునిమీదా ఉంది. ఆకస్య వెళ్ళినందువల్ల అతనికిన్నీ ఏమీ తోచలేదు. విద్య పోగొట్టుకొన్న విద్యాధరునివలె ఉన్నాడు. బుద్ధిశరీరుడు రాజపుత్రుని వేదన కనిపెట్టి కస్య తప్పక లభిస్తుందని అతనికి ఉత్సాహము కలుగచేసినాడు. వజ్రముకుటుడు “మిత్రమా, ఆకస్య ఊరూపేరూ తెలియదే. నన్ను హుళక్కిగా ఊరడిస్తా వేను!” అని ప్రశ్నించినాడు. మంత్రిసుతుడు “దేవా! ఆ కస్యచేష్టలు సాభిప్రాయములు. ఆమె చెవిలో కలువఉంచుకొన్నది. అందుచేత నీకు కర్ణోత్పల రాజ్యములో తననివాస మని చెప్పింది. దంతఘావనమువల్ల తనతండ్రిపేరు దంతఘాతకుడని తెలియచేసింది. పద్మమును కర్ణాభరణగా పెట్టుకొన్నది. కనుక తనపేరు పద్మావతి అని సూదించింది. హృదయముమీద చేతులుంచుకొని తనప్రాణాలు నీ అధీన మని చెప్పింది!” అని తెలివినాడు. బుద్ధిశరీరుడు నిజంగా బుద్ధిశరీరుడని రాజసుతుడు అతనిని అభినందించినాడు.

రాజకుమారుడు మంత్రిసుతునితో ఆలోచించి వేటనెపమున శశాంక వత్తికై బయలు దేరినాడు. ఇద్దరూ కలింగదేశములో కర్ణోత్పల రాజేంద్రుని నగరు చేరి దంతఘాతకుని నివాసము కనిపెట్టి అక్కడికి సమీపములో ఉన్న వృద్ధాంగన ఇంటిలో బస చేసినారు. రాజకుమారుడు గుర్రాలకు దాణా పెట్టి గడ్డి వేసి సురక్షితంగా కట్టివేసినాడు. బుద్ధిశరీరుడు ముసలిదానితో “అమ్మా, ఇక్కడ సంగ్రామ వర్ధను డని దంతఘాతకుడు ఉన్నాడట. ఎరుగుదువా?” అన్నాడు. వృద్ధాంగన ఇలా సమాధాన మిచ్చింది: “ఉన్నాడు. నేను ఎరుగుదును. నే నతనిదాదిని. ఆయన కుమార్తె పద్మావతికి నేను పెద్ద దిక్కుగా ఉన్నాను. నే నక్కడికి తరుచుగా వెళ్ళడంలేదు. నాకు మంచిబట్టలు లేవు. మంచిబట్టలు కనిపిస్తే నాదుప్పకుమారుడు దొంగిలిస్తాడు.”

మంత్రికమారుడు వృద్ధురాలికి తన ఉత్తరీయము ఇచ్చి తృప్తిపరిచి “అమ్మా, నీవు తల్లిలాంటిదానివి. నీతో ఒక రహస్యము దాచక చెప్పిస్తున్నాను. దంతఘాతుని కుమార్తె పద్మావతి దగ్గిరికి వెళ్ళి నీవు చెరువు దగ్గిర చూచిన రాజకుమారుడు ఇక్కడికి వచ్చినాడు. అతడు ప్రేమతో నీకు చెప్పమని నన్ను నీదగ్గిరికి పంపినాడు. అని చెప్పు” అన్నాడు. అతని దాతృత్వానికి ముసలిది లొంగిపోయి అందుకు అంగీకరించి పద్మావతి దగ్గిరకు వెళ్ళి వచ్చి “నేను పోయి రహస్యంగా మీరాక తెలియచేసినాను. విని ఆమె కోపంతో బెదిరించి చేతులకు కర్పూరపుపొడి పూసుకొని ఆచేతులతో చెంపలు వాయిచింది. ఆ అవమానము భరించలేక ఇంటికి వచ్చాను. చూడు నాముఖాన కర్పూరపుగుర్తులు ఎలా అచ్చుపడినవి” అని చెప్పింది.

ముసలిదానిమాటలు విని రాజకుమారుడు నిలువునా నీరై పోయినాడు. బుద్ధిశరీరుడు అతని అవస్థ కనిపెట్టి ఏకాంతములో “మిత్రుడా, విచారపడకు. గుట్టుకాచుకోవలె నని ఆకస్య అలా బెదిరించింది. కర్పూరపువేళ్ళు పదీ అంటించడంలో అభిప్రాయము కనిపెట్టావా? ఈశుక్లపక్షములో పదిరాత్రులు సమాగమానికి పనికిరావు అని అభిప్రాయము” అని చెప్పి ఓదార్చినాడు.

బుద్ధిశరీరుడు చేతిలో ఉన్న బంగారము కొంత బజారులో అమ్మివేసి ముసలమ్మచేత వంట చేయించుకొని ఇద్దరూ తిండి తింటున్నారు. ముసలిదానికి తిండిఖర్చు లేకపోయింది. పదిరోజులు అయిసతరువాత అతడు పద్మావతివద్దకు ముసలిదాన్ని పంపినాడు. వారితండికి ఆశపడి వృద్ధాంగన పద్మావతిదగ్గిరికి వెళ్ళి వచ్చినది. ‘నేను అక్కడికి వెళ్ళి ఊరికే నిలుచున్నాను. పెదవులు కదల్చ లేదు. పద్మావతి మూడు వేళ్ళకు లత్తుక పూసి వానితో నారొమ్మున కొట్టింది. నేను అక్కణ్ణింది మీదగ్గిరికి వచ్చినాను.’ అని ముసలమ్మ పలికింది. ఏకాంతముగా రాజ

కుమారునితో మంత్రికుమారుడు “మిత్రమా! ఆమూడు లక్షుక రేఖలు ఎందుకు చేసింది? మూడురోజులదాకా సమాగమానికి వీలుండదని భావము” అని చెప్పినాడు. మూన్నాళ్ళు వెళ్ళిపోయిన తరువాత బుద్ధిశరీరుడు వృద్ధాంగనను పద్మావతిదగ్గరికి పంపిరాడు. పద్మావతి ముసలిదానిని గౌరవించి భోజనాదికముతో తృప్తి పరిచింది. పగలంతా వృద్ధురాలు ఆమెదగ్గిరేఉంది. సంజవేళ ముసలిది వెళ్ళిపోతానని సలపు తీసుకోబోతున్నప్పుడు, మదపుటేనుగు కట్టుకంబము ఊడతీసుకొని జనాన్ని తొక్కుతూ వస్తున్నదని గోలాహలము వినవచ్చినది. పద్మావతి “ముసలమ్మా, మదంతో ఏనుగు మనుష్యులను తొక్కివేస్తున్నది. ఆతోవను నీవు వెళ్ళలేవు. నన్నుపీటమీద కూచోపెట్టి ఈవెద్దకిటికీనుండి తాళ్ళతోకింద ఉన్నజోటలో చెలికత్తెలు దింపుతారు. ఉపవసములో చెట్టెక్కి ప్రాకారము మీది కెక్కి, ప్రాకారముమీదినుండి పక్కనున్న చెట్టెక్కి దిగి ఇంటికి వెళ్ళిపో” అని ముసలిదానికి చెప్పి పంపివేసింది. వృద్ధురాలు వెళ్ళిపోయి బుద్ధిశరీరునితో జరిగిన దంతా చెప్పింది. పద్మావతి యుక్తిగా తనయింటికి దారి చెప్పింది. సీకోరిక ఫలించింది” అని మంత్రికుమారుడు రాజకుమారుని ఉత్సాహపరిచినాడు. అతడు రాజసుతునకు సలహాగా “ఈరాత్రి తోటతోపనే వెళ్ళి అంటిపీటమీద కూర్చో. అప్పుడు పద్మావతిచెలులు తాళ్ళు మేడమీదికి లాగుతారు. నీవు ప్రియురాలిదగ్గరికి వెళ్ళవచ్చును” అని చెప్పినాడు.

రాజపుత్రుడు బుద్ధిశరీర సమేకంగా ఆ రాత్రి ప్రాకారముగ్గంప ఉద్వాసపనిలో ప్రవేశించినాడు. మేడమీద పద్మావతి చెలులు తాళ్లు పట్టుకొని సిద్ధముగా ఉన్నారు. వెంటనే రాజకుమారుడు పీటవక్కగా చేడియలు తాళ్ళు పైకి లాగినారు. అతడు పద్మావతికోసము అంతఃపురికి వెళ్ళినాడు. బుద్ధిశరీరుడు ఇంటికి వెళ్ళినాడు. రాజపుత్రుడు చక్కని చుక్కవంటి పద్మావతిని చూచినాడు. చాలదినములు విరాళికి

తపించిన ఆ కామిని అశనిని కంఠాలింగనాది కామకైంకర్యములతో గౌరవించింది. అతడామెను గాంధర్వరీతిగా వివాహము చేసుకొని రహస్యంగా అక్కడేకొన్నాళ్ళు గడిపినాడు. అతడు ఒకరాత్రి ప్రియురాలితో “ప్రేమసీ, నాతోకూడా నామిత్రుడు మంత్రికుమారుడు వచ్చినాడు. నన్ను విసిది మీముసలమ్మింట్లో బంటరిగా ఉన్నాడు. నాకోసం అతను ఎగురుచూస్తూ ఉంటాడేమో. వెళ్ళిపోయి మళ్ళీ వచ్చేస్తాను” అన్నాడు. పద్మావతి ఊహాసోహలున్నమనిషి. వెంటనే “ఆర్యపుత్రా! అయితే నా సంకేతములు నీవా తెలుసుకొన్నది లేక మంత్రినుతుడా?” అని కుఠూనాలతో ప్రశ్నించింది. అప్పుడు రాజసుతుడు “నీసంజ్ఞలు నాకు బోధపడలేదు. మంత్రినుతుడైన బుద్ధిశరీరుడే నీ సంకేతములను గ్రహించినాడు.” అని చెప్పినాడు. పద్మావతి “ఆర్యపుత్రా! అతని సంగతి ఇప్పుడు దాచిపెట్టావు. నీ మిత్రుడు నాకు అన్నగారివరస. ముందుగా అతనికి చందన తాంబూల సత్కారములు చేయవలసింది” అన్నది. రాజకుమారుడు ఆరాత్రి ప్రాకారమార్గాన ఇంటికివెళ్ళి బుద్ధి శరీరునితో విడిసినంతో చెప్పినాడు. మంత్రినుతుడు “నేను సంకేతాలను తెలుసుకొన్నానని నీవు చెప్పడం పొరపాలు” అన్నాడు.

దేల్లవారింది. ఇట్టగా సంధ్యానందనాదికము ముగించి మాట్లాడుతుండగా పద్మావతి చెలికత్తెవచ్చింది. ఆమె పక్కాన్న తాంబూలములు తచ్చి మంత్రినుతునకు ఇస్తూ కుశలమడిగింది. రాజకుమారుడు పక్కాన్నము భక్షించబోగా మాటలధోరణిలో చెలి అతన్ని వారించింది. పద్మావతి రాకుమారునికై ఎదురు చూస్తున్నదని చెప్పి సెలవు తీసుకొని వెళ్ళిపోయింది. బుద్ధిశరీరుడు రాజసుతునితో ‘మిత్రమా! వింతమూసిస్తాను’ అన్నాడు. మంత్రికుమారుడు పక్కాన్నము తాను తినక ముందుకుక్కకు వేయగా వెంటనే కుక్కతిని గిరగిరాతిరిగి చనిపోయింది. ‘అహ ఏమిటి అద్భుతము!’ అని రాజసుతుడు అడిగేసరికి బుద్ధిశరీరుడు

“పద్మావతి సంకేతాలను నేను తెలుసుకొన్నానని, నేను ధూర్జణ్ణి అని తలచి నన్ను చంపివేతామని విషాన్నము పంపించింది. నీమీద వలపు దీనికంతకూ కారణము. నేను జీవించిఉండగా నీనామెకు వశుడవు కావేమోననీ, నావశంలోఉంటే మనసగరానికి వెళ్ళిపోతావనీ అనుకొన్నది. పద్మావతిమీద నీవుకోపగించక. ఆమెనుహరించి మనసగరికి తీసుకొనిపోదాము. అందుకు తగినయుక్తి చెప్పతాను.” అని తెలియచెప్పినాడు. ‘నిజంగా నీపేరు బుద్ధిశరీరుడని సార్థకమైంది మిత్రమా’ అని రాజకుమారుడు అభినవించినాడు. ఆకస్మికంగా వీధిలో రాజకుమారుని బాలుకు చనిపోయినాడని కేకలు వివహసినవి. బుద్ధిశరీరుడు రాజసుతునితో “ఈరాత్రి యధాప్రకారము పద్మావతి ఇంటికివెళ్ళు. దానిశరీరము దానికి తెలియనంత మద్యము తాగించు. అది కైపులో పడిఉండగా నిప్పులో కాల్చిన శూలాన్ని తెచ్చి దాని పిరుదులమీద వాతపెట్టు. దానినభ్యువాలించి నగలన్నీ పుచ్చుకొని గవాక్షమూర్గాన తాటిపీట ఉయ్యాలెక్కి ఉద్యానములో దిగి ప్రాకారముదాటి ఇంటికి రా. అతరువాత ఆలోచన చెప్పతాను.” అంటూ ఏడుపంది ముళ్ళవంటి మొనలతో శూలము చేయించి అతనికి ఇచ్చినాడు. దృఢమైనశూలాన్ని పుచ్చుకొని రాత్రిప్రాకారము దాటి, తాటి పీట ఎక్కి రాజకుమారుడు పద్మావతి మందిరానికి వెళ్ళినాడు. అతడు పద్మావతికి కైపెక్కించి కాల్చిన శూలముతో దాని పిరుదులమీద వాతపెట్టినాడు. దానినగలన్నీ అతడు వాలించి మంత్రికుమారుని దగ్గరికి వెళ్ళినాడు. తన యోచన నెగ్గినందుకు బుద్ధిశరీరుడు సంతోషించినాడు.

అతడు రాజకుమారుని వెంటపెట్టుకొని శ్మశానమునకు వెళ్ళి తాను తాపసవేషముధరించి, అతనికి శిష్యవేషమువేసినాడు. “రాజకుమారా! ఈ అలంకారములలో ఈ ముత్యాలహారము తీసుకొనిపోయి బజారులో అమ్ముపెయ్యి. ఎవరూ కొనకుండా ఉండేటట్లు ఎక్కువ ధర చెప్పతూ

హారాన్ని అందరికీ చూపు. ఎవరైనా కనిపెట్టి నిన్ను పట్టుకొంటే ధయ పడకుండా వారిలో మాగురువు దీనిని అమ్మిపెట్టమన్నాడు' అని చెప్పు. రాకుమారుడు ముత్యాలహారము బజారులో అమ్మచూపుతున్నాడు. రాజసేనకులు దంతఘాతకుని కుమార్తె సగలకై వెతుకుతూ ముత్యాల పేరుతో ఉన్న రాజకుమారుని పట్టుకొని కొత్వాలుదగ్గరికి తీసుకొని వెళ్ళినారు. తాపసవేషంలో ఉన్న అతన్ని చూచి కొత్వాలు మంచి తనంగా "స్వామీ, తమకు ఈముత్యాలపేరు ఎలావచ్చింది? రాత్రి దంతఘాతకుని కుమార్తె అయిన పద్మావతి మందిరములో దొంగలుపడి సగలూ నాణ్యాలూ దోచుకొన్నారు. ఈ ముత్యాలహారము ఆనగల లోడి" అని అడిగినాడు. సన్యాసివేషములో ఉన్న రాజపుత్రుడు 'దీనిని మాగురువుగారు ఇచ్చినారు. వచ్చి ఆయననే అడగండి' అని ఉత్తరము ఇచ్చినాడు. సగరాధ్యక్షుడు బుద్ధిశరీరునిదగ్గరికి వచ్చి 'స్వామీ, ఆ ముత్యాలపేరు మీశిష్యునిచేతికి ఎలావచ్చింది?' అని అడిగినాడు. తాపస వేషధారిగా ఉన్న బుద్ధిశరీరుడు "అయ్యా, నేను సన్యాసిని. నిత్యమూ అరణ్యసంచారము చేస్తూ ఉంటాను. విధివశాన ఇక్కడికి వచ్చి రాత్రి శృణానలో ఉన్నాను. రాత్రే యోగినిగణము అక్కడక్కడ నుంచి వచ్చి చేరింది. ఆగుంపులో ఒకయోగిని రాజు కొడుకును తెచ్చి గుండెలు చీల్చి పూరవునికి నైవేద్యము పెట్టింది. తరువాత ఆమె మద్యముతాగి కైపెక్కి జపము చేస్తున్న నాచేతుల్లో తావళము లాక్కున్నది. ఆ మాయదారియోగిని ముఖాన నానావికారములు ప్రకటిస్తూ నామీద పడ్డది. నేను మంత్రాగ్నిలో శూలాన్ని కాల్చి దానిపిరుదుల మీద వాత పెట్టినాను. దానిమెడలో ఉన్న ఈముత్యాలపేరు హరించి నాను. మేము సన్యాసులము. దీనిని ఉంచుకోడము ధర్మము కాదు. అందుచేత హారాన్ని అమ్మవలసి వచ్చింది." అన్నాడు. సంగతి యావత్తూ విని సగరాధ్యక్షుడు దంతఘాతకునికి మనవిచేసినాడు. అతడు

ముత్యాలహారాన్ని ఆనవాలు పట్టి నమ్మక మయిన ముసలమ్మను పద్మావతి జఘనముమీద వాత ఉన్న దేమో చూచి రమ్మని పంపినాడు. ఆవృద్ధురాలు తిరిగి వచ్చి పద్మావతి పిరుదులమీద శూలపు గుర్తున్నదని చెప్పింది. పద్మావతి పిశాచిగా మారి తన సుతుని హరించింది దని రాజు నిశ్చయించుకొన్నాడు. అతడు స్వయంగా తాపస వేషములో ఉన్న బుద్ధిశరీరుని దగ్గరికి వెళ్ళి పద్మావతికి తగినశిక్ష అడిగినాడు. ఆసమయములో పద్మావతి కన్నీరు మున్నీగుగా ఏకుస్తూ ఉండగా ఆమెను బంధువులనుండి ఎడబాపు చేసి ఊరునించి వెళ్ళగొట్టినారు. ఆమె అడవులపా లయి మంత్రిపుత్రుని తంశ్రశక్తివల్ల తన కాగతి పట్టింది దని తలుచుకొని కుంగిపోతున్నది. చీకటిపడగానే రాజకుమారమంత్రికుమారులు తాపసవేషాలు తీసివేసి గుర్రాలెక్కి పద్మావతి దగ్గరికి వచ్చి ఆమెను ఓదార్చి అశ్వముమీద ఎక్కించి తమ నగరికి తీసికొని వెళ్ళినారు. వజ్రముకుటుడు పద్మావతితో సుఖంగా ఉంటున్నాడు. దంతఘాతకుడు కుమార్తెగతి ఏమయిందో తెలియక ఏ వన్యమృగమో ఆమెను చంపి వుంటుంది దని తలచి కృశించి చనిపోయినాడు. అతని భార్య వియోగదుఃఖభారము సహించలేక భర్తతో సహాగమనము చేసింది.

త్రివిక్రమమహారాజుతో కథ చెపుతున్న బేతాభుడు “రాజన్, నాసంశయాన్ని పోగొట్టవలె. దంతఘాతకుడూ అతని ప్రియురాలు చనిపోయినారు కద. ఆపాపము ఎవరిని చుట్టుకొంటుంది? బుద్ధిశరీరుడినా? వజ్రముకుటునా? నీవు చాలా బుద్ధిశాలివి గద. నీకు తెలిసి చెప్పకపోతే నీతల నూరుచెక్క లవుతుంది.” అన్నాడు.

శాపమువల్ల త్రివిక్రమనేనుడు ‘యోగీశ్వరా, నీకు తెలియని ధర్మనూక్షుము లేదుగద. శాపము ఎవరిదీకాదు. శాపానికి కర్ణోత్పల రాజేంద్రుడే కారణము’ అని చెప్పగా బేతాభుడు “అలా అంటావేమి?

కణ్ణోత్పలుడు ఏమీ చేయలేదే. ఆముగ్గురే కదా పాపానికి మూలకారణము? హంసలు వరి మేసిపోతే తప్ప కాకులదా?" అని ప్రశ్నించినాడు.

అప్పుడు రాజు "ఆముగ్గురూ ఏపాపమూ ఎరుగరు. ప్రభుకార్యము నిర్వహించవలసింది మంత్రి కుమారుని పని. అది అతనికి పాతకంకాదు. పద్మావతీ వజ్రముకుటులు కామార్తులు. వారు వివేకము లేక విరాళిలో ఉన్న వారు, గుణదోషవిచారానికి అర్హులుకారు. కణ్ణోత్పల రాజేంద్రుడు వివేకహీనుడై చారులవల్ల యధార్థము కనిపెట్టక అవిచారితముగా కార్యమాచరించినాడు. అందువల్ల పాపము అతన్నే చుట్టుకొంటుంది" అని దెప్పగా సమాధానానికి బేతాభుడు సంతృప్తుడై అతనిని పరీక్షించవలెనని తలచి క్షణంలో అదృశ్యమైనాడు. త్రివిక్రమసేనుడు బేతాభుడున్న శవరొసం మళ్ళీ శింశుపావృక్షసమీపానికి వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౭౬

బే తా భ క థ : ౨

శవములు కాలుతున్న వెలుతురులో త్రివిక్రమసేనుడు బేతాభుని తేవడానికి వెళ్ళగా శవము సేలమీద ధ్వని చేసింది. అతడు శవములో ఉన్న బేతాభుని తనబుజాన ఎక్కించుకొని మహాసముతో వేగంగా నడుస్తున్నాడు. బుజాన కూర్చున్న బేతాభుడు త్రివిక్రమసేనునికి మళ్ళీ కథ చెపుతున్నాడు :

యమునానదీ తీరాన బ్రహ్మస్థల మనే అగ్రహారములో అగ్నిస్వామి అనే వేదశాస్త్ర పండితుడైన బ్రాహ్మణోత్తముడు ఉన్నాడు. అతని కుమారి మందారవతి చిదిపి దీపము పెట్టినట్లు ఉంటుంది. బ్రహ్మదేవుడు ఆ అందాలరాశిని సృష్టించి పూర్వము తాను చేసిన దేవతాసృష్టికి రోత పడినాడు. ఆమెకు యశావళమురాగా ముగ్గురు బ్రాహ్మణ కుమార

రులు సమాన రూపగుణులు వచ్చి మందారవతి నాకు కావాలంటే నాకు కావాలని పోటీపడుతూ అగ్నిస్వామిని అడిగినారు. ఆ బ్రాహ్మణుడు ఒక రికి పిల్లదాన్ని ఇస్తే మిగతా ఇద్దరూ ప్రాణాలు తీసుకొంటారని తెలిసి ఎవరికీ పిల్లను ఇవ్వనని చెప్పినాడు. ఆవిప్రకుమారులు యుక్లగూ మండార వతి మీదనే లక్ష్యముంచి చాంద్రాయణవ్రతము ఆరంభించినారు. ఆకన్య హఠాత్తుగా జ్వరంవచ్చి చనిపోయింది. ఆముగ్గురూ తపించి మందారవతి శవాన్ని శ్మశానానికి మోసుకుపోయి అగ్ని సంస్కారము చేసినారు. ముగ్గురిలో ఒక విప్రుడు శవాన్ని కాల్చిన చోటనే మతము కట్టుకొని ఆమె బూడిద శయ్యగా చేసుకొని తిరిపెమెత్తి తపస్సు చేస్తున్నాడు. రెండోవాడు ఆమె ఎముకలను తీసుకుపోయి గంగలో వేసినాడు. మూడోవిప్రుడు సన్యాసియై దేశ దేశాంతరాలు దివ్యుతిరిగి చివరకు వశోలక మనే గ్రామము చేరి ఒక బ్రాహ్మణ గృహములో ఆతిథ్యము కోరినాడు. గృహాయజమాని ఉచితరీతిగా అతన్ని సమ్యూనించినాడు. యజమాని శిశువు మకురుతనం చేసి ఏడవడం మొదలుపెట్టింది. ఎంత సముదాయించినా శిశువు ఒకటే ఏడుపు. తల్లి విసుగుతో శిశువు నెత్తి మండుతున్న అగ్నిలో వేసింది. వేసేవేడుడంలో శిశువు కాలిపోయింది. అది చూచిన విప్రాతిథి శరీరము గగురు పొడిచింది. అప్పుడా విప్రుడు “అమ్మా! తెలియక రాకాసి కొంపలో కాలు పెట్టాను. మీ ఇంట్లో అన్నము పాపరాశి; నేను తీసుకోలేను వెళ్ళిపోతాను” అంటూ లేచినాడు.

గృహాయజమాని “అయ్యా, మంత్రాన్ని పఠించినమాత్రాన శిశువు జీవిస్తుంది. చూడు, మంత్ర మహిమ” అంటూ చిన్న వున్నకము తెచ్చి మంత్రము పఠించి అభిమంత్రిత మయిన దుమ్మును శిశువు బూడిదలో వేసినాడు. వెంటనే శిశువు తిరిగి బతికింది. బ్రాహ్మణుడు నిశ్చింతగా భోజనము చేసి లేచినాడు. భోజనాలు అయిన తరువాత యజమాని మంత్ర గ్రంథమును చిలకకొయ్యకు తగిలించి నిద్రించినాడు.

బ్రాహ్మణాతిథి లేచి సమయము కనిపెట్టి మంత్రగ్రంథాన్ని హరించి పగలనక రాత్రి అనక నడిచి నడిచి శృణానానికి చేరినాడు. గంగలో మందారవతి ఎముకలు వేసిన వివ్రుడూ, ఆమెచితాభస్మరాశిమీద శయనించిన వివ్రుడూ అక్కడే ఉన్నారు. ఆ ఇద్దరితో మూడోవాడు “ఈమఠాన్ని తీసివెయ్యి. నేను మంత్ర ప్రభావమువల్ల ప్రియురాలిని చితాభస్మరాశినుంచి జీవింప చేస్తాను” అని పలికినాడు. భస్మరాశి మీద పరున్న వివ్రుణ్ణి మూడోబ్రాహ్మణుడు తోసివేసి మఠాన్ని పెరికివేసి మంత్రము పఠించి, చితిమీద అభిమంత్రించిన దుమ్ము రవంత వేసినాడు. భస్మరాశిలో బంగారు శలాకవలె మందారవతి బతికి లేచింది. ముగ్గునూ మరుబారికిసోలి తహతహలాడుతూ కలహించడము మొదలు పెట్టినారు. నేను మంత్రమహిమవల్ల ప్రియురాలిని బతికించాను. అందువల్ల మందారవతి నాప్రేయసి అని ఒకడివాదన. నేను తీర్థములో అస్థిసంశయము కలపడంవల్ల మందారవతి బతికి లేచినది. అందుచేత మందారవతి నాప్రేయసి అని రెండోవాడి తగాదా. నేను ప్రియురాలి భస్మమును కాపాడి బతికించినాను. అందువల్ల మందారవతి నాప్రేయసి అని మూడోవివ్రుడు పేచీపెట్టినాడు. న్యాయంగా ఆలోచించి రాజేంద్రా, ఎవరు మందారవతికి భర్త కావలసినవాడో నిర్ణయించు. సమాధానము సరిగా చెప్పకపోతే నీతల ముక్కలవుతుంది” అని భేతాభుడు బెదిరించినాడు. త్రివిక్రమనేనుడు ఇలా సమాధానము ఇచ్చినాడు. కష్టపడి మంత్రబలంవల్ల మందారవతిని బతికించినవాడు ఆమెకు తండ్రి గాని భర్తకాడు. గంగలో అస్తికలు కలిపినవాడు నుతుడు గాని భర్తకాడు. గాధానురాగముతో శృణానంలో చితాభస్మరాశిని శయ్యగా చేసుకొని తపస్సు చేసినవాడు మందార వతికి మగడు” భేతాభుడు వెంటనే మాయమై పోయినాడు. రాజు అతన్ని నైతకడానికి శింశుపావృక్షముదగ్గికి వచ్చినాడు.

త్రివిక్రమనేనుడు బేతాళాధిస్థిత మైన శవమును బుజాని పెట్టుకొని నడుస్తున్నాడు. మార్గాయూసము పోగొట్టవలె నని బేతాళుడు రాజకు కథ చెపుతున్నాడు.

“పూర్వము పాటలీపుత్రనగరమును విక్రమకేసరి అనే రాజు పరిపాలించినాడు. ఆగుణనిధివద్ద శాస్త్రమర్మములు తెలిసిన విదగ్ధచూడామణి అనే చిలుక శాపవశాన శుకమై ఉంది. దానిఉపదేశము శిరసా వహించి రాజకుమారుడు మగధేంద్రునికుమార్తె అయినచంద్రప్రభను వివాహము చేసుకొన్నాడు. చంద్రప్రభదగ్గర విజ్ఞానశాలిని అయిన సోమిక అనే గోరువంక ఉన్నది. శుకశారికములు తమ విజ్ఞానమువల్ల ఆ రాజదంపతులను నేవిస్తూ ఉన్నవి. ఒకరోజున శుకము వలపుతమకముతో శారికపాత్రు గోరింది. నేను పురుష సంపర్కము కోరను అని శారిక తిరస్కరించింది. శుకము “పురుషులు దుష్టులు కారు. స్త్రీలే దుష్టుస్వభావలు అని సమాధానము ఇచ్చింది. శుకశారికలకు తగాదా వచ్చింది. శుకము ఓడితే శారికదగ్గర దాసత్వమునకూ, శారిక ఒడితే శుకమునకు భార్యగానూ పందెములు ఏర్పాటు చేసుకొన్నారు. శుకశారికలు రాజపుత్రుని మధ్యవర్తిగా నియమించుకొన్నవి. వివాదకారణము తెలుసుకొని రాజునుతుడు శుకశారికలను తండ్రి సన్నిధికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. అప్పుడు శారిక ‘పురుషులు కృతఘ్నులు. ఇదిగో నిరూపిస్తున్నాను. వినండి అని కథ ప్రారంభించింది.

భూమండలంలో కామందిక అనే నగరంలో అర్ధదత్తు డనే ధనిక వర్తకుడున్నాడు. అతనికుమారుడు ధనదత్తుడు తండ్రి చనిపోగానే స్వతంత్రుడై యశావనములో వాఙ్మయ తెలియక జూదమాడి ఇల్లు గుల్ల చేసు

కొన్నాడు. వ్యసన మనే వృక్షానికి దుర్జనసాంగత్యము వేరు. దుర్జన మిత్రులు అతన్ని అన్నిదాలా చెడగొట్టగా ధనదత్తుడు పువ్వు లమ్మిన ఊళ్ళో కట్టలు అమ్ము లేక తలెత్తుకో లేక దేశాంతరము వెళ్ళినాడు. అతడు చందన పుర మనే పట్టణము చేరి వైశ్యుని ఇంట్లో భోజనము చేసినాడు. ఆ వైశ్యుడు ధనదత్తుని అందచందాలు చూచి కులగోత్రాలడిగి కులీను డని తెలుసుకొని కుమార్తె రత్నావళి నిచ్చి పెళ్ళి చేసినాడు. ధనదత్తుడు అత్తవారింట్లోనే ఉండి కష్టాలు మరిచి పోయినాడు. అక్కడ అశిసికి భార్యమూలంగా ఆస్తి కలిసింది. చేతికి ధనము చిక్కినందు వల్ల అతడు బాద మాడవలె ననీ, స్వదేశము వెళ్ళవలె ననీ నిశ్చయించుకొన్నాడు. మామగారిని బిప్పించి ధనదత్తుడు భార్యతోను ఒక వృద్ధురాలితోను స్వదేశము బయలుదేరినాడు. మధ్య మార్గములో అతడు భార్యవల్ల నగలు నాణాలు పుచ్చుకొని దొంగల భయముని పట్టినట్లు లాడినాడు. ఆపాపాత్ముడు భార్యను ధనంకోసం చంపవేయ దలచి గుంటలో తోసినాడు. అంతటితో ఊరుకోక ముసలి కాన్ని కూడ గోతిలోకి తోసినాడు. వృద్ధురాలు వెంటనే చని పోయింది. అశిసిభార్యకు ఇంకా ఆయుర్దాయము ఉండడంవల్ల గాయాలతో గట్టిపడింది. ఆమె మాటమాటకీ దారి అడుగుతూ చివరకు యంతనపడి ఇల్లుచేరింది. హఠాత్తుగా ఆమె పుట్టింటికి రావడంవల్ల తల్లి తండ్రులకు ఆశ్చర్యము వేసింది. ఆపతివ్రత భర్తమీద నేరము చెప్పక బారిలో దొంగలు ఒడి సొమ్ము దోచుకొని భర్తను కట్టి తీసుకువెళ్ళినారనీ, వృద్ధుణ్ణానూ తానూ గుంటలో పడ్డా మనీ చెప్పింది. ఒక బాట సారి తనను ఉద్ధరించినట్లు ముసలిది చనిపోయినట్లు ఆపుణ్యశీల తల్లికీ తండ్రికీ చెప్పింది. వారిద్దరూ కూతురిని ఓదార్చినారు. పుట్టింట్లో ఉంటూ ఆ పతివ్రత భర్తమీద మనసు పెట్టుకొని రోజులు ఎలాగో పెళ్ళి తోస్తున్నది. కొంతకాలము అయిన తరువాత జూదములో

సామ్రాజ్యముచేసుకొని ధనదత్తుడు మామగారి దగ్గికి వెళ్ళి మళ్ళీ ధనము కావా లనీ, తనభార్య క్షేమంగా ఉందనీ అబద్ధాలాడ నిచ్చయించు కొన్నాడు. ధనదత్తుడు అత్తవారింటికి వచ్చి మామగారితో మాట్లాడ బోతూ ఉండగా అతనిభార్య వచ్చి పాదాలదగ్గర మోకరిల్లింది. మగడు దుష్టుడైనా మగువ కించపరచమకదా, భార్యముఖము చూచి ధన దత్తుడు భయపడినాడు. భర్తను పక్కకు తీసుకొని వెళ్ళి ఏకాంతంగా “నాధా! మీమామగారిని చూచి భయపడకండి. మనను దొంగలు కొట్టినారని మాతల్లిదండ్రులతో చెప్పాను” అంటూ ఆపత్రిత అతన్ని లోపలకుతీసుకొని వెళ్ళింది. అత్తమామలు అల్లుని చూచుకొని ప్రాణాలతో బతికి బయటపడినందుకు సంతోషించినారు. ధనదత్తుడు కొన్నాళ్లు సుఖంగా అత్తవారింట్లో వుండసోపీకంగా తింటూ కాలం వెళ్ళుతీస్తున్నాడు. ఒకరాత్రి అతనికి దుర్బుద్ధి వుట్టింది. పక్కలో ఉన్న భార్యను ధనదత్తుడు కైజారుతో సరికి, నగలు ఒలుచుకొని కిక్కురుమనకుండా ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయినాడు. పురుషులు ఎంతపాపాత్ములలో గడ! శారీక ఈకథ ముగించగానే చిలక ఇంకోకథ అందుకున్నది.

స్త్రీలు దుష్టస్వభావలు. పురుషులు ఉత్తములు. హర్షివతి అనే పట్టణములో కొట్లకు పడగలెత్తిన ధనదత్తుడనే వైశ్యుడున్నాడు. అతని కుమార్తె వసుదత్త అపరతీదేవివలె ఉంటుంది. తండ్రి కుమార్తెకు మంచినంబంధం చూచి తామ్రలిప్తివగరవాసి స్ఫురద్రూపి అయిన సముద్రత్తుడనే వైశ్యకుమారునకు ఇచ్చి వివాహము చేసినాడు. భర్త తామ్రలిప్తిలో ఉండగా వలపు తలకెక్కిన వసుదత్త ఒక నోడగానిని చూచి చెలికత్తెద్వారా కబురు చేసింది. చాటుగా ఆమె అతనితో భోగములు అనుభవిస్తూ కాలక్షేపము చేస్తున్నది. ఇలా ఉండగా తామ్రలిప్తినుండి భర్త తిరిగి వచ్చినాడు. అల్లుడు రావడంపల్ల అత్తగారు పిండి వంటలు చేసి పెట్టింది. రాత్రి తల్లి కుమార్తెకు పూలజడ వేసి ముస్తాబు

చేసి గదిలోకి పంపింది. భర్తతో వసుదత్త ఏకశయ్యలో ఉండి కూడా పరపురుషుని ధ్యాసినూఉంది. ఆమెకు భర్తమీద రక్తి లేదు. అతడు అధికంగా ఆసనము తాగడంవల్ల కై పెక్కి వొళ్ళు తెలియక నిద్ర పోయినాడు. మధ్యరాత్రి దొంగవాడు కన్నము తవ్వి దంపతు లున్న పడకగదిలో చొరబడినాడు. సమయము కనిపెట్టి వసుదత్త కన్నములో నుండి వెలుపలికి వెళ్ళి సంకేతస్థలములో పరపురుషుణ్ణి కలుసుకో బోయింది. వసుదత్తి వెళ్ళిపోతూ ఉండగా దొంగవాడు నిరుత్సాహముతో అయ్యో, నగలకోసం వస్తే ఈచిన్నది కోడెకానికోసము వెళ్ళి పోతున్నదే అనుకొన్నాడు. ఆచోరుడు వసుదత్తకు తెలియకుండా ఆమెను అనుసరిస్తూ వెళ్ళి ఒకచోట పొంచిఉన్నాడు. తోవలో వసుదత్తను చెలికత్తై కలుసుకొని పువ్వులు నుగంధద్రవ్యాలు తెచ్చి ఇచ్చింది. ఆమె వాటిని తీసుకొని బాహ్యోద్యానమునకు వెళ్ళింది. ఆకామిని సంకేతస్థలానికి వెళ్ళి మూచేపరికి కాముకుడు డెట్టున ఉరిలో వేలాడుతూ ఉన్నాడు. ఆకాముకుడు రాత్రి సంకేతస్థలానికి రాగా నగరరక్షకులు చూచి నాడు చోరుడని తలచి ఉరితీసినారు. వసుదత్త గుండె నీర్ల పోగా దీనముగా తల నేలకు కొట్టుకొని వచ్చింది. కొంత సేపటికి ఆమె అచి ఉరి తాడు తొలిగించి కాముకునిశవాన్ని కిందికి దింపింది. ఆకామిని శవానికి గంధము రాచి పువ్వులు చుట్టి రాగాతి రేకంవల్ల గాఢాలింగనము చేసుకొని వానిమొగ మెత్తి ముద్దుపెట్టుకో బోయింది. అప్పుడు శవములో ప్రవేశించిన బేతాభుడు దంతముతో వసుదత్తముక్కు కొరికినాడు. ఆమె నొప్పితో బాధపడుతూ, ప్రియుడు ఇంకా జీవించి ఉన్నాడని భ్రమపడి శవసమీపము చేరింది. వసుదత్త పరీక్షించి శవాన్ని చూచి లాభము లే దని రోదిస్తూ బయలుదేరింది. చాటున నక్కి కనిపెట్టిన దొంగ 'ఈచిన్నది ఎంత పాపాత్మురాలు! స్త్రీహృదయము అంధకూపమువంటిదే. ఎంత భయంకరము! ఇంకా

ఈమె ఏమి చేస్తుందో కనిపెట్టవలె' అని నిశ్చయించుకొన్నాడు. పను దత్త భర్త నిద్రిస్తున్న శయ్యాగారము చేరి అయ్యో నన్నురక్షించాలి! భర్తరూపంలో ఉన్న శత్రువు నాముక్కు కోసినాడు! అంటూ గగ్గోలు పెట్టింది. తండ్రి వచ్చి రక్తము కారుతున్న కుమార్తె నాసికను చూచి కోపము పట్టలేక భార్యకు ద్రోహము చేశా డని అల్లుణ్ణి కట్టివేయించి నాడు. అందరూ వచ్చి అతన్ని తఱోబాగు బాదినారు. అతడు మారు మాటాడక సంగ తేదిటో తెలియక కళవళపడుతూ దెబ్బలు తింటూ ఉన్నాడు. దొంగవాడు ఇ దంతా కనిపెట్టి తనతోవనే వెళ్ళిపోయి నాడు. మామగారు అల్లునిమీద ఫిర్యాదు చేసినాడు. అతడు కూశురిసీ అల్లుణ్ణి రాజసన్నిధికి తీసుకుపోయి అల్లుడు కూశురి ముక్కు కోసినా డని పలికినాడు. రాజు అల్లునిసమాధానము పెడచెవిని పెట్టి మరణ శిక్ష విధించినాడు. తలవరులు తామ వాయిస్తూ అతన్ని వధ్యశిల దగ్గరికి తీసుకొని వెళుతున్నారు. చోరుడు అది విని రాజపురుషులతో 'అయ్యో, నిష్కారణంగా అతన్ని ఎందుకు చంపుతారు.' నిజ మైన సంగతి నేను కళ్ళారా చూచాను. నన్ను రాజసన్నిధికి తీసుకొని వెళ్ళండి. చెప్పవలసింది అక్కడచెవుతాను" అని పిన్నవించినాడు. చోరుడు తలవరులతో రాజసన్నిధికి వెళ్ళినారు. దొంగ తాను చూచింది చూచినట్టు చెప్పి చివరకు ఇలా అన్నాడు. "దేవరా, నా మాట మీకు నమ్మకము లేకపోతే ఆశవాన్ని చూచి రండి. ఆకాము కుని శవమునోటిలో ముక్కు చిక్కుకొని ఉంటుంది."

రాజు భటులను పంపి దొంగ చెప్పినమాటలు యథార్థములని విశ్వ సించి అల్లుని వదిలిపెట్టినాడు. అత డా దుష్టశీలను భార్యను చెవులు కోయించి దేశమునుండి వెళ్ళగొట్టినాడు. రాజు దాని తండ్రి యావ దాస్తిని వుచ్చుకొని, చోరుని తెలివితేటలకు సంకోషించి, అతనిని కోత్వాలుగా ఏర్పాటుచేసినాడు. స్త్రీలు దుష్టస్వభావలు. వారే ద్రోహ

బుద్ధికలవారు. అని యకము పలికి శాపము తీరిపోగా గంధర్వుడై దివ్య విమానమెక్కి స్వర్లోకమునకు వెళ్ళింది. అప్పుడే శారికకు ఇంద్రశాపము వీరిపోగా తిలోత్తమ నామక అప్సరసగా స్వర్గమునకు వెళ్ళింది. తగవులాటలో న్యాయము కాలేదు. రాజన్ ఎవరిది న్యాయమో నీవు నిర్ణయము చేయవలె. నీవు చెప్పకపోతే తల ముక్కలవుతుంది.

అప్పుడు రాజు “యోగీశ్వరా! ఇందులో తెలియనిదేముంది? స్త్రీలే పాపాశ్శలు. వురుషులలో అరుదుగా దుర్మార్గులు ఉంటారు. ప్రాయి కముగా స్త్రీలు అందరూ దుష్టస్వభావలే.” అని పలుకగా బేతాభుడు త్రివిక్రముని బుజముమీదినుంచి మాయమైపోయినాడు. అతడు బేతా భుని వెతకడానికి బయలుదేరినాడు.

త ర ం గ ము : ౭౮

బే తా భ క థ : ౪

త్రివిక్రమునేనుడు స్మశానవాటిలో చీకటిలో శింశుపావృక్ష సమీపా నికి వెళ్ళినాడు. అతడు బేతాభుని బుజమెక్కించుకొని ననురూబెనురూ లేకుండా నడుస్తూ ఉండగా బేతాభుడు ‘రాజన్! ఎందుకు శ్రమమని కోసం బాధపడతావు? నీ శ్రమ వ్యర్థము. నీ మార్గాయాసము పోవ డానికి కథ చెబుతాను’ అని ప్రారంభించినాడు.

కోభావతీవురాన్ని యూద్రకుడనే మహావీరుడు పరిపాలిస్తున్నప్పుడు ధర్మము నాలుగుపాదాల నడుస్తున్నది. మాళవదేశమునుండి వీరవరు డనే వివ్రుడు రాజనేవాసక్తుడై యూద్రకుని వద్దకు వచ్చినాడు. ఆ వివ్రునకు ధర్మపతి అనే ధర్మపత్ని సత్యవరనామక పుత్రుడు వీరపతి నామకపుత్రిక బలగము. రాజుదగ్గర అతడు కొలువుచేయడానికి చేతులో కత్తి, డాలు—మొలలో కటూరి, సాధనలుగా ఉన్నవి. ఆ వివ్రుడు దినా

నికి అయిదువందల దీనారములు జీతముకోరినాడు. రాజు అతని రూపాన్ని చూచి వీరుడని గ్రహించి అడిగినంతజీతము ఇచ్చి కొలువులో వర్పాటు చేసినాడు. రాజు 'ఇతనికి ఇంతజీతము ఇస్తున్నాను. ఈ దీనారములు ఎలా ఖర్చుపెడుతున్నాడో ఇతడు వ్యసనాల్లో చిక్కుకున్నాడో ఏమో' అని విప్రుని కనిపెట్టడలచినాడు. బ్రాహ్మణుని భోగట్యా తెలుసుకోమని రాజు చారులను పంపినాడు. ప్రతిరోజు ఉదయాన వీరవరుడు రాజును దర్శించి అపరాధావేశ హజారముదగ్గర నిలవబడి దీనారాలు పుచ్చుకొని ఇంటికి వెళ్ళి దీనారశతాన్ని భోజనార్థము భార్యచేతిలో పెడుతూ ఉండేవాడు. అతడునూరుదీనారాలు వస్త్రాలకు అంగరాగానికి తాంబూలానికి వ్యయముచేసేవాడు. వీరవరుడు దీనారశతము దానధర్మాలకు, ఖర్చుచేసేవాడు. ఇలా ఆవిప్రుడు అయిదువందల దీనారములు వ్యయము చేయని దినమేలేదు. అగ్నికార్యము అతడు పూర్తిచేసుకొని భోజనాది కము ముగించుకొని రాజద్వారముదగ్గర ఒక్కడూ పహరాఇచ్చేవాడు. చారముఖాన మహారాజు విప్రుని నిత్యదినచర్య తెలుసుకొని మహదానందము పొంది చారులను మాన్పించినాడు. వీరవరుడు గొప్పవాడనీ గౌరవార్హుడనీ రాజు తలచినాడు. మండుటెండలతో ఫెళ్ళున వేసవి చెలరేగింది. వీరవరుడు కష్టంమీద వేసవి గడిపినాడు. జడిధారలతో వర్షాగమము ప్రాప్తించింది. భోరున వానలు కురిసినా ఉరుములు ఉరిమినా వీరవరుడు రాజద్వారమువద్ద కొలువుమానలేదు. పగటివేళమహారాజు ప్రాసాదాగ్రభాగమునుంచి రాజద్వారమువద్ద నున్న బ్రాహ్మణుని చూచినాడు. రాత్రి ద్వారమువద్ద చీకటిలో రాజు అతనినిచూచి 'ఎవరు ద్వారం దగ్గిర?' అని హెచ్చరించినాడు. 'నేనున్నాను' అని వీరవరుడు సమాధానమిచ్చినాడు. మహారాజు 'ఈవిప్రుడు రాజభక్తుడు. ఇతన్ని తప్పకుండా ఉచ్చస్థితికి తీసుకొని రావలెను' అని గ్రహించి మేడదిగి అంతఃపురములో పరున్నాడు. మరునాడు తెరిపి లేకుండా రోకళ్ళలావున

వాన కురుస్తూఉన్నా, చీకటి సూచికాభేద్యంగాఉన్నా రాజు జిజ్ఞాసతో ప్రాసాదమెక్కి 'సింహద్వారము దగ్గర ఎవరు వారు?' అని హెచ్చరించి నాడు. స్పష్టముగా 'వీరవీరుణ్ణి నేను' అని విప్రుడు సమాధాన మిచ్చినాడు. రాజు విప్రుని నిష్ఠకు మెచ్చుకొని వింతపడుతూ ఉండగా దూరాన స్త్రీ రోదనము విసపడింది. 'నారాజ్యములో బాధితులు దరిద్రులు ఎవరూ లేలే? ఎవరీరాత్రి ఏకాకిని ఏడుస్తున్నది?' అని రాజు తలపోసి వీరవరుణ్ణి పిలిచి 'వీరవరా, దూరాన ఎవరో స్త్రీ ఏడుస్తున్నది. వెళ్ళి చూచిరా' అని అనుమతి ఇచ్చినాడు. విప్రుడు సరేఅంటూ కఠారి మొలలో కట్టు కొని కత్తి చేతపట్టి కదిలినాడు. మెరుపులు జడివాస, చీకటి లెక్క చెయ్యక వీరవరుడు వెళ్ళడంచూచి మహారాజు కనికరించి మేడదిగి ఖడ్గ హస్తమై అతనివెనక కొంతదూరంగా నడుస్తున్నాడు. బ్రాహ్మణుడు ఏడునవ్వుడిని బట్టి ఊరివెలుపల సరస్సునగ్గరకు వెళ్ళినాడు. సరోమధ్య మున ఒక పసితామణి 'అయ్యో కరుణామయుడా! దాతా! నీవు లేక నేను ఎలాబతకను' అని విలపిస్తున్నది. వీరవరుడామెనుచూచి 'ఎందుకు తల్లీ! అలా ఏడుస్తున్నావు?' అనిజాలిగా అడిగినాడు. రాజు సమస్తమూ రెప్పవేయక కనిపెడుతూ ఉన్నాడు. 'వీరవరా! నేను భూమిని. నాపతి దేవుడు శూద్రక రాజేంద్రుడు. నేటికి మూడోనాడు అతనికి మృత్యువు సంభవిస్తుంది. రాజు చనిపోతాడని విచారిస్తున్నాను. మళ్ళీ అటువంటి వాడు రాడని నాగతికి తపిస్తున్నాను' అని ఆమెసమాధానము ఇచ్చింది. వీరవరుడు భయపడిన వాడివలె 'భూదేవీ! రాజుజీవించే ఉపాయము చెప్పు తల్లీ!' అని వేడినాడు. భూదేవి "ఏవ్రవీరా! ఉంది ఉపాయము. నీవే దాన్ని నెరవేర్చగలవాడవు" అని హెచ్చరించింది. విప్రుడు "అలా అయితే చెప్పు. నాప్రాణాలు నాకు తృణప్రాయం. సాధించి రాజు క్షేమముకోసమూ జీవిస్తాను. ఈ జీవితం ఉన్నందుకు ప్రయోజనము ఏమున్నది?" అని భూమాతను అడిగినాడు. ఆమె 'వీరాగ్రేసరా! నీవంటి

స్వామిభక్తుడు ఎక్కడా కనపడడు. నగరివద్ద రాజప్రతిష్ఠించిన చండికాలయము ఉన్నది. చండికి నీకుమారుని బలిఇస్తే మహారాజునూ రేళ్ళు బతుకుతాడు. ఇవాళే నీవు కార్యము నెరవేర్చాలి. అలా చెయ్యకపోతే మూడోనాటికి రాజుచనిపోతాడు" అని చెప్పి అంతర్ధానమైంది. మహారాజు చాటునేడండి, సమస్తమూవిన్నాడు. రాజు వెనుక వస్తూఉండగా వీరవరుడు ఇంటికి వెళ్ళి రాజుక్షేమార్థము కుమారుని వదులుకోవలె నని భార్యకు చెప్పినాడు. భార్య నీధా, మహారాజుక్షేమము మనముకోరి కుమారుని వదులుకొందాము. కుర్రవాణ్ణి లేపి విషయము చెప్పండి" అని భర్తతో అన్నది. వీరవరుడు కుమారుణ్ణి లేపి సంగతి చెప్పినాడు. కుమారుడు 'నాయనా, నావల్ల రాజు జీవించేపక్షములో నేను శృతార్థుణ్ణి. ఆయన బుజుము మనము తీర్చుకొన్నట్టే. ఆలస్యం చెయ్యక నన్ను చండికా దేవికి అర్పించు" అని పలికినాడు. తండ్రి మహాసంతోషంతో 'భేష్ ! నిజంగా నీవు నాకుమారరత్నం. అంటూ పొంగిపోయినాడు. వీరవరుడు కుమారుని బుజుముమీద ఎక్కించుకొని ఆలయానికి బయలుదేరగా వీరవరుని ధర్మపత్ని కుమార్తెను బుజు మెక్కించుకొని చండికాలయానికి వెంటనే నడిచింది. విప్రవీరుడు కుమారుని తన బుజుముమీదనుంచి కిందికి దింపి చండీవిగ్రహానికి చేతులు జోడించి 'దేవీ, శూద్రకరాజేంద్రునకు ప్రాణదానము చేయి తల్లీ! ఆయనకు శత సంవత్సరాల ఆయుర్దాయము ఇయ్యి తల్లీ! అంటూ కుమారుని బలి ఇచ్చినాడు. ఆకాశవాణి అతని స్వామిభక్తికి మెచ్చి ఇలా అన్నది. "నీరాజునేవాపరతంత్రతకు మెచ్చినాను. శూద్రకమహారాజేంద్రునకు ప్రాణదానము చేసినాను" మహారాజు గగనవాణి విన్నాడు. వీరవరుని కుమార్తె వీరవతి సోదరునిమరణంవల్ల గుండెపగిలి వెంటనేచనిపోయింది. భార్య వీరవరునితో "రాజుకు మేలు చేసినాము. మనపిల్ల గుండెపగిలి చనిపోయింది. నేను తెలివిలేనిదాన్ని. మొదట నన్నే మీరు బలిస్తే

బాగుండేది. ఇప్పుడైనా నన్ను దేవికి అర్పించండి. నాతల ఖండించండి” అని వేడుకొన్నది. అప్పుడు వీరవరుడు “మానవతీ, నీశిరము అంబికకు అర్పించు. చింతించకు. నీవు అర్పించలేకపోతే నేనే అర్చణమువుతాను. క్షణంసేపు ఆగు. చితి నేనే పేర్చుకొంటాను” అంటూ చితి పేర్చి వెలిగించినాడు. పతివ్రతామణి ధర్మవతి చండికి నమస్కరించి ‘జన్మాంత రములోకూడా ఈఆర్యపుత్రుడే పతి కావాలి. నా శరీర త్యాగంవల్ల ప్రభువుకు మేలు కలుగుగాక’ అంటూ ఆమి ఘంటికి ఎగురుతున్న మంటలలో పడిపోయింది.

వీరవరుడు ‘రాజకార్యము నెరవేరింది. మహారాజు ఋణము తీర్చు కొన్నాడు. నేను మాత్రము ఎందుకు జీవించవలె? నా కుటుంబము పోయినతరువాత నా మనుగడ ఎవరికి శోధ? నా శరీరము అర్పించి చండికను ప్రసన్నును చేస్తాను’ అని ఆలోచించి చండీస్తవము చేసినాడు.

వీరవరుడు చండికాదేవిని పూజించి కరవాలము తీసి కంఠమును నరుకుకొన్నాడు. చాటున దాగిన మహారాజు మహాద్భుత సరవశుడై “ఇతను సకుటుంబముగా నా కోసము మహాత్యాగము చేసిన ధీరుడు. ఇలాంటి వీరాగ్రేసరుడు జగత్తులో ఉండడు. ప్రత్యక్షంగా రాజును స్తుతి చేసేవారే ఉంటారు. పరోక్షంలో రాజు క్షేమము కోరి ప్రాణత్యాగము చేసేవారుండడము అరుదు. ఈ త్యాగమూర్తికి ప్రత్యుపకారము చేయని నా జన్మ సార్థకముగాదు. నా దొరతనము మాత్రమెందుకు?” అని పలుకుతూ ఒరలోనుండి కత్తిదూసి చండిసన్నిధిలో ఇలా వేడినాడు: “దేవీ! ఈ భక్తుని శిరస్సును స్వీకరించి, నాకు వరప్రదానము చెయ్యనా? వీరవరుడు సకుటుంబముగా నాకై త్యాగము చేసినాడు. దేవీ, ఇతనిని, సకుటుంబముగా బ్రతికించు తల్లీ.”

శూద్రకమహారాజు కత్తి దూసి తనశిరసు తుంచుకొనబోగా గగన వాణి ఇలా పలికింది: “పుత్రా! సాహసము కూడదు. నీశౌర్యానికి

సంతోషించినాను. వీరవరుడు సకుటుంబముగా ఉజ్జీవితుడు అవుతాడు” నుప్రోత్థితుని వలె వీరవరుడు సకుటుంబముగా బతికినాడు. మహారాజు ఆనంద బాష్పములు న్రవించగా అమ్మత దృశ్యాన్ని తిలకిస్తూనే ఉన్నాడు. వీరవరుడు ఆనందగరిమతో భార్యాపుత్రాదులను కాగలించు కొని ‘ఏమిటి, ఎలా మళ్ళీ బతికినాము? చండీశ్వరీ కృపాకటాక్ష మేమో?’ అని పలికినాడు. ఆ విప్రవీరుడు దేవియెదట సాష్టాంగపడి కుటుంబమును ఇంటిలో చేర్చి వెళ్ళి శోటగుమ్మముదగ్గర యథాప్రకారంగా నిలవబడినాడు. ఇవి అంతా చూచి శూద్రకుడు ప్రాసాద మెక్కి ‘సింహద్వారందగ్గిర ఎవరువారు?’ అని పలుకగా ‘ప్రభూ, నేను వీరవరుణ్ణి’ అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. శూద్రకరాజేంద్రుడు సంధ్రమాశ్చర్యములతో ‘సముద్ర గంభీరహృదయులు మానవంతులు. కార్యశూరులై స్వీయకార్యము ఘనంగా చెప్పుకోరు!’ అని తలపోసి అంతఃపురి ప్రవేశించి శేషించిన రాత్రి గడిపినాడు. మరునాడు మహారాజు సభలో వీరవరుని వీరకృత్యము అభినర్తించినాడు. సభాసదులు ఆశ్చర్యపడినారు. శూద్రకరాజేంద్రుడు ఆనందకందళితహృదయంతో విప్రవీరునికి లాటరాజ్యాన్ని అతని కుమారునకు కర్ణాటకాన్నీ దానంచేసినాడు. అప్పటినుంచీ మహారాజు విప్రవీరుడు నమానవిభవోపేతులై పరస్పర సాహాయ్యముతో కుశలంగా ఉన్నారు.

ఈ కథ చెప్పిన జేతాళుడు త్రివిక్రమసేన మహీపతిని ‘రాజన్! కథలో ఎవ రెక్కువవారు? నీ అభిప్రాయము చెప్పకపోతే తల నీబుజాన నిలవదు’ అని పలుకగా రాజు ‘శూద్రకుడు మహానుభావుడు’ అని ముక్తసరిగా సమాధాన మిచ్చినాడు. జేతాళుడు అతని ప్రత్యుత్తరం విని “వీరవరుడు ఘనుడు కాడా! అతని భార్య ఎంత ఘన మైనది! అబలఅయినా చేతులారా కన్నకొడుకును త్యాగం చేసిందే? విప్రకుమారుడు ప్రాణత్యాగానికి సిద్ధపడినాడే? ఎంతవాడు కాకపోతే అత

నికి త్యాగబుద్ధి ఎక్కడిది! అందరికన్నా శూద్రకుడు గొప్పవాడు ఎలా అవుతాడు?" అని మళ్ళా ప్రశ్నించినాడు. రాజు "వీరవరుడు మహా కులీనుడు. అతడు కుటుంబాన్ని త్యాగం చేసి రాజభక్తి చూపడం వ్రతం. బ్రాహ్మణి మహాకులీను, సాధ్య. ఇతి త్యాగము చేయుమన్నాడు. కనుక పత్ని అతన్ని అనుసరించింది. వారికడుపున వుట్టినవాడు త్యాగ మూర్తి కాక మరొకడు ఎలా అవుతాడు? భృత్యులకోసం మహారాజు త్యాగం చేశాడు. అందువల్ల అతనే గొప్పవాడు" అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. బేతాళుడు వెంటనే కనపడకుండా పోగా అతన్ని పట్టి తీసుకురావలె నని త్రివిక్రమనేనుడు శింశుపావృక్షము దగ్గరికి వెళ్ళినాడు.

అ ర ం గ ము : ౭౯

బే తా ల క థ : ౧

త్రివిక్రమనేనుడు చీకటిలో శ్మశానములో నడచి శింశుపావృక్ష శాఖకు వేలాడతున్న శవాన్ని చూచి తరుశాఖ నెక్కి కత్తితో ఒక్క వేటు వేయగా తాడు తెగి శవము నేలకూలింది. బేతాళుడు అధిష్టించిన ఆశవాన్ని మహారాజు బుజానపెట్టుకొని నడుస్తున్నాడు. అతని అధ్య ధదము పోగొట్టవలె నని బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు.

ఉజ్జయినీమహారాజు వుణ్యనేనునివద్ద అమాత్యుడు హరిస్వామి అనే గుణవంతుడు ఉన్నాడు. అతనికి దేవస్వామి అనే కుమారుడు కలిగి నాడు; సోమప్రథ అనే చక్కనిచుక్క జనించింది. ఈడు వచ్చినకొద్దీ సోమప్రథ యూవనప్రథలతో మిసమిసలాడుతూ ఉన్నది. ఆకస్య శూరునిగాని జ్ఞానినిగాని శాస్త్రుపండితునిగాని వివాహమాడతా నని జననీజనకులకు చెప్పింది. మహారాజు కుమారి కోరికప్రకారం సంబంధం కోసం వెతికిస్తున్నాడు. అప్పుడు శత్రురాజు వుణ్యనేనునిపైన దండ యాత్ర చేయగా వుణ్యనేనుడు సంధికై రాయబారిని పంపినాడు.

వెళ్ళినపని కావడంవల్ల రాజు సంతోషంతో ఉండగా సోమప్రభా లావణ్యము విన్న వివ్రకుమారుడు వచ్చి రాజపుత్రిని తనకు ఇస్తుని కోరినాడు. హరిస్వామి అతనిని “నీవు జ్ఞానివా? పండితుడవా? వీరు డవా?” అని ప్రశ్నించినాడు. నేను శాస్త్రుపండితుడను” అని అతడు సమాధాన మిచ్చినాడు. “ఏదీ నీవిజ్ఞానమును ప్రదర్శించు” అనికోరగా ఆవివ్రకుమారుడు శాస్త్రజ్ఞానంవల్ల చక్కని విమానమును నిర్మించి, అందులో హరిస్వామిని ఎక్కించుకొని స్వర్గాదిలోకములు తిగిరాడు. విమానయానము ముగిసినతరువాత ఇద్దరూ దిగి వచ్చినారు. హరి స్వామి పొంగిపోయి సోమప్రభను అతనికే ఇస్తానని మాట ఇచ్చి ఏడవ దినమున వివాహము జరుగుతుం దని చెప్పినాడు. అప్పుడే ఉజ్జయినిలో మరొక బ్రాహ్మణుడు వచ్చి “నేను శస్త్రాస్త్రవిద్యాప్రవీణుణ్ణి” అని చెప్పగా దేవస్వామి అతని శస్త్రపాండిత్యము ప్రదర్శించవలసిం దని కోరినాడు. ఆవివ్రకు నిజవిద్యాప్రభావము చూపగా దేవస్వామి సంతోషించి ఏడవరోజున వివాహానికి రమ్మని అతనితో చెప్పినాడు. సోమ ప్రభ కోసము ఆమె తల్లిదగ్గరికి ఒకవివ్రకు వెళ్ళి ‘నేను మీ అమ్మాయిని పెళ్ళిచేసుకోడానికి వచ్చాను’ అని పలికినాడు. ‘మా అమ్మాయిని పెళ్ళాడేందుకు నీవు జ్ఞానివా! వీరు డవా? పండితుడవా’ అని తల్లి ప్రశ్నించగా “నేను జ్ఞానిని” అని సమాధానము చెప్పినాడు. అప్పుడు సోమప్రభ తల్లి ‘నీవు జ్ఞాని వైనపక్షములో భూతభవిష్యత్తులు చెప్పు” అని కోరగా అతడు భూతభవిష్యత్తులు చెప్పినాడు. ఆమె సంతోషించి నాటికి ఏడవరోజున అతనిని వివాహానికి రమ్మన్నది. మరునాడు హరిస్వామి భార్యాపుత్రులకు తాను చేసిన వాగ్దానము తెలియ చేసినాడు. ఒకరికి తెలియకుండా ఒకరు ముగ్గురు వివ్రకులకూ కన్యను ఇస్తామని మాట ఇచ్చినారు. ముగ్గురువరులూ ఒకనాడే వచ్చినారు. హరిస్వామికి మతిలేక విచారిస్తున్నాడు. వరులు ఇంట్లో ఉండగానే ఒక

అద్భుతం జరిగింది. ఆకస్య ఎక్కడికి వెళ్ళిందో ఏమో తెలియలేదు. అతడు బెంగపెట్టుకొని జ్ఞానిని “జ్ఞానీ! నాకుమార్తె ఎక్కడ ఉన్నదో చెప్పు” అని అడిగినాడు. జ్ఞాని “నీ కుమార్తెను ధూమశిఖు డనే రాక్షసుడు ఎత్తుకొనిపోయి వింధ్యారణ్యంలో తనఇంట్లో దాచినాడు” అని సమాధానము చెప్పినాడు. “అయ్యో, నాకు ఎలా లభిస్తుంది? అమ్మాయికి వెళ్ళి ఎలా చేయను?” అని గడ్గోలుపడసాగినా డతడు. అప్పుడు విజ్ఞాని “భయ మెందుక? మీకుమార్తెఉన్న చోటికి మనము వెళ్ళిపోదాము” అన్నాడు. విజ్ఞాని శాస్త్రీయవైదుష్యమువల్ల విమానము నిర్మించి వారిని అందులో ఎక్కించుకొని వింధ్యాటవిలో ధూమశిఖుని ఇంటివద్ద నిలిపినాడు. ధూమశిఖుడు కొపాటోవంతో వారితో పోరు సలిపినాడు. శూరుడు అర్ధచంద్ర బాణప్రయోగంవల్ల రాక్షసుని తల తెంపివేసినాడు. వారు సోమప్రభను విమానములో కూర్చో పెట్టుకొని హరిస్వామి ఇంటికి చేరినారు. సోమదత్తను వివాహమాడవలె నని ముగ్గురూ లగ్న సమయాన పోట్లాడుకొన్నారు. జ్ఞాని “నేను చెప్పకపోతే మీకు సోమదత్త ఎలా దొరుకుతుంది? అందువల్ల ఈకస్య నాభార్య” అని పలికినాడు. విజ్ఞాని “నేను విమానమే చేయకపోతే సోమదత్తను తీసుకురావడం అసాధ్యం కదా. అందుచేత ఈకస్యను నాకే ఇయ్యవలె” అన్నాడు. అప్పుడు వీరుడు “నేను రాక్షసునితోపోరి, అతన్ని చంపకపోతే ఈకస్య లభించేది కాదు. మీప్రయత్నాలు అన్నీ వ్యర్థమయ్యేవి. అందువల్ల ఈకస్యను నాకు ఇవ్వవలసి ఉంటుంది” అంటూ ముగ్గురూ హోరాహోరిగా తగాదా పెట్టుకొన్నారు. హరిస్వామి కర్తవ్యముతోచక ఊరుకొన్నాడు.

బేతాభుడు త్రివిక్రమనేనునితో అన్నాడు “రాజనీ! ఆకస్యను ఎవరికిస్తే ధర్మమో చెప్పు. చెప్పకపోతే నీతల ఎగిరి పోతుంది” త్రివిక్రమ మహీపతి “ఆకస్యను శూరునకే ఇవ్వక తప్పదు. అతడు ప్రాణాలను

లెక్కచెయ్యక రాక్షసునితో పోరాడి గెల్చినాడు. అతడు కన్యను అన్వించిన వీరుడు, జ్ఞాని, విజ్ఞానులు శూరునకు సాధనములుగా పని చేశాను. జగత్తులో గణితవేత్త, వద్రంగి అన్యుల ఉపకరణాలేకదా” అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. బేతాళుడు రాజు బుజము మీదనుంచి అంతర్ధానమై శింశుపావృక్షాన వేలాడుతున్న శవములో చేరినాడు. శవాన్ని వెతకడానికి రాజు నుల్కీ శింశుపాశువుద్గర్నికి వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : 80

బే తా శ క థ : ౬.

మరునాడు రాత్రి శ్మశానములో త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షము నుండి బేతాళాధిష్ఠిత మైన శవమును బుజాన పెట్టుకొని సవ్యాసి దగ్గరకు బయలుదేరగా మార్గాయాసము పోగొడుతూ బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు.

యశఃకేతువు అనే రాజు శోభావతీనగరిని రాజధానిగా చేసుకొని పాలన చేస్తున్నాడు. ఆనగరంలో గౌరీనిలయానికి దక్షిణంగా గౌరీ తీర్థ మనే పుష్కరిణి ఉన్నది. ఏటేటా ఆమాఢ శుక్ల చతుర్దశినాడు దేవీ యాత్రోత్సవము జరుగుతుంది. అప్పుడు అనేకమంది యాత్రికలు వచ్చి పుష్కరిణి జలములో స్నానం చేస్తారు. ఒకసారి బ్రహ్మాండల గ్రామమునుండి ధవళుడు అనే చాకలివాడు స్నానానికి రాగా, మదన సుందరి అనే అందాల చాకలిత్సానం చేసి వెల్లిపోతూ ఉంది. ఆపడుచు దాని అందానికి మురిసిన చాకలి వలపుతో ఇంటికి వెళ్ళినాడు. తండ్రి కొడుకు విరహాపస్థ కనిపెట్టి ‘ఎందుకలా బాధ పడతావు? నీ కోరిక ఈడేరుతుంది. నేను అడిగితే శుద్ధపటుడు తనకుమారిని నీకు ఇవ్వకపోడు. మనమేమీ కులంతక్కువవాళ్ళము కాము” అని పలికినాడు. తండ్రి హెచ్చరికవల్ల కుమారుడు తిండి తినడానికి సిద్ధపడినాడు. మరుసటి

రోజున తండ్రి కుమారుని వెంటబెట్టుకొని శుద్ధపటునివద్దకు వెళ్లి మదన
 సుందరి ధవళునికి ఇమ్మని కోరినాడు. శుద్ధపటుడు అందుకు అంగీకరించి
 కుమారి నిచ్చి ధవళునకు వివాహము చేసినాడు. వివాహానంతరము
 వరుడు వధువును తోడ్కొని తన గ్రామానికి వెళ్ళినాడు. భార్య
 భర్తలు సుఖంగా ఉండగా ఒకసారి ధవళుని బావమరిది వచ్చినాడు.
 అతడు తల్లిదండ్రుల కోరికమీద బ్రహ్మస్థలగ్రామము వచ్చి అక్కనూ
 బావనూ తీసుకొని వెళ్ళా లని వచ్చినాడు. అందరూ ఆనాడు ప్రద్రసో
 పేతంగా భోజనాలుచేసి శుద్ధపటుని గ్రామానికి ప్రయాణ మైనారు.
 శోభావతీపురము వెళ్ళే తోవలో దేవ్యాలయము చూచి ధవళుడు
 అమ్మవారికి పాదాభివందనము చేసి వస్తా నని ఆలయములోకి వెళ్ళి
 నాడు. 'రిక్తహస్తాలతో నేను గుళ్ళోకి ఎలారాను' అని గావమరిది
 బైటనే ఉన్నాడు. ఆలయములోని మహిషాసురమర్దినీ స్వరూపమును
 చూచి ధవళుడు భక్త్యావేశముతో ఉర్రూతలూగుతూ "ఈదేవిని ప్రాణ
 బలులతో లోకులు కొలుస్తున్నారు" అని తలచి స్వయంగా దేవికి
 బలి కానాలని ఉవ్విళ్ళూరినాడు. వెంటనే గర్భగృహములో చూడగా
 ఎవరో బల్లికె ఉపయోగించిన కత్తి ఉన్నది. ఆకరవాలముతో ధవ
 ళుడు తన తలను నరుకుకొని దేవికి అర్పించినాడు. ధవళుడు ఎంత
 నేవటికీ దేవ్యాలయమునుండి రాకపోవడం వల్ల అతని బావమరిది
 గుళ్ళోకి వెళ్ళి భీభత్సదృశ్యమును చూచినాడు. అతనికి ధవళునికి
 వుట్టిన బుద్ధే పుట్టింది. వెంటనే కత్తితో తల నరుకుకొని దేవి పాదాల
 మోల వాలినాడు. మదనసుందరి - చాలాసేపు మార్గములో భర్తకై
 అన్నకై ఎదురుచూచి కన్నులు కాయలు కాయగా దేవ్యాలయము
 లోకి వెళ్ళింది. తలలు తెంచుకొని పడియున్న భర్తనూ అన్ననూ
 చూచి విలపిస్తూ మూర్ఛపోయింది. తెలివి వచ్చిన తదుపరి మదన
 సుందరి లేచి తానుమాత్రము బ్రతికిన ప్రయోజన మే మని తలచి

అమ్మవారిలో “దేవీ! సాభాగ్యము నాకు ప్రసాదించు తల్లీ! అందాల భర్తనూ నాలన్నగారిసీ బలిగా స్వీకరించావా జగజ్జననీ! నాగతి ఏమిటి మాతా? నాశరీరాన్ని వదిలేస్తాను. వచ్చేక్షణలోకూడా నాపతి నాకు లభించే విధం చూడవా?” అని మొరపెట్టుకొన్నది. మదననుందరి అశోకతరులతలో ఉరిపోసుకొనే వేళ గగనవాణి ఇలా పలికింది. “కుమారీ! బాలిక వైనా సీగుణోన్నతికి మెచ్చినాను. ఉరి వేసుకోకు. నీభర్త మొండెమునకు నీలన్న మొండెమునకు శిరములు తగిలించు నావరంవల్ల ఇద్దరూ జీవిస్తారు” మదననుందరి మహానందముతో విధి విలాసము వల్ల హడావిడిలో భర్త మొండెమునకు అన్నగారి తలను, అన్నగారి మొండెమునకు భర్తశిరస్సునూ తగిలించగా ఇద్దరూ సజీవులై తేచినారు. ఒకరు మరొకరికి తమతమ పృథ్వాంతములు చెప్పకొని సంతోషపడినారు. ముగ్గురూ శోభావతీనగరానికి ప్రయాణ మైనారు.

రాజేంద్రా! మదననుందరి భర్త ఎవరు? అని బేతాభుడు త్రివిక్రమ సేనుని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రముడు “ఏమొండెమునకు పతిశిరస్సు ఉన్నదో అతడే మదననుందరికి భర్త. శరీరముకన్న శిరసు ప్రధాన మైనది. శిరసును ఉత్తమాంగము అని వ్యవహరిస్తారు. అందుచేత భర్తశిరసున్న శరీరమును మదననుందరి భర్తగా స్వీకరించాలి” అని ధర్మనిర్ణయము చెప్పగా బేతాభుడు సంతోషించి యథాప్రకారంగా అంతర్ధాన మైనాడు. త్రివిక్రముడు బేతాభాధ్యక్షతమయిన శపమును తీసుకురావలె నని శింశుపావృక్షముదగ్గరకు వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౮౧

బే తా భ క థ : ౭

యథాప్రకారంగా త్రివిక్రమసేనుడు శివాన్ని బుజాన పెట్టుకొని నడుస్తూ ఉండగా, శపములో ఉన్న బేతాభుడు కథ ఆరంభించినాడు :

తూర్పుసముద్రతీరాన ఉన్న తామ్రలిప్తి నగరమును చండసింహుడు దనే రాజేంద్రుడు పరిపాలన చేస్తున్నాడు. అతడు పరశ్రీ విషయంలో పరాజ్యులును కాని యుద్ధరంగాలలో కాదు. శత్రులక్షిణీకాని పరద్రవ్యమును హరించడు. ఒకసారి సత్త్వశీలుడు అనే రాజపుత్రుడు నగరీ ద్వారముదగ్గర పేదరికముతో బాధపడుతూ, రాజుకు తననంగతి చెప్పుకొని తన పేలికలు తక్కిన రాజపుత్రులతోపాటు చింపుకొన్నాడు. మహారాజు పదవాని మొర విన్నప్పటికీ నిశ్చలంగానే ఉన్నాడు. “రాజవంశములో పుట్టిన నా కీ దారిద్ర్య మేమిటని” అన్నానికి గుడ్డకూ వాదిపోయి సత్త్వశీలుడు రాజనేనమాత్రము విడిచిపెట్టలేదు. అతడు సన్యాసివేషము ధరించి రాజువెంట వేటకు బయలుదేరినాడు. సత్త్వశీలుడు నుడుకిర్ర పుచ్చుకొని ముందు గుర్రముమీద వెళ్ళి పోయినాడు. చండసింహుడు కొంతసేపు వన్యమృగాలతోపాటు పరుగెత్తి అలిసిపోలిసి మరొకవనములో అడివిపందితో ప్రవేశించినాడు. అక్కడ అతనికి తోవ కిరపడలేదు. సత్త్వశీలుడు ఆకలికప్పులు మాని అశ్వము మీద వచ్చినాడు. రాజు అతనికి “ఏమాయి మనము వచ్చిన దారి ఎరుగుదువా?” అని అడిగినాడు. చేతులు జోడించి “స్వామీ, ఎరుగుదును” అని సమాధాన మియ్యగా రాజు “ఇప్పు డెన్ని ఘడియలై ఉండవచ్చు” అని ప్రశ్నించినాడు. అతడు “దేవా, నూర్యుడు నింగి నడుమ నున్నాడు” అనేసరికి రాజు “అలా అయితే ఈసమీపములో దాహము తీరేందుకు మంచినీళ్లు దొరుకుతవేమో చూడు” అని వేడినాడు. సత్త్వశీలుడు సరే అని పొడవుగా ఉన్న తరువు ఎక్కి ఒక తోటిని చూచి దిగి చండసింహుని అక్కడికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. అతడు రాజేంద్రుని గుర్రమును విప్పి జీను తీసి మేత పెట్టి సేద దీర్చినాడు. రాజు స్నానము చేసినతరువాత సత్త్వశీలుడు తన చింపిరి గుడ్డకొంగున ఉన్న ఆనులక ఫలములు తీసి కడిగి అతనికి అర్పించి “రాజా, పదేళ్ళ

పాటు నేను ఈ ఉసిరికపళ్లు తింటూ కడుపులో కాళ్లు పెట్టుకొని ముని వ్రతము ఆచరిస్తూ ఉన్నాను" అని చెప్పకొన్నాడు. రాజు ఆశ్చర్యపడి "నిజంగా నీవు సత్త్వశ్రీలుడవే!" అని పలికి కష్టాల్లో ఉన్న వాళ్ళను కరుణించలేక పోయాను గదా అని లోలోపల విచారించినాడు. రాజు ఉసిరికపళ్ళను తిని మంచినీళ్లు తాగి కొంతసేపు విశ్రాంతి తీసుకొన్నాడు. తరువాత సత్త్వశ్రీలుడు సజ్జీకరించిన హాయమును ఆరోహించినాడు రాజు. రాజు ఎంత బతిమాలుకొన్నప్పటికీ వినక అతడు ముందుదారి చూపుతో సడచి రాజపరివారాన్ని కలుసుకొన్నాడు. అందరూ కలిసి తామ్రలిప్తీనగరము చేరినారు. తన ఉపకారానికి ప్రత్యుపకారము జరగదని సత్త్వశ్రీలుడు భావించినాడు. అతడు సన్యాసివేషము మాని చండసింహరాజేంద్రుని పార్శ్వచరుడైనాడు.

ఒకసారి రాజు సింహశర్వదీపరాజేంద్రుని కుమారిని వివాహమాడ దలచి, కన్య నడిగి రమ్మని సత్త్వశ్రీలుని పంపినాడు. సత్త్వశ్రీలుడు ఇష్టదేవతారాధనము చేసుకొని సముద్రమార్గమున నావలో రాజ ప్రేషితులైన విప్రులతో పయనమైనాడు. నావ నడిసముద్రములో ఉండగా వింతగా బంగారుకొన గల గొప్పటెక్కెము ఆకాశాన్ని బిరుస్తూ ఉండగా, రంగురంగులపటము గాలికి ఆడుతూ ఉండగా సముద్రములోనుంచి లేచింది. హఠాత్తుగా వానకారు మబ్బులు గుమికూడి జల్లు కురిసింది. జంఝూమారుతము పెల్లురేగింది. ఆతుపానుకు నావ నడిసముద్రములో మునుగబోగా విప్రులు భయపడి చండసింహుని తలచి రక్షించ మని వేడుకొన్నారు. ఆగడ్గోలు లెక్కచేయక సత్త్వశ్రీలుడు చేత్తో ఖడ్గము వుచ్చుకొని సముద్రజలములో దుమికినాడు. తుపాను గాలికి ఓడపై కెగిసి పగిలిపోయింది. నావలోనివారు జలచరములకు ఆహారమైనారు. సముద్రములో మునిగిన సత్త్వశ్రీలుడు దివ్యసగరిని చూచినాడు. మణిమయస్తంభాలతో రత్నస్థగితమైన గోడలతో రత్నాల

ధ్వజస్తంభముతో కాత్యాయనీనుందిరము అతనికి గోచర మైంది. సత్వశ్రీలుడు దేవికి పాదాభివందనము చేసి ఆసీనుడు కాగా, దేవీప్రభా మండలముధ్వమునుండి ఒక సుందరి సరివారసమేతంగా బహిర్లమించి దేవికి మొక్కి తిరిగి ప్రభాపుంజములో ప్రవేశించింది. అతడుకూడా ఆమె వెంటనే దేవీ ప్రభామండలములో ప్రవేశించి దివ్యనగరిని చూచినాడు. అక్కడ రతనాలశయ్యపై ఆ కన్యకామణి ఆసీన కాగా ఆమెపక్కనే సత్వశ్రీలుడు కూర్చుండి ఆమెవదనమున తనచూపులు నాటి చిత్తరువులో ప్రతిమవలె ఉన్నాడు. అకనిహృదయము పొంగిపోగా శరీరము పులకలెత్తగా తరుణిని కాగలించవలె నని తలచినాడు. ఆనుందరి అతని ఇంగితము కనిపెట్టి చిలికెల్లెలకీసి చూచింది. వారు సత్వశ్రీలునితో “అయ్యపుత్ర! మాఅమ్మగారు తమకు ఆతిథ్యము ఇస్తారు. లేచి తమరు స్నానము చేసి భోజనానికి వయనెయ్యండి” అని హెచ్చరించినారు. సత్వశ్రీలుడు కన్యమీమాంసకళతో లేచి ఉద్యానవాపికలో స్నానార్థము అవతరించగా అకస్మాత్తుగా తామ్రలిప్తీనగరిలో చండసింహరాజేంద్రుని ఉద్యానవాసీకామధ్వమున తేలినాడు. అతడు తనస్థితి చూచుకొని కలగా ఎంచి ‘ఈఉద్యాన మెక్కడ? ఆదివ్యనగర మెక్కడ? అమృత ద్వీపమునంటి అమహాస్పృహణీయవదన మెక్కడ? ఆమెతో వియోగ వేదన ఎలా భరించను’ అని తలపోసినాడు. అతడు చండసింహుని ఉద్యానములో వియోగవేదనాశ్రవులు కురిపిస్తూ మతిలేక తిరుగుతూ ఉండగా ఉద్యానపాలకులు రాజేంద్రునితో విన్నవించారు. విరహానల కీలవలె గాలికి దోసిన పూవులబుప్పాడి అతని శరీరమునిండా కమ్ముకొన్నది. మహారాజు సత్వశ్రీలుని చూచి అదరించి “మిత్రమా, ఎక్కడికి వెళ్ళినావు? ఎక్కడికి చేరినావు? సంగతి యావత్తూ పూస గుచ్చిసట్టు చెప్పవలసిం” దని కోరినాడు. సత్వశ్రీలుడు నిజాన్ని కప్పి పుచ్చక నిజవృత్తాంతము వలకకు నివేదించినాడు. రాజు “నాపుణ్యము

వల్ల ఇతడు విరహము అనుభవిస్తున్నాడు. ఇతని ఋణము తీర్చుకోవలె. ఇతని విరహము తీలేకదత్తి యోచించవలె” అని తలపోసి “మిత్రమా; విచారపడకు. ఆసుందరి దరి చేరుస్తాను. నీవిరాళి శమిస్తుంది” అని ఆదరించి స్నానాద్యవచారాలు ఏర్పాటు చేసుంచినాడు.

మర్నాడు మహారాజు రాజ్యభారమును సదివులకు అప్పగించి సత్వశీలునితో నావపై ప్రయాణము సాగించినాడు. సముద్రమధ్యమున బంగారు ఒక్కెముతో స్తంభము యథాపూర్వంగా పైకి వచ్చినది. సత్వశీలుడు దానిని రాజేంద్రునకు చూపి “రాజన్! ఇక్కడే నీటిలో నేను మునుగుతాను. ఆ తర్వాత మీరు సముద్రజలములో ప్రవేశించండి” అని చెప్పి అతడు సముద్రములో దుమికినాడు. కొంత సేపటికి చండసింహుడు కూడా సముద్రోదకములో ప్రవేశించినాడు. ఇద్దరూ దివ్యనగరం చేరి కాత్యాయనీ మూర్తిని దర్శించినారు. వారు విశ్రాంతి తీసుకొనేలోగా దేవప్రభామండలమధ్యనుండి దివ్యాంగన చెలికత్తెలతో నిర్గమించి దేవికి పూజాపునస్కారములు చేసింది. ఆ లావణ్యమయి చండసింహుని ఉజ్జ్వలకృతిని కన్నులారా చూచి అతడు మహానుభావుడని తలచింది. ఆ కన్య దేవికి పాదాభివందనము చేసి తనకు మంచి మగని ఇమ్మని ప్రార్థించి గర్భాలయమునుండి బయటికి వచ్చి చెలికత్తెలను పిలిచింది : మహారాజు సత్వశీలునితో ఉద్యానములో విహారార్థము వెళ్ళినాడు. ఆయన కనపడకపోవడంవల్ల ఆ రమణి ‘చాలీ! ఆమహాపురుషుడు ఎక్కడ ఉన్నాడో చూడవే! అతన్ని పిలిచి ఆతిథ్యము ఇవ్వాలి’ అని చెప్పి పంపింది. చేటికరాజేంద్రుని దర్శించి సవినయంగా చెప్పవలసింది చెప్పింది. రాజు నిర్లక్ష్యంగా “మాకు ఇదే ఆతిథ్యము. ఇంతకన్న ఉపచారాలతో నిమిత్తములేదు” అని పలికినాడు. చేటి వెళ్ళి రమణితో మనవిచేయగా ఆమె స్వయంగా రాజును తీసుకొని వెళ్ళవలెనని ఉద్యానములోనికి వెళ్ళింది. ఆవస్థిని శకుంతముల కూజితాలతో, పవనాన సంచలచ్ఛాభ

కలతో, పుష్పపరాగముతో కన్యాప్రయత్నమును అభినందిస్తున్నట్లు న్నది. సవినయంగా ఆకస్య చండసింహుని సమీపించి తన ఆతిథ్యాన్ని స్వీకరించ వలసిం దని వేడుకొన్నది. రాజేంద్రుడు సత్వశీలుని చూపుతూ “ఇతని సాహాయ్యమువల్ల నేను దేవీదర్శనము చేసుకోగలిగినాను. నిన్ను చూచినాను. ఇంతకన్న వేరే అతిథిపూజ అనసరము లేదే!” అని బింకముతో పలికినాడు. అనురకస్య ‘మహానుభావా, అలా అయితే త్రిలోకాల్లో లేని అద్భుతమైన నా నగరిని మరొకదానిని చూపుతాను. దయచేయండి” అంటూ ఆహ్వానించింది. రాజు “నేను ఎరుగుదును. స్నానముచేసే దిగుడుబావి గల నగరమేనా!” అని పలికినాడు. “దేవా! అలా అనకండి. నేను మోసగించను. పూజ్యుల విషయములో మోసమా! మీ సాత్త్వికశక్తి వల్ల నేను చరణదాసి నైనాను. నాకోర్కె తోసివేయక రండి” అని వేడింది. మహారాజు మాట తీసివేయక అంగీకరించి సత్వశీలునితో దేవీప్రభామండల సన్నిధికి వెళ్ళినాడు. ఆ కస్య ప్రభాపుంజములో ద్వారము తెరిచింది. ఇద్దరూ ఆమెను అనుసరించి లోనికివెళ్ళగా దివ్యనగరి వారికి గోచరించింది. ఆ నగరములో నిత్యమూ అన్ని ఋతువుల పువ్వులూ ఫలాలూ ఉంటవి. ఆ నగరి మేరువు నెత్తమువలె ప్రకాశిస్తున్నది. ఆ సుందరి రాజేంద్రుని తన పర్యంకతలాన ఆసీనుని చేసి అర్ఘ్యసాద్యాదులు అర్పించి ఇలా అన్నది: “నేను కాలనేమి అనే అనురేంద్రుని కుమార్తెను. చక్రాయుధుడు నాతండ్రిని కడతేప్పి స్వర్లోకములో చేర్చినాడు. విశ్వకర్మ నాతండ్రికోసం ఈ రెండు దివ్యనగరాలను సృజించినాడు. మనోరథాలు ఈ సీమలలో ఈడేరుతవి. ఇక్కడ జరామృత్యువులు లేవు నాకు నీవు తండ్రివి. నేను నీ వశములో ఉన్నాను.”

రాజు “కన్యామణి! నేను నిన్నీ సత్వశీలుడైన రాజపుత్రునకు ఇస్తున్నాను.” అని పలికినాడు. ఆకస్య సత్వశీలుని భర్తగా స్వీకరించింది.

మహారాజు వారిద్దరికీ వివాహముచేసినాడు. అప్పుడు ఆయన “మిత్రమా నీ ఆమలక ఫలములు రెండిటిలో ఒకదాని ఋణము మాత్రమే తీర్చుకొన్నాను. రెండోదానిఋణముకూడా తీర్చుకొంటాను.” అన్నాడు. మహారాజు నిజనగరానికి దాని చూపవలసిందని అసురభామను కోరగా, ఆమె రాజుకు అపరాజితమనే ఖడ్గమూ, జరామృత్యుహరమైన ఫలమునూ అర్పించింది. వాటిని వుచ్చుకొని రాజు ఉద్యాన వాసీజలములో మునిగినాడు. వెంటనే చండసింహుడు నిజోద్యాన వాసీజలములో తేలి కోరికలు ఈడేరగా సుఖంగా ఉన్నాడు.

బేతాళుడు ‘త్రివిక్రమా! రాజసత్త్వశీలురలో ఎవరు సత్త్వాధికుడు?’ అని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రమనేనుడు “ఇద్దరిలో సత్త్వశీలుడే సత్త్వాధికుడు. నిస్పృహతో అతడేకదా సముద్రోదకములో దుమికినవాడు. ఆశతో దిగినవాడు చండసింహుడేకడ. రాజు దైత్యకన్య కోరికలకు దొరకదని కోరలేదు” అని సమాధానమిచ్చినాడు. బేతాళుడు యథా ప్రకారంగా అంతర్ధానమై శింశుపాతరులంటిత శవదేవములో ప్రవేశించినాడు. రాజు శవమును మోసి తేవాలని శింశుపావుడు ముద్దగిరికి వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౮-౨

బే తా ల క థ : ౮

యథాప్రకారంగా త్రివిక్రమనేనుడు శవమును బుజాన మోసి తెన్నున్నప్పుడు వినోదార్థముగా బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు. పూర్వము ఉజ్జయినీ నగరాన్ని వీరదేవుడు పరిపాలిస్తూ ఉండేవాడు. అతని భార్య పద్మరతి. ఆ దంపతులకు సంతానము లేకపోవడంవల్ల ఇద్దరూ మందాకినీ తీరానికి వెళ్లి చిరకాలము తపస్సుచేసి మహేశ్వరుని మెప్పించినారు. ఈశ్వరార్చనాసంతరము ఆదంపతులకు గగనవాణి వినబడింది. ఆ వాణి చెప్పినప్రకారము పద్మావతికి శూరదేవుడు అనే పుత్రుడు, అసంతరము

అనంగవతి అనే కుమారి జన్మించినారు. ఆ అందాలరాశికి వివాహము చేయవలెనని తండ్రి సంకల్పించి ఎన్నో సంబంధాలు చూస్తున్నాడు. ఆయన రాజపుత్రులు చిత్తరువులు తెప్పించి కుమార్తెను చూడమని చెప్పినాడు. ఆ కన్యకు ఏరాజకుమారుడూ నచ్చలేదు. తండ్రి స్వయం వరము ఏర్పాటుచేస్తా నన్నాడు. కుమార్తె స్వయంవరానికి అంగీకరించక 'తండ్రి! అందమైనవాడు చదువుకున్నవాడు, పడుచువాడు నాకు వరుడుగా కావాలి. అంతకన్న అధికం కోరను' అన్నది. మహారాజు దేశ దేశాలవారికి కబుర్లు పంపినాడు. దక్షిణదేశమునుండి నలుగురు వీరులు విజ్ఞానులు నుందరులు వచ్చినారు. వారిలో ఒకడు శూరుడు. అతని పేరు పంచపట్టికుడు. అతడు దినదినమూ అయిదు పంచలచావులు నేస్తాననీ, ఒకటి భగవంతునికీ, ఒకచావు విఘ్నానికీ, మరోచావు తనకూ, ఇంకొకటి భార్యకూ మిగిలినచావు విక్రయించి జీవిస్తాననీ చెప్పగా అనంగ రతి అతన్ని వరించింది. రెండోవాడు వైశ్యుడు. అతడు జంతువుల భాషలన్నీ తెలిసిన పండితుడు. అతడు అనంగరతిని కోరినాడు. మూడోవాడు ఖడ్గధరుడు అనే క్షత్రియవీరుడు. అతడు కన్యను అడిగినాడు. నాలుగోవాడు జీవదత్తుడనే విఘ్నుడు. అతనికి అన్ని ఇంద్రజాలవిద్యలూ తెలుసును. ఆవిఘ్నుడు అనంగరతిని కోరినాడు. కన్యను ఎవరికి ఇవ్వవలెనో తోచక రాజు ఆందోళనపడినాడు. బేతాళుడు 'రాజన్! అనంగరతికి తగినవరుడు ఎవడు?' అని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రమసేనుడు "ఆమెకు తగినవాడు క్షత్రియుడే. శూద్రునికీ సాలెవానికీ రాజకన్యను ఎలా ఇస్తారు?" అని సమాధానముచెప్పగా బేతాళుడు అంతర్ధానమైనాడు. శవమును తీసుకు రావలెనని త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షము దరికి వెళ్లినాడు.

త ర ం గ ము : ౮౩

బే తా శ క థ : ౯

త్రివిక్రమసేనుడు శవమును మోసుకొని పోతున్న సమయములో బేతాళుడు అతనిశ్రమ పోగొడుతూ కథ మొదలుపెట్టినాడు.

అంగ దేశములో వృక్షవృక్షాగ్రహారములో విష్ణుస్వామి అనే ధనిక సోమయాజికి అనుకూలమైన భార్యనల్ల ముగ్గురుకుమారులు కలిగినారు. ఒకసారి సోమయాజి యజ్ఞము తలపెట్టి తదర్థమై తాబేలు తెమ్మని వుత్రులను పంపినాడు. ముగ్గురూ మున్నీటిదరికి వెళ్లి ఒకతాబేలును సంపాదించినారు. పెద్దవాడు చిన్నవాళ్ళతో “నాన్నగారు చేస్తున్న యాగానికి మీ ఇద్దరిలో ఎవరో ఒకరు తాబేలు మోసి తీసుకొని వెళ్ళవలె” నని పలికినాడు. తాబేలు దుర్వాసనకొడుతూ ఉండడంవల్ల పెద్దవాడు తీసుకొని వెళ్ళలేకపోయినాడు. తమ్ముళ్ళు ఇద్దరూ నీకు ఎలా రోతగా ఉందో, మాకూ అలాగేవుంది.” అని పలికినారు. అన్న “మీరు తాబేలును తీసుకు వెళ్ళకపోతే నాన్నగారి యాగము భంగమవుతుంది. పాప ఫలము మీరు అనుభవించాలి. నరకానుభవము తప్పదు” అంటూ మందలించినాడు. సోదరులు నవ్వుతూ “నీవు చెప్పిన ధర్మము మాకే కాదు నీకూ వర్తిస్తుంది” అని పలికినారు. “అలా అంటారేమిటి? నా నేర్పు మీరు ఎరగరా? రోతవస్తువును బొత్తిగా ముట్టలేను” అని అన్న తిరిగి చెప్పినాడు. అప్పుడు మధ్యముడు “నేను నీకన్న రెండొకలు ఎక్కువ. నీవు తిండినేర్పరివి, నేను స్త్రీ నేర్పరిని” అని సమాధానము ఇవ్వగా, కడసారవువాడు కనుబొమ్మలు ముడిచి “మూర్ఖులారా! నేను పడకనేర్పరిని. మీ అందరికన్న మిన్నను” అంటూ తగాదా పెట్టినాడు. ముగ్గురూ బాహుబాహి కలహించుకొని తాబేలును అక్కడ పారవేసి, ఆ సమీపములో విటంకపురాన్ని ఏలుతున్న ప్రసేనజిత్తుదగ్గరికి వెళ్ళి వచ్చినపని చెప్పకొన్నారు.

రాజు ముగ్గురినీ పరీక్షించ దలచినాడు. అతడు భోజనవేళి వారిని అగ్రభోక్తలుగా కూర్చోబెట్టి స్విష్టకృత్తుగా కంఠదమ్నంగా భోజనము పెట్టినాడు. అందరూ తిండి తింటూఉంటే భోజనచంగుడు అసహ్య పడుతూ రెండుమెతుకులుకూడా ముట్టలేదు. రాజు ‘విప్రోత్తమా!

సువాసనగా కమ్మగా ఉన్న భోజనము చెయ్యవేయి” అని శ్రేణించి నాడు. అప్పుడా విప్రుడు ముక్కు బిగపట్టుకొని కూర్చున్నాడు. రాజుకు నోకొద్దివల్ల బియ్యము మంచివి కావనీ వల్లకాటిడరి చేనిలో పండిన ననీ తెలిసింది. రాజు తెల్లపోయి “నిజంగా నీవు చంగుడవే” అని స్తుతి చేసినాడు. అప్పుడు రాజు విప్రునకు సుష్టుగా వేరే దివ్య మైన భోజనము పెట్టినాడు భోజనాసంతరము రాజేంద్రుడు విప్రులను శయనాగారములకు పంపి తన ఉపసత్ని సుందరిని రెండోవాని దగ్గికి పంపినాడు. రాజసేవకులు వెంట రాగా ఆరమణి ముఖము వెన్నెల కాయగా, మదనాని నారాచమువలె ముస్తూ నారీచంగుడు వేచిఉన్న పడకగదిలో ప్రవేశించింది. వెంటనే నారీచంగుడు మూర్ఛపోయినాడు. అతడు లేచి ముక్కు-మూనుకొని వారకాంతను తీసుకొని పొమ్మని రాజ సేవకులకు చెప్పినాడు. అతని చేష్టలను చూచిన గణిక తెల్లపోయింది. సేవకులు వారికాంతను తీసుకొని వెళ్ళి రాజుకు మనవి చేసుకొన్నారు. రాజు నారీచంగుని రప్పించి “విప్రోత్తమా! ఈగణికామణి శరీరము చందనాగురి ఘనమార చచ్చిత్తు పరీమళాన్ని గుణలిస్తు ఉంటే మీక పాసన ఎక్కడిది?” అని అడిగినాడు. నారీచంగుడు “లేనుప్రభూ! ఈ వేశ్య కాల్యములో తల్లి దాదీ లేక మీక పాలతోపరిగింది” అని తెలియ చెప్పినాడు. అదిచూ ఆశ్చర్యపడి అతనిని మచ్చుకొన్నారు. ఆద్విగు టకతోత్సాహముతో వారు తూలికాచంగునికి శయ్యపైన పడుపరు ఘులు ఒక దానిమీది ఒకటి పెరిపించి, పైన తెల్లని దుప్పటి కప్పి పడక సిద్ధముచేసినారు. సడిరాత్రి తూలికాచంగుడు శయ్యమీద పరుండ లేక, శరీరము నొప్పగా ఉందని కళ్ళినీళ్లు పెట్టుకొన్నాడు. సమీప ములో ఉన్న రాజసేవకులు అది గమనించి అతని తల్పముమీద మక్రంగా ఏర్రగా తలవెంట్రుక వాసిగా ఉన్న ఒక ముద్రను చూచి ధ్రాబ దగ్గరికి వెళ్ళి మనవి చేసినారు. రాజు ఆనతిప్రకారం సేవకులు

శయ్యమీదఉన్న పరువులన్నీ వెతికి తల వెంట్రుకను కనిపెట్టి రాజుకు తూలికాచంగుని దేహపార్శ్వమున ఉన్న ముద్రకు ఆ కేశలేశము సరి పోవడము చూపగా “ఏడుపరువులకిందఉన్న వెంట్రుక ఇతని శరీరాన్ని ఒత్తుకొన్నది. ఎంత సుకుమారంజో గన!” అని రాజురమితాశ్చర్య ముగ్నుడైనాడు. మరునాడు మహారాజు ముగ్గురు బ్రాహ్మణులచాక చక్రము గ్రహించి ముగ్గురికీ మూడులక్షల బంగారు నాణెములు కానుకగా ఇచ్చినాడు. బ్రాహ్మణులు తండ్రి తీసుకురమ్మని చెప్పిన తాబేటిసంగతి మరిచి తాతపాదుల యాగాన్ని ధ్వంసము చేసిన పాత కాన్ని ఒడిగట్టు కొన్నారు. వారు సుఖంగా అక్కడే ఉంటున్నారు. బేతాళుడు “రాజన్! ముగ్గురిలో ఎవకు గొప్పవాడని నీమతం?” అని త్రివిక్రమసేనుని ప్రశ్నించినాడు. బుద్ధిశాలి అయిన రాజేంద్రుడు బేతాళా! ముగ్గురిలో తూలికాచంగుడు నిష్కలపతి. అతడు కేశస్పర్శ వల్ల శరీరము ఒత్తుకొంటున్న దని ఎంత సుకుమారంగా గ్రహించాడు? కడమ విప్రులు ఉపాయాంతరాలవల్ల చాకచక్రంగా ప్రవర్తించినా రని చెప్పవచ్చును” అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. బేతాళుడు యథా ప్రకారంగా అంతగానమై పోగా అతన్ని పట్టి తీసుకురావలె నని త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపాతరువు దరికి వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౪౪

బే తా ల్ క థ : ౧౦

త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళుని బుజాన ఎక్కించుకొని తాపసునివద్దకు ప్రయాణముకాగా, శ్రమాపనోదార్థము బేతాళుడు కోత్తకథ ఆరంభించినాడు.

పూర్వము వీరబాహువు అనే రాజు పరిపాలిస్తున్న అసంగపురంలో అర్ధదత్తు డనే మహాధనికుడు ఉండేవాడు. అతనికి ధనదత్తు డనే సుతుడూ

మదన సేన అనే కూతురూ ఉన్నారు. ఆశ్వ ఉద్యానవనిలో విహారము చేస్తున్నప్పుడు ఆమె అన్నగారి మిత్రుడు ధర్మదత్తు డనే వైశ్యుడు చూచినాడు. ఆశమణి సాందర్యమును చూచే చూడడంతో ధర్మదత్తుడు మదనుని బాణానికి గురిఅయినాడు. అతనికి ప్రథమవీక్షణములో పలవు తల కెక్కింది. అతడు చాలాసేపు ఆకన్నె సొబగు రెప్పలు అప్పు లించక తనివితీర చూచినాడు. సాయంకాల మైనది. చీకటి పడినది. క్రమేణ చంద్రోదయ మవుతున్నప్పుడు ధర్మదత్తుడు ఇంటికివెళ్ళి మదన సేన నామాన్ని జపిస్తూ శయ్యమీద కూర్చుండి చంద్రకిరణ స్పర్శకు సహించలేకపోయినాడు. బంధువులు ఎంతమంది పలకరించినా మదన పిశాచావేశపరవశు డైన ఆధనదత్తుడు పల్లెత్తుచూట ఆడలేదు. రాత్రి ఎలాగో అతనికి నిద్రపట్టింది. స్వప్నంలో అతడు వనవిహారంలో ఏకాంతంగా ఉన్న ప్రముఖామినిని కౌగలించవలెనని కాంక్షతో వనముసకు వెళ్ళి కామిని చరణాలమీద వాలినాడు. అతన్ని చూచి ఆకన్నె “నేను నీకు పరదారను. నాతండ్రి నన్ను సముద్రదత్తునికి వాగ్దానం చేసినాడు. తాంబూలాలు వుచ్చుకోడం అయింది. త్వరలో నాకు మూడుముఘ్నా పడతవి. వెళ్ళిపో, ఎవరైనా చూస్తే అప్రతిష్ట” అని పలికింది. అతడు విరాళికిసోలి ఏమయితే అది అవుతుంది. నీవులేని జీవితం నిష్ఫలం. నేను చనిపోతాను” అని దీనంగా సమాధానము చెప్పినాడు. తన్ను బలాత్కరిస్తాడేమోనని మదన సేన అన్నది. “అలాఅయితే నావివాహం కానీ, తరువాత మనంకలుసుకోవచ్చు. మొదట నాతండ్రికి కన్యాదాన ఫలం దక్కనియ్యి. నీప్రేమవల్ల నన్ను లోకువ చేసుకొన్నావు” అన్నది. ధర్మదత్తుడు కొంటతనంగా “వాసనచూచి వదలివేసిన కుసుమాన్ని మళ్ళీ ఆఘ్రాణించడమేమిటి!” అని ప్రశ్నించినాడు. అప్పుడు మదన సేన “అలాఅయితే నేను పెళ్ళయినా ధర్మదత్తుడేమిటా గడిపి, తరువాత నిన్ను కలుస్తాను. మన ఇద్దరం కలుసుకొన్నాకనే నేను ధర్మతో కాపరం చేస్తాను” అని

అతన్ని సముదాయించింది. చేతిలో ఆమెను చేయి వేయచున్నాడు. అలాగే ఆమె బట్టుపెట్టింది. వివాహ కాలంలో నుముహూర్తము గడిచింది. పగలల్లా మంత్రతంత్రాలూ భోజనాలూ ఉక్సవాలూ ఊరేగింపులతో సరిపోయింది. రాత్రి శయ్యాగారంలో భర్తతో శయ్యమీద ఉన్నప్పటికీ భర్తస్పర్శ తప్పించుకొని ఆనందోపశాంతి కన్నీళ్ళు పెట్టుకొన్నది. భర్త “ఎందుకలా విచారంగా ఉన్నావు!” అని వేడినాడు. కొంతనేపటికి అనునయమువల్ల లాభంలేదని అతడు “నుందగి! నేనంటే వెగటుగా ఉంటే నీకు ఎవరు ఇష్టమో అక్కడికే వెళ్ళు” అని పరుషంగా పలికినాడు. ఆమె తలవాల్చి “ఆర్షవుత్తా, నీవు నాకు ప్రాణసమానుడవు. బట్టువేస్తే నామనవి నీకు చెప్పకోవాలి” అన్నది. భర్త తల ఊపి సరే నన్నాడు. “పూర్వం నేను మాఉద్యానవనంలో విహారము చేస్తున్నప్పుడు ధర్మదత్తుడనే నాలన్నగారి స్నేహితుడు నన్ను చూచి అడ్డుపడి కొగలించుకొంటానని పలికినాడు. అతడు ఇబ్బంది చేయగా, నాతండ్రి కన్యాదాన ఫలం నివృథం అవుతుందని గ్రహించి, వివాహం అయినతరువాత అతన్ని కలుస్తానని చెప్పినాను. నాకు నీసెలవయితే వెళ్ళినస్తాను.” అని పలికింది.

తల్పముమీద పరున్న భర్త ముఖంలో రక్తం చుక్కలేదు. నిలువునా నీరై అతడు ‘ఈకులటకోసం నేను పట్టుపట్టడం వ్యర్థం’ అని మదన సేనను పోనిచ్చినాడు.

మదనసేన వనంలో సంకేతస్థానంలో కనిపెట్టుకొన్న ధర్మదత్తుని కలుసుకోవలె నని వెడుతున్నది. తోవలో దొంగ ఆమె అభిసారానికి అడ్డు వచ్చి “నేను చోరుణ్ణి. నన్ను ఎలా తప్పించుకొంటావు? ఎక్కడికి ఆవేశ్యడం!” అని ఆపినాడు. ఆమె నవ్వుతూ తనమెడలో హారము తీసి ఆతని కిచ్చింది. ఆచోరుడు హారము వుచ్చుకోక “ముద్దరాలా! నీ ఆభరణాలు నాకెందుకు? నీఅందచందాలు, నీవు కావలెగాని తక్కిన వెండుకు?”

అని సమాధాన మిచ్చినాడు. మదనసేన తాను వెళుతున్న పని చెప్పి “సామ్యూదా! కొంతసేపు తాళు. తిరిగివచ్చి నిన్ను కలుస్తాను” అని ధర్మ దత్తుని దగ్గరికి వెళ్ళింది. ఏకాంతంలో పడుచు లభ్యమైనది కదా అని అతడు వేగిరపడక తనుకము కట్టిపెట్టి “రమణీ, నీనత్కనిరతికి మెచ్చు కొన్నాను. నీవు సరదారవు. పరదారగ్రహణం పాపహేతువు. వచ్చిన దారినే వెళ్ళిపో” అని హెచ్చరించినాడు.

మదనసేన సప్యతూ ఇంటికి బయలు దేరింది. తోవలో చోరుడు ఆమెకు ఎదురై “నామాట ఏమంటావు?” అని వేడినాడు. ఆమె జిగిన విషయం సవిస్తరంగా చెప్పగా చోరుడు “అలా అయితే నీనత్కసంధ తకు నేనూ మెచ్చుకొన్నాను. అభరణాలతో పాటు నిన్ను వదిలివేస్తున్నాను” అని ఉత్సాహంతో పలికినాడు. శీలము అల్లరిపాలు కాకుండా మదనసేన రహస్యంగా భర్త దగ్గరికి వెళ్ళింది. వాడిపోని ఆమె అందాలను చూచి భర్త గ్రహించి ‘నాపత్ని మహాసాధ్యి’ అని నిశ్చయించు కొని కాపురము చేస్తున్నాడు.

బేతాళుడు “రాజన్, సముద్రదత్త, చోరదత్త ధర్మదత్తులలో ఎవరు గొప్పత్యాగి? అని ప్రశ్నించగా త్రివిక్రమసేనుడు “అందరిలో మహాత్యాగి, చోరుడే. వైశ్యులు ఇద్దరూ శానేకారు. కలీనుడు పర దారను ఎలాస్వీకరిస్తాడు? అడిగాక ధర్మదత్తుడు సముద్రదత్తునివల్ల భయపడి, రాజుండనకు వెలిచి మదనసేనను వదలినాడు. చోరుడు ఎవరినీ లక్ష్యం చెయ్యక వ్యవహరించేందుకు వీలు ఉన్నప్పటికీ మదనసేనను వదలినందువల్ల, అతడే మహాత్యాగి” అని సమాధాన మిచ్చినాడు. బేతాళుడు వెంటనే అంతర్ధాన మైనాడు. ఆకన్నీ పట్టి తీసుకురావలె నని త్రివిక్రమసేనుడు మృగిణిపాపవృక్షముదగ్గరికి వెళ్ళినాడు.

త ర గ ము : ౧౫

జే తా శ క థ : ౧౧

యథాపూర్వము త్రివిక్రమమహీపతి శృణానములో జేతాభుని బుజాన పట్టుకొని శ్రమణునివద్దకు వెడుతూఉండగా మూర్ఛాయాసము పోగొట్టడలచి, జేతాభుడు రాజుకు కథ చెపుతున్నాడు :

పూర్వము ఉజ్జయినీనగరిని ధర్మధ్వజుడనే మహారాజు పరిపాలిస్తూ ఉండేవాడు. ఆయనకు అతివల్లభులైన ఇందులేఖ, తారావళి, మృగాంకవతి అనే దేవేరులు ఉండేవారు. ముగ్గురి చక్కదనాన్ని చిదిపి దీపము పెట్టవచ్చును. శత్రువులను సంహరించి రాజేంద్రుడు రాజుల యందు అనురక్తితో అఖండభోగములు అనుభవిస్తూ ఉన్నాడు. అలా ఉండగా వసంతాగమములో మహారాజు దేవేరులతో విహారార్థము ఉద్యానవనికి వెళ్ళినాడు. ఆమని మన్మథునికి తుమ్మెదబారులనారిసి, వంగిన పూలతీగలవిండ్లను సిద్ధముచేసింది. కోయిలలు చిగిర్చిన కొమ్మల కొసలనుండి మనోధవుని ఆజ్ఞను పలుకుతున్నవి. రాజచంద్రుడు కోకిలల కూజుతాలవల్ల మన్మథాజ్ఞలను వింటూ, మహేంద్రుని వలె భోగరతుడై కాంతలతో మధువు ఆరగించినాడు. అతడు ప్రియాముఖో చ్ఛాస్ వికంపితమై ప్రియావీతావశేష మయిన ఆసవమును తాగుతూ క్రీడారసములో మునిగి తేలుతూ ఉన్నాడు. రాజచంద్రుడు ప్రణయ సందర్భములో ఇందులేఖశిఖ పట్టుకొగా, చెవిని వేలాడుతున్న నల్ల కలువ జారి ఆమెతోడపై పడ్డది. ఆకోమలి జానువ్రదేశము కలువ వల్ల గాయ మైంది. సఖులు చల్లనినీరు తెచ్చి ఆమె తోడపై న చిలక రించినారు. శీతోపచారాలు పూర్తిచేసి, మహారాజు ప్రియకామినిని ఉజ్జయినికి పంపి వైద్యము చేయించి గాయానికి కట్టు కట్టించినాడు. క్రమేణా మహారాజు ఉపశాంతి అనుభవిస్తున్నది. ఆరాత్రి రాజేంద్రుడు

తారావళిలో ధవళప్రాసాద మెక్కి విహరిస్తున్నాడు. ఆకోమలాంగి వల్లభునితో ఏకశయ్యలో చీరె తొలిగిపోయి నిద్రిస్తూ ఉండగా, గవాక్షమునుంచి శీతలచంద్రకిరణావళి సోకగా, చప్పున ఆమెకు మెఘకువ వచ్చింది. “అబ్బ, నాశరీరం కాలింది.” అంటూ శయ్యమీదినుంచి తారావళి కళ్లు నలుపుకొంటూ లేచింది. మహారాజు నివ్వెరపడి “ఎంత సుకుమారివి తారా! చల్లనికాంతులకే సీశరీరం కాలిపోయింది! ఎంత చిత్రము” అని పలికి ఆమెతనువుపైన ఉన్న బొబ్బలు చూడలేక పోయినాడు. తారావళి మంటలకు తాళలేక కన్నీరు కారుస్తున్నది. సఖి మణులు పచ్చి చల్లనిసీటితుంపురులతో నింపిన తామరాకుదళాలతో రాణికిశయ్యపర్మాటుచేసినారు. వారామెకుశ్రీఖండార్ద్రాలేపముపూసినారు.

ఆసంగతి తెలిసిన మూడవరాణి మృగాంకవతి నిజమందిరమునుంచి బయలుదేరి నడిలేని నడిలేయి రాజసన్నిధికి రాబోగా, దూరమునుంచి వడ్లదంపు రోకళ్ళసవ్వడి విన్నది. వినీవినడంతో మృగాంకవతి “అబ్బా చచ్చాను” అని చేతులు జాడిస్తూ బాధకు తట్టుకోలేక చప్పున చతికిల పడింది. పరివారసఖిజనము ఆమెను లేపి చేతులు పట్టుకొని మెల్లిగా నడిపించుకొని పోయినారు. ఆమె తల్పముమీద వెన్ను వాల్చింది. వారందరూ ఆమె హస్తములు పరిశీలించగా తామరపువ్వులమీద వాలిన తుమ్మెదలవలె ఉన్న బొబ్బలు చూచి నివ్వెరపోయి మహారాజుకు మనవి చేసుకొన్నారు. మహారాజు అది విని విహ్వలుడై వచ్చి “ప్రియా ఏమిజరిగింది?” అని అడిగేసరికి మృగాంకవతి హస్తాలు చూపింది. రాజు ఆమె చేతులమంట శమించేనిమిత్తము చందనలేపనము పూయించినాడు. రాజు తోచీతోచక రాత్రి ఎలా తెల్లవారుతుందా అనుకొని “ఒక తెక్క నల్లకలువవల్ల గాయమా! తారావళి చంద్రకిరణాలకే తట్టుకోలేక పోయింది! మృగాంకవతి ముసలధ్వని వినేసరికి చేతులకు బొబ్బ లెక్కడమా? వీరి నాజాకుతనం విధివశాన ఎగ్గుకే వచ్చింది” అని విచారపడి

నాడు. ఆత్రియాను శతయామగా రాజు గడిపినాడు. ఉదయాన్నే రాజేంద్రుడు ప్రణవైద్యులను పిలిపించి ముగ్గురు రాణులకూ వైద్యము చేయించి స్వస్థపరచినాడు.

బేతాళుడు “రాజన్! ఆముగ్గురిలో ఏరాణి అతికోమలి?” అని ప్రశ్నించగా త్రివిక్రమసేనుడు “రోకటిపోటు విన్నమాత్రానే మృగాంకవతి కోమలహస్తాలు బొబ్బలెక్కినవి. ఆమె అతికోమలి” అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. యథాప్రకారంగా బేతాళుడు కనపడకుండా వెళ్ళి శింశుపాతరువున వేలాడుతున్న శవములో దాగినాడు. రాజు శవాన్ని మోసి తీసుకురావడానికి డెట్టుదగ్గరికి వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౮౬

బే తా ల క థ : ౧౨

త్రివిక్రమసేనుడు శవమును బుజాన పట్టుకొని నడుస్తూ ఉండగా బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు.

అంగదేశరాజు యశఃకేతువు చక్కనివాడు. అతడు పరాక్రమము చూపి శత్రువులను జయించినవాడు. బృహస్పతివంటి దీర్ఘదర్శి అనే అతనిమంత్రి పరిపాలనాభారము నిర్వహిస్తున్నాడు. రాజు భోగాసక్తుడై అంతఃపురములో ప్రమదలతో కాలం గడుపుతూ ఉన్నాడు. దీర్ఘదర్శి జాగరూకుడై అహోరాత్రములు ప్రభుధక్తితో రాజ్యపాలన చేస్తున్నాడు. నగరంలో ఒక అపవాదు బయలుదేరింది. “పేరుకు రాజుగాని పరిపాలన మంత్రిదే. మంత్రి రాజేంద్రుని వ్యసనాలలోపెట్టి, రాజ్యభోగము తాను అనుభవిస్తున్నాడు” అనేవాడు కర్ణాకర్ణిగా మంత్రికి తెలిసింది. అతడు మేధావిని అనే సార్థకనామధేయను భార్యను పిలిచి “ప్రేమసీ! రాజ్యమును నేను అపహరిస్తున్నా ననీ నాదు వుట్టింది. జనాపవాదము నాకు చేబులైస్తుంది. జనాపవాదము

వల్లనే శ్రీరాముడు నీతను వదిలిపెట్టలేదా? ఈవిషయములో ఎలా చేయమంటావు?” అని అడిగినాడు. అతనిభార్య “మహామంత్రి! తీర్థయాత్ర అనే మిషపెట్టి కొంతకాలంపాటు దేశాంతరాలు తిరిగిరండి. మీ విరక్తి లోకానికి అప్పుడు స్పష్టమవుతుంది. జనాపవాదమూ చల్లారిపోతుంది. మీకులేక పోవడం వల్ల మహారాజు నిరంతర భోగాసక్తి వదిలిపెట్టి జాగరూకతతో స్వయంగా పరిసాలన చేస్తాడు. మీరు తిరిగి వచ్చేసరికి మీపదవి, మీకు ఉండనే ఉంటుంది” అని సలహా చెప్పింది. దీర్ఘదర్శి సంభాషణలో రాజుతో “నేను కొన్నాళ్ళపాటు తీర్థయాత్రలు చేసి వస్తాను. సెలవు ఇప్పించవలె” అని కోరినాడు. అప్పుడారాజు “మంత్రి! స్వర్గసుఖము పొందడానికి దానధర్మాలు చేస్తే చాలవా? తీర్థయాత్ర లెందుకు? అనగానే మంత్రి “రాజా! దానాదుల వల్ల అర్థశుద్ధి అవుతుంది. తీర్థములు నిత్యశుద్ధములు. శరీర పటుత్వము సడలక పూర్వమే తీర్థాటనము చేసి రావలె. ఏవేళ ఈతనువు రాలి పోతుండో” అని విన్నవించినాడు. ప్రతీహారుడు వచ్చి మహారాజుకు సమస్కారము చేసి “దేవా! మధ్యాహ్నవేళ అయినది. ఏలినవారు మాధ్యాహ్నాకిము నిర్వర్తించుకొనే తరుణం దాటుతున్నది” అని మనవి చేసినాడు. వెంటనే రాజేంద్రుడు స్నానానికి లేచినాడు. రాజుదగ్గర సెలవుతీసుకొని దీర్ఘదర్శి ఇంటికి వెళ్ళినాడు. మంత్రి యాత్రోన్ముఖుడు కాగా భార్య కూడా వస్తానన్నది. ‘నీవు రావద్దు’ అని చెప్పి మంత్రి కొన్ని దేశాలుతిరిగి వుండ్రదేశము చేరినాడు. ఆదేశములో సముద్ర సామీప్యంలోఉన్న ఒక పట్టణములో దీర్ఘదర్శి శివదర్శనము చేసుకొని ఆలయ ప్రాంగణములో ఆసీనుడైనాడు. శివవ్రాజకై వచ్చిన వర్తకుడు అలిసిపోయి, మాసిసబట్టలతోఉన్న దీర్ఘదర్శిని చూచి, అతని ఘోరలక్షణాలవల్ల సద్రాహ్మణుడని గుర్తించి “అయ్యా! ఎవరు నీవు ఎక్కడికి వెళుతున్నావు?” అని అడిగినాడు. మంత్రి తీర్థయాత్రలకై

వెడుతున్నాననీ, పేరు దీర్ఘదర్శి అనీ తెలియజేసినాడు. నిధిదత్తు డనే వర్తకుడు “తీర్థయాత్రలవల్ల బడలినట్లున్నావు. నేను బేరసారానికి నువ్వర్ల ద్వీపానికి వెళుతున్నాను. అలసట తీర్చుకొని కొంతకాలం మా ఇంట్లో ఉండు. నేను మళ్ళీ సువర్ణద్వీపంనుంచి వస్తాను” అన్నాడు. దీర్ఘదర్శి సువర్ణద్వీపము వెళ్ళనలచినాడు. వర్తకుడు అంగీకరించినాడు. ఆరాత్రి అతడు సార్థవాహుని గృహములో భోజనముచేసి నిద్రించినాడు.

మరునాడు మంత్రి వర్తకుని వ్యాపారనావలో ఎక్కి మహాగంభీర మైన సముద్రమును చూస్తూ క్రమేణా నువర్ణద్వీపము చేరినాడు. నిధి దత్తుడు ద్వీపములో కొంతకాలము బేరసారములు చేసినాడు. అతనితో కూడా మంత్రి సముద్రము మీద ప్రయాణము చేసేటప్పుడు హఠాత్తుగా అలలు వెనుక కల్పవృక్షము పైకి లేచింది. ఆనువర్ణతరుళాఖకు రతనాలమంచము వేలాడుతున్నది. మంత్రి రత్న పర్యంకముపైన సౌందర్యరాశి అయిన కన్యను వీణ వాయించుతుండగా కాంచి అబ్బుర పడినాడు. ఆరమణి వీణ మీటుతూ ఇలా గానము చేసింది.

వీజమును కర్క యెన్నడో నాటె
అయ్యెనో నిర్ణీత మాదినే యెద్ది
అనుభవించుచునుండు నద్దాని జీవి
పూర్వకృతంబు సంభోజ సూతీయును
అనమర్థడే యగు నన్యధాసేయ.

వీణావాదనము ముగించి వెంటనే దివ్యకన్య, కల్పతరుళాఖాసహితముగా మున్నీటిలో మునిగి అంతర్ధానమైంది. దీర్ఘదర్శి జరిగిందంతా కన్నులారా కాంచి ఆశ్చర్యపడగా నావ నడిపేవాడు “అయ్యా, మీకది కొత్త గాని మాకు కాదు. నావయాత్ర చేసేటప్పుడు ప్రతిసారీ మే మీ వింత చూస్తూ ఉంటాము” అని చెప్పినాడు. మంత్రి సార్థవాహునితో కలిసి రేవులో దిగినాడు. సరుకులు వెంట తీసుకొని వర్త

కుడు మంత్రితో నిజవాసము చేరినాడు. ఇంట్లోవారు వర్తకుని రాకకు సంతోషించి పండుగ చేసినారు. దీర్ఘదర్శి అక్కడే కొన్నాళ్ళపాటు బస చేసి అంగదేశములో అడుగుపెట్టినాడు. అంగదేశ ప్రభువు మహా మంత్రికై చారులను పంపగా మధ్యమార్గములో దీర్ఘదర్శిని చూచి వెళ్ళి రాజుతో మనవిచేసినారు. రాజు ఎగు రేగి మంత్రిశేఖరుని కౌగలించుకొన్నాడు. యాత్రలవల్ల అలిసినవానిని, ధూళిఘాసరితాంగుని మంత్రిని ఆదరించి రాజు “అయ్యో, నీమనసువలె దేహము కృశించి పరుమైంది. విధినిలాసము విపరీతము! తీర్థయాత్రాభిలాష నీకు కలగడ మేమిటి! ఏదేశాలు చూచావు.” అని కుతూహలముతో అడిగినాడు. మంత్రి సువర్ణద్వీపయాత్రా వృత్తాంతము దివ్యకన్యాదర్శనము మొదలయిన విషయాలు విస్తరించి చెప్పగా రాజేంద్రుని కుతూహలము అధికమైంది. అతడు “మంత్రివరా! ఆదివ్యకన్యను చూస్తేగాని జీవించలేను. నీవు చెప్పినదానినే వెళ్ళి ఆకన్యను కాంచవలెను. రాజ్యరక్షణము చేస్తూఉండు” అని వెళ్ళిపోయినాడు. మంత్రి స్వగృహానికి వెళ్ళగా మహోత్సవము జరిగింది.

రాజు రాజ్యభారము దీర్ఘదర్శి భుజింపజాలమీద ఉంచి వెడుతూ ఉండగా, దారిలో కుశనాభుడు అనే ఋషి కనపడినాడు. రాజు అతనికి పాదాభివందనము చేసినాడు. తాపసి “రాజన్! లక్ష్మీదత్తు డనే వైశ్యునితో నావంకీ సముద్రమధ్యములో ఇప్తకన్యను పొందుతావు. వెళ్ళు శుభం” అని హెచ్చరించినాడు.

ఆఋషీశ్వరుని మాటలకు అలరి మహారాజు సువర్ణద్వీపానికి వెడుతున్న లక్ష్మీదత్తుని కలుసుకొన్నాడు. లక్ష్మీదత్తుడు శుభలక్షణలక్షితుడైన రాజేంద్రుని చూచి వినయపూర్వకంగా తన నౌకలో ఎక్కించుకొని ప్రయాణము చేసినాడు. రాజు నడిసంద్రాన సువర్ణకల్పవృక్షాళాను వేలాడుతున్న రత్నపర్వతమునూ, వీణ వాయిస్తున్న దివ్య

నుందరినీ కన్నులవండువుగా కాలించినాడు. ఆకన్య వీణావాదనకు తోడు ఎలుగెత్తి ఇలా పాడింది.

వీణమును కర్కయెన్నడో నాట
అయ్యెనో నిర్ణీతమాదినే యెద్ది
అనుభవించుచునుండు నద్దాని జీవి
పూర్వకృతంబు సంభోజసూతీయును
అసమర్థుడే యగు నన్యథా నేయ
ఎచట నేవిధమున నేది కావలయు
దైవయోగంబుచే దానినే పొంద
వేచియుండును జీవి వివశుడైపోయి.

ఆ లావణ్యమయిన చూడగానే అతని హృదయము మదన బాణాలకు గురి అయింది. అతడు రత్నాకరునకు సమస్కరిస్తూ “నీ హృదయంలో ఏమున్నదో ఎవరు ఎరుగుదురు? నీ హృదయము ఎంతఅగాధమో! ఈ కన్యాలాభము నాకు అయ్యేటట్టు అనుగ్రహించు” అని వేడుకొన్నాడు. దివ్యసుందరి క్షణంలో సముద్రములో మునిగిపోయింది. రాజచంద్రుడు కామానల శాంతికో అన్నట్టు సముద్రములో దుమికినాడు. లక్ష్మీదత్తుడు మిత్రునికై వగచి ప్రాణాలుపోగొట్టుకోదలచినాడు. అప్పుడు ఆకాశవాణి “సాహసంవద్దు. సముద్రములో మునిగిన రాజుకు అపాయమేమీలేదు. ఇతడు అంగదేశాధిపతి అయిన యశఃకేతువు. తాపసివేషముతో నీఇంట్లో ఉన్నాడు. ఈకన్యకోసము ఇక్కడికి వచ్చినాడు.” అని పలుకగా లక్ష్మీదత్తుడు ఊరడిల్లి బేరసారాలకై వెళ్ళినాడు.

యశఃకేతుమహారాజు మున్నీటిలో దివ్యనగరిలో ముత్యాలకిటికీలు, బంగారుగోడలు, మణిస్తంభాలుగల ప్రాసాదములు, రతనాల సోపాన పంక్తులతో దిగుడుబావులు, ఉద్యానవనములు చూచినాడు. రాజు వాడవాడల తిరిగి ప్రియురాలిని కనుక్కోలేకపోయినాడు. చివరకు అతడు

దివ్యభవనములో రత్నపర్యంకముపైన వస్త్రము కప్పుకొని పరున్న కామినిని చూచి, ఆమెవదనముపైన ఉన్న వస్త్రము ఓసరిల చేసినాడు. ఆమె వదనము మందహాస చంద్రికలతో వున్నమివలె విరిసింది. వేసవిలో దాహవీడితుండైన సాంధ్యుడు ఎడారిలో ఏటిని చూచినట్లు యశఃశేతుడు ప్రియావదనబింబము చూచి అనిర్వచనీయమైన ఆనందమును అనుభవించినాడు. ఆ దివ్యకన్య కల్యాణ లక్షణములతో వెలుగుతున్న రాజచంద్రుని వీక్షించి, తత్తరపాటుతో తల్పమునుంచి దిగి, గౌరవించి, చూపుల నల్లకలువలతో అతనిపాదాలు పూజించింది. ఆమె సిగ్గుతో తలవాల్చి “మహానుభావా! నీవెవరు? ఈ రసాతలానికి ఎలా వచ్చినావు? నీముఖబింబముచూడగా రాజలక్షణాలు గోచరమవుతున్నవి. నీవేషము చూస్తే తాపనునివలె తోస్తున్నావు. దయచేసి సంగతిచక్కగా తెలియ చెప్పండి” అని కోరింది.

రాజు “నుందరీ! నేను అంగరాజు యశఃశేతువును. నీవు సముద్ర గర్భమున దినదినము పైకివస్తూ చూచేవారలను ఆశ్చర్యములో ముంచి వేస్తున్నట్టు విని నేను రాజ్యాన్ని విడిచి, ఈ తాపసవేషంతో నీదగ్గరికి వచ్చినాను. మరి నీవు ఎవరో నాకు తెలియజెప్పు” అని కోరినాడు.

ఆకన్య లజ్జానురాగానందములు ముప్పిరిగొనగా ఇలా చెప్పింది. “మృగాంక నేనుడు అనే విద్యాధరరాజు కుమార్తెను; నన్ను మృగాంక వతి అని పెద్దలు పిలుస్తారు. తండ్రి నన్ను ఈ నగరిలో ఒంటరిదాన్ని చేసి ఎక్కడికో పురజన సమేతంగా వెళ్లిపోయినాడు. ఈ శూన్యగృహములో, కల్పవృక్షశాఖకు వేలాడే రత్నపర్యంకాన కూర్చుండి వీణ మీటుతూ పాడుతూ ఉంటాను. అప్పుడప్పుడు సముద్రము పైభాగానికి వస్తూఉంటాను.” ఆకన్య పలుకులు విని రాజు ముసీంద్రుని వచనములు స్మరించినాడు. అతడు తీయని మాటలతో ఆమెను బుజ్జగించి అనురాగము రేకెత్తించి ఆమెను కైవసముచేసికొని వివాహమాడినాడు.

ఆ గాంధర్వ వినాహానికి ఆమె నియమము ఏర్పాటు చేసింది. “ఆర్య పుత్రా! శుక్ల కృష్ణచతుర్దశి, అష్టమీతిధుల్లో నెలకు నాలుగురోజులు నీతో ఉండను. అప్పుడు నేను ఎక్కడికో వెళ్ళిపోతాను. వెళ్ళుతూ ఉంటే నన్ను నీవు అడ్డగించకు. అందుకు వేరే కారణం ఉంది” అన్నది. ఆమె ఏర్పరచిన నియమానికి రాజు అంగీకరించినాడు. వినాహాసంతరము రాజు మృగాంకవతితో సుఖము అనుభవించిరాడు.

భోగలాలసుడైన యశఃకేశువు కొన్నాళ్ళు గడిపినాడు. ఒకనాడు ఆమె మహారాజుతో “ఆర్యపుత్రా! ఇవాళ కృష్ణచతుర్దశి. ఈ పటికపు గదిలోకిమాత్రం నీవు వెళ్ళవద్దు. ఇందులో బావి ఉన్నది. అందులో నీవు దిగితే భూలోకానికి వెళ్ళుతావు. అలా చెయ్యకు” అని పలికింది. మృగాంకవతి వెళ్ళిపోతున్నప్పుడు కుతూహలముతో ఉన్న రాజు కత్తి చేతపట్టి ఆమెకు కనపడకుండా వెనువెంటనే బయలుదేరినాడు. కొంత దూరము వెళ్ళగా తమశ్యాముడు అనే రాక్షసుడు సిద్ధవోరు తెరుచు కొని మూర్తిభవించిన పాతాళలోకమువలె వారికి కనపడినాడు. రాక్షసుడు వెంటనే మృగాంకవతిని మింగివేసినాడు. యశఃకేశువు కోపాటోపముతో కత్తిదూసి, తనమీదికి లంఘిస్తున్న రాక్షసుని తల నరికినాడు. రాకాసి మొండెము రక్తసిక్తము కావడంవల్ల అతని కోపాగ్ని చల్లారిందే కాని మృగాంకవతి వియోగాగ్ని మాత్రము చల్లారలేదు. వియోగమఃఖముతో రాజేంద్రుడు కమిలి కమిలి కర్తవ్యము తోచక అటూ ఇటూ తిరుగుతూ ఉండగా, రాక్షసుని దేహములోనుంచి రాకాచంద్రునికళలతో వెలుగుతూ దిక్కులను కాంతివంతముచేస్తూ మృగాంకవతి ఉడయించగా ప్రేయసిని చూచి రాజేంద్రుడు గాఢముగా కౌగలించుకొన్నాడు. “ప్రియతమా, ఇది యథార్థమా! స్వప్నమా?” అని అతడు అడిగేసరికి విద్యాధరి పూర్వస్మృతితో ఇలా పలికింది: “ఆర్య పుత్రా! కలకాదు. మాయకాదు. విద్యాధరేంద్రుడయిన నాతండ్రి

నాకు శాపము ఇచ్చినాడు. నాతండ్రికి కుమాభ్యు చాలామంది ఉన్నప్పటికీ నామీద అతివాత్సల్యము చూపుతూ, ఆయన భోజనసమయములోకూడా తనపంక్తినే నన్ను కూర్చోబెట్టుకొనేవాడు. నేను ఎప్పుడూ శివపూజార్థము అష్టమీ చతుర్దశీతిధులలో కృష్ణ శుక్లపక్షాలలో ఇక్కడికి రావడం కద్దు. ఒక చతుర్దశినాడు పగటివేళ శివపూజకై ఇక్కడికి వచ్చినాను. ఆనాడు శౌరీపూజ చేస్తూఉండగా చీకటిపడింది. పగలల్లా నాతండ్రి తిండితిప్పలూ లేకుండా నాకోసం ఎదురుచూచి కోపగించి పరున్నాడు. నేను ఇంటికి వెళ్ళి నోపరాధను కనుక వంచినతల ఎత్తక మసులుతూ ఉండగా నాతండ్రి అతికోపముకొద్దీ నన్ను శపించినాడు. 'ఈరోజు నేను ఆకలికి తట్టుకోలేక ఎలా గురిఅయినానో అలాగే నీవు శివపూజార్థము మాసానికి నాలుగురోజులు వెళ్ళినప్పుడు రాక్షసుడు నిన్ను మింగివేస్తాడు. నీవు సజీవంగా రాక్షసుని గర్భములోనుంచి పైకి వస్తావు. రాక్షసుడు నిన్ను మింగివేస్తాడన్న సంగతి నీవు ఎప్పటి కప్పుడే మరిచిపోయి పూజకై వెళ్ళుతావు. ఈనగరంలో నీవు ఏకాకినివై ఉంటావు" అని చెప్పినాడు.

శాపావసానము అనుగ్రహించమని నాతండ్రిని వేడినాను. శాపాంతము నాతండ్రి ఇలా అనుగ్రహించినాడు. "యశఃకేతువు అనే రాజేంద్రుడు నీకు భర్తయై నిన్ను రాక్షసుడు మింగివేయగా, అతనిని చంపివేస్తాడు. దానితో నీకు శాపము తీరిపోతుంది" నాతండ్రి పరివారముతో భూలోకములో ఉన్న నిషధాచలమునకు వెళ్ళినాడు. నేను నీదయవల్ల బతికి బయట పడ్డాను. నాతండ్రి ఉన్న తావుకు వెళ్ళిపోతాను. నీవు ఈ నగరంలో ఉన్నా సరే మీరాజధానికి వెళ్ళినాసరే సీచిత్తము వచ్చినట్టు చేయవచ్చును అన్నది.

మృగాంకవతి మాటలు విని యశఃకేతువు "సుందరి! నాకోసం వారంరోజులు మాత్రము నీవు ఉండాలి. ఇక్కడ ఉద్యానవనిలో క్రీడా

రసములో అన్నీ విస్మరించుదాము. తరువాత నీవు తండ్రిదగ్గిరికి వెళ్ళు. నేను రాజధానికి వెళ్ళుతాను” అని పలికినాడు. ఆముగ్ధాంగన ప్రియుని మాటలకు అంగీకరించింది. రాజు ప్రియకామినీనుఖములు ఉద్వానవనిలో అనుభవించినాడు. తరుణాఖలు మమ్మల్ని వదిలివెళ్ళవద్దు అన్నట్టుగా చలించినవి. ఆ వని అలలచేతులెత్తి, హంససారసకలస్వనాలతో, నీటి బిందువులతో, ఉన్న కలువకన్నులతో ప్రియులను బతిమాలుకొన్నది. ఏడవనాడు భూలోకములోకి చేర్చేయంత్రద్వారమునుంచి, ప్రియు రాలిని కాగిటిలోనుంచి విడివడనీయక భూలోకమునకు వెళ్ళినాడు. మృగాంక వతి యశఃకేతువులు భూలోకములో వనమునందు చేరగా తోట మాలులు చూచి మంత్రికి మసవి చేసినారు. రాజు ప్రియాసమేతంగా రాజధానిలో ప్రవేశించి పౌరుల హృదయాలు చూరగొన్నాడు. మంత్రి అసంభావ్య మయిన కార్యమును సాధించిన రాజును మెచ్చుకొని ఆశ్చర్యపడినాడు.

వారంలోజులు గడిచినా విద్యాధరి మృగాంకవతికి పూర్వస్మృతి లేక పోవడంవల్ల తండ్రిదగ్గిరికి వెళ్ళవలె నన్న ఊహలేదు. ఆమె గగనము మీదికి ఎగిరే ఉత్పతనవిద్య మరిచిపోయింది. ఆమె హృదయములో అవ్యక్తమైన వేదన బయలుదేరింది. రాజు “ప్రియతమా! ఏమి ఆలా ఉన్నావు?” అని అడిగినాడు.

“ఆర్యవృత్తా, నీమీది అనురాగమువల్ల ఇంతకాలము ఇక్కడ ఉండడంవల్ల నా ఉత్పతనవిద్య మరిచిపోయినాను. నా దివ్యత్వము పోయింది అన్నది.

విద్యాధరీలాభంవల్ల యశఃకేతువు అమంచానందముతో ఉత్సవము చేయించినాడు. మంత్రి దీర్ఘదర్శి ఇంతలో మృతిపొందడమువల్ల రాజు బాధనూ, యధాప్రకారంగా మృగాంకవతితో భోగములనూ అనుభవిస్తూ ఉన్నాడు.

కథ చెప్పడం అయినతరువాత బేతాభుడు “రాజన్, రాజు ఉత్సవంలో ఉండగా మంత్రి ఎందుకు గుండె పగిలి చనిపోయాడు. అని రాజును అడిగినాడు. “మంత్రి కల్యాణచక్రతుడు స్త్రీ లంపటు డైన రాజేంద్రునికు విద్యాధరి లభించింది. ఎంతచెరువు వచ్చింది. రాజ్యం అధోగతిపా లవుతుం దనే బెంగతో మంత్రి ప్రాణాలు విడిచిపెట్టినాడు.” అని విక్రముడు సమూహాన మిచ్చినాడు. బేతాభుడు యథాప్రకారంగా అంతర్ధానముకాగా త్రివిక్రమనేనుకు అతన్ని పట్టి తీసుకు రావలెనని శింశుపావృక్ష సమీపానికి వెళ్ళినాడు.

అ ర ం గ ము : ౮౭

బే తా భ క థ : ౧౩

త్రివిక్రమనేనుకు బేతాభుని శింశుపావృక్షశాఖనుంచి తన బుజాన ఎక్కించుకొని వస్తూఉండగా, మహారాజుకు మార్గాయాసము పోగొట్టవలెనని బేతాభుడు కథ ఆరంభించినాడు.

వారణాసేనగరములో ధనికు డైన దేవస్వామి అనే విప్రునికి హరిస్వామి అనేకుమారుడు ఉన్నాడు. అతనిభార్య, లావణ్యవతి సార్ధకనామ ధేయ. ప్రయశామినితో ప్రణయకేళి సలిపి, హరిస్వామి అలిసి నిదురించగా కిటికీనుంచి చల్లని చంద్రకిరణములు అతనివైన ప్రసరిస్తూన్నవి. అప్పుడు ఆకాశవీధిలో మదనవేగుడు అనే విద్యాధరుడు ఏకశయ్యలో ఉన్న లావణ్యవతీ హరిస్వాములను చూచినాడు. ఆమె కాంతికి విద్యాధరుడు చిత్తవికారమునకు లోనై, లావణ్యవతినీ హరించి గగనవీధిని వెళ్ళిపోయినాడు. కొంతసేపటికి హరిస్వామికి మెళుకువ వచ్చి చూడగా పక్కని భార్య కనపడలేదు. కర్తవ్యము ఏమీ లోచక అతడు తత్తర హటుతో “ఎవ్వమైంది? ఎక్కడికి పోయింది? ప్రయశాంతకు నామీద

రోపం వచ్చిందా? నన్ను వేళాకోళము చేయవలె నని దాక్కోడానికి వెళ్ళిపోయిందా? నన్ను శరీక్ష చేయడానికి ఎక్కడికి వెళ్ళింది” అని తలపోసినాడు. హరిస్వామి ప్రియురాలికై ఇల్లుయానత్తు వెతికి వేసారి కంట తడిపెట్టినాడు. అతడు హృదయభారము తీగేటట్టు విలపించినాడు. “చంద్రవదనా, చంద్రికాకాశారీ! ప్రియసీ! నీవియోగమునల్ల నేనుతాళ తేక పోగా శీతలచంద్రికరణాలు నన్ను బాధిస్తూ ఉన్నవి!” అంటూ దుఃఖించినాడు. క్రమేణా తెల్లవారింది. రాత్రి చక్రవాకములు తమ దుఃఖమును అతనికి ఇచ్చినవా అన్నట్లు, తెల్లవారినా అతని వేదన మరింత గాఢమైంది. బంధువు లందరూ సానుభూతి చూపినారు. అతని శోకము మితిమీరి పోయింది. ప్రియావరహము యుచజనులను ఎంతో బాధిస్తుంది. హరిస్వామి “ఇక్కడ నాప్రేయసి పాట పాడింది. ఇక్కడ కూర్చున్నది. ఇక్కడనవ్వింది” అంటూ బేలగుండెతో కుంగిపోతున్నాడు. బంధువులు “హరిస్వామి! నీభార్య జీవించే ఉంది. అంతగా బెంగపెట్టుకోకు. నీవు జీవించే ఉంటే తప్పక నీ ప్రియకాంత లభ్య మవుతుంది. ధైర్యం తెచ్చుకో” అని హెచ్చరిక చేసినారు. అతడు ప్రియాసమాగమ ప్రత్యాశవల్ల ధైర్యం తెచ్చుకొని దినములు లెక్కపెడుతూ ఉన్నాడు.

హరిస్వామి తన సర్వస్వమూ విఘ్నలకు దానధర్మాలు చేసి, తీర్థ యాత్రలు చేసి పాపక్షయము చేసుకోవలె నని నిశ్చయించుకొని మరు నాడు బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణ చేసి దానాలు ఇచ్చినాడు. అతడు తన ఆస్తిని విఘ్నలకు పంచిపెట్టి ప్రియకాంతకై తీర్థాలు వెకకబోయినాడు.

హరిస్వామి యాత్రలు చేస్తున్నప్పుడు గ్రీష్మము ప్రచండ మైంది. కాంతావరహమువల్ల పాంధుల విరహనిశ్వాసములవలె గాలి వేడెక్కింది. సరస్సులు ఇంకిపోయి దుఃఖమువల్ల గుండెవగిలి పోయినట్లు బీటలు వారినవి. గ్రీష్మతాపానికి తరుపత్రములు వాడి తోవలో రోదిస్తున్నట్లు ఉన్నవి. హరిస్వామి దిమ్మతిరిగి ఆకటికి వేగలేక ఒక గ్రామములో పడ్డ

నాభుడనే విప్రుని గృహద్వారము దగ్గర నిలిచినాడు. ఆఇంటిలో బ్రాహ్మణ సమారాధన జగుగుతూ ఉన్నదని తెలిసి హరిస్వామి ఇంటి గుమ్మముదగ్గరే ఉన్నాడు. ఆఇంటావిడ అతని వాలకము కనిపెట్టి “అయ్యో, ఎవరో పరదేశి అన్నాతురుడై వచ్చినాడు. సాపము ముఖము వేలాడవేసి దీనంగా ఉన్నాడు. ఇతనికి అన్నము పెట్టడం అవసరం” అనుకొని లోపలికి వెళ్ళింది. ఆఇల్లాలు పాత్రలో క్షీరాన్నము పోసి అందులో పంచదార వేసి హరిస్వామికి వినయపూర్వకంగా ఇస్తూ “అయ్యో, ఎక్కడికై నావెళ్ళి ఈపరమాన్నమును వుచ్చుకోండి. ఇక్కడ అంతా ఎంగిళ్ళు; ఇంటి నిండా ఇంకా బ్రాహ్మణులు భోజనాలు చేస్తున్నారు” అన్నది. హరిస్వామి పరమాన్నపాత్రము తీసుకుపోయి సమీపములో ఉన్న వటవృక్షము దగ్గర నూతిగట్టిన ఉంచి, దిగి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కొని ఆచమనం చేసేలోగా, డేగ నల్లత్రాచుపామును కాళ్ళతో ముక్కుతో గట్టిగా పట్టుకొని మర్రెచ్చెట్టుమీద వాలింది. వెంటనే పామునోటినుండి విషపుచుక్కలు క్రిందపడుతున్నవి. పరమాన్నపాత్రలో ఆవిషము, పడినట్టు తెలియక విప్రుడు క్షుధార్తితో నిశ్చేషంగా భుజించేసరికి అతని హృదయములో వేదన ఆరంభించింది. “అయ్యో, విధివిలాసము! పరమాన్నము విషమై పోయిందేమి?” అంటూ బాధపడుతూ ఆతిథ్యము ఇచ్చిన ఇల్లాలి దగ్గరికి వచ్చి “అమ్మా, నీవు పెట్టినపరమాన్నము నాసాలిటి విషమైపోయింది. వైద్యుణ్ణి పిలిపించకపోతే బ్రహ్మహత్యాపాతకము నీకు చుట్టుకొంటుంది” అని మొరపెట్టినాడు. ఆమె విచారములో కర్తవ్యము లోచక తికమక పడేలోగా హరిస్వామి మరణించినాడు. ఆఇంటి యజమాని కోపముతో భార్య అతిథిని చంపినదనే భ్రమవల్ల ఆమెను తరిమివేసినాడు. ఆమె మంచించేయబోతే చెడే ఎదురువచ్చింది. తలఎత్తుకోలేక ఆసాధ్యి తపస్సు చేయవలెనని తీర్ధానికి వెళ్ళింది. యమధర్మరాజు దగ్గర “సర్ప శ్లేష

అన్నదాతలలో బ్రహ్మహత్యా పాతకము ఎవరిది" అనే తర్జన భర్జనలు వచ్చినవి.

బేతాభుడు "త్రివిక్రమా! బ్రహ్మహత్యాదోషము ఎవరికి సక్రమిస్తుంది?" అని ప్రశ్నించినాడు. రాజు "సర్పాన్ని పాపము చుట్టుకోదు. డేగ బలవంతాన సర్పాన్ని బాధిస్తూ ఉంటే దాని దోషము ఎలా అవుతుంది? డేగ చేసిన ప్రత్యవాయము ఏముంది? లభించిన సర్పాన్ని తినబోతూవుంటే విషము చిందింది. అన్నదాతలయిన భార్యాభర్తల దోషముకాదు. విచారించక బ్రహ్మహత్యను నిర్ణయించేవాడికే పాపము చుట్టుకొంటుంది" అంటూ ఉండగనే బేతాభుడు యథాప్రకారంగా అంతర్ధానమై పోయినాడు.

త ర ం గ ము : ౮౮

బే తా భ క థ : ౧౮

త్రివిక్రమనేనుడు బేతాభాధిష్ఠిత మైన శవమును మోసి తేవడానికి శింశుపావృక్షనమీపాసికి వెళ్ళినాడు. బేతాభుని రాజు బుజానపక్కించుకొని పోతూఉంటే బేతాభుడు యథాప్రకారంగా కథ ఆరంభించినాడు.

అయోధ్యానగరమును వీరకేతు మహారాజు పరిపాలిస్తున్నప్పుడు రత్నదత్తు డనే వైశ్యునికి రూపలావణ్యగుణరాశి అయిన రత్నవతి అనే కుమార్తె ఉన్నది. ఎంతమందివరులను చూచినా ఎవరూ సచ్చక ఆమె ప్రతిసంబంధాన్ని తోసిరాజుఅనేది. క్రమేణా ఆమెవురుష ద్వేషిణిగా మారింది. పెండ్లిచూట ఎత్తితే ప్రాణాలు వదిలి వేస్తానని ఆకస్య తెలింపు చేస్తుంది. వైశ్యులు, రాజపుత్రులు ఆఅందాలరాశిని వివాహము చేసుకోవలెనని తహతహలాడి మనసు నీరై ఊరుకొన్నారు.

ఇది ఇలాఉండగా అయోధ్యలో దొంగతనము విపరీతంగా జరుగుతూ ఉన్నది. అందరూ వీలిక దగ్గరికివెళ్ళి మొరపెట్టుకొన్నారు.

మహారాజు చారులమూలంగా దొంగలను వట్టవలెనని యత్నించి లాభములేక స్వయంగా ప్రచ్ఛన్నవేషము ధరించి రాత్రి ఊరంతా తిరిగినాడు. వీరకేతును మహారాజు పట్టణోడమీద ఉన్న ఒక పురుషుని చూచినాడు. “ఎవరు నీవు” అని రాజును ప్రశ్నించినాడు. “నేను చోరుడను” అని వీరకేతువు సమాధానము ఇచ్చినాడు. అప్పుడా చోరుడు “అలాఅయితే నీవు సాటివాడివి. నా ఇంటికి రావోయి. మన చోరతంత్రం ఒకసారి కూడపలుకోవచ్చును” అని రాజును సమ్మానించినాడు. రాజు చోరునితో వెళ్ళి నేలకొట్టులో ప్రవేశించినాడు. నేలమూలిగ నువర్ణరత్న రాసులతో మిలమిలా మెరిసి పోతున్నది. రాజు ఉదితాపనమును అలంకరించగానే చోరుడు లోపల వున్న కొట్టులోనికి వెళ్ళినాడు. వెంటనే దాసీనునిషి వచ్చి రాజుతో “మహా భాగా నీవు మృత్యుసమీపములో ఉన్నావు. చోరుడు పరమమర్కార్యుడు. నీవు ఇక్కడఉండక తప్పించుకొని పారిపో” అని సలహా ఇచ్చింది.

వెంటనే రాజేంద్రుడు నేలమూలిగ విడిచి రాజధానికి వెళ్ళి నేనా సమేతంగా తిరిగివచ్చి నేలకొట్టును బంధించినాడు. తనగుట్టు బైట పడిందని చోరుడు గుర్తించి కత్తి చేతపూని వణోరాణోరిగా రాజు నేనతో పోరినాడు. అతడు ఏనుగుల తొండములు కోసినాడు. గుర్రాల పిక్కలు తెగగొట్టినాడు, భటులతలలు తరిగినాడు. చివరకు చోరుడు ఖడ్గహస్తై రాజమీదికి వచ్చినాడు. రాజు అతనిచేయి గట్టిగాపట్టి కత్తి కింద పడవేయించినాడు. ఇద్దరూ ముష్టాముష్టి పోరిరారు. వీరకేతువు చోరుని కిందపడవేసి వాని గుండెలమీద కూర్చున్నాడు. తరువాత మహారాజు తలారులకు ఆసతీయగా వారు చోరుని పట్టి వధ్యశిలవద్దకు తీసుకొని పోతున్నారు.

వైశ్యకుమారి రత్నావతి చోరునిచూచి మోహించి తండ్రి దగ్గరికి పరుగులెత్తి “తండ్రి, కొరతవేయడానికి తీసుకొని పోతున్నారు. అతన్నే

నేను ప్రేమిస్తున్నాను. అతనిచావు ఆపలేకపోతే నా సహగమనం తప్పదు" అని అఘోరించింది. తండ్రి "అదేమిటయ్యూ, దొరక్క దొరక్క చోరుడే దొరికినాడా! చావుకు తెగిస్తావా తల్లీ" అని దీనంగా పలికినాడు. కుమార్తె పట్టుదల చూచి తండ్రి రాజు దగ్గరికి వెళ్ళి చోరుని విడిపించవలసిం దనీ, ఎంతయినా సువర్ణము ఇస్తాననీ కాళ్ళావేళ్ళా వడినాడు. రాజు అంగీకరించ లేదు. రత్నావతి ప్రాణాలను తృణప్రాయముగా ఎంచి మంటలో పడి చనిపోవడానికి సిద్ధపడ్డది. చోరుడు చనిపోయే ముందు ఆమెకు చూచి నవ్విస్తాడు, కన్నీళ్లు విడిచినాడు. వధ్యశిలమీద చోరుని నిలవబెట్టి తలారులు నిలువునా అతని నిండుప్రాణాలు తీసినారు. చోరుని దేహముమీద పడి పోవడానికి రత్నావతి ఉద్యుక్తురాలుకాగా ఆకాశవాణి పలికింది. "అయ్యూ, స్వయంవరపతిమీద నీకుగల భక్తిశ్రద్ధలకు చాలా మెచ్చుకొన్నాను. సాధ్వీమణి, నీయిష్టమువచ్చిన వరంకోరుకో" రత్నావతి "అవుత్తు డైన నాతండ్రికి వందమంది పురుషసంతానం కావాలి. నేను చనిపోయిన తరువాత సుతులు లే రనే శోకంవల్ల ఆయన చనిపోకుండా ఉండాలి." అనే వేడుకొన్నది. గగనవాణి "అలాగే నీకండ్రికి మారుగురు కుమాళ్లు కలుగుతారు. నీవంటి సాధ్వీచుణి ఇంతమాత్రమేనా కోరడం" అని పలికింది. ఆమె నామీద దయవుంది నాభర్త జీవించి పరమ కారుణికుడు ధార్మికుడు అయ్యేరీతిగా అనుగ్రహించాలి" అని కోరు కొన్నది. వెంటనే చోరుడు అక్షతశరీరంతో ఉజ్జ్వలితుడై లేచినాడు.

రత్నదత్తుడు అల్లుణ్ణి కూతురీని చూచుకొని అమందానందముతో పొంగిపోయినాడు. అతని ఇంట్లో దోసతోటవలె ఇంతవాళ్లు అంత వాళ్ళూ కళకళలాడుతూ మగపిల్లలు మనులుతూ ఉండగా రత్న దత్తుడు వాళ్ళను చూచుకొని పొంగిపోయినాడు. వీరకేతుమహారాజు చోరునిపిలిపించి నేనాపతిని చేసినాడు.

బేతాభుడు “రాజన్, కాటికికాళ్ళు చాదినచోరుడు రత్నవతినిచూచి నవ్వుడానికీ దుఃఖంచడానికీ కారణమేమిటి?” అని అడిగినాడు. త్రివిక్రమ సేనుడు “అకారణబంధు వైన రత్నదత్తుని ఋణము ఎలాతీర్చుకొననని విచారించి కిల్లకీళ్లు పెట్టుకొన్నాడు. రాజపుత్రులను ఎవరినీ వరించక అధము డైన తనను వరించినదేయా అని చోరుడు తెల్లపోయి నవ్వినాడు” అని సమాధాన మిచ్చినాడు. బేతాభుడు అదృశ్యుడై పోయినాడు. బేతాభుని తేవలెనని త్రివిక్రమ సేనుడు శింశుసాత్రువు కడకు మళ్ళీ వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౮౯

బే తా భ క థ : ౧౫

త్రివిక్రమ సేనుడు యధాప్రకారంగా బేతాభుని బుజాన ఎక్కించు కొని బయలుదేరినాడు. బేతాభుడు మహారాజుకు మార్గాయాసము పోగొట్టుతూ కథ ఆరంభించినాడు.

నేపాళదేశాన్ని యశఃకేతువు అనే మహారాజు శివపురిని రాజధానిగా చేసుకొని పరిపాలిస్తున్నాడు. కొన్నాళ్ళకు రాజేంద్రుడు రాజ్యభారాన్ని మంత్రి ప్రజ్ఞాసాగరుని చేతుల్లోఉంచి, చంద్రప్రభ అనే దేవేరితో భోగములు అనుభవిస్తూ ఉన్నాడు. ఇలా ఉండగా ఆదంపతులకు శశిప్రభ అనేకుమార్తె జన్మించింది. వయసు వచ్చినతరువాత శశిప్రభ పువ్వులు గోయడానికి ఉద్యానవనానికి వెళ్ళింది. విప్రకుమారుడు మనస్వామి అనేవాడు చూచి, ఆసుందరిని వనదేవతగా భావించినాడు. శశిప్రభ పుష్పాపచయము చేయడము మరచిపోయి అతని అందాన్ని చూచి పరవశ అయింది. ఆలేతహృదయాలు వలపులో మునిగిపోగా అకస్మాత్తుగా జనుల హాహా కారము బయలుదేరింది. ఆప్రియులు ఏమి కిగ్గోలు అని దృష్టి సారించి చూడగా మదపు

తేనుగు కట్టుకంబాన్ని తెంపుకొని తోవలో చెట్లు విరుస్తూ మావటి వానిని తోసివేసి మనుష్యులమీద విరుచుకుపడుతున్నది. ఆహడావిడిలో శశిప్రథ వణికిపోతూ ఉండగా మనస్వామి ఆమెను ఎత్తుకొని దూరంగా తీసుకొని వెళ్ళినాడు. ఆకస్య హృదయములో లజ్జా ప్రణయములు రేకెత్తినవి. ఈలోగా పరిజనులువచ్చి మనస్వామిని స్తుతిచేసి రాజకుమారిని నగరుకు తీసుకొని వెళ్ళినాడు. ఆమె శరీరము రాజమందిరములోనూ మనసంతా మనస్వామి మీదనూ ఉండగా తండ్రి కనిపెట్టలేదు. మనస్వామి విరహముతోవేగి మూలదేవుడు అనే గురువు దగ్గరికి వెళ్ళినాడు. మూలదేవుడు శిష్యుని సంగతి గ్రహించి అది తీర్చదలచినాడు. ఆయన యోగగుళికను మిగిలి మరియొకటి మనస్వామికి ఇచ్చినాడు. మూలదేవుడు వృద్ధవిప్రాకారము ధరించినాడు. మనస్వామి మరోహృదయ కన్యాయూపమును పొందినాడు. ఆ బ్రాహ్మణవేషధారి అయిన మూలదేవుడు మనస్వామిని వెంటబెట్టుకొని యశశకేతుమహారాజు దగ్గరికి వెళ్ళినాడు. ఆయన రాజుకు సనుస్కరించి “రాజన్! నాకోకుమారుడు ఉన్నాడు. వాడికోసము ఈకన్యను తీసుకొనివచ్చినాను. కుమారుడు ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయాడు. వాణి పెత్తకడానికి బయలుదేరినాను. అంతవరకూ ఈకన్యను నీవు రక్షించాలి” అని మనవి చేసుకొన్నాడు. అతని శాపభీతివల్ల రాజు కన్యను అంతఃపురములో ఉంచినాడు. రాజేంద్రుడు తనకుమారి శశిప్రథతో “అమ్మాయి! ఈకన్యను నీదగ్గరనే ఉండనీ. భోజనశయ్యాదికము సీవకనే సుమీ, జాగ్రత్తగా ఈకన్యను రక్షించవలసిన భారం మనది” అని అప్పగించినాడు. తండ్రిమాట పాటించి శశిప్రథ కన్యాయూపములో ఉన్న మనస్వామిని వెంటబెట్టుకొని అంతఃపురానికి తీసుకొనివెళ్ళింది. మూలదేవుడు యధేచ్ఛగా వెళ్ళిపోయాడు. మనస్వామి మాడు రూపుతో ప్రియురాలిదగ్గరే ఉన్నాడు.

శ్రీమేణా కొన్నాళ్ళకు ఇద్దరికీ చెలిమి బలపడింది. ఒక రాత్రి శశిప్రభ విరహ వేదనవల్ల కంట తడిపెట్టి మనస్వామి కై తపించింది. ఔతనేడన్న శయ్యమీద కూర్చున్న మనస్వామి “శశీ! ఇలా ఉంటున్నావేమి? ఆ రోజుకు ఆరోజు తెల్లగా పాలిపోతున్నావమ్మా! ఎందు కిలా ఉన్నావో చెప్పితే గాని ఒక్కమెతుకుకూడా నేను ముట్టను నుమీ” అనేసరికి శశి ప్రభ సమాధానం ఇచ్చింది.

“చెలీ నీమీద నమ్మకమే. సంగతి ఇది. నేను ఒకసారివసంత ములో వుప్పుపచయమునిమిత్తం వనంలోకి వెళ్ళినాను. అప్పుడు అందగా డయిన విప్రకుమారుణ్ణి చూచి వలచినాను. నూ ఇద్దరి హృదయాలు కలిసినవి. సరిగా అప్పుడే ఏనుగు కట్టుకంటాన్ని ఊడపెరికి డెల్లు విరగ గొడుతూ, మనుష్యులమీద పడింది. ఆవిప్రకుమారుడు నన్ను ఎత్తుకొని పనగజము బారినంది రక్షించినాడు. అతనిశరీరస్పర్శ నాశరీరాన హరి చందసచర్చవలె తోచింది. ఒకసారి అమృతసరోవరములో మజ్జనమాడి నట్టు తోచింది. అభాగ్యురాలను! ఇద్దరమూ తలోగారీ అయినాము. ప్రాణేశ్వరునికోసం బాధపడుతున్నాను.”

మనస్వామి నోటిలో ఉన్న యోగగుళికను తీసివేసి నిజ మైనరూపు ఆమెకు చూపినాడు. వెంటనే ఇద్దరూ గాంధర్వవివాహము చేసు కోన్నారు. రాత్రివేళ మనస్వామి విప్రకుమారుడై పగటివేళ కన్యారూపంలో ఉంటూ ఎవరికీ సంశయానికి చోటు ఇవ్వలేదు.

ఇలా కాలం గడిచింది. యశః కేతుని బావమరిది మృగాంకదత్తు డనే షాడు తనకుమార్తై అయిన మృగాంకవతిని, మంత్రి ప్రజ్ఞాసాగరుని కుమారునికిచ్చి వివాహము చేసినాడు. ఆవివాహానికి మేనమామ ఇంటికి శశిప్రభకూడా వెళ్ళింది. ఆమెతోకూడా కన్యారూపములో ఉన్న మన స్వామికూడా వెళ్ళినాడు. వెళ్ళిగొడుకు పెళ్ళికుమార్తైతో వెళ్ళుతున్న ప్లటికీ అతని మనసెంతో శశిప్రభవెంట కన్యారూపములో ఉన్న మన

స్వామిమీదనే ఉండి. వరుడు విరహంతో సామ్యుస్థిల్లినాడు. గోరు చుట్టమీద రోకటిపోటువలె అతన్ని తాచుచుముకరిచింది. వెంటనే అతనుపడిపోయినాడు. ప్రజ్ఞాసాగరుడు వచ్చి కుమారునిచూచి తల్లడిల్లినాడు. మంత్రికుమారుడు మూర్ఖులో వెర్రిగా కేకలు వేస్తూ మనోగతము ఎరుకపరిచినాడు. రాజమందిరములో గుప్తధనము వలెఉన్న కన్యారూపధారి మనస్వామిని మంత్రికుమారుడు ప్రేమించినాడు. ఈ రోరిక తీరడం అసాధ్యమని వరునితండ్రి తలచినాడు. యశఃకేకువు అక్కడికే వచ్చినాడు. వరుడు విరహములో మరణావస్థలో ఉన్నాడు. అప్పుడు రాజు మంత్రులను పిలిచి ఇలాపలికినాడు: “ఎవరో బ్రాహ్మణుడు వచ్చి ఈకన్యను నామందిరములో ఇల్లడ ముంచినాడు. ఈకన్యను మంత్రికుమారునకు ఇవ్వడానికి నేను స్వతంత్రుణ్ణి కాను. ఇతడు విరహమువల్ల మరణావస్థలో ఉన్నాడు. కుమారుడుచనిపోతేమంత్రి జీవించలేడు. మంత్రిలేకపోతే ధర్మము ఎలానడుస్తుంది? కుమార సమేతంగా మంత్రిని చావనిస్తే బ్రాహ్మణహత్యాపాతకము నాకు సంక్రమిస్తుంది. ధర్మము స్థాపించవలె నంటే ఈకన్యను మంత్రినుతునకు ఇచ్చి వివాహము చేయడం కర్తవ్యము. ”

వెంటనేపెద్దలు ముహూర్తము నిశ్చయించినారు. రాజప్రాసాదము నుంచి కన్యారూపములో ఉన్నమనస్వామిని మంత్రిగృహానికి రప్పించినారు. మనస్వామి మహారాజుతో ఇలా పలికినాడు: “ రాజన్ ! నన్ను వేరొకనికి ఇచ్చి పెళ్ళిచేయ వలె నని నాతండ్రి సంకల్పించినాడు. నన్ను మరొకరి కివ్వడం ధర్మ మవునో కాదో మీరే ఆలోచన చెయ్యండి. ధర్మాధర్మాలు ఎరిగినవారు. నేను ఒకషరతుమీద వివాహము అంగీకరిస్తాను. నాధర్మ నాలుగుమాసాలదాకా గాని తీర్థయాత్రలు చేసి తిరిగిరాడు. నాలుగు నెలలవరకూ నన్ను నూతన వరునితో ఏకశయ్యలో పరుండ మని నిర్బంధము చేయవద్దు. అలా బాధిస్తే

నేనువెంటనే చనిపోతాను.” రాజు ఆమాటలు విని అంగీకరించి వెంటనే మంత్రికుమారునికి మనస్వామి నిచ్చి వివాహము చేసినాడు. మంత్రి సుతుడు ఇద్దరుభార్యలనూ ఒకేఇంట్లో ఉంచినాడు. అతడు భార్యకోరిక తీర్చవలె నని తీర్థయాత్రలు చేసేనిమిత్తము ఇల్లు వదిలినాడు. మనస్వామి మృగాంకవతి అనే తోడుకోడలితోకూడా సమానశయన సౌఖ్యము అనుభవిస్తున్నాడు.

ఒక రాత్రి పరిజనము వసారాలో నిద్రలో ఉండగా శయ్యామందిరములో మృగాంకవతి వంటిమీద కునుకు రాలేదు. ఏకాంతములో ఆమె కన్యారూపములో ఉన్న మనస్వామిలో “ప్రియసఖి! కల్పమూత పడవు కథ చెప్పమన్నా” అని అడిగింది.

మనస్వామి కథ ఆరంభించినాడు: “పూర్వము ఇలుడు అనే సూర్య వంశపురాజు పార్యతీశాపమువల్ల స్త్రీరూపాన్ని పొందినాడు. సఖి! అలాగే దేవతాశక్తివల్ల పురుషుడు స్త్రీ కావడం, స్త్రీ పురుషుడు కావడం కద్దు. అలాంటిస్త్రీపురుషసంయోగము చిత్రంగానే ఉంటుంది, నుమా” పెళ్ళిఅయినప్పటినుంచీ భర్తను ఏడబాసినమృగాంకవతి విరహం వల్ల పులకరించిపోయి “సఖి! అలాగా! నాశరీరం కంఠమెత్తుతున్నది. గుండెలు జల్లుచుంటున్నవి. నీవుప్రాణసమానవు. ఏడపాయంవల్ల నైనా ఇక్కడికి పురుషుడు వస్తే బాగుండును” అని జాలిగా పలికింది. మనస్వామి ధూర్తుడై “సఖి, విష్ణుదేవుని కృపాకటాక్షమువల్ల నేను పురుషుడనైపోగలను.” అని నోట్లో ఉన్న యోగగుళికను తీసివేసినాడు. మనస్వామి పురుషుడుగా మారిపోగా ఇద్దరూ క్రీడాసుఖము అనుభవించినారు. మనస్వామి పగటివేళ స్త్రీరూపముతోను, రాత్రివేళ పురుషుడుగాను మసలుతున్నాడు. మంత్రికుమారుడు యాత్రలు పూర్తి చేసుకొని వచ్చేలోగా మనస్వామి మృగాంకవతిని కూడాతీసుకొని పారిపోయినాడు.

ఈలోగా మనస్వామి గురు వైసమూలదేవుడు వృద్ధబ్రాహ్మణ వేషంతో యశశకేతుమహారాజుసన్నిధికి వెళ్ళి “రాజన్! నాకుమారుడు దేశాంతరమునుంచి తిరిగి వచ్చినాడు. మీదగ్గర ఉంచిననాకోడలిని ఇప్పించండి.” అని వినయముగా అడిగినాడు. మహారాజు మంత్రులతో కూడబలికి విప్రశాపభయంవల్ల “బ్రాహ్మణోత్తమా! నీకోడలు ఎక్కడికి వెళ్ళిందో మరి. ఆఅపరాధమునకు పరిహారంగా నాకుమార్తెను నీకుమారుని కిచ్చి వివాహము చేస్తాను.” అని వేడుకొన్నాడు. మాయా బ్రాహ్మణవేషములో ఉన్నమూలదేవుడు కోపము అభినయించి తరువాత అంగీకరించినాడు. మహారాజు తనకుమారిని శశిప్రభను మూలదేవునిమిత్రునకు కట్టబెట్టినాడు. వివాహానంతరము పద్మావరులు మనస్వామిని చూచినారు. మూలదేవునిసన్నిధిలో మనస్వామికి శశిప్రభకూ వివాదము చలరేగింది. శశి “నీ వెవరు? నాతండ్రి అగ్నిసాక్షిగా నాకు వివాహము చేసినాడు” అని పలికింది. “నేను గురుసన్నిధిలో నిన్ను అదివరకే పెళ్ళిచేసుకొన్నాను.” అని మనస్వామి జగడమాడినాడు. నిర్ణయము కాలేదు.

కథ చెప్పడం పూర్తి అయింది. బేతాభుడు త్రివిక్రమసేనుని అడిగినాడు “రాజన్! ఇద్దరిలో శశిప్రభభర్త ఎవరు?” త్రివిక్రమసేనుడు “చార్యంగా మనస్వామి శశిప్రభను గాంధర్వవివాహము చేసుకొన్నాడు. ఆవివాహము చెల్లదు” అని సమాధానము చెప్పగా బేతాభుడు అంతర్ధాన మైనాడు. అతన్ని తీసుకురావలెనని త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షముదగ్గరికి వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౯౦

బే తా భ క థ : ౧౬

త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షశాఖనుంచి బేతాభుని తనబుజాన ఎక్కించుకొని బయలుదేరినాడు. బేతాభుడు అతనిమార్గాయాసము పోగొట్ట దలచి కథ ఆరంభించినాడు.

హిమాలయ పర్వతసానువున కాంచనపురము ఉన్నది. జీమూత కేతువు అనేవిద్యాధరరాజేంద్రుడు పరిపాలన చేస్తున్నాడు. అతనిపెర టిలో తర తరాలనుంచీ కల్పవృక్షము ఉంటూ ఉన్నది. ఆరాజు కల్ప తరువును ప్రార్థించి బోధిసత్త్వాంశసంభవు డైన జీమూతవాహనుడు అనే కుమారుని పొందినాడు. జీమూతవాహనుడు దానవీరుడు మహా సత్త్వుడు సర్వభూతహీతుడు పితృశుశ్రూషాపరాయణుడు.

అతనికి వయసు రాగా తండ్రి పట్టము కట్టినాడు. జీమూత కేతువు అతనిమంత్రిలూ యువరా డైన జీమూతవాహనునకు ఇలా హితము ఉపదేశించినారు : “మన పెరటిలో సకలార్థములను ప్రసాదించేకల్పతరువు ఉన్నది. నిత్యమూ దీనికి పూజాపునస్కారాలు చేయవలె. అలాచేస్తే దేవేంద్రుడు మనలను ఏమీచేయలేడు. అన్యులు మనజోలికే రాలేరు.”

దయావీరు డైన జీమూతవాహనుడు ఇలా యోచనచేసినాడు : “ఈ కల్పతరువు పెరటిలో ఉన్నప్పటికీ నాతాతముత్తాతలు ఫలాన్ని పొంద లేకపోయినారు. ఆసక్తితో ఆరాధనచేయడంవల్ల ఉత్కృష్టఫలమును మావారు పొందలేదు.” అతడు తండ్రివస్థిరికి వెళ్ళి శుశ్రూషచేసి, ఆయనతో ఇలా మనవి చేసినాడు : ” తండ్రి! ఈ దేహముస్థిరము కా దని నీకు తెలుసునుకదా. సంధ్యకాంతిసాదామని. సంపదలు అస్థిరములు. భోగములు క్షణికములు. అటువంటిసందర్భంలో ఈకల్ప వృక్షము మనకెందుకు? అభిమానముతో ఈతరువును కాపాడుకొంటూ వచ్చారు మనపూర్వులు. నేను పరహితార్థము ఈకల్పవృక్షమును వినియోగించ దలచినాను. ” కుమారునివచనములు విని జీమూత కేతువు అంగీకార మిచ్చినాడు.

జీమూతవాహనుడు కల్పతరువును ఇలావేడుకొన్నాడు : “సకలార్థ దాయినీ! మాతాతముత్తాతలకోరికలు తీర్చినదానివి. నాకోరిక ఒక్కటే. ఈలోకంలోవారి దారిద్ర్యము లేకుండా చేయి; అధులకు నిన్ను అర్పి

స్తాను తల్లి” కల్యణుడు వెంటనే స్వర్ణోకాచికి వెళ్లి, కవకవృష్టి కురిపించింది అతనికీర్తిచంద్రికలు దశదిశలా పెరిగింది. కల్యణుడు లేకపోవడంవల్ల జీమూత వాహనుడు అతేయుడు కాడని అతనిదా నూదులు తలచినారు. అతనిరాజ్యమును హరించవలె అని యుద్ధము ప్రకటించినారు. అప్పుడు కుమారుడు శంకెతో “నాయనా! నీవు ఖడ్గము చేతబట్టి యుద్ధములో దిగివడవదులో శత్రువులు ఎవరూ నిలవలేరు. బంధువులను చంపి, రక్తసిక్తము వైషణాజ్య శోషమును అనుభవించడం అనవసరము. క్షణోగాఢాశివస్తైక ఈ శరీరముతోపటు ఇందరిని సంపదంధగ్మయి కాను. రాజ్యోభయంకా సంరాజ్యంబను వశి ఇహపానుఖములకు కావంశిసభర్తము ఆచరించుగాము” అనిచెలికినాడు.

తండ్రి “కుమారా, శోషమీనగా ఈ రాజ్యము? స్వభూతహితుడవై రాజ్యమును త్యజిస్తున్నావు నీశ్రిమత ప్రణామీకానీ” అని కుమారునికోరిక చెల్లించినాడు.

జీమూత వాహనుడు రాజ్యమును వదిలి, తల్లిని తండ్రిని మలయాద్రి సానువునై వనగ్రామములోని అశ్రమములో ఉంచినాడు. సిక్ష్మమూ అతడు జరిగిన జనకలకు శుశ్రూషచేస్తూ ఉన్నాడు. ఇలా ఉండగా మిత్రావనువు అనే అతనితో విశ్వాససువుఅనే రాజపుత్రునికి చెలిమికలిపింది. ఒకసారి జీమూత వాహనుడు ఉపవసములో ఉన్న గౌరిని దర్శించవలెనని వెళ్ళినాడు. అప్పుడు దివ్యకన్య కరివార సభజనములో వెళ్ళి గౌరీపూజ ముగించి, వీణావారనము చేస్తున్నది. ఆకన్య వల్లకీతంతులు మీటుతూ గీతము పాడుతున్నప్పుడు సారంగములు కదలక మెవలక చెవులు దోరపట్టుకొని విన్నవి. ఆమె లావణ్యమును జీమూత వాహనుడు కన్నులారా కాంచినాడు. అతనిమనస్సు దివ్యకన్యమయమైపోయింది. ఆసుందరి వలపువిరాళికి సహించలేక విరహగీతములు పాడింది. వీణాతంతులు ఆకన్న మనసును బైట పెట్టినవి. జీమూత వాహనుడు చెలికత్తెవ్వారా

ఆమె పేరు మలయవతి అనీ, సిద్ధరాజైన విశ్వావసుని కుమార్తె అనీ తెలుసుకొన్నాడు. ఒక మునికుమారునివల్ల చెలికత్తె జీమూతవాహనుని ఊరు పేరులు తెలుసుకొని మలయవతికి మనవిచేసింది. “సఖ, మలయవతి! జగత్పూజ్యుడయిన ఈ ఆతిథి లభించినాడు; సామాన్యుడుకాడు; విద్యాధిశ్రేణుడు.” ఆమాటలు విని మలయవతి శ్రేణులైన లక్ష్మణుల మొగము వంచి ఊరకున్నది. అప్పుడు చెలి “ఈచెలువ లక్షణవతి. నావల్ల మీరు అర్చన స్వీకరించండి” అని జీమూత వాహనునకు అర్ఘ్య మిచ్చి పుష్పమాల అర్పించింది. అతడా సుమమాలను పుచ్చుకొని మలయవతి కంఠాన వేసినాడు. మలయవతి క్రీగంటి చూపు లనే నల్లకలువల దండను ప్రియుని కంఠానవేసింది. ఇలా ప్రేయసీప్రియులు మాటామంతలేకుండా స్వయంవరము వూర్తిచేసుకోగా చీకటివచ్చి “అమ్మా, మలయవతి! మీకోసం అమ్మగారు కనిపెట్టుకొన్నారు. చప్పన రావాలి” అన్నది.

మలయవతి ప్రియునిమీద సారించిన చూపును మరల్చుకోలేక ఎలాగో ప్రయత్నముమీద దృష్టి మరల్చుకొన్నది. ఆమె ఇంటికి వెళ్ళి తల్లినిచూచి ప్రాణేశునిమీది వలవంతవల్ల సిగ్గుపడ్డది. ఆమె కన్నీరు పొంగి కపోలాలను తడిపింది. మలయవతి విరహబాధతో తామరాకుల పాన్పుమీద పరుండలేక పోయింది. ఆమె దూతికను ప్రియుని దరికి పంపేనేర్చు తెలియక అటమటించిపోయింది. అలాగే జీమూతవాహనుడు విరాళికి సహించలేక సెజ్జుపైన పరుండి, విరహంవల్ల పాలిపోయి, ముని అయినప్పటికీ సిగ్గుచేత కామార్తి చెప్పలేక చెవుతూ రాత్రి గడిపినాడు. అతడు మలయవతి దర్శనార్థము గారీదేవాలయానికి తమకముతో వెళ్ళినాడు. అతనివెంట అదివరకు వచ్చిన మునికుమారుడుకూడా వచ్చినాడు. జీమూతవాహనుడు విరహమువల్ల నిట్టూర్పులు వదులుతూ ఉండగా మునికుమారుడు అతనిని ఊరడించినాడు. అదేసమయాన

మలయవతి విరహకాతరయై ఏకాకినిగా వసములో ప్రవేశించి, తలిరాకు జొంపాలమాటున ప్రియుని చూడలేక కన్నీరుమున్నీరుగా విలపించింది. ఆమె దేవికి వందనము చేసి “జగజ్జననీ! నాకీ జన్మలో జీమాతవాహ నుడు భర్త కాకపోయినా, వచ్చే జన్మలో అయినా అతడే నాభర్తగా అనుగ్రహించుతల్లీ! అలా వరాన్ని ప్రసాదించవా మాతా!” అని వేడింది.

వెంటనే మలయవతి గారీ దేవిఎదుట అశోకతరుశాఖకు తన పైట చెంగును ఉరితాడుగా కట్టుకొని “ప్రాణేశ్వరా! జీవనవల్లభా! జీమాత వాహనా! కరుణాపారీణా! నన్ను రక్షించవా” అంటూ కంఠాన పాశము తగిలించుకోబోయింది. గగనవాణి “కుమారీ! సాహసము కూడదు. విద్యాధరేంద్రుడైన జీమాతవాహనుడే నీకుభర్త కాగలడు!” అన్నది. వెంటనే సంతోషముతో పొంగిపోయి జీమాతవాహనుడు వయస్కునితో ప్రియురాలిదరికి వచ్చినాడు. చెలికాడయిన మునికుమారుడు “ఓవరవర్ణినీ! మలయవతీ! అమ్మవారిచ్చిన వరదానము! ఇదిగో నీ ప్రియుడు” అని పలికినాడు. విద్యాధరేంద్రుడు దక్షిణహస్తముతో ఆమె కంఠపాశమును తొలగించినాడు. ఆమె కన్నులు లజ్జాభారమువల్ల పంచి నేల బొటనవేలితో రాస్తూఉండగా, చేటి ఆమెకై వెతుక్కుంటూవచ్చి “కల్యాణీ, నీకు శుభము! నీకోరిక నెరవేరింది. ఇప్పుడే మీతండ్రి మిత్రావనువుతో చెప్పినారు. జీమాతవాహనుడు వచ్చినాడనీ, అతన్ని మనము సత్కరించి, మలయవతినీచ్చి పూజించాలనీ అన్నారు. మీతండ్రికోరికమీద మిత్రావనువు జీమాతవాహనుని కోసము మలయగిరి దరిలో ఆశ్రమ పదమునకు వెళ్ళినాడు. త్వరలో మీ వివాహము సిద్ధిస్తుంది. మనము ఇంటికి వెళుదాము. జీమాత వాహనుడు ఆశ్రమానికి వెడతారు.” అన్నది. మలయవతి చేటితో ముసిముసినప్పులు నప్పుతూ ప్రియుణ్ణి పదేపదే వెనుతిరిగి చూస్తూ ఇంటికి వెళ్ళింది.

జీమూత వాహనుడు మలయనామపువైన ఉన్న ఆశ్రమపరమము చేరినాడు. మిత్రావసువు అతనిని చూచి తాను వచ్చిన కార్యము తెలియచేసినాడు. జీమూత వాహనుడు అంగీకారము తెలిపినాడు. అతడు పూర్వజన్మవృత్తాంతము వివరించినవాడు, *నుక మలయవతి పూర్వజన్మలో తనప్రియురాలని, మిత్రావసువు మిత్రుడనీ అక్కడివారికి తెలియ బరచినాడు. కుమారునికి వివాహము అవుతుందని తల్లి తండ్రీ సంతోషించినారు. మిత్రావసువు జీమూతవాహనుని సిద్ధరాజు సన్నిధికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. సిద్ధుల ఆచారప్రకారము శుభముచూర్తాన మలయ వతి జీమూత వాహనులకు వివాహము జరిగింది. కొన్నాళ్ళు అతడు అత్తవారింటనే ఉన్నాడు.

ఒకసారి జీమూత వాహనుడు మలయూచల నామపువ్వినికి మిత్రా వసువుతో విహారము సలుపుతూ ఉన్నాడు. సముద్రతీరాన అతడు ఎముకలపోగులుచూచి “మిత్రావసు, ఈ అస్థిరాములు ఏజుతువువి?” అని అడిగినాడు. బొవమరిది మిత్రావసువు ఇలా సమాధానము ఇచ్చినాడు. “పూర్వము నాగులత్తల్లి కిడువ, గరుడచూత వినతను మోస గించి చేయించిన బడంబడికను గరుత్మంతుడు తోసివేసి, కసితీరా నాగులను తినివేయడం మొదలు పెట్టినాడు. నాగులందరూ నాశన మయ్యే పరిస్థితి రాగా నాగరాజు వాసుకి గరుత్మంతుని బతిమాలుకొని “గరుత్మన్! నీకు నిత్యమూ ఒక్కొక్క నాగుని ఈ దక్షిణసముద్రతీరాన ఉన్న ఇనుక తిన్నెలమీదికి పంపుతూ ఉంటాను. నీవుచూత్రము పాతాళము ప్రవేశించి పాములన్నింటినీ నాశనం చెయ్యకు.” అంటే గరుత్మంతుడు అంగీకరించినాడు. నాడుమొదలు నేటివరకూ వాసుకి పంపేపాములను దినదినమూ భక్షిస్తున్నాడు. ఈ కనబడే అస్థికలన్నీ పాములవి! ఎన్నెన్నిదిబ్బు లయినవో చూడు!”

ఇలా అంటూ ఉండగా జీమూత వాహనుని గుండె కరిగిపోయింది.

“అయ్యో, వాసుకి ఎన్నెన్ని పాములను శత్రువుకు పంపిస్తున్నాడోగద? రెండువేలనాలుక లున్నవాసుకి గరుత్మంతునికి ఆహూతి కాలేకపోయి సాడు. తనపాతాళలోక వాసులను ఇలారాశనము చేస్తాడా? కశ్యప తనయ్యడై, విష్ణువాహనమైచ గరుత్మంతుడు ఇంతవారుణముగా ప్రవర్తిస్తున్నాడే! నానాంగనలరోదనము వినికూడా గరుత్మంతుడు ఎంతకఠినంగా ఉన్నాడో! ఇంతకు అజ్ఞానప్రభావము!” అని జీమూతవాహనుడు తలచినాడు. అతడు నాగులను రక్షించ దలచినాడు. గరుత్మంతునికు నిస్సాగమైచ నిజదేహమును అప్పుచవలె నని జీమూతవాహనుడు నిర్ణయించుకొన్నాడు. సరిగా అప్పుడే విశ్వావసు మహారాజు రమ్మంటున్నారని ప్రతీహనుడు వచ్చి మిత్రాననువును పిలిచినాడు.

జీమూతవాహనుడు సిద్ధరాజునన్నిధికి వెళ్ళినలుమకో లేరు; ‘నేను తరువాత వస్తాను’ అని మిత్రాననువుతో చెప్పిపంపిరాడు. అతడు తన కోరిక తీరేడిపాయము తోచక అటూఇటూ తిరుగుతూ ఉండగా ఆర్తనాదము వినపచ్చింది. జీమూతవాహనుడు వెళ్ళగా రాజధటుడు యువకుని పట్టి తీచ్చి ఉంచడము గమించినాడు. యువకుడు ఏడుస్తున్న వృద్ధయూతను ఓవార్ని పంపుతున్నాడు. ముసలేది పుత్రకోకము భరించలేక ‘అయ్యో, ఈమారా, శంఖమాడ కులానికి లేకలేక ఒక్కడివే నాకడుపున పుట్టినావు. నిన్నెలా గరుత్మంతునికి అర్పించనురా? ఈశోకభారంతో నేనెలా జీవించను” అని విలపిస్తూ ఉండగా శంఖమాడుడు “తల్లీ ఇంటికి వెళ్ళు. గరుత్మంతుడు వచ్చేవేళ అయింది. ఇదే నాకడపటినమస్కారము” అని వలికినాడు. ఆమాటలు విని తల్లికి కడుపు చెరువైపోయింది. బోధిసత్త్వాంశు డయిన జీమూత వాహనుడు జాలితో ‘అయ్యో, వీడు నాగుడు. వాసుకి ఇతనిని గరుత్మంతునికి ఆహారంగా పంపిరాడు. పాపము, ఆతల్లికి వీడు ఏకపుత్రుడు. ఇతనిని రక్షించని నాతను వెండుకు?” అని ఆలోచించి వృద్ధురాలి వద్దకు వెళ్ళి

“అమ్మా నీకుమారుని నేను రక్షిస్తాను” అని హెచ్చరించినాడు. ఆమాటలు విని ఆవచ్చినది గరుత్మంతు డని భయపడి “గరుత్మక నన్ను తిను. నన్ను తిను.” అని ఆమె విలపించింది. అప్పుడు శంఖ చూడుడు “అమ్మా, ఇతడు ఎవరో మహానుభావుడు, సామ్యుడు” అని పలికినాడు. జీమూతవాహనుడు వృద్ధురాలితో “అమ్మా, నేను విద్యా ధరుడను. నీకుమారుని రక్షించ వలెనని వచ్చినాను. నీకుమారుని రక్షవస్త్రమును నేను కప్పుకొని గరుత్మంతునకు ఆహార మవుతాను. కుమారుని తీసుకొని ఇంటికి వెళ్ళనమ్మా” అని ధీరముగా పలికినాడు.

వృద్ధురాలు జాలిగా “నాయనా, ఇంత దయాభువైన నీవు నా కుమారునికన్న ఎక్కువైన వాడివి” అన్నది. జీమూతవాహనుడు “నాకోరిక తీరక తప్పదు. మీరెవరూ అడ్డురావద్దు.” అని నిశ్చిత వచనములు పలికినాడు. శంఖచూడుడు అతని మహోదారగుణమును గ్రహించి “మహాసత్త్వా! నీమహాకారుణ్యము స్పష్టముగా కనపడు తున్నది. నీశరీరత్యాగము వల్ల నాశరీరము కాపాడుకోను. రత్నాన్ని ఇచ్చి పాపాణమును ఎవడు కాపాడుకొంటాడు?” అని ధైర్యంగా పలికి, తల్లితో “అమ్మాతో వతిన్న గాలేదు. చప్పన ఇంటికి వెళ్ళిపో. నేనిప్పుడే సముద్ర తీరాన ఉన్న గోకర్ణేశ్వరుని సేవించి వస్తాను. గరుత్మంతుని ఎదురుచూస్తాను” అంటూ ఏడుస్తున్న తల్లికి పాదాభివందనము చేసి సెలవుతీసికొని వెంటనే గోకర్ణక్షేత్రానికి వెళ్ళినాడు.

త్వరగా గరుత్మంతుడు వస్తే శరీరాన్ని అర్పించ వచ్చునని జీమూత వాహనుడు త్వరపడుతున్నాడు. గరుత్మంతుని రెక్కలగాలి రివ్వరివ్వన సాగింది. అది కనిపెట్టి ఆమహాసత్త్వుడు వడివడిగా వచ్చి అతన్ని ముక్కున కరిచి శిరోరత్నమును పెరికి వేసినాడు. ఆపక్షింద్రుడు జీమూతవాహనుని మలయాచల శృంగానికి తీసుకుపోతూఉంటే దారిలో రక్తము జాలుగాకురిసింది. గరుత్మంతుడు ముక్కుతో అతన్ని

రక్కుతూ మాంసము తింటున్నాడు. అప్పుడు జీమూత వాహనుడు “ఇలా నాశరీరము పరహితార్థము వినియోగపడాలి. నాకు స్వర్గము అవసరములేదు. జన్మ జన్మేపి ఇదేవిధంగా నాశరీరము అన్యలృకై అర్పించాలి.” అని ధ్యానముచేయగా ఆకాశమునుంచి దేవతలు ఆతని శిరసుమీద పూలవాన కురిపించినారు.

జీమూతవాహనుని శిరోరత్నము రక్తసిక్తమై మలయవతికి కనపడింది. ఆమె నెత్తుట తడిసిన రత్నాన్ని అత్తమామలకు చూపింది. వారు తెల్లపోయినారు. కొంతసేపటికి యోగదృష్టివల్ల జీమూత కేతువు కుమారుని అవస్థకనిపెట్టి వెంటనే భార్యతోను కోడలు మలయవతితోను మలయాచల శిఖరము దరికి వెళ్ళినాడు. ఈలోగా శంఖచూడుడు రక్తసిక్తమైన వధ్యశిలను చూచి, విలపించి, నెత్తురుబాడనుబట్టి జీమూత వాహనుని వద్దకు వెళ్ళినాడు.

గరుత్మంతుడు జీమూతవాహనుని సంతోషమును కనిపెట్టి అత్యాశ్చర్యపడి “ఇత డెవరో మహాసత్త్వుడు, నాగుడు కాడు. ఈసాధుమూర్తిని భక్షించను” అని అతన్ని వదిలిపెట్టినాడు. జీమూతవాహనుడు “గరుత్మన్! నాదేహములో ఇంకా రక్తచూంసాలు ఉన్నవి. నీఆకలి ఇంకా తీరలేదు. నన్ను భక్షించు” అని వేడినాడు. గరుత్మంతుడు సంభ్రమముతో మహానుభావా! నీవెవరో దయచేసి చెప్పవలె” అనికోరినాడు. అప్పుడు జీమూతవాహనుడు “పోనీ, నన్ను నాగుడనే అనుకొని భక్షించు” అన్నాడు. శంఖచూడుడు దూరమునుంచి ఎలుగెత్తి “వై నతేయా, ఆయన నాగుడు కాడు. సాహసము కూడదు. నేనే నీఆహారము” అని కేకలు వేయగా గరుత్మంతుడు ఆశ్చర్యపడినాడు. శంఖచూడుడు పక్షింద్రునితో మాట్లాడుతూ ఉండగా జీమూతవాహనుని తల్లి, తండ్రి, భార్య వచ్చినారు. అందరూ అతన్ని చూచి రోదించినారు. ఆపరిదేవనము విని గరుత్మంతుడు పశ్చాత్తాపము పొంది “అయ్యా, బోధిస్తత్త్వాంశ

సంభవు డయినజీమాత వాహనుని తెలియక భక్తిస్తున్నాను. ఇతడు చనిపోతే నాకు పాపము చుట్టుకొంటుంది” అని పలికిరాడు. జీమాత వాహనుడు వెంటనే చనిపోయినాడు.

తల్లితండ్రులు గుండెలు పగిలేటట్టు విలపించినారు. శంఖచూడుడు తనను నిందించుకొన్నాడు. మలయవతి భర్తృశోకమువల్ల దీవాతి దీనయై శారినిధ్యానించింది. అప్పుడు గగనవాణి “భావివిద్యాధిచక్ర వర్తి నీకు వసు డవుతా డని వరము ఇచ్చినాను. నామాట జరిగితీరు తుంది” అన్నది. దేవి ప్రశ్నోత్తమై జీమాత వాహనుని దేహముమీద ఆయృతాన్ని చిలకరించింది. వెంటనే జీమాత వాహనుడు ప్రవృద్ధతేజ ముతో బతికి లేచి జగజ్జననికి నమస్కరించినాడు. అప్పుడా దేవి “కుమారా! త్వరలోనేవు విగ్యాధరచక్రవర్తివి కాగలవు. అంటూ అతన్ని అభిషేకించి అంతర్గానమైంది. గగనమునుంచి పూలవాన కురిసింది.

గరుత్మాంతుడు సవినయముగా జీమాత వాహనునితో “చక్రవర్తి! నీ మహాసత్త్వము, నీ ఔదార్యము చూచి ప్రీతి చెందినాను. నీ కే వరము కావాలి?” అని అడిగినాడు.

జీమాత వాహనుడు “నీ వింక పాములను తినవద్దు. నాగాస్థికల రాను లన్నీ అమృతముతో తడుపు. చనిపోయిన నాగజాతి తిరిగి జీవించాలి” అని కోరినాడు. సమాద్రతీరానఉన్న నాగులు ఉడ్లీచితు లైనారు. జీమాత వాహనునివల్ల నాగానందము కలిగింది. వాసుకి అతనిని కొని యాడినాడు. పాస్వతీపరమేశ్వరులు అతనికి విగ్యాధరచక్రవర్తిత్వము ప్రసాదించినారు.

బేతాళుడు కథ చెప్పడము పూర్తి అయింది. అతడు త్రివిక్రమ సేనునితో “శంఖచూడుడు గొప్పవాడా? జీమాత వాహనుడు ఘనుడా?” అని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రమాడు “బేతాళా! చావు తప్పిపోయినా శంఖచూడుడు తనను అర్పించుకోవలె నని గరుత్మాంతునిదగికి వెళ్ళి

నాడు. కనుక అశజ్ఞ సత్త్వాస్థికిను అని సమాధాన మిచ్చినాడు. బేతా భుషు యథాప్రకారంగా అంశ్కరానమై నింఘసావ్యతనాన వేదానుతున్న శవదేహములో ప్రవేశించిరాడు.

త ర ం గ ము : ౯౦

బే తా శ్క క థ : ౧౭

త్రివిక్రమనేనుడు బేతాభుషు బుజాని ఎక్కించుకొని బయలుదేరి నాడు. బేతాభుషు త్రివిక్రముని బుగ్గారాయానము పోగొట్టినట్లు నని కథ ఆరంభించిరాడు.

గంగాతీరాన ఈకపురమును యశోధనుమహారాజు పరిపాలిస్తూ ప్రజలమన్నెనలు పొందిరాడు. అశ్విరాజుభావితో ఒకసంకల్పమునుకూర్చి పేరు ఉన్నాదిని. కన్నెత్తి చూచినవాడు ఉన్నట్లు డవుతాడు. కన్యకు వయసు రాగా తండ్రి యశోధనునిదగ్గికి వెళ్ళి “ప్రభూ, నాకుమారి త్రిలోకసుందరి. దీనికి పెళ్ళి ఉడువచ్చింది. తమకు చెప్పకుండా అన్య సకు ఇవ్వదలచలేదు. తమచే ఈకన్యను స్వీకరించాలి” అని కోరినాడు. యశోధనుడు ఉన్నాదిని సౌందర్యమును చూచి రమ్మని విప్రులను పంపినాడు. విప్రులొకన్యను చూచి ఉన్నట్లులై కొంతసేవకి స్తమిశపడి “ఈరమణీమోహపాశములో ముఁప్రభువు చిక్కి రాజ్యపాలన చెయ్యలేడు. రాజ్యము నాశనమై పోతుంది. ఈకన్య సులక్షణ అని మనము ప్రభువుకు చెప్పకూడదు.” అని ఆలోచించుకొని రాజుదగ్గర అబద్ధ మూడినారు. యశోధనుడు నైశ్యకుమారిని వినాహము చేసుకోలేదు. రాజాజ్ఞప్రకారము వర్తకుడు కుమార్తెను బలధరుడు అనే నేనానాయకు సకు వెళ్ళి చేసినాడు. ఉన్నాదిని “నేను సులక్షణను కానని మహారాజు స్వీకరించలేదు” అని కించపడి భర్తతో కాపురము చేస్తున్నది.

యశోధనుడు వసంతోత్సవము చూడవలె నని గజారోహణము చేసి ఊరేగినాడు. వర్తకుని కుమారి, ఉన్నాదిని మేడమీదినుండి మహారాజును చూచింది. ఆమె కనపడిన మాత్రాన అతని హృదయము కల్లోల మైనది. ఆమె చూపులకు రాజు వివశుడై మూర్ఛపోయినాడు. పరివారజనులు అతనిని ఊరడించినారు. ఉన్నాదిని కులక్షణ అని అబద్ధా లాడిన విఘ్నలను మహారాజు వెళ్ళగొట్టినాడు. ఆయన అహో రాత్రములు ఆసుందరినే ధ్యానిస్తూ కామాగ్నిపుటపాకములో కుముటు తున్నాడు. ఆపులు చిక్కిపాలిపోతున్న యశోధనుని చూచి జాలిగా “రాజేంద్రా, ఎందుకు మీ రిలా కృశిస్తున్నారు?” అని అడిగినారు. నేనాధిపతి బలధరుడు ప్రభువును “దేవా, నీదాసుని దార పరదార కాదు, నీచరణదాసి. నాభార్యను వలినవారు స్వీకరించాలి” అని వేడినాడు. కొంతసేపు ఊరుకొని “దేవా, అలా మీకు ఇష్టము కాకపోతే నాభార్యను దేవాలయములో ఉంచుతాను స్వామీ! దేవదాసిని మీరు స్వీకరించవచ్చును” అని బలధరుడు విన్నవించినాడు.

యశోధనుడు “నేనే నీతి తప్పితే లోకము చెడిపోక మానదు. నీవు భార్యను వదలవద్దు. అధర్మాచరణముకన్న మరణమే మేలు” అని పలికినాడు. మహాసత్త్వులు ప్రాణత్యాగమైనా చేస్తారు, సదాచారము వదలివెయ్యరు. కొన్నాళ్ళకు రాజచంద్రుడు క్షీణించి కీర్తిశేషుడైనాడు. ప్రభుభక్తి పరామణుడైన బలధరుడు కన్నీరు కారుస్తూ చితాగ్నిలో దుమికినాడు.

బేతాభుడు కథ చెప్పి త్రివిక్రముని “రాజన్, రాజు నేనాపతులలో సత్త్వాధికుడు ఎవడు?” అని అడిగినాడు. “మహారాజు సత్త్వాధికుడు” అని త్రివిక్రమనేనుకు సమాధానమిచ్చినాడు. బేతాభుడు “నేనాధిపతి సత్త్వాధికుడు ఎందుకు కాడు?” అని తిరిగి ప్రశ్న వేసినాడు. రాజు ఇలా ప్రత్యుత్తరమిచ్చినాడు. “నేనాధిపతి ప్రభుభక్తివల్ల ప్రాణ

త్యాగము చేసినాడు. అందులో ఘనత ఏమున్నది? రాజు ఉద్దిక్త చిత్తుడై ఉన్నవానికై ధర్మవాశనము చేయక తానే మరణించినాడు. ధర్మాత్ముడై ప్రాణాలు వదలినాడే కాని అధర్మము చేయలేదు. అందువల్ల రాజే సత్స్వాధికుడు.” ఈ సమాధానము విని బేతాళుడు వెంటనే అంతర్ధానమైనాడు. అతన్ని వెతికి తీసుకు రావలెనని త్రివిక్రమ నేనుడు శింశుపావృక్షముదగ్గరికి వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౯౨

బే తా ళ క థ : ౧౮

శృణానములో శవములు తగులబడుతూ భయంకరముగా ఉన్నవి. త్రివిక్రమనేనుడు నదురు బెదురులేకుండా రుద్రభూమిలో నడుస్తున్నాడు. శింశుపావృక్షసమీపాన అతనికి లెక్కలేనన్ని శవములు కొమ్మలలో వేలాడుతున్నవి. ప్రతిశవదేహములో మాయాబేతాళుడు అధిష్ఠితుడైనాడు. మహారాజు కొంతనేవు కర్తవ్యము తోచక ఇటూ అటూ తారట్లాడినాడు. నిజంగా బేతాళుడున్న శవము తెలుసుకోలేక త్రివిక్రముడు సాహసించి “బేతాళు డెవడో తెలియకపోతే ఈరాత్రి నేను ప్రాణత్యాగము చేస్తాను” అని నిశ్చయము చేసికొన్నాడు. అతనిసత్యము కనిపెట్టి బేతాళుడు తన మాయను పోవిడిచినాడు. త్రివిక్రముడు బేతాళాధిష్ఠిత మయిన శవము బుజాన వేసుకొని నడిచినాడు. అతని మార్గాయాసము పోగొట్టవలెనని బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు:

ఉజ్జయినీనగరాన్ని చంద్రప్రభ మహారాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆయనమంత్రి దేవస్వామి క్రతువులు చేసినసోమయాజి, సోమయాజులు కుమారు డైన చంద్రస్వామి చురువుకున్నవా డయినా జూద నూడి ఘోముఖు ఖర్చుపెడుతున్నాడు. అతడు అందరినీ జూదమాడుచాము

రండని పిలవడము సాించినాడు. అలకాపతి కుబేరునికూడా ఓడించి వేస్తానని ప్రాబ్లాలు పలుకుతున్నాడు. చంద్రస్వామి జూదగాళ్ళతో చేరి వాచికలాడి ఓడిపోయినాడు. ఇల్లుగుల్లకాగా కట్టుబట్టలతో అతడు మిగిలి నూదగాళ్ళకు ధనము ఇచ్చుకోలేకపోయినాడు. అందుచేత వారు అతన్ని విడికకొట్టారు. అందుకూరుకోజాలు చంద్రస్వామి కడలక మెడలక పడి ఉన్నాడు. నూదగాళ్ళ సభాపతి నేహితు లందరితో “చంద్రస్వామిని చీకటినూతితో పారవేయండి. వాడు ఇవ్వవలసిన నాయ్దు వేసు ఇస్తాడు” అని పలికినాడు నూదకులు చంద్రస్వామిని మోసుకొని అడివిగో చీకటినూతితోనయి వెతక నారంభించారు. వాళ్ళలో స్పృహను “చంద్రస్వామి కవినొకని పోవడు. వీణ్ణి నూతిలో పారేస్తే వచ్చేలాభ మీరుకీ! ఇక్కడే పాగేసి నూతిగో పారేతా మని చప్పివేదాము” అని పలికినాడు అందుకూ అంగీకరించారు.

వాడు చంద్రస్వామిని విడిచి వెళ్ళారు. అసకు శూన్యశివా రయిమురారీ ప్రవేశించి “అనుస్వా, జూదగాళ్ళు సన్న మోసము చేసినాడు. తరీకాన నన్ను లేపు. నుకొట్టొట్టొకు పోయినాను. ఈస్థితిలో బంధుమిత్రులు నన్ను మాది విచారించారు? ఈరాత్రి ఎక్కడో తలదాచు గుని ఆకిలి పట్టుకోవలె” అని తలచినాడు. సూర్యాస్తమాన మైంది. ఆసమయంలో ఒకాశూలధారి అయిన సన్యాసి కేవలము శివునివలె వచ్చినాడు. అతడు చంద్రస్వామి సంగతి తెలుసుకొని “నాఆశ్రమానికి ఆతిథిగా వచ్చినావు. లేచి స్నానముచేసి నాభిక్షలో భాగము వుచ్చు కొందువుగాని” అని ఆర్తవృత్తయము వెల్లడించినాడు. చంద్రస్వామి “స్వామీ, నీను బ్రాహ్మణుడను, మిభిక్షాభాగము ఎలా స్వీకరించను?” అని సంజేహించినాడు. అసన్యాసి మఠములో ప్రవేశించి ఇవ్వసంపాదన విద్యను స్మరించినాడు. మెలకేబిష్య సాక్షాత్కరించి ఏమి చేయవలెను? అని అడిగింది. తాపసుడు విద్యతో “ఈఆతిథికి ఆతిథ్యము

ఇవ్వవలె' అని ఆనతిచ్చినాడు. ఆమె సగేసని వెలికింది. వెంటనే అక్కడ ఉపవసము ఉత్పన్నమైంది. అందులో అంగవలసో రంగారు బంగారు నగరము ఏర్పాటయింది. చంద్రస్వామి తెల్లపోయి చూస్తూఉండగా వార వనితలు వచ్చి అతన్ని 'స్నానానికి లేవండి. భోజనము సిద్ధంగా ఉంది' అంటూ పోవలికితీసుకొనివెళ్ళినారు నాకు అతనికి స్నానము చేయించి శరీరాన హరిచందన చర్పచేసి సన్నని వాయిదలు కట్టుకోమని ఇచ్చి మరొక మందిరములోకి తీసుకొనివెళ్ళినారు. అక్కడ సుందరాంగి ఉత్కింతతో లేచి తన అర్ధాసపముమీద చంద్రస్వామిని కూర్చోపెట్టింది. అతడు ఆమెతో వడ్రాపోవేతంగా భోజనముచేసితీయనిపట్టు ఆరిగించినాడు. రాత్రి సుందరితో శయ్యాభోగము అనుభవించినాడు. ఉదయాన మేలుకొని చూచేసరికి దివ్యభవనము గాని ఉపవసముగాని అందగత్రైగాని కనపడ లేదు. చంద్రస్వామి వెంగళో మఠము విడిచిరాగా తాపసుడు "అయ్యో రాత్రి సుఖంగానిద్ర పట్టినదా?" అని ప్రశ్నించినాడు. చంద్ర స్వామి "స్వామీ. మీడయినట్ల సుఖము అనుభవించాను. ఆసుందరి నాకు తెల్లవారేసరికి కనపడడములేదు. ఏమి చెయ్యను. ప్రాణాలు పోతున్నవి" అని బాలిగా సమాధానము ఇచ్చినాడు. తాపసుడు సవ్యతూ "అలాగే రాత్రి సుందరితో భోగము అనుభవించ వచ్చును. అందాకా మనసు చిక్కబట్టు" అని ఊరడించినాడు.

ప్రతి రాత్రీ చంద్రస్వామి సన్యాసి దయవల్ల సుందరితో శయ్యా భోగము అనుభవిస్తూ దివ్యాహారము తింటూ ఉన్నాడు. ఒకనాడు చంద్రస్వామి "స్వామీ, మీనిద్రనాకు ఉపదేశించండి" అని వేడు కొన్నాడు. ఇలా తాపసుడు పలికినాడు: "విద్య సాధించడము మాట లతో కాదు. నీటిలోమునిగి జపము చేయవలసి ఉన్నది. జపము చేస్తున్నప్పుడు విద్య మాయాజాలము పన్ని సాధకునికి అడ్డువస్తుంది. విద్యా దేవత అతనిని సిద్ధి పొందనీయదు. సాధకుడు ఉపాసనా సమయాన

తాను బాలుడైనట్టు భావన చేస్తాడు. తగు వాత వయసు వచ్చినపుడు వినాయకము చేసుకొని బిడ్డలను కంటాడు. ఇతడు నాన్నే హితుడు ఇతడు నాబంధువు అని భ్రమలో తాను మారు అవుతూ ఉంటాడు. ఇహము మరిచిపోతాడు. విద్యాసాధనక్రియ విస్మరిస్తాడు. గురుకటాక్షమువల్ల, ఉపదేశమువల్ల మేలుకొన్న వాడు ఇహము స్మరించి, దృశ్య ప్రపంచము మిథ్యగా తెలుసుకొంటాడు. అతడు వాస్తవమైన అగ్ని ప్రవేశము చేస్తే నీటిలోనుంచి కూడా వెలువడ గలడు. విద్య అప్పుడు సిద్ధిస్తుంది. ఇలాంటి శిష్యునికే తప్ప మరొకరికి ఈవిద్య సిద్ధించదు. తగని వానికి ఉపదేశము చేస్తే ప్రయోజనము ఉండదు. నేను సిద్ధిపొందిన వాడను నేనుండగా నీవు సాధనచేసి బాధలు పడవద్దు. నాసిద్ధివల్లనే నీకు ఫలప్రాప్తి అవుతున్నప్పుడు నీవు వేరే సాధన ఎందుకు చేయడం?"

చంద్రస్వామి పట్టినపట్టు వదలలేదు. "నేను ఎలాగైనా విద్యను సాధించాలి. మీరు సందేహించక నాకు విద్యాదానము చేయండి" అని వేడుకొన్నాడు. తాపసికి దయ కలిగింది. ఆశీతవాత్సల్యమువల్ల ఆయన చంద్రస్వామికి విద్య అనుగ్రహించినాడు. అతడు శిష్యుని సదీ తీరానికి తీసుకొని వెళ్ళి "వత్సా, నీవు విద్యను జపిస్తూ ఎప్పుడు మాయా స్వరూపము చూస్తావో, అప్పుడు నీకు మంత్రసిద్ధి కలిగేటందుకు హెచ్చరిక చేస్తాను. వెంటనే నీవు మాయాగ్నిలో ప్రవేశించు. నీకోసము ఈగట్టన ఎదురు చూస్తూ ఉంటాను" అని చెప్పినాడు. చంద్రస్వామి సదిలో స్నానము చేసి శుచిగా మంత్రోపదేశము పొంది నాడు. గురువు గట్టన కూర్చున్నాడు. చంద్రస్వామి నీటిలో మునిగి మంత్రజపము చేస్తున్నాడు. వెంటనే అతడు విప్రకుమారుడై జన్మించి క్రమేణా బాలుడై ఎదిగినాడు. జనకుడు అతనికి ఉపనయనము చేసి చదువు చెప్పించినాడు. అనంతరము అతడు చక్కనిచుక్కను పెళ్ళాడి నాడు. త్వరలో ఆదంపతులకు సంతానము కలిగింది. చంద్రస్వామికి

పుత్రవాత్సల్యము ఎక్కువగా ఉన్నది. ఇలా మాయజన్మ అనుభవిస్తూ అతడు ఉంటూ ఉండగా గురువు నదీతీరమునుంచి విద్యాప్రబోధము చేసినాడు. చంద్రస్వామి చక్షువులు ఉన్నీలితములైనవి. జనన మంతా మిథ్యగా ఇహ మంతా ఆభాసగా అతడు గ్రహించి మాయాగ్నిలో ప్రవేశించదలచినాడు. బంధువులు మిత్రులు దుఃఖించినారు. భార్య పుత్రులు నదీతీరానికి వచ్చి కన్నీరు మున్నీరుగా రోదించినారు. చంద్రస్వామి అజ్ఞానవశాన ఏడుస్తున్న పిల్లలను చూచి జాలిపడి “అయ్యో, నేను అగ్నిప్రవేశము చేస్తే నావారందరూ ప్రాణత్యాగము చేస్తారు. గురువు చెప్పినమాట యధార్థ మనిపిస్తున్నది. మాయ ఎంత బలీయము! అగ్నిప్రవేశము చేయనా మాననా? ఏమిటి కర్తవ్యము? అగ్నిప్రవేశమే కర్తవ్యము” అని చంద్రస్వామి వెంటనే అగ్నిలో ప్రవేశించినాడు. అగ్నిహోత్రము మంచువలె చల్లగా సోకింది. మాయాజాలము తొలగిపోయింది. చంద్రస్వామి తెల్లపోతూ గురువు దగ్గికివచ్చి పాదాభివందనము చేసినాడు. గురువు “వత్సా, ఏమి జరిగింది?” అని ప్రశ్నించి నాడు. చంద్రస్వామి జరిగినది యావత్తూ విశదముగా చెప్పినాడు.

గురువు “వత్సా, నీవు అపచారము చేసినావు. అగ్నిహోత్రము శీతలముగా ఎలా ఉంటుంది? నీఅనుభవము విద్యాసిద్ధికి దూరముగా ఉంది” అన్నాడు. “నేనేమీ దోషము చేయలేదు స్వామీ” అని చంద్రస్వామి సమాధాన మిచ్చినాడు. అతడు గురువును స్మరించినాడే శాని విద్యాప్రాప్తి కాలేదు. గురువుకు కూడా విద్యాప్రాప్తి కాలేదు. గురుశిష్యులు రెండింటికీ ఐడి విద్యపోగొట్టుకొని దుఃఖిస్తూ వెళ్ళిపోయినారు.

జేతాభుడు త్రివిక్రమా! నాకీ సందేహము తీర్చు. సాధన సరిగా చేసినా గురుశిష్యులకు విద్య లభించలేదేమి? అని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రమనేనుడు “నాకు తెలుసును. నీవు కాలయాపన చేస్తున్నావు. మనసు సాత్త్వికమై స్వచ్ఛమైతేగాని సాధన చేసినా సిద్ధి కలుగదు. ఆ విప్ర

కమారుని మనసు సందేహమయ్యమై నులినమై పోవడంవల్ల విద్యా ప్రాప్తి కాలేదు. అనర్హునికి విద్యోపదేశము చేయడంవల్ల గురువు విద్యకు దూరమైనాడు." అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చినాడు.

బేతాభుడు "తివిక్రమనేనుని బుజుము మీదనుంచి అంశద్ధానమై పోయినాడు. బేతాభుని వెతికి తేవలెనని రాజు శిష్యులపా వృక్షము దగ్గరకు వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౪౩

బే తా భ కథ : ౧౮

తివిక్రమనేనుడు బేతాభుణ్ణి మళ్ళీ బుజున పెట్టుకొని భిక్షుకునివద్దకు వెళుతూ ఉండే 'నీకు మునుపక చెప్పాను' అని బేతాభుడు ఇలా చెప్పినాడు :

వక్రోలక నగరాన్ని సూర్యప్రభుడు అనేరాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆయనకు సమస్త సంపదలూ ఉన్నప్పటికీ ఎంతమంది రాణులున్నటికీ సంతానలోపము మాత్రము తీరలేదు. ఇది ఇలా ఉండగా తామ్రలిప్తి అనే నగరములో ధనపాలు డనే గొప్పవర్తకునికి ధనవతి అనే కొమార్తె కలిగింది. సౌందర్యాన్ని బట్టి ఆపిల్ల శాశ్రధష్ట్రురాలైన విద్యాధరి అనిపిస్తున్నది. పుత్రికకు వినాహవయస్సు వచ్చేటప్పటికి తండ్రి చనిపోయినాడు. రాజు తమ పతాన ఉండడముచేత దాయాదులు ఆమె తండ్రి సంపద అపహరించారు. తల్లి హిరణ్యవతి రహస్యముగా దాచి పెట్టుకొన్న రత్నాభరణాలు తీసుకొని కొమార్తెను తీసుకొని రాత్రివేళ ఇల్లు విడిచిపెట్టి కలాయనము చేసింది.

కూతురిని చేతపెట్టుకొని చీకట్లో ఎలాగో నడుస్తూ హిరణ్యవతి ఊరిబయటికి వెళ్ళింది. అలా ఆమె వెళుతూ ఉండగా కొర్రుమీద

ఉన్న చోరుని శరీరానికి ఆమె బుజము గట్టిగా తగిలింది. వాడు అయ్యో అని కేక వేశాడు. ఆమె జాలిపడి అతని పంగతి అడిగింది. 'అమ్మా నేను చోరుడను. పాపాత్ముడను. నన్ను కొరత వేశారు. ప్రాణాలు ఇంకా పోలేదు' అని ఆమె వృత్తాంతము అడిగినాడు దొంగ వాడు. హిరణ్యవతి తన వృత్తాంతము చెప్పింది. ఇంతలోనే చంద్రోదయ మయినది. చోరుడు వారిద్దరినీ బాగా చూచి 'అమ్మా, నా పార్థన ఒకటున్నది. నీకు వెయ్యివరహాలిస్తాను. ఈకన్యను నాకు ధారపోయ్యవలి' అని వేడినాడు. హిరణ్యవతి నవ్వి ఎందుకు నీకు అని అడిగితే వాడు "తల్లీ నాకు వుత్రుడు లేడు. వుత్రుడు లేని వారికి ఊర్ధ్వలోకాలు లభించవు. ఈమె నాకు భార్య అని నిర్ధారణ చేస్తే తర్వాత ఈమెకు కలిగే కుమారుడు నాకు క్షేత్రజ కుమారుడు అవుతాడు. వాడు చేనేకర్మల వల్ల నాకు సుగతి కలుగుతుంది. అందుకని ఈమెను నాకు దానము చెయ్యమన్నాను." అని వివరించి చెప్పినాడు. ధనాశచేత హిరణ్యవతి అంగీకరించి సమీపములో ఉన్ననీరు తెచ్చి చోరుని చేతిలో పోసి "నా కొమార్తెను నీకు ధారపోస్తున్నాను." అని పలికింది. చోరుడామెతో 'అమ్మా, ఆ మర్రిచెట్టుక్రింద తవ్వి తే బంగారము దొరుకుతుంది. అది తీసుకో. నా ప్రాణాలు పోయిన తర్వాత నాశరీరము ఉపాయంగా దహనము చేయించి అస్థికలు నదిలో కలిపి వక్రోలక సగరానికి వెళ్ళండి. అక్కడిరాజు సూర్యవ్రథుడు చాలామందివాడు. ఏ ఉపద్రవమూ లేకుండా మీరు అక్కడ సుఖంగా ఉండవచ్చు' అని చెప్పి, ఆమెచేత మళ్ళీ నీరు తెప్పించి త్రాగి ప్రాణములు విడిచినాడు. హిరణ్యవతి చెట్టు కింద తవ్వి ధనము తీసుకొని రహస్యముగా తన కుమార్తెతో కూడా భర్త స్నేహితుని యింటికి వెళ్ళిపోయి ఉపాయంగా చోరునికి దహన సంస్కారము చేయించి అస్థికలు నదిలో కలిపించింది.

మర్నాడు హిరణ్యవతి ధనముతో పుత్రికతో బయలుదేరి క్రమేణ

వక్రోలకనగరము చేరి వసుదత్తు డనేవర్తకునివద్ద ఇల్లు కొని అందులో నివాసము ప్రారంభించింది. వక్రోలకములో విష్ణుస్వామి అనేగురువువద్ద మనఃస్వామి అనేబ్రాహ్మణశిష్యుడు చాలాఅందగాడు ఉన్నాడు. అతను కులగౌరవములు ఉన్నవాడయినప్పటికీ పడుచుదనమువల్ల హంసావధి అనేగణికను కామించినాడు. అది రాత్రికి అయిదునూర్ల బంగారు దీనారాలు వుచ్చుకొంటుంది. దానికి ఇవ్వడానికి డబ్బులేక బ్రాహ్మణుడు చాలా విచారపడుతున్నాడు. ఒకనాడు ధనవతి మేకమీదనుంచి ఆశుస్కించిన అందగానిని చూచి మురిసింది. తనభర్త దొంగ ఇచ్చిన ఆజ్ఞను స్మరించి తల్లితో యుక్తిగా 'అమ్మా! ఈవిప్రునిఅందచందాలు కనిపెట్టు! ఇతని సౌందర్యము లోకలోచనామృతవర్షముగా ఉంది' అని హెచ్చరిక చేసింది. కూతురి మనసు విప్రునిమీదికి వెళ్ళిందని తల్లి గ్రహించి "నాకుమార్తె మగనిఆజ్ఞప్రకారము ఎవరినో ఒకరిని వరించాలి కదా బిడ్డలకోసం! ఈవిప్రుణ్ణి నాకుమార్తె ఎందుకు చేపట్ట కూడదు?" అనుకొని తనకోరిక తెలిపి విప్రుణ్ణి తీసుకొని రమ్మని రహస్యధారిణి అయినచేటికను పంపింది. చేటిక ఏకాంతంలో మనః స్వామిని కలిసి సందేశము చెప్పింది. హంసావధితో ఒకరాత్రి గడపడానికి ఏదువందలదీనారాలు ఇస్తే వస్తానని అతను చెప్పినాడు. చేటిక హిరణ్యవతికి కబురు తెచ్చింది. అతను కోరినప్రకారంగా ఆమె ధనము దానిచేత పంపింది. మనఃస్వామి ధనము వుచ్చుకొని ఆరాత్రి ధనవతితో గడిపి వేకువజామున రహస్యంగా వెళ్ళిపోయినాడు. ధనవతి క్రమేణా గర్భిణి అయింది. నవమాసాలు మోసి కుమారుని కన్నది. ధనవతికి ఆమెజననికీ రాత్రికలలో ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై ఇలా చెప్పినాడు: "కుర్రవాణ్ణి వేయివరహాలతో మంచముమీద పెట్టి, వేకువ జామున సూర్యప్రభరాజేంద్రుని సింహద్వారమున ఉంచితే శుభము కలుగుతుంది" తల్లికూతుళ్ళు మేలుకొని స్వప్నవృత్తాంతాలు చెప్పు

కొన్నారు. కలలు నిజమవుత వని కలచి ఆకుర్రవానిని అలాగే మంచము మీద వడుకోపెట్టి వరహాలు పోసి ఈశ్వరాజ్ఞప్రకారం రాజసింహ ద్వారముద్గిర వదలివేసినారు.

ఈశ్వరుడు వుత్రచింతతో ఉన్న రాజుకు కలలో కనపడి 'రాజన్, నీసింహద్వారముద్గిర ఎనిరో వరహాలతో పాటు కుర్రవానిని మంచము మీద వదిలిపెట్టినారు. ఆ శుభలక్షణుని వెంటనే తెచ్చుకో'. అని ఆజ్ఞ చేసినాడు. రాజుకు మెళుకువ వచ్చింది. ద్వారపాలకులు శిశువును గురించి చెప్పగా రాజు స్వయంగా సింహద్వారందగ్గిరికి వెళ్ళి శుభలక్షణ లక్షితు డైనకుర్రవానిని చూచి ఎత్తుకొని మురిసిపోతూ అంతఃపురంలో దేవేరిదగ్గిరికి వెళ్ళినాడు. సూర్యప్రభుడు సంతోషంతో ఉత్సవము చేసినాడు. కుర్రవాడు క్రమేణా పెరుగుతున్నాడు. అతను గుణవంతుడై యువకు డైనాడు. సూర్యప్రభుడు కుమారునికి రాజ్య మిచ్చి కాశికి వెళ్ళినాడు. కుమారుడు రాజ్యమేలుతూ ఉండగా వృద్ధప్రభువు తపస్సు చేస్తూ కాశిలో కాలధర్మము పొందినాడు.

తండ్రి మరణవార్తవిని చంద్రప్రభువు దుఃఖించి మంత్రులతో మంతనము చేసి తండ్రిఅస్థికలు గంగలో కలపవలెనని అనుకొన్నాడు. "మా నాయనగారి అస్థికలు తీసుకు వెళ్ళి గంగలో కలుపుతాను. గయలో పితృ దేవతలకు పిండములు వేస్తాను. సందర్భానుసారంగా తూర్పుసముద్రముదాకా తీర్థయాత్రలు చేసివస్తాను." అని అశకు మంత్రులతో అంటే వారు "మహారాజా, ప్రభువు రాజ్యము విడిచిపెట్టనూడదు. పితృకార్యము ఇతరులచేత చేయించండి. స్వయముగా చెయ్యనిక్కరలేదు. రాజ్య పాలనకంటే తీర్థాటనము ఎక్కువా? ప్రయాణము అపదలకు ఆకరము. ప్రభువుకు ఎప్పుడూ అంగరక్షకు లుండాలి!" అని వారించారు. వారితో రాజు మీరు అడ్డము చెప్పకండి. వెళ్ళి తప్పదు. శరీరము దృఢముగా ఉన్నప్పుడు కాకపోతే మరెప్పుడు తీర్థాటనము చెయ్యగలము? శరీరము

క్షణభంగురము కదా! నేను వచ్చేవరకూ మీరే రాజ్యభారము వహించండి' అని సామూధానము చెప్పినాడు. రాజు నిశ్చయాన్ని గ్రహించి మంత్రులు ఊరుకొన్నారు.

ప్రభువు ప్రయాణసన్నాహము చేయించి శుభవాసరమున స్నానాదులుచేసి బ్రాహ్మణపూజ అయిన తర్వాత రథమెక్కి శాంతవేషముతో బయలు దేరినాడు. రాజ్యము సరిహద్దునాకా వచ్చి సామంతు రాజులను ప్రధానపౌరులను ఎలాగో వెనుకకు పంపినాడు. బ్రాహ్మణులు వాహనాలతో వెంట వెళ్ళినారు. ప్రభువు రాజ్యము మంత్రుల వశము చేసినాడు. తర్వాత కొన్నాళ్ళకు గంగానదిని సమీపించి విద్యుక్తప్రకారముగా సదీన్నానము చేసి రథమెక్కి ప్రమేణా ప్రయాగ క్షేత్రము చేరినాడు. అక్కడ గంగాయమునా తీర్థోపవాసము చేసి స్నాన దాన శ్రాద్ధాదులు సక్రమంగా నిర్వర్తించి కాశీనగరము ప్రవేశించినాడు. మూడురోజులు ఉపవాసముచేసి విశ్వేశ్వరస్వామిని యధావిధిగా అర్చించి బయలుదేరి రమణీయప్రదేశాలు చూస్తూ గయాక్షేత్రము చేరుకొన్నాడు. విశేషదక్షిణలతో యధావిధిగా శ్రాద్ధము పెట్టి చంద్ర ప్రభుడు ధర్మారణ్యానికి వెళ్ళి అక్కడికూపములో పిండము వెయ్యబోతే మూడుచేతులు పైకి వచ్చినవి. రాజు ఆశ్చర్యపడి ఏమీ తోచక బ్రాహ్మణులను ఏచేతిలో పిండము వేయవలనో చెప్పమని అడిగినాడు. 'ఇనపమేకు దిగగొట్టినచెయ్య చోరునిది. పవిత్రము (దర్భముడి) పెట్టుకొని ఉన్నహస్తము బ్రాహ్మణునిది. ఉంగరము ధరించి నులక్షణంగా ఉన్నచెయ్య రాజుది. ఇంతవరకు మాకు తెలిసింది. పిండము ఏచేతిలో వెయ్యవలనో మేము చెప్పలేము, అని వారు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినారు. రాజు కేమీ తోచలేదు.

ఆపిండము ఏచేతిలో వెయ్యవలనో నీవు చెప్పు త్రివిక్రమనేన మహాకాజు, అన్నాడు బుజుములమీద బేతాభుడు. "చోరునిచేతులోనే ఆ పిండ

మునువెయ్యవలి, చంద్రప్రభుడు అతనికిజేత్రజడు. తనను కన్నబ్రాహ్మణునికీ కుమారుడు కాడు; ఒక రాత్రీకి బ్రాహ్మణుడు అమ్ముడు పోవడము చేత. సూర్యప్రభువుకూ కుమారుడు కాడు; ఇతనిని పెంచి పెద్దవానిని చెయ్యడానికై ఇతనితలవద్ద ఉంచినధనమే ముఖ్యము కాబట్టి. ఇక, చోరుడే తండ్రి. అతడు ఇతనిజర్మకు అనుజ్ఞ ఇచ్చినాడు; ఇతనిపోషణకు చాలాధన మిచ్చినాడు. కాబట్టి చంద్రప్రభుడు చోరునిభార్యకు వుత్రుడు: అనగా అతనికి వుత్రుడు. పిండము చోరునిచేతులోనే వెయ్యడము ధర్మమని నాలభిప్రాయము" అన్నాడు త్రినిక్రమసేచుడు. వెంటనే బేతాభుకు అద్యశ్యు డయినాడు. రాజు అతనిని పట్టితేవడానికి మళ్ళీ బయలుదేరినాడు.

త ర ం గ ము : ౯౪

బే తా భు క థ : ౨౦

శింశుచా వృక్షము మీదనుంచి బేతాభుణ్ణి రాజు బుజాన ఎక్కించుకొని నడుస్తున్నాడు. బేతాభుడు 'రాజా, నీకీపట్టుదల యెందుకు? ఆ కాపాలిశాధముని వద్దకు నన్ను తీసుకు వెళ్ళడం న్యాయం కాదు. నీవు పట్టుదల విడవని పక్షాన ఇదిగో కథ' అని ఇలా చెప్పినాడు.

చిత్రకూట సగరానికి ప్రభువు చంద్రావలోకుడు. అతనికి అన్ని ఐశ్వర్యాలూ ఉన్నవి. కాని భార్య లేక పోవడమే పెద్దలోపము. ఆరాజు ఒకనాడు వేటకు వెళ్ళి కొంతనేపటికి గుర్రము వడిగా పోవడం చేత అరణ్య మధ్యంలో సరోవర సమీపము చేరినాడు. గుర్రము జీను మొదలైనవి తీసి అశ్వాన్ని నీటిలో కడిగి చెట్టునీడను కట్టివేసి దానికి పచ్చిక మేత వేసి తాను న్నానముచేసి విశ్రాంతి తీసుకున్నాడు. తర్వాత ఆప్రదేశాలు పరిశీలుస్తుంటే అతనికి అశోకవృక్షము మొదట

మునికన్య కనకుందిది. ఆమె వారచీగ కట్టుకొన్నది. జడ ముడివేసు కొన్నది. ఆమె ప్రక్కన చెలికత్తె ఉన్నది.

చంద్రావలోకుడు తాపనకన్య దగ్గరికి వెళ్ళినాడు. పూలదండ గుచ్చు తున్న మునికన్య చెయ్యి నడికి వుప్పుదానులు కింద పడిపోయింది. ఆమె ఎలాగో లేచి అవతలికి వెళ్ళబోయింది. రాజు “ధక్రురాలా, దూరమునుంచి వచ్చిన అతిథిని కశలప్రశ్న వెచ్చుడము గాని అతిథి సత్కారం చెయ్యడంగాని లేపోగా ఆశ్రమవాసులు పలాయనము చెయ్యడం భాగ్యమా?” అని నాజూకుగా అన్నాడు. ఆమె చెలికత్తె రాజుకు అతిథి సత్కారం చేసింది. చంద్రావలోకుడు కోరికలు కొనలు మేస్తుండగా చనువు తీసుకొని “కల్యాణీ! నీసఖ ఏపవిత్ర వంశములోనిది. అమృత ప్రాయముల్లస నీ సఖనాహగాక్షరము లేవి? కనుమ కుమార మయిన తన తనూల తను అపసులకు సిగిసి గతినవృత్తిలో ఎందుకు శ్రమ పెడుతోంది?” అన్నాడు. మహాశయా! ఈమె కణ్ణుమహాముని పెంపుడు బిడ్డ. మేనకావుత్రిక. ఇందీమ్రుసభ తండ్రీఅనతివొప్పన ఈసరోవరంలో స్నానము చెయ్యడానికి వచ్చింది. కణ్ణుశ్రమము సమీపములోనే ఉన్నది” అని సఖ ప్రత్యుత్తర మిచ్చింది.

రాజు ఆకంఠిని గుర్ర మక్కి. ఆశ్రమము చేరి అశ్వమును. అవతలనే కట్టివేసి ఋషులునుడుమ కూర్చున్న కన్యమహామునికి ప్రణామము చేసి నాడు. ముని అతీథిసర్కారము చేసినతిరువాత “నాయనా! నేను చెప్పే హితవాక్కులు విను, ప్రాణులకు మృత్యు వంటే భయముకదా? నిష్కారణముగా వేటలో జంతువులను ఎందుకు చంపుతావు? వేట వ్యసనాల్లోది కదా! ఆర్తులను రక్షించు, శత్రువులను సంహరించు, ధర్మమార్గమున ప్రవర్తించు” అని మృదుమధురముగా పలికినాడు.

చంద్రావలోకుడు మును కనిగి వేట మానుకొన్నా నని వాగ్దానము చేసికాడు. కణ్ణును సంకోషించి, “నీవు కోరినవరం ఇస్తాను.” అన్నాడు.

“మునీంద్రా! నాకు ఇందీవరప్రథమ అనుగ్రహించు” అని రాజు విన్నవించినాడు. కణ్వుడు అంగీకరించి యథావిధిగా వారిద్దరికీ వివాహము చేసినాడు.

ఆశ్రమసీమాంతమువరకూ సాగనంపడానికి వచ్చినతాపసులవద్ద సెలవు తీసుకొని భార్యతోకూడా గుర్ర మెక్కి చంద్రావలోకుడు ప్రయాణ మైనాడు. చీకటి పడేవరకు ప్రయాణము చేసి వచ్చి కమైదా నముమీద పెద్దరావిచెట్టు కనిపిస్తే మఱికాము చేసి రాత్రి భార్యతో కూడా ఆవృక్షముకింద పూలపాన్పుమీద గడిపినాడు.

తెల్లవారినతరువాత జ్వాలాముఖు డనేబ్రహ్మరాక్షసుడు వచ్చి “ఓరీదుర్మార్గుడా! నానివాసస్థాన మైం ఈ రావిచెట్టుమీగుగా ప్రయాణము చెయ్యడానికి దేవతలకూడా భయపడతావు. నీవు మదాంధుడవై భార్యతో తెల్లవారేసరికూ ఇక్కడ కాలక్షేపము చేసినావు. కాబట్టి నీగుండె పెరిగింది రక్తము తాగుతా” అని బెదిరించినాడు. ఇందీవరప్రథ గడగడంబడింది. బ్రహ్మరాక్షసుని చంపడానికి వీలు “లేదని గ్రహించి రాజు వినుచుముతో” న్నామీ! తెలియక చేసినతప్పుక్షమించు. నీ ఆశ్రమానికి వచ్చినాను. అతిథిని శరణాగతుడను కాబట్టి నన్నుగ్రహించి విడిచిపెట్టు. నీవు ఎటువంటి మనిషిని కోరితే అటువంటివానిని తెచ్చి నీకు సమర్పిస్తాను” అని విన్నవించినాడు. బ్రహ్మరాక్షసుడు శాంతించి “సరే, ఏడేళ్ల బ్రాహ్మణకుమారుడు, వివేకము కలవాడు, నీకోసం అడ్డముచెప్పకుండా తనను అర్పించుకొనేవాడు కావాలి. వానిని చంపేటప్పుడు నేలమీద పడుకోబెట్టి చేతులు తల్లి, కాళ్లు తండ్రి గట్టిగా పట్టుకోవాలి. వానిని నీవు స్వయముగా ఖడ్గముతో సరికి నాకు అర్పించాలి. ఏడుకోజులు గడు విచ్చాను. గడువు తప్పితే నిన్నూ నీపరివారాన్ని నాశనం చేస్తాను” అన్నాడు. రాజు భయపడుతూనే “సరే” అన్నాడు. బ్రహ్మరాక్షసుడు ఎక్కడికో వెళ్లి

పోయాడు. రాజ భార్యతోకూడా ప్రయాణము చేసి తనకోసం ఎదురు వస్తున్న నేనతో నహా చిత్రకూటనగరము చేరినాడు. తమప్రభువుకు తగినభార్య లభించింది దని ప్రజలంతా పండగ చేసుకొన్నారు. రాజదంపతులకు మాత్రం మనశ్శాంతి లేదు.

మర్నాడు చంద్రావలోకుడు రాక్షసుని వృత్తాంతము అమాత్యులకు తెలియపరచినాడు. అందులో సురుతి అనేమంత్రి “దేవా, ఈ లోకములో అనేక చిత్రాలు ఉన్నవి. మీరు కోరినబాలుడు దొరకకపోడు. నేను సాధించి తెస్తాను” అని ప్రభువును శాంతపరచి వెంటనే ఏడేళ్ల బాలునిబామ్మ బంగారముతో చేయించి, రత్నాలతో అలంకరించి, పల్లకిలో పెట్టించి ఈ విధముగా చాటించును చెప్పినాడు. “ఏడేళ్ల బ్రాహ్మణకుమారుడు, బుద్ధినుంతుడు. ఎవడేనా బుద్ధిపూర్వకంగా తల్లిదండ్రుల అంగీకారము పొందవలె. సంహారసమయంలో తల్లిదండ్రులు అతనిచేతులూ కాళ్లూ పట్టుకోవాలి. అతని జననీజనకుల ఉపయోగార్థము ఈసువర్ణప్రతిమను నూరుగ్రామాలలో నహా ప్రభువు కానుకగా ఇస్తాడు.”

బంగారుబామ్మను ఈ చాటింపుతో తిప్పగా తిప్పగా ఒక అగ్రహారములో ఈ లక్షణములకు సరిపోయిన బ్రాహ్మణబాలుడు ముందుకు వచ్చి రాజపురుషులతో “ప్రభువుకోసం నన్ను సంతోషపూర్వకముగా బ్రహ్మరాక్షసునికి బలిగా అర్పించుకుంటాను. ఇంటికివెళ్లి నాతల్లిదండ్రులను ఒప్పించివస్తాను” అన్నాడు. రాజపురుషులుచాలా సంతోషించారు.

కుర్రవాడు ఇంటికివెళ్లి చేతులుజోడించి జననీజనకులతో బలినిగురించి చెప్పినాడు. కుమారునిమాట విని తల్లిదండ్రులు భయపడి “ఏమి నాయనా, నీకు మతిచెడిపోయిందా? పిశాచము పట్టినదా? ధనంకోసం కుర్రవాణ్ణి ఎవరుచంపుకుంటారు?” అన్నారు. ఆబాలుడు పట్టుపట్టి ఎన్ని చెప్పినా వినక శరీరము శాశ్వతము కాదనీ, మురికికూషమనీ,

నిస్సారమనీ, భూతహితముకోసం శరీరము విడవడం పుణ్యమనీ వాదించి అతికష్టముమీద తల్లిదండ్రులను ఒప్పించినాడు. ఇంకా కొంతమంది పుత్రులు ఉండడమువల్ల చిట్టచివరకు వారంగీకరించారు. బాలుడు సువర్ణప్రతిమను నూరుగ్రామముల దానశాసనమునూ తల్లిదండ్రులకు అర్పించినాడు.

తరువాత బాలుడు తల్లిదండ్రులనుతీసుకొని ఆరాజపురుషులవెంట చిత్రకూటనగరము చేరి రాజసన్నిధికి వెళ్ళినాడు. ప్రభువు చాలాసంతోషించి కుర్రవానిమెడలో పూలహారము వేసి శరీరానికి అంగరాగము పూసి తల్లిదండ్రులతోకూడా వానిని ఏనుగు ఎక్కించి బ్రహ్మరాక్షసుని స్థానానికి ఏడోరోజు దాటకుండా తీసుకొని వెళ్ళాడు. రావిచెట్టుప్రక్కన పురోహితుడు మండలము నిర్మించి పూజాహారమును చేసినాడు. ఇంతలో జ్వాలాముఖుడు వచ్చినాడు. చంద్రావలోకుడు సమస్కరించి వినయముతో “స్వామీ! ఏడవరోజు దాటకుండా నీకు నరబలి తెచ్చినాను. నన్ను అనుగ్రహించి యధావిధిగా ఈబలిని స్వీకరించు” అని విన్నవించినాడు. బ్రహ్మరాక్షసుడు నో రూరగా బ్రాహ్మణకుమారుని చూచినాడు. సత్వసంపన్నుడైన బ్రాహ్మణబాలుడు తనలో “ఈ దేహము అర్పించడమువల్ల వచ్చేపుణ్యముచేత లభించేస్వర్గమోక్షాలు నా కక్కర లేదు. జన్మజన్మలలో నాశరీరము ఇతరులమేలుకే వినియోగము కావడము నాలభిలాష” అనుకొన్నాడు. ఇంతలో ఆకాశమున విమానాలు కనిపించాయి. దేవతలు పుష్పనర్షము కురిపించడానికి సిద్ధముగా ఉన్నారు. బ్రహ్మరాక్షసునిఎదట బాలుని పరుండబెట్టి తల్లిదండ్రులు శాశ్వతచేతులు పట్టుకున్నారు. రాజు కత్తి దూసి ఖండించబోయేసమయంలో బాలుడు పకపకానవ్వినాడు. అక్కడివారందరూ బ్రహ్మరాక్షసుడూ ఆశ్చర్యపడి చేతులుజోడించి వానిముఖముకేసి తేరిపారచూచినారు.

ఈకథ చెప్పి బేతాభుడు త్రివిక్రమనేనునితో “రాజా! అటువంటి సమయంలో ఆబాలుడు ఎందుకు నవ్వినాడో చెప్పు. తెలిసి చెప్పకపోతే శాపమున్నదికదా!” అన్నాడు.

నాకు ఇలా తోస్తున్నది: “లోకములో బలహీనుడు ప్రాణరక్షణ కోసం జననీజనకులను కేకవేసి రోదనం చేస్తాడు. తల్లిదండ్రులులేనివాడు అందరినీ రక్షించేరాజునుగురించి ఆశ్రోశిస్తాడు. రాజు సమీపములో లేకపోతే భగవంతుని ప్రార్థిస్తాడు. ఈబాలుడికి అంతా విపరీతముగా పరిణమించింది. తల్లిదండ్రులు చేతులు కాళ్ళు పట్టుకున్నారు. రాజు ఖడ్గము దూసినాడు. అక్కడ వైవత మైన బ్రహ్మరక్షస్సు వానిని భక్షించడానికి సిద్ధముగా ఉన్నాడు. ఈసంగతు లన్ని చూచి శరీర స్వభావం గ్రహించి ఆబాలుడు ఆశ్చర్యముతోనూ ఆనందముతోనూ నవ్వినాడు” ఇలా త్రివిక్రమనేనుడు ప్రత్యుత్తరము ఇచ్చేసరికి భుజము మీది బేతాభుడు అదృశ్యమై యధాస్థానానికి వెళ్ళినాడు. అతనిని పట్టి తీసుకుని రావడానికి రాజు మళ్ళీ బయలుదేరినాడు.

త ర ం గ ము : ౯౫

బే తా భ క థ : ౨౦

త్రివిక్రమనేనుడు బేతాభుని తనబుజముమీద పెట్టుకొని స్మశానంలో నడిచి పోతున్నాడు. బేతాభుడు ఇలా కథచెప్పడం మొదలుపెట్టినాడు:

రాజా, ఈ సారి మోహమును గురించినకథ చెప్తున్నాను. ఉజ్జయిని నగరమును పద్మనాభుడు పరిపాలించేకాలములో మహాధనవంతు డయిన వైశ్యుడు ఆనగరాన ఉంటుండేవాడు. తనకూతురు అనంగమంజరిని ఆవర్తకుడు తామ్రలిప్తి నివాసి అయిన మణివర్మ అనేవణిక్కుమారున కిచ్చి పెళ్ళిచేసినాడు. వేరే బిడ్డలు లేకపోవడంచేత అల్లుణ్ణి ఇంట్లోనే నిలుపు కొన్నాడు. అనంగమంజరికి భర్తమీద అనురాగంలేదు. భర్తకుమాత్రం భార్యమీద గాఢానురాగము,

ఒకసారి మణివర్మ తల్లిదండ్రులను చూడడానికి తామ్రలిప్తికి వెళ్ళినాడు. ఆరోజులలో ఒకనాడు అనంగమంజరి అంగరాగము పూసుకొని దుకూలము ధరించి తనచెలికత్తెతో మేడమీద నిలుచుని కిటికీలోనుంచి వీధికివీచి చూస్తూఉన్నది. రాజపురోహితుని కుమారుడు కమలాకరుడు ఆమార్గాన వస్తున్నాడు. వారు పరస్పర ముఖవీక్షణములు చేసినారు. ఉభయులకూ అనురాగం అంకురించింది. కమలాకరుణ్ణి స్నేహితుడు ఇంటికి నడిపించుకొని పోయినాడు.

తర్వాత అనంగమంజరి చెలికత్తెనువంపి కమలాకరుని పేరు గ్రహించింది. ఆమెకు విరహము క్రమంగా హెచ్చిపోయింది. మూడురోజులకు ఆమె విరహబాధ సహించలేక సాహసము చెయ్యలేక అర్థరాత్రివేళ రహస్యముగా బయలుదేరి తమఆరామములో దిగుడుబావివద్దకు పోయి తన తండ్రి ప్రతిష్ఠించిన కులదేవత చండికాదేవికి ప్రణామముచేసి, 'తల్లీ, వచ్చేజన్మలోనా కమలాకరుడు నాకు భర్త అయ్యేటట్టు అనుగ్రహించు' అని ప్రార్థించి అక్కడేఉన్న అశోకవృక్షానికి తనచీరకొంగుతో ఉరి పోసుకుంటున్నది. ఇంతలోనే చెలికత్తెకు మెఘకువ వచ్చి వెతుక్కుంటూ అదృష్టవశాత్తూ ఆమె ఆలోటలోకే వచ్చింది. వచ్చిమెడకు ఉరితగిలించు కొంటున్న అనంగమంజరిని చూసి పరుగుపరుగునవెళ్ళి ఉరితెంపివేసింది. అనంగమంజరి కొంతవరకు స్వస్థచిత్త అయినతర్వాత ఈ సంఘటనకు కారణమేమని అడిగింది. 'మాలతికా, తల్లిదండ్రుల చాటుదానను, నాప్రియునితో సంయోగము కలగదు. నేను బతికి లాభమేమి!' అని అనంగమంజరి మూర్ఛపోయింది. శీతలోపచారములు చేసి అనంగమంజరికి చెలికత్తె కొంత చిత్తశాంతి కలిగించిన తర్వాత ఆమె 'మాలతికా, మాటలవల్ల లాభములేదు. నేనుబతికి ఉండవలెనంటే కమలాకరునికీ సాకూ సమాగమము సమకూర్చు' అన్నది. 'చెలీ, చాలుపోద్దుపోయింది. శేషువెళ్ళి నీప్రియుని ఇక్కడికి తీసుకొని వస్తాను. అంతవరకూ ఎలాగో

ప్రాణాలు బిగబట్టుకొని ఉండు' అని చెలిచెప్పింది. అనంగమంజరి సంతోషించి తనకంఠహారము తీసి చెలికత్తెమెడలో వేసి మెడలోకివెళ్ళి పండుకొన్నది.

మర్నాడు ఉదయమే మాలతిక రహస్యముగా కమలాకరుని ఇంటికి వెళ్ళి ఉద్యానవనము ప్రవేశించి అతనిని చూసింది. అతను విరహావస్థలో ఉన్నాడు. పక్కనే మిత్రుడు ఉపచారములు చేస్తున్నాడు 'మిత్రమా, ప్రయోజనము లేదు. వశిక్కన్య నామనస్సు హరించింది కదా. మాకు సమాగమము సమకూర్చు. ఇతరవిషయములవల్ల లాభములేదు' అన్నాడు కమలాకరుడు. మాలతిక ఈమాటలకు సంతోషించి చెట్టు చాటునుంచి ఎదటికి వచ్చి 'అందగాడా, అనంగమంజరి నన్ను పంపించింది. సందేశము వినిపిస్తాను. నీవు బలవంతుని ముగ్ధహృదయంలో ప్రవేశించి అపహరించి కనపడకుండా ఉండడం ఏమిధర్మం! పైగా ఆశ్చర్యమేమంటే, ఆముద్దరాలు హృదయచోరునకే దేహమనఃప్రాణాలు అర్పించడంది ఉన్నది. నీకోసం నిరంతరము బాష్పధారలు విడుస్తున్నది. నీకిష్టం అయితే మీరిద్దరూ కలిసే ఉపాయం చెవుతాను' అన్నది. కమలాకరుడు 'నీవే మా ఇద్దరికీ దిక్కు. నీఇష్టం వచ్చినట్టు చెయ్యవచ్చును' అన్నాడు.

'నేటిరాత్రి రహస్యంగా అనంగమంజరిని వాళ్ళే ఉద్యానవనంలోకి చేరుస్తాను. నీవు ఇవతల నిల్చుని ఉండు. ఉపాయంగా నిన్ను లోపలికి తీసుకొని వెడతాను' అని మాలతిక కమలాకరుని శాంతిపరచి వెళ్ళి అనంగమంజరితో ఈసంగతి చెప్పింది. అనంగమంజరి ఆపగ లెల్లాగో గడిపింది. రాత్రి అనుకున్నప్రకారంగా ఇద్దరికీ సమాగమం జరిగింది. అనంగమంజరి సిగ్గువిడిచి ఎదుగుగా పరుగెత్తుకొని పోయి కమలాకరుని కంఠం కాగలించుకొంది. ఆనందాతిశయములో ఊపిరాడక ఆమె ప్రాణములు పోయినవి! కమలాకరుడు పిడుగుపడిన ట్లయి, మూర్ఛపోయి

కొంతనేవటికి తెప్పిరిల్లి ప్రియురాలిని తన ఒడిలో పడుకోబెట్టుకొని మాటిమాటికీ కాగలించుకొని ముద్దు పెట్టుకొని చివరకు దుఃఖాతిశయం వల్ల గుండె పగిలి చనిపోయినాడు. మాలతిక వచ్చి చూచి చాలా దుఃఖించింది.

ఉదయము తోటకాపరులవల్ల ఈవృత్తాంతము తెలుసుకొని ఉభయలబంధువులూ తోటలోనికి వచ్చి ఏమీ తోచక తలలు వంచుకొని నిలుచున్నారు.

మణివర్మ తామ్రులిప్తినుంచి భార్యకోసం తహతహాలాడుతూ వచ్చినాడు; వచ్చి మామయింట్లోకి వెళ్ళి భార్యను చూచి నేలమీద వాలి ప్రాణములు విడిచినాడు.

ఈసంగతులు విని ఊరిలో చాలమంది అక్కడికి వచ్చినారు. తోటలో ఉన్న చండికాదేవిని ప్రమధులు 'తల్లీ, ఈ అర్థదత్తుడు నిన్ను ప్రతిష్ఠ చేసినాడు. ఇతడు నీకు భక్తుడు. అమ్మా అనుగ్రహించు' అని ప్రార్థించివారు. వెంటనే చండికాదేవి అనుగ్రహమువల్ల ఆముగ్గురూ నిద్రపోయి లేచినట్లు శాంతముగా లేచినారు. ఆ ఆశ్చర్యసంఘటనకు జనులు ఆనందించారు. కమలాకరుడు సిగ్గుపడి తల వంచుకొని ఇంటికి వెళ్ళినాడు. లజ్జ పొందినతనపుత్రిక అసంగ మంజరినీ, ఆనందిస్తున్న అల్లణ్ణి అర్థదత్తుడు ఇంట్లోకి తీసుకు వెళ్ళినాడు.

ఈకథ చెప్పి బేతాళుడు 'రాజా, అనురాగమూఢు లైన ఈ ముగ్గురిలో ఎవరికి ఎక్కువమోహం?' అని అడిగినాడు.

'వీరిలో మరీ అనురాగమూఢుడు మణివర్మ. తక్కిన ఇద్దరికీ మదనా వస్థ క్రమక్రమంగా కాని పరిపాకానికి రాలేదు. తనభార్యకు అన్య పురుషునిమీద ఆసక్తి ఉన్న దని స్పష్టముగా కనపడ్డప్పటికీ కోపం రాలేదు. మరి ఒకనికై తే బిళ్ళు మండి పోయేది. కోపం రావలసిన

సమయంలో శోకంవల్ల ప్రాణములుకూడా విడిచినాడు. మణివర్మ మహా మూఢుడు' అని త్రివిక్రమనేనుడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినాడు.

వెంటనే బుజముమీది బేతాభుడు అదృశ్యుడై శింశుపావృక్షము చేరినాడు. అతనిని తీసుకొని రావటానికి త్రివిక్రమనేనుడు తిరుగ బయలు దేరినాడు.

త ర ం గ ము : ౯౬

బే తా భ క థ : ౨౨

త్రివిక్రమనేనుడు మళ్ళీ బేతాభుని శింశుపావృక్షమునుంచి తనబుజము మీది కెక్కించుకొని వస్తూ ఉంటే బేతాలుడు 'రాజా, నీవు సాధువువు, సత్యసంపన్నుడవు, కథ చెపుతానువను' అని ఇలా ప్రారంభించినాడు:

పూర్వము కసుమపురమును ధరణీవరాహు డనేప్రభువు పాలిస్తూన్న రోజుల్లో ఆయనరాజ్యంలో విష్ణుస్వామి అనేబ్రాహ్మణుడు బ్రహ్మస్థల అగ్రహారములో ఉండేవాడు. ఆయనకు నలుగురు కొడుకులు. ఆ కొడుకులు వేదాధ్యయనము పూర్తిచేసేసరికి తండ్రి చనిపోయినాడు. తల్లి సహగమనం చేసింది. గాయాదులు ఆస్తి అవహరించారు. నలుగురు అన్నదమ్ములూ ఆలోచించి మాతామహునియింటికి క్రమేణా చేరి నారు. అక్కడ తాత చనిపోయినాడు. అందువల్ల ఈపిల్లవాళ్ళు మేన మామపోషణలో ఉండవలసి వచ్చింది. క్రమేణా వీళ్ళకు అవమానము జరగడం ప్రారంభించింది. ప్రాణము విసికి నలుగురూ ఏకాంతముగా కర్తవ్యము ఆలోచించారు. అందులో పెద్దవాడు ఇలా చెప్పినాడు: ఈమధ్య నేను స్మశానప్రాంతాల్లో తిరుగుతూంటే శవం కనిపించింది. అది చూచి చనిపోవడమే చాలా మంచి దని నేను నిశ్చయించుకొని తాడు తెచ్చి చెట్టుకు ఉరిపోసుకొన్నాను. తాడు తెగి కింద పడిపోయినాను. స్మృతి తప్పిపోయింది. కాని ప్రాణాలు పోలేను. చనిపోవా

సింది. దుష్టప్రాణివల్ల సుఖం ఎల్లా కలుగుతుంది? కష్టపడి అభ్యసించిన విద్య అయినా దైవం ప్రతికూలంగా ఉన్నప్పుడు అపకారం చేస్తుంది.

ఈ కథ చెప్పి బేతాళుడు త్రివిక్రమునితో 'రాజా, ఆనలుగురిలో సింహనిర్మాణదోషం ఎవరిదో చెప్పు అన్నాడు.' 'ఈ బేతాళుడు నాకు మానభంగము చేసి తప్పించుకొని వెళ్ళవలె నని ప్రశ్న వేస్తున్నాడు. తెలిసి చెప్పకపోతే శాపం తప్పదు. కాని మళ్ళీ వెళ్ళి తెస్తాను' అనుకొని త్రివిక్రమనేనుడు ఇలా అన్నాడు: 'యోగీశ్వరా, ఆనలుగురు సోదరులలో జంతువుకు ప్రాణం పోసినవాడే సింహనిర్మాణపాపం చేసినవాడు. తక్కిన ముగ్గురూ ఏజంతువు అస్థిలో తెలియక కళేబరం నిర్మించారు. నాలుగోవాడు సింహకారాన్ని చూచి సింహ మని తెలిసి కూడా ప్రాణప్రతిష్ఠ చేశాడు. కాబట్టి ఆనలుగుబ్రహ్మహత్యలపాతకమూ ఆమూర్ఖుడికే చుట్టుకొంటుంది'.

రాజు ఈమాటలు చెప్పగానే బేతాళుడు అంతర్ధానమైనాడు. అతనిని తీసుకొని రావడానికి త్రివిక్రముడు మళ్ళీ వెళ్ళినాడు.

త ర ం గ ము : ౯౭

బే తా లు క థ : ౨౩

త్రివిక్రమనేనుడు శింశుపావృక్షందగ్గిరికి వెళ్ళినాడు. బేతాళుడు చాలా మాయలు చూపించాడు. కాని రాజు పట్టుదలతో అతనిని బుజాన్న ఎక్కించుకొని మానముతో నడుస్తున్నాడు. బేతాళుడు తోవలో అతనితో 'రాజా, ఈ అకార్యములో నీ కింత పట్టుదల ఉన్నదే! అయినా మార్గశ్రమ లేకుండా కథ చెవుతాను' అని ఇలా ప్రారంభించినాడు:

కలింగ దేశములో శోభావతీనగరాన్ని ప్రమ్యుమ్న ఉనేరాజు పాలిస్తున్నాడు. ఆనగరములో ఒక భాగములో యజ్ఞస్థలము అనే అగ్రహారము రాజు కట్టించి బ్రాహ్మణులకు నివాసయోగ్యం చేసినాడు. అందులో

సమస్త సద్గుణములుకల సోముడు అనే బ్రాహ్మణికి వార్ధకములో కొడుకు పుట్టినాడు. సోమదేవనాము డైన ఆ బాలుడు పెరిగి పెద్దవాడై విద్యావినయములవల్ల అందరికీ ఇష్టుడైనాడు. అతను పదహారోపవత్సరంలో జ్వరంవల్ల చనిపోయినాడు. తల్లిదండ్రులు చాలా దుఃఖించారు. తండ్రి కుమారుని శవాన్ని విడిచిపెట్టకుండా కూచున్నాడు. పెద్దలు వచ్చి ఆయనకు బహువిధాల బోధచేసి చివరకు పట్టు విడిపించారు. బంధువులు శవానికి అలంకారము చేసి రోదనం చేస్తూ స్మశానానికి తీసుకువెళ్ళారు.

స్మశానందగ్గిరిగా ముసలి పాశుపతయోగి చిన్నమఠం కట్టుకొని ఉంటున్నాడు. ఆ వామశివునితో శిష్యుడుకూడ మఠంలో ఉంటున్నాడు. వాడు మొండివాడు, విద్యాగర్వి, నామశివుడు శిష్యుణ్ణి ఎందుకో చివాట్లు పెడుతూ స్మశానంలో కోలాహలం విని వింతగా తోచి, అ చేమిటో కనుక్కు రమ్మని అన్నాడు. చివాట్లు తిన్నకోపంవల్ల శిష్యుడు, నేను వెళ్ళను నీవే వెళ్ళు. నాకు భిక్షవేళ దాటిపోతున్న దని నిర్లక్ష్యం చేశాడు. ఓరి, తిండిపోతా, తెల్లవారి అర్ధయామం కాలేదే. అప్పుడే నీకు భిక్షవేళ అయిందా? అని గురువు మందలించే సరికి శిష్యుడు ఒళ్ళు మండి 'ఓముసలీ, నేను నీకు శిష్యుణ్ణి కాను, నీవు నాకు గురువువూ కావు. నీకమండలం నువ్వే మోసుకో. ఇక నీదగ్గర ఉండను' అని వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆవృద్ధుడు సవ్వత్తూ మఠంలోనుంచి ఇవతలకు వచ్చి శవమును సమీపించి చూచేసరికి నవయావనంలో ఉన్న కుర్రవాడు. ఆక్షణంలో పాశుపతయోగికి ఆకుమారుని శరీరంలో ప్రవేశించా లని బుద్ధి వుట్టింది. వెంటనే కొంతసమీపంలో ఉన్న చెట్టుచాటుకు వెళ్ళి ఒక్కసారి బిగ్గరగా ఏడ్చి వెంటనే నృత్యం చేసి యోగప్రభావమువల్ల ఆ బ్రాహ్మణ కుమారుని కళ్ళేబరంలో ప్రవేశించినాడు. శవం కళ్ళు తెరిచి ఆవులించి లేచి కూచున్నది. బంధువులు చూచి కుర్రవాడు బతికే ఉన్నాడని

సంతోషంతో కేకలు వేశారు. బ్రాహ్మణకుమారుని శరీరంలో ఉన్న పాశుపతయోగి శరీరముతో వ్రతం సాగించదలచుకొని అక్కడ ఉన్న వారితో ఇలా అన్నాడు: నేను లోకాంతరానికి వెళ్ళినప్పుడు పరమ శివుడు నాకువ్రత్యక్షమై 'నీవు మహాపాశుపతవ్రతము ఆచరించవలసింది. అలా నియమప్రకారంగా నీవు ఆచరించేపక్షంలోనే నీకు ప్రాణాలు అనుగ్రహిస్తున్నాను' అని సెలవిచ్చినాడు. కాబట్టి నేను మీతో ఇంటికి రాను. ఏదో ఏకాంతప్రదేశాన పాశుపతవ్రతం అవలంబించాలి. మీరంతా ఇళ్ళకు పొండి. విచారం పెట్టుకోవద్దు." అని బోధించి వాళ్ళను పంపివేసినాడు. వాళ్ళు వెళ్ళిపోయినతర్వాత ఆచెట్టుచాటుకు వెళ్ళి తన పూర్వశరీరము గోతిలో పూడ్చిపెట్టి తనకు సంక్రమించిన యశావనానికి సంతోషిస్తూ ఎక్కడికో వెళ్ళి మహా పాశుపతవ్రతం అవలంబించినాడు.

ఈకథ చెప్పి బేతాళుడు 'రాజా, పరకాయప్రవేశం చేయబోయే టప్పుడు ఆ యోగీశ్వరుడు ఎందుకు వచ్చినాడు? తరువాత ఎందుకు సృత్యం చేసినాడు? తెలుసుకోవలె నని నాకు చాలా కుతూహలంగా ఉన్నది' అన్నాడు. రాజు శాపభయంవల్ల మానం విడిచి ఇలా చెప్పినాడు: 'ఆపాశుపతయోగిఅభిప్రాయ మిది. ఈదేహము బహుకాలము నుంచీ నాతో పెరిగింది, సిద్ధికి సాధనభూతం అయింది. చిన్నప్పుడు తల్లిదండ్రులలాలన పొందింది. అటువంటిశరీరాన్ని ఇప్పుడు విడిచిపెట్టవలసి వచ్చింది కదా అని దుఃఖము పొంగి ఒక్కసారి ఆవృద్ధుడు వచ్చినాడు. దేహాభిమానం వదలడం చాలా కష్టంకదా? ఇక సృత్యం చెయ్యడానికి కారణం: నూతనదేహంలో ప్రవేశిస్తున్నాను. ఇంతకన్న ఎక్కువగా సాధన చేయగలను అనే సంతోషంవల్ల సృత్యం చేసినాడు. యశావనం ఎవరికైనా ఇష్టమేకదా?

త్రివిక్రమనేనుడు ఈమాటలు చెప్పేసరికి బేతాళుడు అతనిబుజం

మీద నుంచి అదృశ్యమైనాడు. రాజు అతనిని తెవడానికి మళ్ళీ బయలుదేరినాడు, ధీరులు పట్టుదల విడువరు కదా!

త ర ం గ ము : ౯౮

బే తా శ క థ : ౨౪

త్రివిక్రమనేనుడు శింశసావృక్షముమీదనుంచి బేతాళుని బుజాన పెట్టుకొని తెచ్చేసమయములో బేతాళుడు ఇలా అన్నాడు: 'రాజా, ఈరాకపోకలవల్ల నేను చాలా అలిసి పోయాను. నీకు శ్రమ కనపడదు. నాది పెద్దప్రశ్న ఉన్నది. విను: పూర్వకాలంలో దక్షిణాపథమున ధర్ముడనేమండలాధిపతి ఉండేవాడు. ఆయన పరమసాధువు. రాజభార్య మాశవదేశములో ఉన్నతవంశమునకు చెందినది. పేరు చంద్రవతి. ఆభార్యభర్తలకు లావణ్యవతి అనేపుత్రిక వుట్టింది. ఆమె పెరిగి పెద్దదై పెళ్ళియ్యాడు వచ్చేనాటికి దాయాదులు రాజ్య మాక్రమించుకొన్నారు. ధర్ముడు కొన్నిరత్నములు ఆభరణములూ మూట కట్టుకొని భార్యను పుత్రికను వెంట పెట్టుకొని రాత్రి రహస్యముగా మాశవదేశానికి బయలుదేరినాడు. తోవలో వింధ్యారణ్యము ఉన్నది. తెల్లవారేసరికి కాలినడకను ఆముగ్గురూ శబరపల్లె చేరినారు. దూరము నుంచే రాజును చూచి శబరులు ఆభరణాలు హరించా లని మీదికి వచ్చారు. వరుగుపరుగున ఆశబరులు వచ్చేలోపున రాజు భార్య పుత్రికలతో 'ష్టేచ్ఛుల వచ్చి మీద పడతారు, చప్పన ఈఅరణ్యములో దాక్కోండి' అని హెచ్చరించి వారిని పంపివేసినాడు.

శబరులు బాణములు విడిచినారు. రాజు డాలు అడ్డము పెట్టుకొని ఖడ్గముతో చాలమందిని సంహరించినాడు. శబరనాయకుడు అనేకులను గుంపులుగా ధర్మునిమీదికి పంపినాడు. వాళ్ళు రాజమీద పడి డాలు

ముక్కలు ముక్కలు చేసి అతనిని చంపి ఆభరణాలు తీసుకొని వెళ్ళి పోయినారు. కొంతదూరములో పొదరింటిలో దాక్కిని ఉన్న తల్లి, కూతురూ అ దంతా చూచినారు. శబరులు అందరూ వెళ్ళిపోయిన తరవాత వారిద్దరూ భయముతో వెనక్కు తిరిగి చూస్తూ పోయిపోయి మరోఅడివిలో ప్రవేశించారు. రెండుగ్నూము లయింది. ఒకచోట సరోవరతీరాన అశోకవృక్షచ్ఛాయలో ఉభయులూ చతికిల పడినారు.

చండసింహుడు ఉన్నప్పుడు తనకుమారుడు సింహపరాక్రమునితో కూడా ఆ అడివికి వేటకు వచ్చినాడు. వారినివాసప్రదేశము అక్కడికి కొంతదగ్గరలోనే ఉన్నది. చండసింహుడు మార్గములో ధూళిలో స్త్రీల అడుగులజాడచూచి కుమారునితో 'నాయనా, ఈపాదముద్రలు సుందర స్త్రీలవి. ఈజాడ వెంట వెళ్ళి వారిని చూతాము. ఇద్దరిలో నీ కిష్టమైనదానిని నీవు తీసుకో' అన్నాడు. 'నాయనా, చిన్న అడుగులజంట ఒకటి, పెద్ద అడుగులజంట ఒకటి కనవడుతున్నది. చిన్న అడుగులది నాభార్య. పెద్ద అడుగులది నీకు తగినది' అన్నాడు కుమారుడు.

'అబ్బాయి, ఇలా అనవచ్చునా? నీతల్లి మొన్న మొన్ననే కదా చనిపోయింది! అట్టియోగ్యురాలు పోయినతరవాత ఇంకొక స్త్రీమీద అపేక్ష పెట్టుకోవచ్చునా?' అన్నాడు తండ్రి.

'కాదు నాయనా, భార్య లేనివాని ఇల్లు పాడుకొంపకదా! నేను స్వీకరించేదాన్ని కాక నీవు రెండోదాన్ని స్వీకరించకతప్పదు' అని కుమారుడు బహువిధాల బలవంతపెట్టేసరికి తండ్రి చివరకు అంగీకరించినాడు.

ఉభయులూ గుర్రాలమీద ఆ అడుగుల జాడవెంట సరోవరతీరాన అశోకవృక్షముకింద ఉన్న చంద్రవతినీ లావణ్యవతినీ చూచినారు. చంద్రవతి వారిని చూచి చోరులనుకొని భయపడి లేచింది. లావణ్యవతి తల్లితో 'అమ్మా, భయములేదు. వీరు చోరులుకారు. పెద్దమనుష్యుల న్నలె ఉన్నారు. బహుశా వేటాడుతూ ఈవైపువచ్చినారు' అన్నది.

చంద్రవతి సందేహిస్తున్నది. ఇంతలో చండసింహుడు గుర్రము మీద నుంచి దిగి 'నుందరీమణులారా, భయపడవద్దు. అనురాగమువల్లనే మిమ్ముల్ని చూడవచ్చినాము. భయమువిడిచి మీవృత్తాంతము చెప్పండి. రత్నాలమేడలలో ఉండవలసిన మీరు ఈఅడివిలోకి ఎందుకువచ్చినారు? మిమ్ముల్ని చూస్తే నాకు చాలావిచారము కలుగుతున్నది. క్రూర మృగములు సంచారముచేసే ఈ అరణ్యములో మీరు ఉండడం మేము ఒప్పుకోము' అన్నాడు.

చంద్రవతి నిట్టూర్పులు విడిచి కొంతసిగ్గుతో కొంతదుఃఖముతో తమకథ అంతా చెప్పింది. చండసింహుడు మంచిమాటలు చెప్పి చివరకు తల్లినీ కూతురినీ గుర్రముమీద ఎక్కించి తమనివాసానికి తీసుకుని వెళ్ళినాడు. కుబేరవైభవముతో ఉన్న తనసాధములో వారిని దింపి కొద్దిరోజులలో వాళ్ళమనస్సులు రంజింప చేసినాడు చండసింహుడు. చంద్రవతి అనాధ ఐపోయింది. దిక్కులేదు. పరదేశములో వచ్చిపడ్డది. ఏమి చేస్తుంది! చండసింహుని మాటలకు అంగీకరించింది.

అడివిలో తండ్రి కొడుకూ చేసుకున్న నియమప్రకారము చిన్న అడుగుల దానిని కుమారుడు, పెద్దపాదాల దానిని తండ్రి వివాహ మాడినారు. మొదట చేసుకొన్న నియమము పెద్దమనుష్యులు తప్పరుకదా! చిన్నపాదాలది తల్లి, పెద్దపాదాలది కూతురు. కాలక్రమేణా వారిద్దరికీ చాలామంది కొడుకులూ కుమార్తెలూ వుట్టినారు.

ఈ ప్రకారముగా కథచెప్పి బేతాభుడు త్రివిక్రమునితో 'రాజా, ఆ తల్లీకూతుళ్ళకు ఆ కుమారునివల్ల తండ్రివల్ల కలిగిన సంతానం ఉభయ పక్షాలవారూ ఒకరికొకరు ఏ మాతారు? బాగా ఆలోచించి చెప్ప. తెలిసికూడా చెప్పకపోతే శాపముమాట ఉండనే ఉన్నది' అన్నాడు. త్రివిక్రమసేనుడు ఏమీ తోచక బదులుచెప్పలేక త్వరత్వరగా నడుస్తున్నాడు. అతని బుజముమీద ఉన్నశవంలో బేతాభుడు తనలో

‘అహా! ఇతనికి సమాధానము తెలియలేదు. అందుచేతనే సంతోషముతో గబగబా నడుస్తున్నాడు. ఇతడు మహాసత్త్వుడు. ఇతనిని మోసగించేందుకు వీలులేదు. ఆభిక్షువు మాతో క్రీడిస్తూ ఇంతమాత్రానికి ఊరుకోడు. కాబట్టి ఉపాయముచేసి ఆదురాత్ముని వంచించి వానికి కలగవలసిన సిద్ధిని ఈరాజుకు సమకూర్చుతాను. ఇతడు భవిష్యత్తులో కల్యాణపరంపర పొందగలిగినవాడు’ అనుకొని త్రివిక్రమసేనునితో ఇలా పలికినాడు. ‘రాజా, నీవు సుఖపడవలసినవాడవు. ఈ కృష్ణచతుర్దశి రాత్రివేళ చీకటిలో ఈవల్ల కాటిలో రాకపోకలవల్ల చాలా శ్రమపడ్డావు. నీమనస్సులో మార్పన్నమాట లేకు. నీఅద్భుతధైర్యానికి మెచ్చుకొన్నాను. ఈ శవాన్ని తీసుకొని వెళ్ళు. దీనిలోనుంచి నేను బయటికి వెళ్ళిపోతాను. నీమేలుకోరి నేను చెప్పినవ్రకారం చెయ్యి. ఈ నరశవాన్ని నీవు ఒకానొక సీచ భిక్షువుకోసం తీసుకొని పోతున్నావు. వాడు దీనిమీదికి నన్ను ఆవాహనచేసి అర్చన చేస్తాడు. ఆదుర్మార్గుడు నిన్ను బలి ఇవ్వడానికి నేలమీద సాష్టాంగప్రణామము చెయ్యమంటాడు. అప్పుడు నీవువానితో నాకు తెలియదు. ముందు నీవు ప్రణామము చెయ్యి. అది చూసి నేను చేస్తాను అని చెప్పు. నీకు పద్ధతి చూపడానికి ఆ అధముడు నేలమీద సాష్టాంగప్రణామము చేస్తుండగానే ఖడ్గముతో వానిశిరస్సు ఖండించు. వాడు అభిలషిస్తున్న విద్యాధర సంపద నీకు లభిస్తుంది. నీవు వానిని బలి ఇచ్చి నట్లయితే నీకు ఈభూమండలం ప్రాప్తిస్తుంది. ఆదురాత్ముని “నీవు సంహరించడానికి సంశయించినట్లయితే వాడే నిన్ను బలి ఇస్తాడు. ఈ అమంగళము జరగకుండా ఇంతసేపూ విఘ్నాలు కల్పించాను. ఇక నీకు సిద్ధి కలుగుతుంది!

బేతాళుడు ఈ విధముగా బోధించి శవములోనుంచి వెడలిపోయినాడు. బేతాళునివాక్యాలవల్ల క్షాంతిశీలశ్రమణుడు తనకు శత్రు వని గ్రహించి వలవృక్షముకింద ఉన్నభిక్షువుదగ్గరకు శవమును తీసుకు వెళ్ళినాడు త్రివిక్రమసేనుడు.

త ర ం గ ము : ౯౯

బే తా ళ క థ : ౨౫

శ్రమణుడు చెట్టుకింద కూచుని రాజకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. పక్కనే నేల రక్తముతో అలికి తెల్లటి ఎముకపొడితో మండలము చేసి దానికి నాలుగుపక్కలా రక్తకుంభాలు పెట్టి మనుష్యుని కొవ్వు నూనెతో దీపాలు పెట్టి పక్కన అగ్నిలో హోమము చేసి కావలసిన సంభారాలన్నీ సమకూర్చుకుని తన ఇష్ట దేవతకు పూజచేసి కూర్చున్నాడు. రాజు శవమును తీసుకొని రాగానే వాడు చూచి సంతోషముతో లేచి “మహారాజా! అసాధ్యమైనపని సాధించావు! నీవంటివాడెక్కడ, ఈకాల మెక్కడ, ప్రాణానికి తెగించి అన్యులకార్యము సాధించిననీవు లోకులు చెప్పుకునేటట్టు ధీరుడవు అని స్తోత్రము చేసి తన పని నెరవేరిం దని లోలోపల ఆనందించి రాజు బుజముమీది శవాన్ని కిందికి దింపాడు. అనంతరం దానికి స్నానము చేయించి, అంగరాగము పూసి మెడలో పూలహారము వేసి మండలముమధ్య దాన్ని ప్రతిష్ఠ చేసినాడు. ఆపిమ్మట శ్రమణుడు ఒంటినిండా విభూతి పూసుకుని తల వెంట్రుకల యజ్ఞోపవీతం వేసుకుని శవచర్మం తప్పకుని కొంచెంసేపు ధ్యానం చేసి మంత్రప్రభావముచేత బేతాళున్ని నరక శేబరముమీదికి ఆవాహనచేసి, అర్చనచేసినాడు. తర్వాత కపాలములో మనుష్యరక్తము బేతాళునికి అర్ఘ్య మిచ్చి పుష్పచులర్పించి మనిషికళ్ళు ధూపమువేసి నరమాంసం నైవేద్యము పెట్టి అర్చన ముగించినాడు. అనంతరం శ్రమణుడు త్రివిక్రమసేనుని ఆహ్వానించి “మహారాజా! ఈమంత్రాధి రాజు సన్నిధానములో నీవు నేలమీద సాగిలపడి సాష్టాంగనమస్కారం చెయ్యి. అలా చేస్తే నీమనోరథాలు నెరవేరేటట్టు ఈమంత్రాధిరాజు వరమిస్తాడు” అని ప్రోత్సాహం చేసినాడు. రాజుకు బేతాళుని హితోప

దేశం జ్ఞాపకం వచ్చింది. “స్వామీ! సాష్టాంగనమస్కారం ఎలా చెయ్యాలో తెలియదు. ముందు నీవు చేస్తే చూచి తర్వాత నేను చేస్తాను” అన్నాడురాజు.

శ్రమణుడు సాష్టాంగదండప్రణామముచేయగానే త్రివిక్రమనేనుడు వాని శిరస్సు ఖండించి, రొమ్ము చీల్చి హృదయకమలము పైకి తీసి శిరస్సుతో సహా దానిని బేతాళునికి బలి ఇచ్చాడు. ఆకుశలకార్యానికి భూతగణం రాజును మెచ్చుకొన్నది. బేతాళుడు సంతోషుడై మానవ కళేబరములోనుంచి స్ఫుటవాక్కులతో “రాజా! నీవు భూమండల సామ్రాజ్యం అనుభవించినతరువాత విద్యాధరాధిపత్యము నీకు సంప్రాప్తమవుతుంది. ఈదుర్మార్గశ్రమణుడు వాంఛించింది ఆవిద్యాధరాధిపత్యమే! నిన్ను చాలా శ్రమ పెట్టినాను. నీవు కోరినవర మిస్తాను. అడుగు” అన్నాడు.

“యోగీశ్వరా! నీకు నామీద అనుగ్రహ ముండగా ఏకోరిక సిద్ధించదు? నీప్రశ్నలకథలు ఇరవైనాలుగున్నూ చివరదీ కలిసి మొత్తం ఇరవై ఐదు కథలూ లోకంలో పూజార్హములు అయ్యేలాగున వరం అనుగ్రహించు” అని రాజు ప్రార్థించిన మీదట బేతాళుడు “సరే! విశేషము చెప్పతాను. ఈఇరవై అయిదుకథలు బేతాళపంచ వింశతి అనే పేరుతో లోకములో ప్రసిద్ధి చెంది పూజ్యతగణించి మంగళప్రద మవుతవి. ఇందులో ఒక వాక్యమైనా ఆదరముతో పఠించిన వాడు, విన్నవాడు వెంటనే పాపవిముక్తు లాతారు. ఇవి చెప్పేచోట యక్ష బేతాళ కూష్మాండ డాకినీ, రాక్షసాదులు చేరవు” అని ఆనర కళేబరం విడిచి యోగమాయవల్ల అంతర్ధానమైనాడు.

అప్పుడు మహేశ్వరుడు సంతోషుడై దేవగణసమేతముగా రాజుకు ప్రత్యక్షమై “వత్సా! నీవు చేసినవని యుక్తమే. ఈకవటశ్రమణుడు విద్యాధర మహాచక్రవర్తిత్వము కోసము మొండిపట్టు పట్టినాడు.

వీనిని సంహరించడము సముచితము. భూమిమీఠా మైచ్చుకూసాన అవ తరించిన అనురులను నాశము చెయ్యడానికే నాలంశాన ప్రభవించిన విక్రమాదిత్యుడవు. మల్లీ ఇప్పుడు వుట్టిన దుర్మార్గులను శిక్షించడానికి త్రివిక్రమనేననామంతో నిన్ను నేనే సృష్టించాను. నీవు ద్వీపములతో సాతాళముతో కూడా ఈభూలోకాన్ని స్వాధీనం చేసుకొని తర్కాత మహా విద్యాధర చక్రవర్తివి అవుతావు. బహుకాలము దివ్యభోగాలు అనుభవించిన మీదట వైరాగ్యము పొంది అన్నిభోగాలు బుద్ధిపూర్వకంగా విడిచిపెట్టి నాసాయుజ్యం పొందుతావు. ఇదిగో, అసరాజకమనే ఈఖడ్గం తీసుకో. దీని ప్రభావంవల్ల సమస్త సౌభాగ్యములు నీకు సంక్రమిస్తవి. అని అనుగ్రహించి ఖడ్గము ప్రసాదించి అంతర్ధానమైవాడు.

తెల్లవారింది త్రివిక్రమనేనుడు తన ప్రతిష్ఠాసనరానికి వెళ్లినాడు. రాత్రి జరిగిన చర్యలన్నీ విని అక్కడివారు సంకోషించి ఉత్సవముచేసి రాజుకు పూజించినారు. త్రివిక్రమనేనుడు ఆనాడు స్నానాదులు అయిన తరువాత శివారాధన చేసి నృత్యగీత వాద్యాదికాలతో కాలంగడిసినాడు. శివుడు అనుగ్రహించిన ఖడ్గప్రభావం వల్ల త్వరలోనే ద్వీపసాతాళ సహితముగా భూచక్రమంతా జయించి పరిపాలించి చివరకు శివాజ్ఞవల్ల విద్యాధరచక్రవర్తి అయి చిరకాలము భోగము లనుభవించి. శివసాయుజ్యము పొందినాడు.

బేతాళ పంచవింశతిక

సమాప్త మయినది.

మంత్రి విక్రమకేసరి నాగశాపమువల్ల బహుకాలము మృగాంక దత్తునికి దూరమయిపోయి శాపము తీరినతరువాత ఆయనను కలుసుకొని 'దేవా, ఆగ్రామములో వృద్ధబ్రాహ్మణుడు బేతాళకథలు చెప్పి "నాయనా, ఈప్రకారముగా సత్యసంపన్నుడైనత్రివిక్రమనేనుడికి బేతాళుని అనుగ్రహము వల్ల అన్నికోరికలు నెరవేరినవి. నీవుకూడా ఈ

మంత్రము ఉపదేశము పొంది విచారము విడిచి బేతాభుని ఉపాసించు. అతని అనుగ్రహమువల్ల సీత్రభువు మృగాంకదత్తుని మళ్ళీ కలుసు కుంటాడు. ఉత్పాహము ఉంటే అన్ని పనులూ నెరవేరుతవి. నన్ను పాముకాటువేస్తే బతికించిన మిత్రుడవు. నేను చెప్పినప్రకారం చెయ్యి” అన్నాడు.

అబ్రాహ్మడివల్ల మంత్రం ఉపదేశముపొంది తంతుకూడా గ్రహించి ఆయనదగ్గర సెలవు తీసుకొని ఉజ్జయిని వెళ్ళినాను. అక్కడి మహా స్మశానంలో బేతాభపూజచేసి మహామాంసము నైవేద్యము పెట్టినాను: “నరమాంసము రుచిగా ఉన్నదనీ, “అదే ఇంకా తెమ్మనీ” బేతాభుడు తొందరపెట్టినాడు. అప్పుడు నేను నాశరీరాన కండలు కోసి పెట్టినాను. బేతాభుడు సంప్రీతుడై మిత్రమా, నీసత్వానికి మెచ్చుకొన్నాను. నీ శరీరం యథాప్రకారం అవుతుంది. నీ ఇష్టము వచ్చిన వరం కోరుకో” అని అనుగ్రహముతో పలికినాడు. “యోగీశ్వరా, నన్ను మృగాంకదత్త ప్రభువునన్ని ధికి చేర్చు. ఇంతకంటే వేరే కోరిక లేదు” అని విన్నవించాను.

అప్పుడు బేతాభుడు శవములో ప్రవేశించి నన్ను బుజాన ఎక్కించు కొని ఆకాశమార్గాన వచ్చి నీపాననన్ని ధానంలో దింపి వెళ్ళిపోయినాడు. దేవా, నాగళాపమువల్ల మీతో ఎడబాటు కలిగినమీదట జరిగిన సంగతులు మీకు విన్నవించాను.

మృగాంకదత్తుడు ఈసందర్భమంతా విని సంతోషించి శశాంకవతి కోసం ఉజ్జయినికి బయలుదేరి పారావతళాపము తీరడంవల్ల కొందరు అమాత్యులను కలుసుకొని తక్కినవారికోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు.

త ర ం గ ము: ౧౦౦

నమో విఘ్న బితే యస్య
జానుదేశే వివర్ణతే

కుంభస్రస్తేవ నక్షత్ర

మాలా రాత్రిషు సృత్యతః!

కుంభవిస్రస్త విభాంతి కొలువుమండి

నిశల నక్షత్రమాలిక సృత్యవేళ

తిరుగు నెవ్వని జాను ప్రదేశమందు,

అంజలి ఘటెతు అట్టి విఘ్నాధిపునకు!

విక్రమ కేశరి, గుణాకర విమలబుద్ధి, విచిత్రకథక, భీమపరాక్రమ ప్రచండశక్తి, శ్రుతధి - వీరితో బయలుదేరి మృగాంకదత్తుడు మరుభూమి ప్రవేశించినాడు. ఆకలిదప్పికలనల్ల బాధపడుతున్న మంత్రులతో ఎలాగో ఆప్రదేశం దాటిపోయి గొప్ప సరోవరం సమీపించినాడు. కాని పశ్చిమ తీరాన దివ్యఫలవృక్షం కనిపించింది. వారితో ఆరుగురు త్వరగా వెళ్ళి చెట్టెక్కి పళ్ళు తిన్నారు. మృగాంకదత్తుడు వారికేసి చూస్తూ ఉండ గనే ఆరుగురూ ఫలములుగా మారినారు. రాజపుత్రుడు పేరు పేరుగా వారిని పిలిచినప్పటికీ ప్రత్యుత్తరము రాలేదు. మృగాంకుడు మూర్ఖ పోయినాడు. నేలమీదనే నిలుచునిఉన్న శ్రుతధి అతనికి తెలివి తెప్పించి విచారపడవద్దని బహువిధాల ఊరడించినాడు. కాని మృగాంకుడు ఏమీ శాంతి పొందక తటాకములో దూకి దేహము చాలించడానికి లేదినాడు. అప్పుడు అశరీరవాణి ఇలా పలికింది. 'వత్సా, ఎందుకు సాహసం! నీకు శుభం కలుగుతుంది. ఈదివ్యవృక్షాన గణేశ్వరుడు నివాసం చేస్తున్నాడు. నీమంత్రులు తెలివితక్కువవల్ల అవచారం చేశారు. కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కోలేదు. ఆచమనం చెయ్యలేదు. మైలబట్టలతో ఫలాలకోసం దివ్యవృక్ష మెక్కినారు. విఘ్నేశ్వరుని శాపంవల్ల పళ్ళు తొకగానే పారుకూడా ఫలాలైనారు. నీమంత్రులు సరుగుకూ 'ఈదారినేవచ్చి ఇలాగే చెట్టెక్కి ఘములై వేళ్ళాడుతున్నారు. కాబట్టి నీవు గణ నాయకుని గురించి తపస్సుచెయ్యి. స్వామి అనుగ్రహంవల్ల నీకు అభీష్ట సిద్ధి అవుతుంది.'

మృగాంకదత్తుడు ఆశ్చోహత్యా ప్రయత్నం మాని సరస్సులో స్నానంచేసి నిరాహారవ్రతం అవలంబించి గణనాయకుని అర్చించి అజలీ ఘటించి స్తోత్రముచేసినాడు. ఆరాత్రి మృగాంకుడు దర్భశయ్య మీద పడుకున్నాడు. శ్రుతధి అతనికి పరిచగ్యలు చేస్తున్నాడు. ఇలా పదకొండు రోజులు గణేశపూజలో గడిచిపోయినవి. పన్నెండవనాడు వేకువజామున గణేశుడు అతనికి స్వప్నములో సాక్షాత్కరించి “వత్సా నీభక్తికి మెచ్చాను. నీ మంత్రుల శాపం తీర్చాను. మీరంతా కలిసి వెళ్ళండి. క్రమేణా శశాంకవతి నీకు లాభిస్తుంది” అని అనుగ్రహించినాడు. మృగాంకుడు మెథుకవ వచ్చిన తరువాత శ్రుతధికి స్వప్నవృంతాంతము చెప్పి తెల్లవారగానే స్నానంచేసి వినాయకుని అర్చించి ఆయన నివాస వృక్షానికి ప్రదక్షిణము చేసినాడు. వ్యాఘ్రునేనుడు, స్థూలబాహుడు, మేఘబలుడు, దృఢముష్టి, మిగిలిన ఆరుగురూ - వెరసి పదిమంది మంత్రులూ చెట్టుదిగి వచ్చి అతనిపాదసన్నిధానములో వాలినారు. మృగాంకదత్తుడు ఆనందముతో అందరినీ ఆలింగనము చేసుకొన్నాడు. తరువాత వారంతా తటాకములో స్నానము చేసి భోజనాలు చేసినారు.

త ర ం గ ము : ౧౦౧

వ్యాఘ్రునేనునికథ.

తరువాత సరోవర తీరాన అందరూ కూచున్నారు. మృగాంక దత్తుడు అడిగినమీదట వ్యాఘ్రునేనుడు తనకథ ఇలా చెప్పినాడు:

“దేవా, ఆ నాగశాపంవల్ల అందరినీ ఎడబాసి సామ్యసిల్లి పడిఉండి రాత్రి తెలివి వచ్చినతరువాత అడవిలో తిరిగాను. చివరకు ఎలాగో తెల్లవారింది. మాప్రభువు శశాంకవతిదేవి కోసం ఉజ్జయినీ కదా వెళ్ళవలసినది అని మెల్లిగా నేను ఉజ్జయినీకి బయలుదేరి వెళ్ళుతున్నాను.

మార్గములో అరణ్యము దాటి వెళ్ళినతరువాత సరోవరము కనుపించింది. అందులో నేను స్నానముచేసి తామరతూడులు తిని నీరు తాగి విశ్రాంతి తీసుకొంటుండగా దృఢముష్టి, స్థూలబాహు, మేహబలుకు అక్కడికి వచ్చినారు. మే మందరమూ నీసంగతి చర్చించి ఏదో కీడు మూడిం దని భయపడి ప్రాణత్యాగం చేదామని సిద్ధపడ్డాము. సరిగ్గా ఆసమయమునకే దీర్ఘతపసుడనే మునికుమారుడు స్నానార్థమక్కడికి వచ్చి మాసంగతి అడిగి లెలునుకుని చివాట్లుపెట్టి త్వరలోనే మేలు కలుగుతుందని ధైర్యముచెప్పి స్నానము అయినతరువాత మమ్మల్ని తన ఆశ్రమానికి తీసుకొనివెళ్ళినాడు.

దీర్ఘతపసుడు మమ్మల్ని ఒకచోట కూర్చో పెట్టి అర్ఘ్యపాద్యాదులిచ్చి ఆశ్రమవృక్షము ఒక్కొక్కదాని దగ్గర భిక్షాపాత్రము పట్టుతూంటే చెట్టుమీద నుంచి పండ్లురాలినవి. మునికుమారుడు మాకు ఆఫలములు పెట్టినాడు. రాత్రి చంద్రోదయమయిన తరువాత తపోవసములో మునులందరూ ఒక చోట సమావేశమైనారు. మేము సలుగురము వెళ్ళి వారికి నమస్కారాలు చేసి కూర్చున్నాము. మునులు మాకు అతిథి సత్కారం చేసి మావృత్తాంత మడిగినారు. మునికుమారుడు మాసంగతి అంతా చెప్పినాడు.

వారిలో కణ్బుడనే ముని మాతో “విచారపడవద్దు. ధైర్యము విడవకుండా ఉండడం ధీరులలక్షణం కదా! గొప్పవారు గొప్పకష్టములు ధైర్యముతో దాటి గొప్పఫలము పొంది గొప్పకీర్తి సంపాదిస్తారు. ఇందుకు నిదగ్ధనముగా మందారవతికోసం సుందరనేనుడు ఎటువంటి అవస్థపడ్డాడో చెవుతాను అని ఆకథ ఇలా ప్రారంభించినాడు:

ను య ర నే ను ని కథ :

పూర్వము నిషధ అనేదేశంలో అలక అనే పట్టణమును మహానేనుడనేరాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆరాజు శత్రువులందరినీ జయించి రాజ్యము

గుణపాలితుడనే తనమంత్రి పరము చేసి భార్య శశిభాదేవితో నుఖముతో ఓలలాడుతున్నాడు. ఆ గాజదంపతులకు సుందరసేను డనే కుమారుడు కలిగినాడు. అతడు పెరిగి పెద్దవాడై సనుస్తస్థగణములకు ఆట పట్టెవాడు. చిన్నతనమునుంచీ అతనితో కూడా సమానముగా పెరిగి పెద్దవారైన ఐదుగురు మంత్రికుమారులు మిత్రులు చంద్ర ప్రభువు, భీమభటుడు, వ్యాఘ్రపరాక్రముడు, విక్రమశక్తి, దృఢబుద్ధి అనే ఈ ఐదుగురు బుద్ధిమతులు, సత్కుల సంజాతులు, స్వామిభక్తులు, సత్వసంపన్నులు. అందఱికి పక్షి భాషలు తెలుసును సుందరసేనునికి వయస్సు వచ్చినా తగినకన్య దొరకనందువల్ల వివాహము కాలేదు.

సుందరసేనుడు ఒకనాడు ఐదుగురుమంత్రిలతో కలిసి వేటకు వెళుతున్నాడు. దూరదేశమునుంచి వచ్చిన కాత్యాయని అనేవృద్ధపరివ్రాజిక అతనిని చూచి పగినారాన్ని అడిగి గాజపుత్రు డని తెలుసుకొని అతని సౌందర్యాన్ని మెచ్చుకొని “కుమారా, విజయము” అని బిగ్గరగా ఆశీర్వాదించింది తనమిత్రులు చెప్పుతున్నకబుర్లు వింటూ ఆమె మాటలు సుందరసేనుడు ఆలకించలేదు. కోపం వచ్చి పరివ్రాజిక బిగ్గరగా ‘రాజకుమారా, నా ఆశీర్వాచనం నీ కక్కర లేదా? నన్ను ఆదరించని రాజు గాని రాజకుమారుడు గాని లేడు. రూపయశావసములవల్ల నీ కింత గర్వమే! హంసద్వీప ప్రభువుకుమార్తె మందారవతిని నీవు పెళ్ళిచేసుకొంటే మనుషులమాట అటుంచి, మహేంద్రాదులమాటైనా చెవిని పెట్టవు అనుకుంటాను’ అన్నది. రాజకుమారుడు తనను త్షమించ మని వేడుకొని మందారవతివృత్తాంతమంతము సవిస్తరముగా వినదలచుకొని కాత్యాయనిని విక్రమశక్తి ఇంటికి పరివారముతో పంపినాడు. వేటాడి వచ్చి ఆహ్నికకృత్యము ముగించుకొని భోజనానంతరం పరివ్రాజికను పిలిపించి సుందరసేనుడు ‘భగవతీ, నీవు ఇందాక మందారవతి అన్నావే, ఎవ రామి? తెలుసుకోవలె నవి కుతూహలముగా ఉన్నది. చెవుతావా?’ అని అడిగినాడు.

ఆమె ఈవిధముగా చెప్పింది: “తీర్థాటనము చేస్తూ ఒకసారి నేను హంసద్వీపానికి వెళ్ళినాను. అక్కడ మందారశేవుడు ప్రభువు. ఆయన పుత్రిక మందారవతి మహాసౌందర్యవతి. ఆమెను చూడనివారి నేత్రములు నిష్ఫలములు! నీవొక్కడవే ఆమెకు భర్త కాదగిన వాడవు.” “భగవతీ, అటువంటి మనోహరిణిరూపము మాకు ఎలా కనబడుతుంది?” అన్నాడు రాజకుమారుడు.

‘నేను ఆమెరూపము పటముమీద చిత్రించి బరిణలో పెట్టి తెచ్చినాను. కుతూహల ముంటే చూడగచ్చును’ అన్నది పరివ్రాజక. సుందర సేనుడు ఆచిత్రరవు చూచి ముగ్ధుడై పోయి రెప్ప వాల్చక చూస్తూ ఉన్నాడు.

మంత్రికుమారులు ‘భగవతీ, నీకు చిత్రలేఖనములో చాలానేర్పు ఉన్నట్టు కనబడుతున్నది. మా రాజకుమారుని రూపము పటముమీద చిత్రిస్తే సంతోషిస్తాం’ అన్నారు. ఆమె భరిణలోనుంది చిత్రలేఖన సామగ్రులు బైటికి తీసి త్వరలోనే సుందర సేనుని రూపము చిత్రించింది. మంత్రికుమారులు చూచి మెచ్చుకొని, మందారవతిరూపము ఈమె వాస్తవంగా చిత్రించి ఉంటుంది అనుకొని రేండు పటములూ తీసుకొని పరివ్రాజకకు ఉచిత సత్కారములు చేసి, ఆమె ఒకచోటే ఉండదు కాబట్టి వీడ్కోల్పారు. సుందర సేనుడు ఆపటములు తీసుకొని మందార వతికేసి తదేకధ్యానముతో చూస్తూ మదనావస్థలో పడ్డాడు.

రాజదంపతులు అతనిమిత్రులవల్ల వృత్తాంత మంతా తెలుసుకున్నారు. తండ్రి మహాసేనమహారాజు కుమారునితో ‘నాయనా, ఈ విషయము దాచిపెట్టడ మెందుకు? నీఅనురాగము యుక్త మైనదే. మందారవతి నీకు తగినదే. ఆమె తండ్రి మందారదేవుడు నాకు గొప్ప మిత్రుడు. దూతనుపంపితే పని నెరవేరుతుందే! వృధాగా ఎందుకు శ్రమ పడతావు’ అని అతనిని ఓవార్చి హంసద్వీప ప్రభువుపద్దక సురతదేవుడు

అనేదూతను పంపినాడు. కాత్యాయని లిఖించిన సుందరసేనుని వటము దూతకు ఇచ్చినాడు.

రాయబారి త్వగగా ప్రయాణం చేసి మహేంద్రాదిత్య ప్రభువు పరిచాలిస్తున్న శశాంకపురము చేరినాడు. అది రేవుపట్టణము. అక్కడ సముద్రములో ఓడ ఎక్కి శీఘ్రకాలములోనే హంసద్వీపము చేరి రాజదర్శనము చేసి మందారదేవునికి ఈవిధముగా రాయబారము తెలిపినాడు : 'మహారాజా, మారాజకుమారుడు సుందరసేనునికి మీపుత్రిక మందారవతిని ఈయవలెను. కాత్యాయని అనేపరివ్రాజిక మీకన్యాయుణి చిత్తరువు లిఖించి మా కిచ్చినది. మాసుందరసేనుని చిత్రపటము మీకు పంపినాము. మీకుమార్తె ఏప్రకారముగా సౌందర్యానికి పేరు పడ్డదో మారాజకుమారుడు అలాగే గూఢానికి ప్రసిద్ధి చెందినవాడు. వీరి దాంపత్యము తగిన దని మా అభిప్రాయము.'

ఈప్రకారంగా రాయబారి వాచికము చెప్పి సుందరసేనుని చిత్రపటమును మందారదేవునికి సమర్పించినాడు. రాజు చూచి సంతోషించి రాణిని, కుమారిని పిలిపించి వానికి చిత్రపటము చూపి వృత్తాంతము తెలిపినాడు. రాణి అంగీకరించింది. మందారవతి చిత్తరువు చూస్తూ తక్కిన ప్రపంచం మరిచిపోయింది. తండ్రి కుమార్తె స్థితి కనిపెట్టి కన్యను ఇవ్వడానికి అంగీకారము నూదించి రాయబారిని సత్కరించినాడు.

మరునాడు కుమారదత్తుడు అనేదూతను మహాసేనప్రభువు దగ్గరికి తిరుగు రాయబారముతో పంపుతూ 'మహారాజా, మేము మైత్రివల్ల కన్యను ఇచ్చినాము. వివాహానికి మీకుమారుడు ఇక్కడికి వస్తాడా, మాకన్యను అక్కడికి పంపమంటారా?' అనేవాచికము చెప్పినాడు.

దూత లిద్దరూ సముద్రమార్గాన శశాంకపురము చేరి అక్కడినుంచి నాలుదారి ప్రయాణము చేసి క్రమేణా అలశానగరము ప్రవేశించి మహాసేనప్రభువు దర్శనముచేసి మందారదేవుని సందేశము అందించినారు.

మహాసేనుడు హంసద్వీపదూతను అడిగి మందారవతి జన్మసక్షాత్రము తెలుసుకొని కార్తాంతికులను రప్పించి వివాహముచూపూర్తము నిశ్చయము చెయ్యవలసింది అన్నాడు. వారు గుణించి మూడుమాసముల తరవాత కార్తికశుద్ధ పంచమినాడు వధూవరులకు శుభలగ్నము అని నిర్ణయించారు. అంతట రాజు శుభలేఖ వ్రాయించి ముహూర్తము నాటికి నుందరసేనుడే హంసద్వీపానికి వస్తాడని తెనియజేస్తూ కుమార దత్తునివెంట తనదూత చంద్రస్వామిని పంపినాడు. ఉభయపక్షముల వారు శుభముచూర్తముకోసం ఎదురు చూస్తున్నారు.

హంసద్వీపములో మందారవతి నుందరసేనుని చిత్రపటము చూచి నప్పటినుంచీ చెప్ప శక్యముకాని విరహావస్థలో పడ్డది. ఆరోజు కారోజు ఆమెబాధ మితిమీరి పోతున్నది. పరివారజనమువల్ల కుమార్తెస్థితి తండ్రి తెలుసుకొని భార్యతోనూ మంత్రులతోనూ సంప్రతించి మందార వతి కాల విలంబము సహించలేకుండా ఉన్నది. మహాసేనుడు మాకు మిత్రుడు. అమ్మాయి నక్కడకు పంపితే మన కేమీ గౌరవహాని లేదు. నుందరసేనుని సమక్షములో ఉంటే అమ్మాయికి కొంత దైర్యంగా ఉంటుంది' అని మంచిరోజు చూచి మందారవతిని పెళ్ళికూతురును చేయించి ధన వస్తు పరివార సమేతముగా తన మహామంత్రి వినీతమతిని సాయ మిచ్చి కుమార్తెను ఓడ ఎక్కించినాడు.

శ్రయాణము కొద్దిరోజులు సుఖంగానే సాగింది. ఒకనాడు గొప్ప తుపాను వచ్చింది. వినీతమతీ, పరివారమూ, ధనవస్తు సమూహముతో పడవ మునిగిపోయింది. మందారవతి మాత్రము ఎలాగో సముద్రపు ఒడ్డుచేరి బిగ్గరగా రోదనం చేస్తున్నది.

సమీపంలో మతంగమహాముని ఆశ్రమమున్నది. తనకుమార్తె యమున అనే బాలబ్రహ్మచారిణితో సహా సరిగా ఆవేళకే మతంగుడు సముద్రస్నానానికి వచ్చి స్త్రీరోదనము విని మందారవతిని సమీపించి

చల్లనిమాటలతో ఆమె వృత్తాంతము అడిగినాడు. ఆమె కొంత శాంతి పొంది సిగ్గుపడుతూ తన సంగతి అంతా విన్నవించింది. మతంగముని కొంచెము నేవు ధ్యానము చేసి “రాజకుమారి, భయపడకు. విచారము విడిచిపెట్టు. దైర్యము వహించు. త్వరలోనే నీభర్తను కలుసుకుంటావు. సమీపంలోనే నా ఆశ్రమ మున్నది. నా కుమార్తెతోకూడా మా ఆశ్రమంలో ఉండు. నీకేమీ శ్రమ ఉండదు” అని ఓదార్చి స్నానానంతరం ఆమెతో సహా ఆశ్రమము చేరినాడు. అక్కడ మందారవతి పతిప్రాప్తి కోసం దీక్షవూని యమునలో కలిసి మునికి పరిచర్యలు చేస్తూ దుఃఖము మరిచిపోయింది.

ఇక్కడ అలకానగరములో సుందరనేనుడు అడుగడుగుకూ మందారవతిని స్మరిస్తూ వివాహానికి రోజులు లెక్కపెట్టుకొంటూ, మంత్రి కుమారుల మాటలవల్ల మధ్యమధ్య ఊరడిల్లుతూ, కాలం గడువుతున్నాడు. మంచిరోజుచూచి మహానేనుడు కుమారునికి ప్రయాణ మంగళము చేయించి హంసద్వీపానికి పరిణయంకోసం పంపినాడు. సుందరనేనుడు పరివారముతోను, మంత్రులతోను శశాంకపురము చేరినాడు. ఇతని ఆగమనము తెలుసుకొని మహేంద్రాదిత్య మహారాజు ఎదురువెళ్ళి ప్రార్థించి పరివార సమేతముగా ఇతనిని తన నగరిలోకి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. మర్నాడు మహేంద్రాదిత్యుడు తనతోకూడా హంసద్వీపం వస్తానంటే సరేనని సుందరనేనుడు ఆరోజు అక్కడే గడిపి మందారవతిని తలుచుకుంటూ రాత్రి వెళ్ళబుచ్చి ప్రాతఃకాలము తన నేనను అక్కడేవిడిచి మహేంద్రాదిత్యునితో సహా సముద్రపు రేవుకు చేరినాడు. అక్కడ ఒక ఓడలో తన పరివారజనాన్ని ఎక్కించి సుందరనేనుడు తన మంత్రికుమారులతో మహేంద్రాదిత్యునితో మరోపడవలో ఎక్కినాడు. రెండుఓడలూ లంగరు ఎత్తినమీదట నైర్మతి దిక్కుగా రెండురోజులు ప్రయాణము చేసినవి. మూడవనాడు

బ్రహ్మాండమైన తుపాను బయలుదేరింది. సముద్రానికి రత్నములు అర్ఘ్యమిచ్చి తెరచాపలు దించి గొలుసులకు పెద్దరాళ్లు కట్టి పడవలకు అన్నిపక్కలా వేలాడదీసినారు. అయినప్పటికీ రెండుఓడలనూ గాలి మహావేగముతో నెట్టివేస్తున్నది. లాభం లేదని సుందరనేనుడుగ్రహించి మహేంద్రాదిత్యునితో “మహారాజా, నాసాపమువల్ల ఈప్రళయము అనుకోకుండా మీకూ సంభవించింది. నేను కళ్ళారాచూడ దలుచు కోలేదు.” అని ఉత్తరీయము నడుముకు కట్టుకొని గుభాలున సముద్రము లోకి దూకినాడు. అదిచూచి మహేంద్రాదిత్యుడు, చంద్ర ప్రభాదులు నీటిలోకిఉరికినారు. వారంతా ఈదుతూ సముద్రతరంగాల వేగం వల్ల ఎక్కడెక్కడికో కొట్టుకుపోయినారు. సుందనేనుడు, దృఢబుద్ధిమాత్రము దగ్గిర దగ్గిరగా ఈదుతూఉన్నారు. పెద్దఓడలు రెండూ మునిగిపోయి నవి. ఇంతలో సముద్రము శాంతించింది. దైవానుగ్రహంవల్ల ఎక్కడి నుంచో ఒక పడవ అటువైపు వచ్చింది. వారిద్దరూ అందులోకి ఎక్కినారు. మూడురోజులలో ఆపడవ గట్టు చేరింది. కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకొన్నారు ఉభయులూ.

ఇంతలో స్నానార్థము ఇద్దరు తాపను లక్కడికి వచ్చి వారిసంగతి తెలుసుకొని తమ ఆశ్రమానికి తీసుకొని పోయినారు. సుందరనేనుడు దృఢబుద్ధితోకూడా అక్కడ కొన్నాళ్లు ఉన్నాడు.

ఈలోగా భీమభుజుడూ విక్రమశక్తి విడివిడిగా ఈదుతూ ఎలాగో ఆతీరమే చేరి సుందరనేనుడుకూడా ఆప్రాంతాలకే వచ్చి ఉండువచ్చు నని వెతుకుతూ మహారణ్యములో ప్రవేశించారు. తక్కిన చండప్రభా - హ్యాఘ్రపరాక్రములూ, మహేంద్రాదిత్యుడూ ఆతీరమేచేరి కళాంక పురానికి వెళ్ళినారు. వారు అక్కడ నిలిపిన నేనతో కలిసి అలకా పురము వెళ్ళి సుందరనేనుని వార్త తండ్రికి చెప్పినారు. కుమారుడు గతించినాడనే దుఃఖముతో రాజదంపతులు ప్రాణత్యాగము చేయ

దానికి సిద్ధపడితే మంత్రులు బహువిధాల ఓదార్చి ఆశలు కల్పించి ఆ ప్రయత్నము మాన్పించినారు. మహాసేనుడు పరివారసమేతముగా పట్టణము విడిచి నగరమువెలుపలి శివాలయములో తపస్సుచేస్తూ వుత్రుని సంగతి వ్రమైనా తెలుస్తుండేమో నని ఆశ పెట్టుకొని ఉన్నాడు.

హంసద్వీపములో మందారదేవునికి అల్లుడిసంగతి కూతురుసంగతి తెలిసింది. మహాసేనుడు తపస్సు చేస్తున్నట్లు విని ఆయన మంత్రుల మీద రాజ్యభారం విడిచి కందర్పసేన అనే తన రాణితోకూడా బయలుదేరి అలకానగరముచేరి మహాసేనుని వలెనే మితాహారము వుచ్చుకుంటూ, దర్భశయ్యమీద పడుకుంటూ తపస్సు చెయ్యడం మొదలుపెట్టినాడు.

గాలికి ఆకులు కొట్టుకుపోయినట్టు ఎక్కడినా శృక్కడ చెల్లాచెదలై పోయినారు. అయితే అదృష్టవశాత్తు సుందరసేనుడు మందారవతి ఉన్న మతంగాశ్రమానికే కొన్నాళ్ళకు చేరుకొన్నాడు. దానిసమీపంలో ఉన్నసరస్సులో స్నానం చేసి మధురఫలాలు భక్షించి ఒకగట్టున నడుస్తూ శివాలయంపక్క కొందరు మునికన్యలు వుప్పులు కోస్తూ ఉండడం చూచినాడు. వారిమధ్య మహాసేందర్యవతి గోచరించింది. సుందరసేనుడు ఆమెను తేరిపార చూచి చిత్తరువులో ఉన్నమందారవతిలా ఉన్నది అనుకొన్నాడు. అతనివెంటనే ఉన్నదృఢబుద్ధి ఆమె మునికన్యకా దనీ, రాజకన్య అయిఉండా లనీ ఆకారాన్ని బట్టి అన్నాడు. ఉభయులూ చెట్లచాటున నిలుచుని వారిని కనిపెట్టి చూస్తూ ఉన్నారు. ఇంతలో వారంతా నదిలో దిగినారు. మొసలి ఆసుందరిని పట్టుకొన్నది. మునికన్యలు కేకలు వేసినారు. సుందరసేనుడు పరుగున పోయి మొసలిని సంవారింది ఆమెను రక్షించినాడు. ఆమె ఇతనిని తేరిపార చూచి ఈయన చిత్రపటములో ఉన్న నాప్రాణరాయకునివలె ఉన్నాడు అనుకొని ప్రాణరక్షణము చేసిన ఈమహానుభావునికి మొక్కులర్పించి పోదాము

అన్నది. మునికన్యలు మందారవతి పేరు ఉచ్చరించడము విని సుందర నేనుడు మునికన్యలలో ఒక తెను పిలిచి 'కల్యాణీ, మీసఖతల్లిదండ్రు లెవరు. ఈమెవృత్తాంతము వినవలె నని కుతూహలముగా ఉన్నది' అని అడిగినాడు.

'ఈమె హంసద్వీపాధిపతి మందారదేవునికూతురు, మందారవతి. అలకానగర ప్రభువుకుమారుడు సుందరనేనునికి ఈమె నిచ్చి వివాహము చేయించడానికి ఓడ ఎక్కించి పంపినారు. మార్గములో తుపానుపల్ల ఓడ మునిగిపోయింది. ఈమె ఎలాగో ఒడ్డున పడి ఈ మతంగాశ్రమం చేరింది' అని మునికన్య చెప్పింది. దృఢబుద్ధి సంతోషం పట్టలేక సుందర నేనునితో 'దేవా, మంచిరోజులు వచ్చినవి. మందారవతి లభించింది. అదృష్టం.' అన్నాడు. మునికన్యలు వీరివృత్తాంత మడిగి తెలుసుకొని మందారవతిని అభినందించారు. మందారవతి సుందరనేనునిపాదాలమీద వాలింది. మునికన్యలు వెళ్ళి ఈసంగతి మతంగమునికి తెలిపినారు. యమునతోకూడా ఆయన అక్కడకు వచ్చి ఆయనను తనఆశ్రమానికి తీసుకొని వెళ్ళి ఆతిథ్య మిచ్చినాడు. వారు ఆరోజు అక్కడే గడిపినారు. మరునాడు మతంగముని అతనితో 'వత్సా, పనిమీద నేను శ్వేత ద్వీపము వెళ్ళవలసిఉన్నది. మందారవతిని నాబిడ్డగానే భావించుకొన్నాను, నీకు సమర్పించాను. అలకాపురం వెళ్ళి యథావిధిగా వివాహం చేసుకో. ఈమెతో నీవు బహుకాలం సుఖము అనుభవిస్తూ భూమండలం ఏలు తావు. త్వరలోనే నీమంత్రు లంతా కలుస్తారు' అని కూతురు యము నతో కూడా ఆకాశమార్గమున శ్వేతద్వీపానికి వెళ్ళినాడు.

సుందరనేనుడు మందారవతి, దృఢబుద్ధులతో వెంటనే బయలుదేరి సముద్రతీరం చేరుకొన్నాడు. అక్కడ ఓడ కనిపిస్తే దృఢబుద్ధిద్వారా ఆఓడ యజమానిని ఓడలో చోటు ఇచ్చుని కోరినాడు. ఆవణికుకూమారుడు మందారవతిని చూచి మోహించి ఓడను ఒడ్డుకు పట్టించినాడు.

సుందరసేనుడు ముందు మందారవతిని ఓడలో కెక్కించి తాను ఎక్కబోయేలోగా వణిక్కుమారుడు సరంగుకు సంజ్ఞ చేసినాడు. క్షణములో ఓడ గట్టుకు దూరముగా వెళ్లిపోయింది. మందారవతి బావురుమని వచ్చింది. పడవయజునూని వేగముగా ఓడను నడిపించుకు పోయినాడు.

సుందరసేనుడు నేలమీద పడి బహువిధాల విలాపము చేసినాడు. దృఢబుద్ధి ధైర్యము చెప్పి ఆదుర్మార్గుణ్ణి పట్టుకొందామని బయలుదేర దీసినాడు. ఉభయలూ అరణ్యములో ప్రవేశించి ప్రయాణం చేసి మరో అడవి చేరి దారి తప్పిపోయినారు.

వింధ్యకేతు వనే వుభిందనాయకుడు ఆప్రాంతాలకు ప్రభువు. అతని ఆజ్ఞానుసారముగా కొంతమంది వుభిందులు బయలుదేరి చండికాదేవికి సరబలి ఇవ్వడానికి మనుష్యులను వెతుకుతూ వీరినిచూసి పట్టుకోబోయినారు. సుందరసేనుడు చాలామందిని పోడిచి చంపినాడు. కాని అతనికీ దృఢబుద్ధికీ గాయాలు తగిలినవి. ఇద్దరు సామ్రాస్థిల్లి పడిపోయినారు. ఉభయలనూ బంధించి వుభిందులు చెరసాలలో పడవేసినారు.

అందులో భీమభుజ - విక్రమశక్తులు సుందరసేనుని గుర్తుపట్టి అతని పాదాలమీద వాలినారు. ఆనలుగురూ ఒకరిసంగతులు ఒకరికి చెప్పుకొని దుఃఖభారములో ములగినారు. చెరసాలలో ఉన్న ఇతర బందీలు వీరిని ఓదార్చి వచ్చే చతుర్దశినాడు అమ్మవారికి మనల నందరినీ వుభిందనాయకుడు బలి ఇస్తాడట. విచారపడి ఏమి ప్రయోజనము! ఒకవేళ అదృష్టవశాత్తు అనుకోకుండా మనకు మేలు కలుగుతుండేమో అని శాంతపరిచినారు.

కృష్ణచతుర్దశినాడు వుభిందుడు వచ్చి అందరినీ చండికాలయానికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. సుందరసేనుడు చండిదేవిని మనస్సులో స్తుతి చేసినాడు. ఇంతలో వుభిందరాజు వింధ్యకేతును అమ్మవారి పూజ చేయడానికి అక్కడికే వచ్చినాడు. సుందరసేనుడు వానిని దూరమునుంచే

ఆనవాలుపట్టి మిత్రులతో నమ్మనిగా వీరు వింధ్యకేతువు మాకొలుపులో ఉన్నవాడు. జీతానికి బదులు నాయనగారు ఈ అడవి అనుభవించమని వీడికిచ్చినారు. వీడితో మనసంగతి చెప్పనద్దు. మనంతలు మనం ఎరుక పరుచుకోడం చాలా అవమానకరం అన్నాడు.

వింధ్యకేతువు తన నేవకులతో 'ఎవరురా ఒకపట్టున దొరకక మన వాళ్ళను చాలామందిని చంపిన ఆపెద్దవేటపోతు' అని కేకవేసినాడు. ఒంటిమీద నెత్తురుచారలూ, దుమ్మూ, గాయాలూ ఉన్నసుందర నేనుణ్ణి చూపించినారు. వింధ్యకేతువు కొద్దిగా ఆనవాలుపట్టి సందేహము వుట్టి 'ఎవరునీవు, ఎక్కడివాడివి' అన్నాడు. 'నేనెన్నై తే నీకేమి' అన్నాడు సుందరనేనుడు. కంఠస్వరాన్ని బట్టి వింధ్యకేతువు కంగారు పడి పెద్దకేకవేసి అతని సాదాలమీద వాలి 'అయ్యో, ఎంత దుర్మార్గుణ్ణి మహానేనమహారాజా! నీవు నాకు చూపిన అనుగ్రహానికి ఎటువంటి కృతజ్ఞత చూపించాను! సుందరనేన యువరాజును తెలియక కష్టాలపాలు చేశాను' అని అతన్ని కౌగలించుకొని ఏడవడం మొదలు పెట్టాడు. మంత్రికుమారులు 'పుళిందరాజా, ఇప్పుడు మరేమీ నష్టము లేదు. ముందుగానే కనుకొన్నావు. మించిపోయినతరువాత నీవు చేసే దేముంది? ఇప్పుడు సంతోషించవలసిన సమయం' అని వానిని ఓదార్చినారు. పుళిందనాయకుడు తెప్పరిల్లి బండి లందరినీ విడిపించి మిత్రులతోపహా సుందరనేనుని తనవల్లెకు తీసుకొనిపోయి గాయాలకు కట్టు కట్టి మందుమాకు లిచ్చి ఉపచారాలు చేయించినాడు. తరవాత వారి వృత్తాంతమంతా విని ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

ఇంతలో వింధ్యకేతువు నేనాపతి గబగబావచ్చి సంతోషముతో 'స్వామీ, ఎవరో గొప్పవర్తకుడు చాలాధనముతో స్త్రీ రత్నముతో ఈ అరణ్యమార్గాన వెడుతుంటే పరివారసమేతంగా వాణ్ణి వట్టుకొని ఇక్కడకు తీసుకు వచ్చాము. అరుగో అక్కడఉన్నారు. ఏమిసెలవు?'

అని అడిగినాడు. వారిని తనపన్నిధానానికి తీసుకు రమ్మని పులిందరాజు ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. వాళ్ళు రాగానే దృఢబుద్ధి చూసి 'ఈమె మందారవతీ దేవి! వీడు ఆదుష్టవణిక్కుమారుడు' అన్నాడు. సుందరసేనుడు వెంటనే పోయి ఆమెను చేతులలోకి తీసుకొన్నాడు. పులిందనాయకుడు వర్తకుని చూసి 'ఏమిరా, నమ్మినవాని భార్యను అపహరించావే!' అన్నాడు. వాడు గడగడ వణుకుతూ 'నాకు వినాశకాలం వచ్చి ఈపని చేశాను. ఈమెను అవమానించలేదు. నమ్మదీమీద ఈమెను వివాహము చేసుకోవలెనని నాసంకల్పం. అయినప్పటికీ మహాపాపిని!' అని విషయముతో పలికినాడు. వానిశిరస్సు ఖండించవలసిందని పులిందనాయకుడు ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు. వాణ్ణి కసికరించి విడిచిపెట్ట వలసిందని సుందరసేనుడు వాదించినాడు. వర్తకునికి ప్రాణముకన్న ధనమే ముఖ్యం. కాబట్టి ధనముమాత్రము తీసుకొని వింధ్యకేతువు వానిని విడిచిపెట్టినాడు.

మందారవతీ సుందరసేనులను తనమందిరములోకి తీసుకుపోయి, వింధ్యకేతువు సమస్త ఉపచారాలు చేయించి వీతములమీద కూర్చుండ బెట్టి ముత్యాలు కస్తూరి మొదలైన పదార్థాలు కానుకయిచ్చి గౌరవించినాడు. మరునాడు పెద్దఉత్సవము జరిగింది. శబర స్త్రీలంతా నృత్యాలు చేసినారు. సుందరసేనుడు పులిందరాజుతో 'నాయకా! నా గాయములు మానిపోయినవి. నాఅభీష్టము నెరవేరినది. ఇకనేను బయలుదేరి మా అలకానగరానికి వెళ్లిపోతాను. ఉత్తరము రాసిఇస్తాను. లేఖాహార్యుణ్ణి ముందు మా నాయనగారి పన్నిధికి పంపించు' అన్నాడు. వాడు అలాగే చేసినాడు.

అలకానగరము వార్తాహారుడు చేరేసరికి మహానేన మహారాజు శివాలయము ఎదుట అగ్నిప్రవేశము చెయ్యడానికి సిద్ధముగా ఉన్నాడు. పౌరులు విచారముతో చుట్టూ నిలుచుని ఉన్నారు. వార్తాహారుడు గబగబా మహారాజు పన్నిధానానికి పరుగెత్తుకుపోయి తనను ఎరుక

పరచుకొని “దేవా! మీకుమారుడు, మందారవతీదేవి, మాదొర వింధ్యకేతువు కలిసి ఇక్కడికి వస్తున్నారు. ఈసంగతి తమకు విన్నవించడానికి ముందు నన్ను పంపించారు’ అని లేఖ ఆయనపాదాలవద్ద ఉంచినాడు. జనం సంతోషంతో కోలాహలం చేశారు. రాజు ఉత్తరము బిగ్గరగా చదివి వార్తావచనానికి బహుమాన మిచ్చి ఊళ్లో ఉత్సవము చేయడానికి అనుజ్ఞ ఇచ్చాడు. తరువాత కుమారునికి ఎదురు వెళ్ళడానికి హంసద్వీపాధిపతిని కూడా తీసుకుని చతురంగసహితముగా బయలుదేరినాడు.

సుందరనేనుడు మందారవతితోను భీమభుజ, విక్రమశక్తి, దృఢబుద్ధులతోను, వింధ్యకేతువుతోను బయలుదేరి మార్గమధ్యములో తండ్రి ఎదురు పడడమువల్ల గుర్రము దిగి పాదప్రణామము చేసినాడు. తండ్రివల్ల, మందార దేవునిసంగతి తెలుసుకుని ఆయనకు నమస్కరించి నాడు. శంశాంకపురమునుంచి మహేంద్రాదిత్య ప్రభువు సంగతు లన్నీ తెలుసుకుని అక్కడికి వచ్చినాడు. అందరూ మహావైభవముతో అలకానగరము చేరినారు.

జ్యోతిష్కుడు పెట్టినముహూర్తము మర్నాడే కావడముచేత మందారదేవుడు మందారవతిని స్వయముగా కన్యాదాసము చేసినాడు. వివాహము మహావైభవముతో జరిగింది. తనకు పుత్రులు లేకపోవడము చేత మందారదేవుడు అల్లునికి తన అనంతరము హంసద్వీపరాజ్యము అరణముగా ఇచ్చినాడు. నివాహమహోత్సవమునాడు దేశ మంతటా ఆవులపాలు పితకకుండా దూడలకు వదిలిపెట్టినారు. డెరసాలలో ఉన్న వారి సంతా వదలిపెట్టారు. అర్ధిజనులకు సువర్ణము, వస్త్రములు వర్షము కురిపించారు. అనంతరము భార్యతో సహా మందారదేవుడు హంసద్వీపానికి, మహేంద్రాదిత్యుడు శంశాంకపురానికి, వింధ్యకేతువు మహారణ్యానికి ఆనందముతో బయలుదేరి వెళ్ళినారు.

కొన్నాళ్ళకు మహారాజు తనకుమారునికి రాజ్యభారము అప్పగించి తపోవనానికి వెళ్ళినాడు. సుందరసేనుడు, మందారవతితో సమన్త సుఖములు అనుభవిస్తూ బహుకాలము రాజ్యము చేసినాడు.

వ్యాఘ్రసేనుడు ఈవ్రకారముగా సరోవరతీరాన మృగాంకదత్తునికి కథ చెప్పి, దేవా! ఆశ్రమములో కణ్వామహాముని ఈకథ మాకు వివరించి, వత్సలారా! దైర్వ్యము లేనివారు ఎందుకూకాకుండాపోతారు. ఎటువంటి కష్టాలనైనా ఎదుర్కొనేవారు కొన్నాళ్ళకు మేలు పొందుతారు. కాబట్టి మీరు దైన్యము విడిచిపెట్టి వెళ్ళండి. మంత్రులంతా మళ్ళీ సమకూడుతారు. మీవ్రభువు మృగాంకదత్తునికి శశాంకవతి లభిస్తుంది. బహుకాల మాయన రాజ్యపాలన చేస్తాడు" అని మాకు బోధ చేసినాడు. మేము దైర్వ్యము తెచ్చుకుని ఆరాత్రి ఆశ్రమంలోనే గడిపి, మర్నాడు బయలుదేరి క్రమేణా ఇక్కడకు వచ్చాము. ఆకలికి తట్టుకో లేక ఈ చెట్టెక్కి మేముకూడా ఫలములుగా మారిపోయినాము. సీతవస్తువల్ల ఇప్పుడు విముక్తి పొందినాము. నాగశాపమువల్ల మాకు సంభవించిన దంతా నీకు విన్నవించాము. ఆశాపము తీరి పోయింది. మాతోగూడా వెంటనే బయలుదేరు" అన్నారు.

మృగాంకదత్తుడు వారిమాటలు విని కొంత ఉత్సాహముతో ఆ రాత్రి గడిపినాడు.

త ర ం గ ము : ౧౦౨

ప్రాతఃకాలము మృగాంకదత్తుడు సరోవరతీరమునుంచి లేచి, వినాయక వృక్షానికి ప్రదక్షిణము చేసి, మంత్రులతోనూ శ్రుతధితోనూ ఉజ్జయినికి ప్రయాణ మయినాడు. క్రమేణా గంధవతీనదిలో స్నానము చేసి ఉజ్జయిని వెలుపల ఉన్న మహాకాళస్మశానము దాటి నగరము చేరినాడు. ఉజ్జయినికి నాలుగుపక్కలా బ్రహ్మాండ మైనప్రాకారమూ,

అన్నివైపులా సైనికులూ కనిపించారు. మృగాంకదత్తునికి గుండెదడ వుట్టింది. ఇంకొక్కేద్య మైనపట్టణంలో అడుగు పెట్టలేమే, ఇక శశాంకవతిమాట వట్టిదే అన్నాడు. 'మనము పదిపన్నెండు మందిమీ ఈనగరం పట్టుకుంటా మనేనా మీ రనుకొన్నది; ఇంకేదైనా ఉపాయ మాలోచింతాము' అన్నారు మంత్రులు. ఏమీ తోచక అందరూ నగరంవెలవలనే మకాం చేసినారు.

విక్రమకేసరి బేతాభుని ద్వారా శశాంకవతిని తెప్పించా అని సంగల్పించి బేతాభుణ్ణి స్మరించినాడు. తాడిచెట్టుపోడుగు శరీరము, ఒంటె మెడ, ఏనుగుముఖము, గుడ్లగూబకళ్ళు, గాడిదచెవులు, దున్నపోతు సాదాలతో బేతాభుడు ప్రత్యక్షమై సంగతి తెలుకొని నగరములోనికి వెళ్ళడానికి ప్రయత్నించి ప్రవేశించలేక వెనకకు తిరిగి వెళ్ళిపోయినాడు. మహేశ్వరునివరప్రభావంవల్ల ఉజ్జయినిలో బేతాభాదులు కూడా ప్రవేశించలేరు. మృగాంకదత్తుడు విచారముతో ఉంటే శ్రుతధి ఇలా చెప్పినాడు. 'దేవా, రాజనీతి తెలిసికూడా విచార మెందుకు? శత్రువుశక్తి తెలిసికూడా ఏపని చేయకూడదు కదా! ఈనగరద్వారాలు నాలుగింటిలో రెండువేలపనుగులు, ఇరవై ఏడు వేలగుర్రాలు, పదివేలరథాలు, లక్షమంది కాల్బలము - రాత్రింబగళ్ళు కావలి ఉంటారు. సామాన్యసైన్యం తీసుకు వెళ్ళినా ఏమీ ప్రయోజనం లేదు. గొప్పసైన్యం సమకూర్చుకోవాలి. ఆనాడు నీవు నగ్నదానదిలో శబరనాయకుడు మాయూపటువును మొసలికోటినుంచి తప్పించినావు. జ్ఞాపక మున్నదా? అతనూ, అతనిన్నేహితుడు మాతంగరాజు దుర్గపిళాచుడూ, నీబాల్యసహాధ్యాయి కిరాతరాజు శక్తిరక్షితుడూ సేనలలో వచ్చి సహాయం చేస్తే నీకోరిక నెరవేరుతుంది. నీవు పంపేదూతకోసం కిరాతరాజు ఎదురుమాస్తూ ఉంటారు. మాయూపటువు మాతంగరాజు దేశములో కనిపెట్టుకొని ఉంటాడు; అందరికీ ఆప్రకారముగా హెచ్చరిక చేసి వచ్చినావు కదా! ఇక

మనము వింధ్యపర్వతానికి దక్షిణాన ఉన్న మాతంగరాజదుర్గానికి వెళ్ళుదాము. ఆకరభగ్రీవపురానికే శక్తిరక్షితుణ్ణి పిలిపించవచ్చు. అందరమూ కలిసి ప్రయత్నము చేతాము.

శ్రుతధి ఇలా చెప్పినమీదట అందరూ సంతోషించారు. మరునాడు మృగాంకదత్తుడు సూర్యోపాసన చేసి మిత్రులతో కరభగ్రీవానికి కదలినాడు. మార్గములో మహారణ్యములు దాటి వింధ్యపర్వతము ఎక్కి దక్షిణదిక్కుకు దిగి శబరపల్లెలు చూస్తూ ఆ మాతంగరాజ దుర్గమొక్కడో ఎలా తెలుస్తుంది అన్నాడు. అక్కడ మునికుమారుడు ఎదురు పడ్డాడు. మృగాంకదత్తుడు అతనికి నమస్కారము చేసి 'స్వామీ, మాతంగరాజ అయినదుర్గపిశాచుని చూడబోతున్నాము. ఆయిన నివాసము మీకు తెలుసనా?' అన్నాడు.

'ఇక్కడికి ఒకకోసుదూరములో పంచవటిఉన్నది. దానికి కొంచెము అవతల అగస్త్యాశ్రమం. దానికి కొంతసమీపంలో వింధ్యపర్వతము నెత్తముమీద మలకలమార్గంలో కరభగ్రీవం అనేదుర్గము ఉన్నది. మహాబలవంతుడు దుర్గపిశాచుడు అందులో ఉన్నాడు. అతనికొలువులో లక్షలకొద్దీ విలుకాండ్రూ, బంటులూఉన్నారు. వాడు బిడారాలు కొల్లగొట్టుతూ ఎదురు తిరిగినవారిని సంహరిస్తూ తక్కినరాజులను ధిక్కరించి మహారణ్యము ఏలుతున్నాడు' అని మునికుమారుడు చెప్పినాడు.

అతడు చెప్పినమార్గాన వెళ్ళి వారంతా కరభగ్రీవ కోట్టమార్గము చేరినారు. అక్కడ మాయావటుని వేగులవాండ్రు మృగాంకదత్తుని ఆనవాలు పట్టి ప్రభువుకు తెలిపినారు. మాయావటుడు సైన్యముతో ఎదురు వచ్చి గుర్రము దిగి మృగాంకదత్తుని పాదములకు ప్రణామము చేసినాడు. మృగాంకుడు అతనిని లేవనెత్తి కొగలించుకొన్నాడు. ఇద్దరూ గుర్రాలమీద వెళ్ళి దుర్గపిశాచునిదగ్గికి ప్రతిహారుణ్ణి పంపినారు. వాడు బయలుదేరి వచ్చి మృగాంకదత్తుని చూచి కొంతదూరాన సలిచి జట్టు

నేలకు అంటేటట్టు మొక్కి 'దేవా, నీవు ఈనాడు మాప్రదేశానికి రావడం చేత ధన్యుణ్ణి అయ్యాను. వింధ్యవాసినీదేవి ప్రసన్నురాలు అయింది' అని మంచిముత్యములు, కస్తూరి మొదలైనవస్తువులు కానుక పెట్టినాడు. మృగాంకుడు అతనిని ఉచితరీతిని అభినందించినాడు.

మృగాంకదత్తుడు మర్నాడు మంగళస్నాన భోజనాదు లైనతరవాత ముఖ్యు లందరినీ సమావేశ పరచినాడు. దుర్గపిళ్ళాచుడు, మాయా వటువు అదివరలో జరిగినసంగతు లన్నీ విని 'దేవా, మీరు ధైర్యంతో ఉండండి. మీకోసం మాప్రాణాలు ఒడ్డుతాము. ఉజ్జయినీప్రభువు కర్మ నేనమహారాజును బంధించి ఇక్కడికి తెమ్మన్నారా? ఆయనకూతురు శశాంకవతీదేవిని ఇక్కడికి తీసుకొని రమ్మన్నారా?' అన్నాడు. మృగాంకుడు వారి నభినందించి 'మిత్రులారా, మీకు సాధ్యం కాని దేమున్నది! మిత్రకార్యము మీరు తప్పకుండా నెరవేరుస్తారని నా విశ్వాసము బాగా ఆలోచించి యుక్త మైనపని చెయ్యండి' అన్నాడు.

ఆరాత్రి గడిచింది. తెల్లవారగానే మృగాంకుడు గుణాకరమంత్రిని పిలిచి, కిరాతరాజు శక్తిరక్షితుణ్ణి తీసుకొని రమ్మని చెప్పినాడు.

కొద్దిరోజులలోనే కిరాతరాజు మహాసైన్యముతో అక్కడకు వచ్చినాడు. పదిలక్షలమంది భటులు, కెండులక్షల గుర్రాలు, ఎనభైఎనిమిది వేల రథాలు, పదివేల ఏనుగులు, ఆసైన్యములో ఉన్నవి. మృగాంక దత్తుడు మిత్రులతో సహా ఎదురు వెళ్ళి అతనిని కారించి తనశి బిరానికి తీసుకొని వచ్చినాడు. మాతంగవతి మాయావటువు దూతలను పంపితే వారిమిత్రులు బంధువులు అందరూ వచ్చారు. దుర్గ పిళ్ళాచుడు, మాయావటువు అందరికీ ఉచితరీతిని అన్నిసదుపాయాలూ చేసినారు. ఆ నాయకు లందరితో సహా మృగాంకదత్తుడు భోజనానికి కూచున్నాడు. మాతంగవతిని తనకు ఎదురుగా కొద్దిదూరములో కూచుండబెట్టినాడు.

కొత్తగా వచ్చిన నేనలు అన్నీ విశ్రాంతి తీసుకొన్న తరవాత మర్నాడు మృగాంకదత్తుడు ఏనుగదంతపువీరముమీద కూర్చుని కొలువుతీర్చి నాయకుల నందరినీ చక్కగా సన్మానించి 'మిత్రులారా, కాలయాపన ఎందుకు! ఈ నేనలతో వెంటనే ఉజ్జయినిమీదికి దండయాత్ర చేతామా' అన్నాడు.

శుతధి 'రాజకుమారా! ఉపాయములలో సామోపాయము మంచిది. కర్మనేనుడు మహాబలవంతుడు. జయించడం కొంత కష్టం. అదీ గాక కన్యను కోలనవాడు కన్యాబంధువులను సంహరించడం సముచితము కాదు. అందుచేత ముందు రాయబారము పంపుదాము. రాయబారము విఫల మాతుందా, యుద్ధం ఉండనే ఉన్నది' అని చెప్పినమీదట అందరూ ఈపద్ధతే మంచి దన్నారు.

సువిగ్రహుడు డనే బ్రాహ్మణుడు కిరాతరాజుకు బాగా పరిచితుడు. రాయబారం నడపడంలో చాలా నేర్పరి. అతని చేతికి రేఖ ఇచ్చి కర్మనేనమహారాజుకు చెప్పవలసిందిని కొన్నిమాటలు కూడా చెప్పినాడు. సువిగ్రహుడు బయలుదేరి ఉజ్జయిని చేరి ప్రతీహారుని పంపి అంగీకారము వచ్చినమీదట నిండుకొలువులో రాజదర్శనము చేసినాడు. కర్మనేనుడు అతనిని ఆదరించి వీరమిచ్చి కుశలప్రశ్న లడిగిన మీదట ఉత్తరము రాయబారి ప్రభువుకు సమర్పించినాడు. ప్రజ్ఞాకోశు డనే మంత్రి లేఖ తీసుకొని ముద్ర విప్పి స్ఫుటముగా చదివినాడు: 'స్వస్తిశ్రీ కరభగ్రీవ కోట్టమూలారణ్యమునుంచి అయోధ్యాపురీనాథుడు శ్రీమదమరదత్త మహీమండల మండన మహారాజాధిరాజపుత్రుడు శ్రీమాన్ మృగాంకదత్తుడు ఉజ్జయిని ప్రభువు కర్మనేన మహారాజుకు సాదరముగా పంపిన సందేశము. మీకు కన్యారత్నమున్నది. కన్యను ఎవరికో ఒకరికి ఈయవలసిందే గదా! కాబట్టి మీశశాంకవతిదేవిని నాకివ్వండి. ఆమె నాకు తిగింది. ఆదేవి నాకు భార్య అవుతుందని దేవతలు ఇది పరలోకే అనుగ్రహించినారు. ఇప్పుడు మనకు బాంధవ్యము కలుస్తుంది.

వెనకటి వైరం తొలిగిపోతుంది. మీరు అంగీకరించని పక్షములో నా బాహువులనే వేడుకొంటారు.

ఈవిధముగా ప్రజ్ఞాకోశుడు లేఖ వినిపించేసరికి కోపము వచ్చి కర్ణు నేనుడు మంత్రులను చూచి 'వీరు మనకు శత్రువులే. ఈసంచేశము తిరస్కార సూచకముగా ఉన్నది. మొదట తనవేరు వ్రాసుకొని తరవాత మావేరు వ్రాసినాడు. గర్వివలె ఉన్నాడు. ఇతడు తన బాహుబలమును ప్రస్తావించుకొంటున్నాడు. ఇటువంటివానికి ప్రత్యుత్తరము పంపకూడదు. కన్యను అసలే ఈయకూడదు' అని దూతను చూచి 'రాయబారి, వెళ్ళు. సీప్రభువు తన ఇష్టప్రకారము చెయ్యవచ్చును' అన్నాడు.

సువిగ్రహుడు చురుకైనవాడు. 'రాజా, మృగాంకదత్తునిసంగతి తెలియక ఇలా మాటాడినావు. ఆయన ఇక్కడికి వచ్చినప్పుడు తారతమ్యం నీకే తెలుస్తుంది. సిద్ధముగా ఉండు' అనేసరికి రాజసభలో కల్లోలము బయలుదేరింది. 'రాయబారి అవధుడు, వెళ్ళు' అని కోపముతో రాజుపలికిరాడు. 'కొందరు ఇప్పుడేవెళ్ళి అతనిపని పట్టుదామా?' అన్నారు. 'ఈ కుర్రరాయబారి వదరుబోతు. ఇతని మాటలకు కోపమెందులకు? మృగాంకదత్తుడు ఏమిచేస్తాడో చూశాము' అని కొందరన్నారు. కొందరి ముఖాలు ఎర్రబడ్డవి. సువిగ్రహుడు లేచి మృగాంకదత్తుని సన్నిధికి వెళ్లి జరిగిన వృత్తాంతము విన్నవించినాడు. మృగాంకుడు దండయాత్రకు ఆసతియిచ్చినాడు.

త ర ం గ ము : ౧౦౩

క థాంక వ తీ హ రణ ము

మృగాంకదత్తుడు నేనాసమూహంతో వింధ్యపర్వతము దాటి, ఉజ్జయిని రాష్ట్రము సరిహద్దు చేరినాడు. ఈవార్త తెలిసి కర్ణునేనుడు నిజ్ఞసైన్య

ముతో ఉజ్జయినివిడిచి మృగాంకునినేనతో తలపడినాడు. నాలుగుదినములు భీకరయుద్ధము జరిగింది.

ఐదో రోజు సాయంకాలం మృగాంకుడు ఏకాంతంలో మంత్రులతో ఆలోచిస్తూన్న సమయాన శ్రుతధి వచ్చి ఇలా తెలిపినాడు: “మీరంతా యుద్ధమునందడిలో ఉన్నారు. నేను సన్యాసి వేషంతో భద్రంగా వెళ్ళి కొంత అజాగ్రత్తగా ఉన్న ద్వారమార్గాన ఉజ్జయినీ నగరములో ప్రవేశించి కనిపెట్టి వచ్చిన విశేషాలు మనవి చేస్తాను. కర్కనేన మహారాజు యుద్ధానికి బయలుదేరి రాగానే శశాంకవలీదేవి తల్లిదగ్గర సెలవు తీసుకుని అంతఃపురము విడిచి నగరములో ఉన్న గౌరీ దేవాలయానికి వెళ్ళి తండ్రికి జయము కలగవలెనని అమ్మువారిని ఆరాధిస్తూ ఉన్నది. ఆమె చెలికత్తె చతురిక చాలా తెలివి కలది. నీవు యుద్ధములో గెలిస్తే తనను తండ్రి తప్పకండా నీకిచ్చి వెళ్ళి చేస్తాడని శశాంకవతికి భయం. జయించినవాడు సుందరుడా కాడా అని ఓడిన రాజు చూడక కూతురు నిచ్చివేస్తాను. అందుచేత నీవు సుందరాకారుడవో కావో ఉపాయముగా చూచి రమ్మని శశాంకవతి చతురికను పంపించింది. ఆ చెలికత్తె నీకు తెలియకుండా నిన్ను చూచి వెళ్ళి రాజకుమారిలో రకరకాలుగా వర్ణించింది. ఆమీద శశాంకవతి అనురాగము తలకెక్కడముచేత తనతండ్రికీ నీకూ శుభము కలగవలెనని అమ్మువారిని ప్రార్థిస్తున్నది. ఆవిడ విరహబాధ చెప్ప తరముకాదు. మనము ఉపాయంగా అక్కడికి వెళ్ళగలిగితే ఆమె వెంటనే నీవెంట వస్తుంది. ఆ దేవాలయంలో కావలివారెవరూ లేరు. ఆమెను అపహరించి నీవు మాయావటుని నివాసానికి వెళ్లు. నేను ఈరాజు లందరికోపము తీర్చి యుద్ధము ఆపి అక్కడికి వస్తాను. నీ మామగారికీ నీకూ అపాయము ఉండదు. ప్రాణాలకు తెగింది యుద్ధం చెయ్యడం గతి లేనప్పుడు కదా ఇప్పుడు మనం చతురోపాయం ఉపయోగింతాం.”

అందరూ అంగీకరించారు. మృగాంకదత్తుడు కొంతమంది మిత్రులతో రహస్యముగా రాత్రివేళ బయలుదేరి నిద్రమత్తులో ఉన్న కావలివారిని తప్పించుకొని శ్రుతధిచెప్పిన గుర్తులను బట్టి వుప్పుకరండోద్యానములో ప్రవేశించి శారీదేవాలయము కనిపెట్టి అప్పుడే చంద్రోదయం కావడం చేత వెన్నెలలో కనపడుతున్న శారీఆశ్రమంలోకి వెళ్ళినాడు. శశాంకవతి చెలికత్తెలు నిద్రపోతున్నారు. ఆమెమాత్రం మేలుకొని మృగాంకదత్తుని గురించి మనస్సులో బహువిధాల భావనచేస్తూ లేచింది. నిరాశ కలిగింది కాబోలు - ఆత్మహత్యకు ప్రయత్నం చేసింది. మంత్రి విమలబుద్ధి ముందు నడవడంచేత ఆసంగతి కనిపెట్టి మృగాంకునితో “దేవా! ఎవరో కన్య ఉరిపోసుకోబోతున్నది’ అన్నాడు. రాజకుమారుడు ఆమెను నివారించబోయేలోగా శశాంకవతి శారీదేవికి నమస్కరించి “భగవతీ, ఈజన్మలో మృగాంకదత్తుడేవుడు భర్త కాకపోతే పైజన్మలో నైనా నాకు పతి అయ్యేటట్టు అనుగ్రహించు” అని కంఠానికి ఉరి తగిలించుకున్నది. ఇంతలో చెలికత్తెలు అదృష్టవశాత్తు అక్కడికి వచ్చి ఉరి తొలగించారు.

మృగాంకుడు ఒక్కడుగులో ఆమెను సమీపించి “భద్రురాలా! రాజకుమారీ! నీకు నామీద అనురాగమూ విశ్వాసమూ ఉంటే నావెంట రమ్మని ప్రార్థన. ఉభయరాజవంశములకూ వైరముపోయి బాంధవ్యము ఏర్పడుతుంది. పెద్దల ఆశీర్వచనంతో మనజన్మకృతార్థమవుతుంది” అని చల్లనిమాటలు చెప్పాడు.

శశాంకవతి అంగీకరించినవెంటనే ఆమెను చెలికత్తెలతో మృగాంకుడు బయలుదేర దీసినాడు. నగరరక్షకులు రాజకుమారిని చూచి ఆటంక పరచడానికి జింకనారు. వా రందరూ గుర్రా లెక్కి మాయావటుని నివాసము చేరినారు.

రాజకుమారిని ఎవరో అపహరించుకొని పోయినా రనే వార్త వట్టపు

దేవికి తెలిసింది. ఆమె యుద్ధభూమిలో ఉన్న మహారాజుకు విన్నవించమని సగరాధ్యక్షుని పంపింది. ఈలోగా గూఢచారులనాయకుడు మహారాజు దర్శనము చేసి “దేవా! చీకటి పడగానే మృగాంకదత్తుడు అను చరులతో ఉజ్జయినిలో ప్రకాశించినాడట. గారీమందిరములో ఉన్న రాజకుమారిని అపహరించటమే ఆయన ఉద్దేశమట. ఈసంగతి తెలియగా తమకు విన్నవించడానికి వచ్చాను.” అని పలికినాడు.

కర్మనేనమహారాజు సేనానాయకుని పిలిపించి “నీవు అయిదువందల మంది ఆశ్వికులతో రహస్యముగా తక్షణమే ఉజ్జయినికి వెళ్ళి, ఆ దుర్మార్గుని బంధించు, వీలు తప్పితే ఖండించు. నేనుకూడా సైన్యముతో త్వరలోనే వస్తాను.” అన్నాడు.

సేనానాయకుడు ఆప్రకారముగానే బయలుదేరి కొంతదూరము వెళ్ళేసరికి మార్గమధ్యములో సగరాధ్యక్షు డెదురుపడి ఎవరో సాహసికులు రాజకుమారిని అపహరించి ఏమూర్గాన వెళ్ళినారో తెలియదు” అని చెప్పినాడు. సేనానాయకుడు ప్రభువువద్దకు తిరిగివచ్చి ఈసంగతి నివేదించినాడు. కర్మనేనమహారాజు ఆలోచించి మృగాంకదత్తుని పట్టుకోవడం వట్టిదని భావించి అంతటిలో విరమించినాడు.

మృగాంకదత్తుని శిబిరములో మాయావటువు మొదలైన ప్రభువులు రాత్రి జాగ్రత్తమీదనే ఉన్నారు. ప్రాతఃకాలము కర్మనేనుడు మృగాంకదత్తుని మిత్రులవద్దకు రాయబారిని పంపినాడు. మృగాంకదత్తుడు చాతుర్వముతో మా శత్రువులను అపహరించుకొని పోయినాడు. ఐన దేమో అయినది. అతడు నాకు అల్లుడు కాతగ్గవాడు. ఇక అతడు మీఅందరితో సహా మామందిరానికి రావలెను. నాకుమార్తెనతని కిచ్చి యధావిధిగా వివాహము చేస్తాను.” అని దూత చెప్పినాడు. రాజు లందరూ శ్రుతధితో సంప్రతించి రాయబారము విశ్వసించి దూతతో “ఆర్యా, ఆపక్షములో మీమహారాజు నిజనివాసానికి వెళ్ళ

వలెను. మేము వెళ్ళి మృగాంకదత్త ప్రభువును తీసుకుని వస్తాము” అని దూతకు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినారు. కర్మనేనుడు ఉజ్జయిని నగరములోకి వెళ్ళినాడు. మాయావటువు మొదలైనవారు మృగాంకదత్తుని పిలుచు కొని రావడానికి వెళ్ళినారు.

ఈలోపుగా మృగాంకుడు శశాంకవతితో మాయావటుని కాంచనపురము చేరినాడు. అక్కడ వారికి సమస్త ఉపచారములు జరిగినవి. మర్నాడు కర్మనేనుని సందేశం అతనికి చేరింది. అప్పుడు అందరూ సమావేశమై వివాహార్థము ఉజ్జయినికి వెళ్ళడము ఉచితమా, గాదా, అని ఆలోచించినారు. మంచివాడు కాదు. విశ్వసించడానికి వీలులేదు. అక్కడికి వెళ్ళడం ఎందుకు? శశాంకవతి ఇక్కడే ఉన్నది కదా - అన్నారు అందరూ - ఒక్కశ్రుతధి తప్ప. ‘బ్రాహ్మణోత్తమా, నీవేమీ మాటాడవు. ఈపద్ధతి ఇష్టం లేదా నీకు?’ అని అడిగినాడు మృగాంకుడు. ‘కర్మనేనుడు కపటముతో సందేశము పంపినట్లు కనపడదు. నిజముగా అతనిమనస్సులో కపటమే ఉంటే తన పుత్రికను అపహరించినవానితో యుద్ధము మానుకొని ఎందుకు ఇంటికి వెళ్ళిపోతాడు? నీవు బలసమేతముగా అక్కడికి వెడితే ఆయన నీకు ఏమి అపకారము చేయగలడు? నీవు ఉజ్జయిని వెడితే నీవీద ఆయనకు ప్రీతి కలుగుతుంది. పుత్రికమీద వుండే ప్రీతివల్ల ఆయన నీకు ముందు ముందు సహాయంకూడా చేస్తాడు, వెళ్ళడమే ఉచితము’ అన్నాడు శ్రుతధి. అందరూ బాగున్న దన్నారు.

‘సరే, కాని మానాయనగారూ అమ్మగారూ లేకుండా నేను వివాహము ఎలా చేసుకుంటాను? వారి అభిప్రాయము తెలుసుకున్నతరువాత తగినట్లు ప్రవర్తిస్తాను. వారిని తీసుకురావడానికి ఎవరేనా అయోధ్యకు వెళ్ళాలి’ అని మృగాంకుడు మిత్రులతో ఆలోచించి భీమపరాక్రముని అయోధ్యకు పంపినాడు.

అయోధ్యలో అమరదత్తమహారాజుకు లోకులవల్ల కుమారుని నిజవిషయం తెలిసింది. మంత్ర విసేకమతి చంచచేసినట్టు రాజు గ్రహించి అతనిని సకుటుంబముగా దేశములోనుంచి వెళ్ళగొట్టి రాజనగరు విచారమువల్ల విడిచిపెట్టి నందిగ్రామ మనే ప్రదేశములో భార్యతోకూడా తపస్సు చెయ్యడం ప్రారంభించాడు. భీమపరాక్రమునిరాక చారులు రాజుకు తెలిపినారు. అనంతరం అతడు రాజవర్చనము చేసి 'దేవా, మృగాంకదత్తుకుమారుడు బాహుబలంవల్ల కర్మనేనప్రభువు కుమార్తె శశాంకవతీదేవిని సాధించినాడు. తమరూ, అమ్మగారూ సమక్షములో లేనిది, యువరాజుగారు పెళ్ళి ఆడనంటున్నారు. ఈవిషయం తమకు విన్నవించవలసిందని చెప్పినారు. ప్రస్తుతం ఆయన మాయూవలు డనే శబరనాయకుని కాంచనపురములో విడిది చేసి ఉన్నారు. తమకోసం ఎదురుచూస్తున్నారు. అని విన్నవించి, మృగాంకదత్తుడు అయోధ్యలో బయలుదేరింది మొదలు నాటివరకూ జరిగిన సంఘటన లన్నీ వివరించినాడు. అమరదత్తమహారాజు సంతోషించినాడు.

ఆయన రాణితోకూడా ఏనుగెక్కి పరివారసమేతముగా బయలుదేరి కాంచనపురం సమీపించేటప్పటికి మృగాంకదత్తుడు మిత్రులతో ఎదురువచ్చి తండ్రికి ప్రణామము చేసినాడు. చిరకాలానికి కుమారుని చూచి తల్లిదండ్రులు చాలా ఆనందించినారు.

అమరదత్తుడు ఆశ్రవత తనరాణితో సహా మాయూవలుని నగరు ప్రవేశించి శశాంకవతీని చూచి కానుక లందుకొని శిబిరానికి వచ్చి కుమారునితోను మిగిలిన రాజులతోను కలిసి విందారగించి గీత వాద్య సృత్యాది వినోదాలతో ఆరోజు గడిపినాడు. కర్మనేనమహారాజు బాగా ఆలోచించి మళ్ళీ ఇంకో రాయబారిని పంపించి 'మృగాంకదత్తా, నీవు ఉజ్జయినికి రాలేవు. నాకుమారుడు సుషేణుని నీవద్దకు పంపుతాను. చెల్లెలు శశాంకవతీని నీకు సుక్రమంగా కన్యాదానం చేస్తాను. మా విష

యంలో నీకు ప్రీతి ఉన్నట్టైతే తొందరపడి విధి విహీనముగా వివాహమాడవద్దు' అని సందేశము పంపినాడు. దానికి బదులుగా అమరదత్తుడు 'రాయబారీ, కర్మనేచుడు కాక మరి ఎవరు ఇంత మంచి సందేశము పంపించగలరు? ఆయనకు మామీద చాలాప్రీతి. మంచిది. నుషేణకుమారుని ఇక్కడికి పంపవచ్చును. ఆయన కోరిక ప్రకారము యధావిధిగా వివాహము జరుగుతుంది' అని దూతను సత్కరించి పంపి కొడుకును, శ్రుతధిని చూచి 'మన మిప్పుడే అయోధ్యకు వెళదాము. అక్కడ వివాహమహోత్సవము బాగా జరపవచ్చును. మాయావటు మహీపతి ఇక్కడే ఉండి నుషేణుని ఎగుర్కొని అయోధ్యకు తీసుకొని రావచ్చును. మనము ముందుగా వెళ్ళి వివాహసన్నాహము చేతాము' అన్నాడు. అందరూ అంగీకరించినారు.

మాయావటువును అక్కడ నిలిపి మరునాడు తండ్రికొడుకులు, శశాంకవతి ప్రభృతులతో, తక్కినరాజులతో బయలుదేరి శక్తిరక్షితుని ఇంట్లో సపర్యలు గ్రహించి, కానుకలు స్వీకరించి, ఒకరోజు అక్కడ విశ్రమించి మరునాడు బయలుదేరి క్రమేణా అయోధ్యానగరముచేరినారు.

కార్తావీరునిని పిలిపించి లగ్నము పెట్టించి మహారాజు అన్నిసంభారాలూ సమకూర్చవలసిందని ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు. అనంతరము మాయావటుని వద్దనుంచి దూతవచ్చి రాజదర్శనము చేసి 'దేవా, నుషేణకుమారుడు వచ్చినాడు. ఆయన, మాయావటువూ అయోధ్య సరిహద్దులో ఆగినారు' అని విన్నపము చేసినాడు. అమరదత్తుడు నేనానాయకుని ఎవరు పంపినాడు. మృగాంకదత్తుడు మిత్రప్రీతివల్ల స్వయముగానే ఎవరు వెళ్ళినాడు. కొంతసేపటికి అందరూ కలిసి అమరదత్తుని సన్నిధికి వచ్చినారు. నుషేణుడు చెల్లెలిని చూచి అభినందించినాడు.

రెండువేల బారువుల బంగారము, రత్నాభరణములు ఒక బారువ, ఐదులొట్టిట్టలమోత ధనము, కొంతనువర్ణము రాజసన్నిధానానికి

తెప్పించి సుషేణుడు ప్రభూ, ఇది అంతా నాచెల్లెలి సొంతధనము. వివాహవేదికమీద కట్టుము చదివించడానికి మానాయనగారు పంపిన ధనము వేరే ఉన్నది' అని వివరించినాడు. ఆరోజు విందుతో పానగోష్ఠిలో సుఖముగా గడిచింది.

మర్నాడు వివాహలగ్నము. మృగాంకుడు మంగళస్నానాదులు చేసినాడు. కళాంకవతిని ముత్తైదువులు అలంకరించినారు. అలంకార గృహములోనుంచి వచ్చి వధూవరులు వివాహవేదికమీద కూచున్నారు. యథావిధిగా పరిణయం జరిగింది. ఐదువేల గుర్రాలు, నూరువనుగులు, రెండువందల బారువుల బంగారము, తొంభై వనుగులమీద ముత్యాల రత్నాల ఆభరణాలు, మేలివస్త్రాలు, తెప్పించి సుషేణుడు వివాహ సమయములో ఇచ్చినాడు.

ఆరోజు విందులతో, పానగోష్ఠులతో వినోదాలతో గడిచిపోయింది. వచ్చినవారికి అందరకీ ఉచితరీతిని సత్కారాలు జరిగినవి.

అమరదత్తమహారాజు మృగాంకదత్తుని బావమరది సుషేణునికి పట్టము కట్టి ఉచిత మైనరాష్ట్ర మిచ్చినాడు. శబర కిరాత రాజులకు, మాతంగమహీపతికి, మృగాంకదత్తునిమంత్రులకు, శ్రుతధికి సముచిత సత్కారములు జరిగినవి. అందరూ తమతమనివాసాలకు వెడలిపోయినారు.

కొన్నాళ్ళకు అమరదత్తమహారాజు మంచినోజున కుమారునకు పట్టము కట్టి భార్యతోసహా కాశికి వెళ్ళినాడు. అక్కడ త్రిసంధ్యలలో గంగాస్నానము చేస్తూ శివార్చన చేస్తూ కందమూలఫలాలు తింటూ మునివృత్తిలో ఉన్నాడు.

మృగాంకదత్తుడు బహుకాలము జనరంజకంగా రాజ్యముచేస్తూ సమస్తభోగములు అనభవించినాడు.

ఈవిధముగా పితంగటమహాముని సరవాహనదత్తునికి కథ చెప్పి

'వత్సా, మృగాంకదత్తుడు కష్టాలకు ఓర్చి చివరకు శశాంకవతిని పొంది నట్టు నీవుకూడా మదనమంచుకను పొందగలవు' అని చల్లనిమాటలు చెప్పినాడు. నరవాహనదత్తుడు ధైర్యము తెచ్చుకొని మహామునివద్ద సెలవు తీసుకొని లలితలోచనను మలయసానువులమీద వెతకడానికి బయలుదేరినాడు.

మ ది రా వ తీ ల ం బ క హ

త ర ం గ ము : ౧౦౪

స వో విఘ్నే శ్శరః సాయా

న్నమితోన్నమితేవ యమ్

అనుస్మత్సతి స్మత్స్వస్థం

సంధ్యాను భువనావలీ!

గారీప్రసాధనాలగ్న

చరణాలక్ష్మక శ్రియః

సఖి సుఖాయ భూయా ద్ద్వః

శమ్భో శ్శాలేక్షణప్రభా.

కవీంద్రిమానసామ్భోజ

నివాసప్రథమరీం నుమః

దేవీం సహృదయానన్ద

శబ్దమూర్తి సరస్వతీమ్.

సందేవేళల స్మత్యంబు సలువు నెవడు

నమిత మున్నమితమ్మునై నర్తనమ్ము

తోడుగా జేయుచున్నట్లు తోచు భువన

పాళి, యావిఘ్న రాజు మి మ్మేలు గాక!

గౌరీప్రసాధన కాలమ్మునందు
 లగ్న మా పాదాల లక్తుక సిరికి
 నెచ్చెలి యకా శంభు నిటలేక్షణంబు -
 ప్రథ యొసంగును గాక శుభములు మీకు!
 కవిరాజ మానసకమల నివాస
 చంచరీకమునకు, సహృదయానంద
 శబ్దమూర్తికి, సరస్వతికి వందనము!

నరవాహనదత్తుడు మదనమంచుకా విరహమువల్ల విచారగ్రస్తుడై
 మలయాచల ప్రాంతములో గుట్టలలోనూ, అరణ్యాలలోనూ తిరుగుతూ
 దేవతల సామనస్యమువల్ల గంగానదీమార్గాన కొలనుదగ్గిరికి చేరినాడు.
 అక్కడ వృక్షముకింద ఇద్దరు విప్రకుమారులు ఏకాంతముగా కూర్చుండి
 కథ చెప్పకొంటున్నారు. వాళ్లు అతన్ని చూచి మన్మథుడని భ్రమ
 పడి 'భగవన్' కుసుమాయుధా, నమస్కారము! పుష్పధనుస్సు విడిచి
 సహచరి రఠీదేవిలేకుండా ఒంటరిగా సంచరిస్తున్నావేమి? అన్నారు.
 'నేను మన్మథుడను కాను, మానవుడను. నారఠీదేవిమాత్రము పోయింది'
 అన్నాడు నరవాహనుడు.- అని తనసంగతి చెప్పి వారికథ ఏమిటి అని
 అడిగినాడు.

అందులో ఒకడు వినయముతో 'ప్రభూ, మీవంటి రాజుల సమక్ష
 ములో రహస్యము చెప్పడం ఎలాగు? అయినా ఆజ్ఞ అయింది కాబట్టి
 మనవి చేస్తాను :

మ ది రా వ తి క థ

కళింగదేశములో శోభావతీనగరములో యశస్కరుడు మానాయన.
 ఆయన విద్వాంసుడు, చాలా యజ్ఞములు చేసినవాడు, నాజనని మేఖల
 మహాసాధ్వి - వారి మధ్యవయస్సులో నేను జన్మించాను. ఉపనయన

మయినతర్వాత నేను వేదాధ్యయనము ప్రారంభించారు. ఇంకా చాలా గొప్పకరువు వచ్చింది. అమ్మ, నాయన, కేనూ వస్తువాహనాలతో ఉజ్జయినికి వెళ్ళినాము. మానాయన స్నేహితుడు ఒకానొకవ ర్షకుడు మాకు నివాసముచూపినాడు.

నేను ఒకానొక గురువువద్ద విద్యాభ్యాసము ప్రారంభించాను. కొంత మంది సహాధ్యాయులు ఉన్నారు. వారిలో విజయనేనుడు క్షత్రియ పుత్రుడు. చాలాధనవంతుడు, యోగ్యుడూ. ఒకనాడు అతనితో కూడా అతనిచెల్లెలు మదిరావతి గురువుగారి యింటికి వచ్చింది. ఆమె నామధేయాదులు మిత్రునివల్ల తెలుసుకొని ఆమెను వలచినాను. మదిరావతి కూడా నామీద అనురాగము కలిగినట్టు గ్రహించాను. ఆమె వెళ్ళుతూ నామీద అనురాగ వీక్షణము విసిరి ఇంటికి వెళ్ళింది. నేను ఇంటికి వెళ్ళిపోయి నేలమీద దొర్లుతూ ఏమీ తోచక అవధుపడుతూ ఆమెను ధ్యానిస్తూ ఆపగలూరాత్రీగడిపి, మర్నాడు గురువుగారి యింటికి వెళ్ళినాను.

విజయనేనుడు ఉత్సాహముతో నన్నుచూచి 'మిత్రునూ, మామది రావతివల్ల నీసంగతి విని మాఅమ్మగారు నిన్ను చూడాలని అన్నది. నామీద నీకు అనురాగము ఉంటే మాయింటికిరా. నీపాదపద్మాలి సృష్టవల్ల మాగృహము పవిత్రము చెయ్యి' అని వేషినాడు చాలాఆనందించి నేను అతనియింటికి వెళ్ళినాను. అతనితల్లి నన్ను ఆదరించింది. నాప్రియురాలి దర్శనముకూడా అయింది. ఇంతలో తండ్రివద్దనుంచి వార్త వచ్చేసరికి విజయనేనుడు వెళ్ళిపోయినాడు. అప్పుడు మదిరావతిదాది నావద్దకు వచ్చి నమస్కారము చేసి 'ఆర్యా, మాఅమ్మాయిగారు ఉన్వ్యాసములో మాలతీలతను పెంచింది. దాని మొగ్గలు ఈ బంటివేట మాలికగా గుచ్చి మీకు బహుమానముగా పంపింది. నూతనవస్తువును మొదట ప్రియశిమునికి గదా ఇవ్వవలసింది?' అన్నది; అని పంచఫలకర్పూరములతో తాంబూలములోపెట్టి ఇచ్చింది. నాప్రియురాలి చేతులతో సిద్ధమైనపుష్పమాలిక మెడలో వేసుకొని ఆమెను ఆలింగనము చేసినట్టే ఆనందించాను. తాంబూలము వేసుకొని దాదితో 'కల్యాణీ, ఏమిచెప్పను! నీసఖికోసము

నేను ప్రాణాలు వదలగలిగితే నాజన్మ సార్థకము! అని దానిని పంపివేసి అప్పుడే మరలివచ్చిన విజయసేనునితో గురువుగారి యింటికి వెళ్ళినాను.

విజయసేనుడు మర్నాడు మదిరావతిని మాయింటికి తీసుకు వచ్చినాడు. నాతల్లిదండ్రులు వారు వచ్చినందుకు ఎంతో సంతోషించారు. ఇలా తగుచుగా మేము కలుస్తూ ఉండడముచేత మా అనురాగము వృద్ధి పొందింది. ఒకనాడు మదిరావతి దాసి నాదగ్గిరికి వచ్చి రహస్యంగా 'మహాశయా, గురువుగారియింట్లో మిమ్మలిని చూడగానే మా మదిరావతికి మీమీద అనురాగము కలిగింది. ఇప్పుడామె విరహవస్థలో ఉన్నది. భోజనము సరిగా చెయ్యదు. అలంకారము చేసుకోదు. సంగీతము పాడదు. లీలాశుకముతోనైనా క్రీడించదు. ఆరోజుకు ఆరోజు క్షీణిస్తుంది. మీప్రస్తావన చేస్తుంటే కాస్త తేటగా ఉంటుంది. నేను ఆమెను స్వయంగా అడిగాను. మీమీద ప్రేమ అని ఆమె స్పష్టంగా చెప్పింది. కాబట్టి మీరు ఆమెకోరిక నెరవేరేమార్గము చూడాలి' అని బోధ చేసింది. నేను సంతోషించి "ఈపని నీచేతులో ఉన్నది. నేను మీకు స్వాధీనుణ్ణి' అని ఆ సందర్భమువల్ల ఆశపొంది ఇంటికి వెళ్ళినాను.

ఆమర్నాడు ఉజ్జయినినుంచి వచ్చిన గొప్ప క్షత్రియకుమారుడు మదిరావతిని తన కిచ్చి వివాహము చెయ్యమని కోరితే ఆమెతండ్రి అంగీకరించినట్లు నాప్రియురాలి చెలికత్తెవల్ల తెలిసింది. నేను మూర్ఖపోయి క్రమేణ తప్పిరిల్లి విచారపడి లాభము లేదనీ, చివంకు ఏమవుతుందో చూతామనీ ధైర్యము తెచ్చుకొన్నాను. ఆమె చెలికత్తెలు తరచుగా వచ్చి చెప్పే మాటలవల్ల ప్రాణాలు నిలుపుకొంటున్నాను. ఇంతలోకే వివాహాగ్నము నిశ్చయమయింది. ముహూర్తసమయము కూడా సమీపించింది. మదిరావతికి మంగళస్నానము చేయించారు, మేళాలు వినిపించినవి. ఆమె పూర్వమువలె ఇవతలకు వచ్చేందుకు వీలు లేదు. ఆశ విడిచి నేను ఆత్మహత్యాప్రయత్నముమీద బయలుదేరి సగరమువెలుపలి ఆలయమువద్ద మర్రిచెట్టుకు ఉరిపోసి గొంతుకు తగిలించుకొని కిందికి దూకాను. తెలివి వచ్చి చూచేసరికి ఆతాడు తెగి

పోయింది. నేను ఒకానొక యువకుని ఒడిలో ఉన్నాను. అతడే నన్ను రక్షించినాడని భావించి 'మహానుభావా, నీవు నన్ను రక్షించినావు. కాని ప్రియాలియోగబాధలో ఉన్న నాకు మరణమే ఇష్టము' అని నేను పలికేసరికి అతడు నాసంగతి అడిగినాడు. మదిరావతికథ చెప్పినాను. అతడు నాతో 'మహాశయా, ప్రాణుడవు ఎందుకు అజ్ఞానములో పడిపోతావు? సమస్తమూ ఆస్కారోపమేకదా! అటువంటి అత్యును త్యజించడానికి యత్నించావే, ఏమిలాభము? నాసంగతి విను' అని ఇలా చెప్పినాడు:

వి ప్ర కు మారు ని వృ త్తాంతము

హిమవంతమునద్ద నిమగ్న ప్రదేశము నానివాసము. మానాయన శ్రుతశీలసంపన్నుడయినవిప్రుడు. నేను ఇంటివద్ద బయలుదేరి దేశాల నము చేస్తూ గురువులను దర్శిస్తూ ఇక్కడికి సమీపములో ఉన్న శంఖ పురము వెళ్ళినాను. సగరసమీపములో శంఖవ్రాదమునే నాగరాజ సరోవరము ఉన్నది. సగరములో నేను గురుకులవాసము చేస్తూ ఒక నాడు యాత్రోత్సవము జరుగుతుంటే శంఖవ్రాదము చూడవోయినాను. ఆసరస్సుకు కక్షిణదిక్కు ఉద్వానములో మాధవీలతా మంటపములో ఎవరో కన్యకాపూజి పూలు కోస్తున్నది. ఒకరి నొకరము చూచు కొన్నాము. నాకు వెంటనే నలపు కలిగింది. ఆమెకూడా మధ్యమధ్య నన్ను చూస్తూ సువ్వులు కొయ్యడము మానింది. నామీద ఆమె ప్రయోగించిన కటాక్షవీక్షణాలనుబట్టి ఆమెకుకూడా నలపు కలిగిందని తెలిసింది. ఇంతలో హాహాకారాలు చేస్తూ జనము తొక్కుకుంటూ వచ్చారు. అడవియేనుగు వాసన తగలడముచేత మదపుటేనుగు చిల రేగి గొలుసు తెంపుకొని మావటివానిని పడదోసి చెవికి తగిలించి ఉన్న అంకుశము కిందికి వాల్చి పరుగెత్తుకు వస్తున్నది. భయపడిన నాప్రియురాలిని ఎత్తుకొని జననమూహములోకి తీసుకు వెళ్ళాను. ఇంత లోకే ఆమె పరివారజనము అక్కడికి వచ్చారు. ఏనుగు మావైని ఎస్తూ ఉంటే ఆమెను పరివారము ఒక ఎక్కకు త్వరత్వరగా తీసుకు వెళ్ళివాయి నారు. నేను మరోవైపు వెళ్ళినాను.

ఏనుగుసందడి తగ్గిపోయిన తర్వాత ఆమెకోసము అన్ని పక్కలా చూచాను. ఆమె కనబడలేదు. శూన్యహృదయముతో గురువుగారి యింటికి వెళ్ళాను. ఆరోజునేనుపడిన బాధ వర్ణనాతీతము. రాత్రివేళ చాలా అపస్థపడుతున్న నన్ను చూచి మిత్రుడు 'ఏమి సఖా, ఇలా ఉన్నావు? చూస్తే నీకు ఒట్టో జబ్బులేరు. అర్ధకామాలోసముకలిగిన మనోస్వధ అయితే ఇలావిను. లోభముచేత అన్యవంచనచేసి అపహరించిన ధనము నిలవదు. ఇక స్వర్థమైన కామము ప్రాణాలను తీస్తుంది. దానికి అధర్మము తోడయితే సరకానికి దోష తీస్తుంది. మిత్రమా, నీవు పేదగుండెనాడవు. వృధా ఆలోచనలు చెయ్యక ధైర్యము వహించి ఇష్టసాధన కోసము మాత్రము ప్రయత్నించు" అని హిశబోధ చేసినాడు.

నే నీతని కేమీ బదులు చెప్పక రహస్యము బయట పెట్టుకోక ధైర్యము వహించి ఆశ కలగడముచేత ఆమె ఇక్కడ ఉంటుండేమో అని ఇటు సచ్చాను. ఉరి పోసుకొన్న నిన్ను తప్పించాను. నీసంగతి చెప్పావు నాసంగతి చెప్పారు. మిత్రమా ఉభయులమూ అపస్థ పడు తున్నాము. ఊరూ పేరూ తెలియని యువతికోసము నేను ప్రయత్నము చేస్తున్నాను. మదిరావతి నీగు కనిపిస్తూ ఉన్నా ఆమె లభించే ప్రయత్నము చెయ్యవే! పైగా దిగులు పడతావు. రుక్మిణీదేవిని గురించిన వురాణాధ విసలే గా! చేదిరాజుకు ఆమెను తండ్రి ఇచ్చినప్పటికీ కృష్ణుడు ఆమెను దక్కించుకో లేదా?

అతడు ఇలా చెవుతూఉండగా మంగళవాద్యములతో పరిజనముతో మదిరావతి అక్కడికే వచ్చింది. అప్పుడు నేను ఆమిత్రునితో విచారానికి ముందు కులకన్యలు ఈ అమ్మవారి గుడికివచ్చి కామదేవపూజ చేస్తారు. తనకోసము ప్రాణాలు విడిచిన నన్ను మదిరావతి వచ్చి నప్పుడు చూడనైనా చూస్తుంది అనేభావముతో ఈగుడియెడటి మఠికి ఉరిపోసుకున్నాను" అన్నాను. ఆధీరుడు క్షణమూలోచించి "అయితే మిత్రమా, వెంటనే ఈ ఆలయములోకి వెళ్ళి గర్భగుడిలో ప్రవేశించి

మాతృ దేవతల వెనకాల దాగి ఉండు. తర్వాత ఏమవుతుందో చూచి కర్తవ్యము నిర్ణయించుకోవచ్చు” అని ప్రబోధించినాడు. ఇద్దరమూ లేచి ఆ ప్రకారమే చేసినాయి. మంగళగిరి తాలూకో మదిరావతి లోపలికి వచ్చింది. చెలికత్తెలను అవతలికి పంపివేసి ఒంటరిగా గర్భగుడిలోకి వచ్చి ‘కామదేవా, నీవు మనస్సులో వుట్టినవాడ వయినప్పటికీ నామనస్సులో ఉన్నప్రియుని సంగతి గ్రహించావు కావు. ఈజన్మలో నీవు నాకు వరము అనుగ్రహించకపోతే జన్మాంతరములోనైనా ఆ విప్రకుమారుడు భర్త అయ్యేలాగున అనుగ్రహించు దేవా! అని తన ఉత్తరీ యము తీసి అక్కడి చిలకొయ్యకు కట్టి మెడకు ఉరి వేసుకోబోతుంటే మిత్రుని ప్రబోధమువల్ల నేను లేచివెళ్ళి ‘ప్రాణేశ్వరీ! ఏమిటి సాహసము? ఇలాగో నేను వచ్చినాను’ అని పాశము తొలగించినాను. మదిరావతి స్నిగుర్తించి భయము ఆశ్చర్యము ఆనందము పొందింది. నామిత్రుడు దూరికవచ్చి ‘సఖా, ఈసందేచీకటిలో నేను మదిరావతి వేషము ధరించి పజనముతో కలిసి వెళ్ళుతాను. మనఉభయుల ఉత్తరీయాలు ఈమెకు క్కు, తర్వాత మీరు రెండోద్వారాన వెంటనే దేశాంతరము వెళ్ళి ‘చేసుకోండి’ అని బోధించినాడు. ఆ ప్రకారమే జరిగింది. ఆరాత్రివేళ నూ మదిరావతి ఒక యాచుముదూరము వెళ్ళినాయి. క్రమేణ అచల కరము వెళ్ళి ఒక బ్రాహ్మణియింట్లో దిగి వివాహము చేసుకొన్నాయి.

5న్ను సర్వవిధాలా రక్షించిన మిత్రుడిసంగతి ఏమయిందో అని పురుషుగా అనుకోనేవాణ్ణి. ఉత్తరాయణకాలములో గంగాస్నానము చేతామని ఇక్కడికి వచ్చాను. ఈఅకారణబంధువు ఇక్కడ మళ్ళీ లభించినాడు. మేనుద్దరమూ సంభాషిస్తూ ఉండగా ఏలినవారు ఇక్కడికి వచ్చిచేశారు. ఈమనీ నా ప్రాణదాత, భార్యప్రదాతమిత్ర, రత్నము.

ఈవృత్తాంతము విని నరవాహన దత్తుడు రెండవ వానితో ‘విప్ర కుమారా, మిత్రుని కోసము ప్రాణాలు కూడా లెక్కచెయ్యని మీ పంటి వాళ్ళు లోకములో చాలా అరుదు. నీవు పడిన విషమస్థితిలో నుంది ఎలా తప్పించుకొన్నావో చెప్పితే సంతోషిస్తాను’ అన్నాడు.

విప్రకుమారుని కథ

అతడు తన కథ ఇలా చెప్పినాడు. మదిరావతి వేషములో ఉన్న నన్ను పరిజనులు తీసుకుపోయి పల్లకిలో కూర్చోబెట్టినారు. ఎవ్వరూ మోసము గుర్తించలేదు. మేళతాళములతో నన్ను సోమదత్తుని యింటికి తీసుకు వెళ్ళినారు. మంగళవ్రయత్నాలతో పెళ్ళియిల్లు కోలాహలంగా ఉన్నది. ఆసవము తాగిన పరిచారికలు మేలిముసుగువేసి నన్ను చిన్న యింట్లో కూర్చోబెట్టినారు. నాచుట్టూ ఆడవాళ్ళు చేరినారు.

ఇంతలో వాకిట్లో నూపురధ్వని కాంచీనికాదమూ వినిపించినవి. చెళ్ళి కత్తెలతో ఒకకన్యామణి నాగదిలో ప్రవేశించి నాదగ్గికి వచ్చి కూర్చున్నది. ఏమి ఆశ్చర్యము! ఆనాడు శంఖహ్రాదములో స్నానము చేయడానికి నేను వెళ్ళినప్పుడు తోటలో కనిపించిన నాప్రియురాలే ఆమె. ఇది స్వప్నమా, సత్యమా, కాకతాళీయమా అని నేను ఆశ్చర్యపడ్డను. ఆమె దిగులుగా ఉండడము చూచి 'ఏమి ఇలా ఉన్నావు. రాజపుత్రీ' అని మదిరావతి చెలికత్తెలు అడిగినారు. ఆమె రహస్యము బయటపెట్టక 'మదిరావతి నేను ఎటువంటి నేస్తాలమో మీకు తెలిసిన ప్రయమే ఇప్పుడిమెకు వెళ్ళికాబోతున్నది. ఈవిడ భర్తయింటికి వెళ్ళిన తర్వాత ఎడబాటు ఎలాసహిస్తానా! అని దిగులుగా ఉంది. మీరలా బయటికి వెళ్ళండి. మే మిద్దరమూ కాస్త నేవు రహస్యముగా మాటకు కోవాలి, అని వాళ్ళను పంపివేసి తలుపు గడియవేసి వచ్చి నాదగ్గిరొకూచుని ఇలా చెప్పింది.

'మదిరావతీ, నీది గొప్పమనోవ్యధ. నీవు వరించినవా డొకడతండ్రి నిన్ను ఇస్తున్నది ఇంకొకనికి. అయినప్పటికీ నీ ప్రథమప్రియు అప్పుడప్పుడు చూడడానికి అవకాశ మున్నది. నాసంగతి ఎటువంటిది తెలుసునా! ప్రత్యాశ లేనిదుఃఖము నాది. ఇదివరలో నీకు చెప్పలేదనీ యెడబాటువల్ల కలిగేదుఃఖాన్ని భావించి శంఖహ్రాదములో స్నానము చేయడానికి వెళ్ళాను. అక్కడి ఉద్యానవనములో సుందరవిక్రమకుమారుడు కనిపించినాడు. పరస్పర పిలోకనము అయినతర్వాత అక!

డికి మదవులునుగు పరుగెత్తుకు రావడం చూచి నాపరిజనులు పరుగెత్తి పోయినారు. నేను భయభ్రాంతురాలి నయినాను. ఆవిప్రకమారుడు నన్ను ఎత్తుకుని జనులమధ్యకు తీసుకుపోయినాడు. ఆయన నన్ను ఎత్తుకొన్నప్పుడు ఆనందపారవశ్యములో నాకు ఏమీ తెలియలేదు. తర్వాత నా పరిజనులు నన్ను బహు త్వరగా తీసుకు వెళ్ళారు. ఆ విప్ర కుమారుడు ఎటు వెళ్ళినాడో ఏ మయినాడో ఆయన నామధ్య మేమిటో ఎక్కడివాడో ఏమీ తెలియదు. నేను అప్పటినుంచి విరహము పాలై చాలా బాధపడుతున్నాను. ఆయన నాకు లభిస్తా డనే ఆశ కూడా లేదు. నిన్ను చూస్తూ మనశ్శాంతి పొందుదా మనుకొంటే నీవు భర్తయింటికి వెళ్ళిపోతున్నావు. ఇక నాకు మరణమే శరణము! ఉన్నంతసేపూ నిన్ను చూతా మని వచ్చాను.

ఆమె ఈ ప్రకారముగా చెప్పి మేలిమునుగు తొలిగింది ఎన్ను చూచి ఉలికిపడి తెప్పిల్లి గుర్తించి ఆశ్చర్యపడ్డది అంతట నేను 'ప్రియా, అదృష్టవశాన అనుకోనివికూడా సంభవిస్తవి. నీకోసము నేను ఎంత అవస్థ పడ్డానో తర్వాత సవిస్తరంగా చెవుతాను. మనము వెంటనే అవతల పడే ఉపాయము చూచు?' అన్నాను. 'వెనుక దారి ఉన్నది. ఎవరికీ తెలియ కుండా మనము బయలుదేరుదాము. దీనికి అవతల మానాయనగారి ఉద్యాన మున్నది. అందులోకి వెళ్ళే మార్గాన నడిచి తర్వాత మన యిష్టము వచ్చినచోటికి పోదాము' అని ఆమె తక్షణమే పలికింది.

ఆవిడ ఆభరణాలన్నీ మూట కట్టి, ఆమె చూపిన మార్గాన బయలు దేరి ఆరాత్రి చాలా దూరము ప్రయాణము చేశాము. తెల్లవారేసరికి మహారణ్యము వచ్చింది. అన్యోన్య వృత్తాంతాలు చెప్పుకుంటూ వెళ్ళుతూ ఉంటే మధ్యాహ్న మయింది. ఆమె దాహముకావలె నంటే షట్టునీడకు చేర్చి, ఉత్తరీయముతో విసురుతున్నాను. హఠాత్తుగా అడివిదున్న గాయముతో అక్కడికి పరుగెత్తుకువచ్చింది. వెంటనే బలిష్ఠుడు అశ్వముమీద వచ్చి బల్లెముతో అడవిదున్నను పొడిచి చంపి, మావద్దకు వచ్చినాడు. నన్ను చూచి అతడు 'ఏమీ సాధు!

ఎవరు మీరు? ఈమె యెవరు? ఈమార్గాన ఎక్కడికి వెళ్ళుతున్నాడు? అని అడిగినాడు. నాయజ్ఞోపవీతము చూపి, 'బాబూ, నేను బ్రాహ్మణుడను. ఈమె నాభార్య. ఒక బిడారుతో కలిసి వెళ్ళుతూ ఉన్నాము. దొంగలు వచ్చిపడ్డారు. ఎవరిదోప వారి దయింది. మేము ఇటు వచ్చాము. నిన్ను అదృష్టవశాన చూచాము. మాకష్టాలు గట్టెక్కినవి అని సత్యాసత్యములు కలిపి చెప్పినాను.

'నేను అడివిదొరను. వేటకోసము ఇటు వచ్చాను. బ్రాహ్మణోత్తములు నాకు అతిథులుగా లభించారు. సమీపంలోనే నాఉనికిపట్టు. అక్కడికి వచ్చి విశ్రాంతి తీసుకోండి' అని ఆటవిక నాయకుడు సాదరముగా ఆహ్వానించి అలిసిపోయిన నాప్రియురాలిని తన గుర్రముమీద ఎక్కించి తాను నాతోబాటు నడిచినాడు. అతని యింటికి వెళ్ళిన తర్వాత మాకు సమస్త సదుపాయాలూ సమకూర్చినాడు. దౌర్భాగ్య ప్రదేశాలలో కూడా అక్కడక్కడ యోగ్యులుంటారు.

నాయకుడు మాకు తో డిచ్చి పంపినాడు ఒక అగ్రహారము చేగాము. అక్కడ మందిరోజున మాకు వినాహము జరిగింది. నాభార్యతోకూడా చేశాలు తిరుగుతూ గంగాన్నానము చేనే కుతూహలముతో ఒక బిడారుతోపాటు బయలు దేటి ఇక్కడకు చేరాను. ఇక్కడనే న్నామిత్రుడు లభించినాడు. దేవరవారి దర్శనము అదృష్టవశాన సమకూడింది. ఇది నావృత్తాంతము.

ఈవిధముగా విప్రకుమారుడు చెప్పగా నరవాహనదత్తుడు అతనిని అభినందించినాడు. సత్య సంపన్నుడైన బ్రాహ్మణుడు కావడముచేత అతనికి తగిన ఫలితము లభించింది దని పొగడినాడు.

ఇంతలో వెతుకుకొంటూ గోముఖాదులు అక్కడికి వచ్చినారు. నరవాహన దత్తుడు ఆవిప్రకుమారులను ఉధయలనూ వెంటబెట్టుకొని లలిత లోచనునితో తన నగరిలోనికి వెళ్ళినాడు.

కథా సరిల్పా గర్మము

ప్రొఫెసర్లు శివశంకరశాస్త్రి, శ్రీకృష్ణవేణులు
సంస్కృతమునుండి తెలిగించినది.

ఆగు సంపుటము ప్రతి సంపుటమునా ము. 200
శేజీలు కలిగి ఉంటుంది.

మొదటి	పుటము	1 - 23	శబ్దములు
రెండవ	,,	24 - 43	,,
మూడవ	,,	44 - 55	,,
చిల్ల	,,	56 - 73	,,
మూడవ	,,	74 - 104	,,
ఆరవ	,,	105 - 124	,,

నీలదాసాచార్యులైన సుకాచా 600 కథలతో, మనోహర
మొదటి ముచ్చట గొలిపే వుస్తాడు యిది.

వర్ణన చరిత్రలూ, వర్ణన చిత్రలూ, వ
కాశ్యపు, కర్మకారుల కష్టములూ, వానశాసనం, వానశాసనం,
వనిశ్యు, వ్యాపారవిశేషాలూ, దీర్ఘాంతం
గతులూ, ప్ర విద్యిత్రులగు చరిత్రలూ వర్ణన చిత్రాలూ.

వానశాసనం, వ్యాపార శాసనం ఉండి ఈ
గ్రంథం ప్రాచీనముగా భాసికి నుంచి అవకాశం కలిగిఉండ.

విడిపిడి ప్రతి సంపుటమునా రు 2-8-0

వరస్వతీ మ. ప్రెస్, రాజమండ్రి అని వ్రాయవలెను.

మా ప్రస్తుతములు శేగుపడ్డ అన్ని బ. వాపులలోను ఈ ధా. కొరకను.